

ئەزىمەت

مۇستەقىللىق كۈرۈشى

پۈتۈن تارىخىمىز بۇيىچە ئاللاھ يولىدا ئانا
ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستاننىڭ
مۇستەقىللىقى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلغان
شەھىدلەرنىڭ مۇبارەك روھلىرىغا
بېغىشلايمەن.

ئەزىمەت

مۇندەرجە

- 1 مۇقەددىمە
- ئەركىنلىك ۋە مۇستەقىللىقنى كۆز ياشلىرى قولغا
- 7 كەلتۈرەلمەيدۇ
- ئەڭ مۇھىم مەسىلە مىللەتنىڭ سالامەتلىگىنى
- 17 ئەسلىگە كەلتۈرۈش
- شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئازاتلىق يولىدىكى دەۋرى
- 58 بۆلگۈچ ئىنقىلاب - بارىن ئىنقىلاۋى
- 85 جۇڭگولۇقلار ۋە بىز
- 91 پايدىلىق خەلقئارا شارائىت
- 99 سىياسى كىرىس ئىچىدىكى جۇڭگو
- 110 ھەر سۆيگۈنىڭ بىر بەدىلى بار
- شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىستىقلالىدەت يولىدىكى
- 120 ئۆلگىسى چېچەنسىتار
- 140 ھەممىدىن مۇھىم مىللى ۋەزىپە - ئىتتىپاقلىق
- 183 بىردىن - بىر چارە جىھاد
- 223 خاتىمە

مۇقەددىمە

ۋەتەن، مىللەت بىر - بىرىگە چەمبەرچەس باغلانغان ئامىللاردۇر. ۋەتەنسىز مىللەتنى، مىللەتسىز دۆلەتنى تەسەۋۋۇر قىلىش مۇمكىن ئەمەس. تارىختا دۆلەتنى قۇرۇشقا قادىر بولالمىغان مىللەتلەر يوق بولۇشقا يۈز تۇتتى. تارىخ سەھىپىلىرىدىن ئۆچۈرۈپ تاشلاندى. يوق بولغان مىللەتلەرنىڭ ۋەتەنسىنى ئۇ يەردە دۆلەت قۇرۇشقا قابىلىيەتلىك بولغان مىللەتلەر ئۆزلىرىگە ۋەتەن قىلدى...

بىرىنچى ۋە ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىدىن كېيىن ئەنگىلىيە، فرانسىيە، ئامېرىكا، ئوسمانلى قاتارلىق بۈيۈك ئىمپېرىيەلەر ياۋرۇپا، ئاسىيا، ئافرىقا، ئامېرىكا، ئاۋستىرالىيە قىتئەلىرىدە مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى مىللەتلەرنىڭ مۇستەقىللىقىنى بەردى. بىرمۇنچە مىللەتلەر ئۆزلىرىنىڭ مىللى دۆلەتنى قۇرۇشقا مۇۋەپپەقىيەت بولدى. بىرىنچى دۇنيا ئۇرۇشى باشلانغاندا بىرمۇ ئەرەپ دۆلەتى يوق ئىدى. بۈگۈن 20 دىن ئارتۇق ئەرەپ دۆلەتى بار. 91 - يىلى سوۋىت ئىتتىپاقىنىڭ تارقىلىشى بىلەن بۇ كومۇنىزم ئىمپېرىيەسىنىڭ ئىچىدىن 15 مىللى دۆلەت ئوتتۇرىغا چىقتى. 90 - يىلدىن بۇرۇن تۈرك تىلىدا سۆزلىشىدىغان بىر دۆلەت بار ئىدى. ھازىر

زۇلۇم، مىللى كەمىستىس ۋە مىللى قىرغىنچىلىققا ئۇچراۋاتىدۇ. دۇنيانىڭ سىياسى تارىخى شۇنى ئىسپاتلىماقتىكى؛ دۆلەتسىز مىللەت، ياكى دۆلەت قۇرۇشقا قابىلىيىتى يەتمىگەن مىللەت يەر يۈزىدىن يوق بولۇپ كىتىدۇ. نەسلى تۈگەيدۇ. ئۇلارنىڭ ۋەتىنى باشقا مىللەتلەر تەرىپىدىن ئىگەللىنىدۇ. ئۇ ۋەتەننىڭ ئىسمى مۇستەملىكىچى مىللەتلەر تەرىپىدىن ئۆزگەرتىلىدۇ. ئۇ زېمىننىڭ ئەسلى ئىگىسى بولغان خەلقنىڭ بۇ زېمىنى ئۈستىدىكى تارىخ ئىزلىرى ئۇچۇرۇلىدۇ. يوق قىلىنىدۇ. بۇخىل مىساللار تارىختا كۆپ ئۇچرايدۇ. 21 - ئەسىرنىڭ بۇسۇغىسىغا كىلىۋاتقان ئىنسانىيەت دۇنياسى، بۇگۈن ئەڭ يۈكسەك بىلىم ۋە تېخنىكا، ئەڭ كۈچلۈك كاپىتال ۋە قۇرال - يارقا ئىگە بولۇشقا قارىماي ئەڭ قىممەتكە ئىگە بولۇۋاتقان خەلقئارالىق مەسىلە، ئىنسان ھۇقۇقى مەسىلىسىدۇر. مۇشۇنداق بىر مەدەنى دۇنيادا ئاسىيانىڭ مەركىزىدە پىلانلىق، سېستىمىلىق تۈردە نەسلى قۇرۇتلىۋاتقان بىر خەلق بار. بۇ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىدۇر.

شەرقىي تۈركىستان خەلقى ھون ئىمپېرىيەسىنى، كۆك تۈرك ئىمپېرىيەسىنى، ئۇرخۇن ئۇيغۇر ئىمپېرىيەسىنى، قارا خانىلار ئىمپېرىيەسىنى، سەئىدىيە خانلىقى ئىمپېرىيەسىنى قۇرغان پارلاق ئۆتمۈشكە ئىگە

قىبرىسنى قوشقاندا تۈركى تىلدا سۆزلىشىدىغان 7 دۆلەت بار.

چىخسىلوۋاكىيەدە چىخ بىلەن سىلۋاكلار دېمۇكراتىك ئوسۇل ئارقىلىق بىر-بىرى بىلەن كېلىشىپ ئىككى مىللى دۆلەتكە ئايرىلدى. بىرلەشكەن مىللەتلەر تەشكىلاتى قۇرۇلۇپ بۈگۈنگىچە 140 تىن ئارتۇق دۆلەت يېڭىدىن مۇستەقىل بولدى. بۈگۈن مۇستەملىكچىلىك سىياسىتىنى جاھىللىق بىلەن يۈرگۈزۈۋاتقان، كوممۇنىزىمنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قورغانى جۇڭگۇلا قالدى. شەرقىي تۈركىستان ۋە تىبەت ئوزۇن تارىختىن بىرى مۇستەقىل دۆلەت بولۇپ ياشىغان، جۇڭگۇغا خوشنا بولۇپ ياشىغان بۇ دۆلەتلەر ئاجىزلىغان يېقىنقى تارىخلاردا جۇڭگۇ تەرىپىدىن مۇستەملىكە قىلىنغان ئىدى. شەرقىي تۈركىستان بىلەن ئەينى تارىختا روسلارنىڭ مۇستەملىكىسى بولۇپ قالغان غەربىي تۈركىستان بۈگۈن قازاقىستان، قىرغىزىستان، تاجىكىستان، ئۆزبېكىستان، تۈركمەنىستان قاتارلىق 5 مۇستەقىل دۆلەت سۈپىتى بىلەن بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ شەرەپلىك ئەزالىرى بولدى. بۇ دۆلەتلەرنىڭ مۇستەقىللىقى جۇڭگۇ تەرىپىدىنمۇ ئىتىراپ قىلىندى. ئەمما شەرقىي تۈركىستان بولسا پەقەت جۇڭگۇنىڭ مۇستەملىكىسى بولۇپ قالغانلىقى ئۈچۈنلا، بۈگۈنكى دۇنيادا ھېچ بىر مىللەت كۆرمىگەن

بىگتۇۋەن دەپ ئاتالغان كۆچمەنلەر يەرلەشكەن يېڭى شەھەر، يېڭى يېزىلارغا ئېقىتىلغىنى ئۈچۈن تارىختىن بېرى دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىپ كەلگەن ئۇيغۇرخەلقنىڭ ئېتىز- ئېرىقلىرى، يېزىلىرى چۆللىشىپ كەتمەكتە. ھايات مەنبەسى كىسىلمەكتە. 30 يىلدىن بېرى داۋاملىق پارتىلىغان ئاتۇم بومبىسىنىڭ تەسىرىدىن بۇزۇلغان ھاۋا كېلىماتىنىڭ نەتىجىسىدە شەرقىي تۈركىستاننىڭ يېزا ئىگىلىك، چارۋىچىلىق ۋە باغۋەنچىلىك ئىشلىرى ئېغىر زەربىگە ئۇچرىغان بىر ئەھۋالدا ئېدى. بۈگۈن چارۋىچىلىق، باغۋەنچىلىك، دېھقانچىلىق بىلەن كىرىم قىلىش ئىمكانىيىتى بولغان ياخشى يەرلەر يەنىلا يەرلىك خەلقنىڭ قولىدىن ئېلىنىپ جۇڭگولۇق كۆچمەنلەرگە بېرىلمەكتە. شەرقىي تۈركىستاندىكى تىجارەت دۆلەت ھىمايىسى ئاستىدىكى جۇڭگولۇقلارنىڭ قولىدا. تۇغۇت كونتروللىقى باھانىسىدا مۇسۇلمان خۇتۇن - قىزلىرىغا يۈرگۈزۈلۈۋاتقان دۆلەت تېرورى ھەققىدىكى پاجىئەلەرنى سۆزلەشكە تىل ئاجىزلىق قىلىدۇ. دىنىمىز، مەدەنىيىتىمىز، مىللى ئۆرپ - ئادىتىمىز داۋاملىق بېسىم ئاستىدا تۇتۇلماقتا. شەرقىي تۈركىستان تۇرمىلىرى ياش ئەۋلادلىرىمىز بىلەن توشماقتا. مەدەنىي دۇنيا تەرىپىدىن « ئۈستى ئۈچۈك تۈرمە » دەپ تەرىپلەنگەن شەرقىي تۈركىستاندا يەرلىك خەلقنىڭ نەسلىنىڭ قۇرۇتۇلۇپ

قەھرىمان ۋە مەدەنىيەتلىك بىر نەسلىنىڭ ئەۋلاتلىرىدۇر .
 ۋەتىنىنى جۇڭگۇلۇقلارغا تارتقۇزۇپ قويۇشتىن باشقا
 ھېچ بىر گۇناھى بولمىغان شەرقىي تۈركىستان خەلقى
 مۇستەملىكە ھاياتىدا ئۇزۇن يىل داۋام قىلغان مىللى
 ھاقارەت، خارلىنىش، ئاجلىق ۋە يوقسۇللۇقتىن كېيىن،
 يېقىنقى 50 يىل ئىچىدە ئاستا - ئاستا ئۆز ۋەتىنىدە ئاز
 سانلىق ھالغا چۈشۈپ قېلىشى، ئۆز ۋەتىنىدە ھېچ ھەق -
 ھوقۇق، ئىتتىۋارنىڭ يوقلىقى جۇڭگۇلۇقلار تەرىپىدىن
 ئىنسان قاتارىدا كۆرۈلمەسلىكى خەلقىمىزنىڭ سەبرى -
 تاقىتىنى چېكىگە يەتكۈزگەن ئىدى . ماۋنىڭ ئۆلۈمىدىن
 كېيىن جۇڭگۇنى كۈچەيتىش ئىرادىسىگە كەلگەن دىڭ
 شاۋپىڭ ھۆكۈمىتى شەرقىي تۈركىستاننىڭ خام
 ئەشياسىغا تارىختا ھېچ كۆرۈلمىگەن بىر ئىشتىھا بىلەن
 ھوجۇم باشلىدى . جۇڭگو كۆچمەنلىرى سەلكەبى،
 كەلكۈن كەبى ئېقىپ كەلمەكتە . شەرقىي
 تۈركىستاننىڭ پۈتۈن بۇلۇڭ - پۇشقاقلرى بەس - بەس
 بىلەن بۇلاڭ - تالاڭ قىلىنماقتا . تەڭرى تېغىنىڭ شىمالى
 ۋە جەنۇبىنىڭ ئېكىلوگىيەلىك تەڭپۇڭلۇقى
 قورقۇنۇچلۇق دەرىجىدە بۇزۇلماقتا . مۇنبەت يايلاقلار
 بۇزۇلۇپ كۆچمەن جۇڭگولۇقلارغا بۇلۇپ
 بىرىلگەچكە چارۋىچىلىق بىلەن ھايات كۈچۈرۈپ
 كەلگەن قازاق، قىرغىز ۋە مۇڭغۇل خەلقىنىڭ ئۆلۈمىدىن
 باشقا تاللايدىغان يۇلى قالمىدى . سۈمەنبەلىرى

ئەر كىنلىك ۋە مۇستەقىللىقنى كۆز ياشلىرى قولغا كەلتۈرەلمەيدۇ

ئېزىز مۇبارەك ۋە تىنىمىز شەرقىي تۈركىستان خىتاي ئاسارىتى ئاستىغا چۈشكەن پۈتۈن پاجىيەلىك تارىخىمىز بۇيىچە خەلقىمىز مىللەت سۈپىتىدە يوق بولۇپ كىتىش خەۋپىنى بۇگۈنكى كۈندىكىدەك جىددى ھىس قىلغان ئەمەس. پايانسىز چۆلدە ئۇسسۇزلۇقتىن ئۆلۈۋاتقان ئادەم قانداق سۇغا تەشنا بولغان بولسا، بۇگۈن شەرقىي تۈركىستاندا 7 ياشتىن 70 ياشقىچە بولغان بارلىق مەزلۇم خەلقىمىز ئازاتلىققا، مۇستەقىللىققا شۇنداق تەشنا بولماقتا. ۋە تەننى دۈشمەنگە تارتقۇزۇپ قويۇپ ئەر كىن، خاتىرجەم، باياشات ياشاشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئەڭ ئاددى بىر پادىچىسىمۇ بىلىپ يەتتى.

بىر مۇنچە مۆتىدىل زىيالىلىرىمىز، دىنى ئالىملىرىمىز، خىتاي كۈچلۈك دۆلەت، بىز ئۇلار بىلەن ئۇرۇشۇپ باشقا چىقىپ بۇلالمايمىز، ئازراق بولسىمۇ ھەقىقىتىمىزنى بەرسە، قان تۈكۈشمەي ئۇلار بىلەن بىللە ياشاپ ئۆتۈپ تۇرايلى. دىگەن پىكىردە ئىدى. ئۇزۇن يىللار بۇ پىكىرنىڭ تەسىرىدە قالغان بۇ مۇيىسپىت ئاق كۆڭۈل، ئەمما ساددا ئاقساقاللىرىمىزمۇ بۇگۈن گەرچە بىز

تۈگىتىۋېتىلىشى جۇڭگو ھاكىمىيىتى تەرىپىدىن پىلانلىق،
 سېستىمىلىق ئىجرا قىلىنىۋاتقانلىقىنى خەلقىمىزنىڭ مۇتلەق
 كۆپ قىسمى تۇنۇپ يەتمەكتە، نەسىلىمىزنىڭ يۇقاپ
 كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن 21 - ئەسىرگە
 ئۆزلىرىنىڭ مىللى دۆلىتى بىلەن كىرىشتىن باشقا يول
 يوقلىقىنىمۇ چۈشىنىپ يەتمەكتە. شەرقىي تۈركىستان
 خەلقى ۋەتەن ۋە مىللەتنىڭ ھاياتىنى، بەخت -
 مائادىتىنى، شان - شەرىپىنى، غورور - ئىپتىخارىنى
 ئەبەدى كاپەلەتكە ئىگە قىلىدىغان مىللى دۆلىتىنى ئەسلىگە
 كەلتۈرۈش ئۈچۈن ھەرقانداق بەدەل تۆلەشكە رازى
 بولغان بىر ئىرادىگە كەلمەكتە.

ئوكسىگىن بولمىغان يەردە ھاياتلىقنى
 تەسەۋۋۇر قىلىش مۇمكىن بولمىغىغا ئوخشاش، بۈگۈن
 ئۆلۈم گىرداۋىغا سۈرۈلۈپ كېتىۋاتقان شەرقىي
 تۈركىستان خەلقىنىڭ مىللى مەۋجۇدىيىتىنى داۋام
 ئەتتۈرۈشنى مۇستەقىل بىر مىللى دۆلەتسىز تەسەۋۋۇر
 قىلىش مۇمكىن ئەمەس.

بىز ئۆزىمىزنىڭ ئىسسىق قېنى بىلەن يازىدىغان
 شۇئارىمىز شۇ؛

21 - ئەسىرنى ئازات ۋە مۇستەقىل شەرقىي

تۈركىستان بىلەن قارشى ئالايلى!

يېشى تۆكمەكتە، مىليونلىغان كىشى نامازلىرىدا ئۆزلىرىنىڭ خىتايدىن قۇتۇلۇشى ئۈچۈن خۇدادىن دۇئا - تەلەپ قىلىشماقتا. خىتاي زۇلۇمغا يىغلاپ - يىغلاپ كۆزلىرى كور بۇلۇپ كەتكەنلەر بار. خۇدادىن ئازاتلىقنى تىلەپ - تىلەپ ئاخىرى (خۇدايىم بىزنى بۇ كاپىرلاردىن قۇتقازمىدىڭ، دەپ ئاغرىغانلارمۇ بار. بىز شەرقىي تۈركىستان خەلقى مۇسۇلمان خەلقىمىز، ھەممىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۈممەتلىرى. پەيغەمبىرىمىز، مۇسۇلمانلارنىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن دۇئا قىلىش بىلەن چەكلىنىپ قالمىغان. ئۆز قولىغا قېلىچ ئېلىپ مۇسۇلمانلارنىڭ جىھادىغا قۇماندانلىق قىلغان. ئەمىلىيەتتە بىر مۇسۇلمان زۇلۇمدا قالغان بولسا، پۈتۈن دۇنيادىكى مۇسۇلمانلارغا جاھات پەرىز قىلىنغان. ساھابىلار سۈيۈملۈك پەيغەمبىرىمىزدىن (جەننەت قەيەردە؟) دەپ سورىغاندا پەيغەمبىرىمىز قولىدىكى قېلىچنى كۆرسىتىپ (جەننەت بۇ قېلىچنىڭ سايسىدا) دەپ جاۋاب بەرگەن.

خىتاينىڭ زۇلۇمىدىن قاخشاپ، يىغلاپ كۆزلىرى كور بولغانلار ئۆزىنىڭ كۆزىنى ئەمەس، دۈشمەننىڭ كۆزىنى كور قىلىشنى ئويلاپ باقتىمۇ؟ ھەر ۋاقىت نامازلىرىدا خۇدادىن ئۆزلىرىنىڭ خىتايدىن قۇتۇلۇشىنى تىلگەنلەر، سۈيۈملىك پەيغەمبىرىمىزنىڭ قولىغا قۇرال ئېلىپ ئاندىن مۇسۇلمانلارغا ئازاتلىق ياراتقانلىقىنى

خالساقمۇ، خىتايلىرىنىڭ بىز بىلەن بىللە بۇ ۋەتەندە ياشاشنى خالىمايدىغانلىقىنى، بۇ ۋەتەندە بىزنى تامامەن يوق قىلىپ، ئۆزىلا ياشاشتىن ئىبارەت قارا نىيەتنىڭ بارلىقىنى ئېنىق كۆرۈپ يەتكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىشماقتا.

ياشلىرىمىز ھەرخىل باھانىلەر بىلەن خىتايلىرى تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلمەكتە، تۈرمىلەرگە تاشلانماقتا، شەرقىي تۈركىستاننى بىر دوزاققا ئايلاندۇرماقتا. خىتاي ھاكىمىيىتى (قېنى ئەمدى قولۇڭدىن كەلسە ئوتتۇرىغا چىق، دەپ چىش - تىرنىقىغىچە قوراللىنىپ خەلقىمىزنى قىرىپ تاشلاش ئۈچۈن ھەرمىنى تەييار تۇرماقتا.

بۇلۇپمۇ سوۋىت ئىتتىپاقى پارچىلىنىپ، بىز بىلەن ئوخشاش دىن، ئوخشاش تىل، ئوخشاش ئۆرپ - ئادەتكە ئىگە قېرىنداش قازاقىستان، قىرغىزىستان، ئۆزبېكىستان، تاجىكىستانلار مۇستەقىل بولغاندىن كېيىن، خىتاي ھاكىمىيىتى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى قىرىپ تاشلاپ، زېمىنىنى ئەبەدى داۋاگەرسىز قىلىپ ئۆزىنىڭ زىمىنىنى قىلىۋېلىش ئۈچۈن ئالدىراپ ھەرىكەت قىلماقتا. دۇنيا جاما ئەتچىلىگىمۇ خىتايلىرىنىڭ بۇ قارا نىيەتنى بىلىپ يەتمەكتە ۋە شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ تەقدىرىدىن تەشۋىشلەنمەكتە.

شەرقىي تۈركىستاندا ھېلىمۇ مىليونلىغان كىشى كۆز

تۈگەيمىز، نەسلىمىز تۈگەيدۇ، قەۋرىمىزگە كىلىپ
 دۇئا قىلىدىغان ئەۋلاتلىرىمىز قالمايدۇ. پۈتۈن تارىخىمىز
 بۇيۇنچە بۇ ۋەتەن زىمىنىدا سەلتەنەت قۇرغان، قانلىرى
 بىلەن قەھرىمانلىق داستانلىرى يازغان، شەھىت بولغان،
 ۋۇجۇدى بۇ زىمىننىڭ تۇپراقلىرىغا قۇشۇلۇپ كەتكەن
 ئەجداتلىرىمىزنىڭ روھى ئالدىدا قارا يۈز بۇلىمىز،
 ياراتقان جانابى ئاللاھنىڭ ئالدىدىمۇ ئاسى بۇلۇپ
 كېتىمىز.

ئەگەر نەسلىمىز داۋام ئەتسۇن دېسەك قولىمىزغا
 قورال ئېلىشىمىز، تەشكىللىنىشىمىز، شاھادەت شەرىپىتى
 ئىچىشكە ئاللاھ ھۇزۇرىدا قەسەمىيات قىلىپ ئوتتۇرغا
 چىقىشىمىزغا توغرا كىلىدۇ.

ئۆلۈمنى كۆزىگە ئالغانلار ئۈچۈن قارىشىمىزدىكى
 دۈشمەن كۈچىنىڭ قانچىلىك كۆپ ياكى ئاز
 بولۇشىنىڭ ئەھمىيىتى يوق، قويدەك جىم تۇرساق
 ھەممىمىز ئۆلىمىز، ئەگەر ئۆزىمىزنى قوغداشقا قورال
 ئالساق ئاز ئۆلىمىز، باللىرىمىز ئۆزۈۋەتسىندە ئەركىن
 ئازادە، بەختلىك ياشايدۇ. بىزنىڭ قەۋرىمىزگە كىلىپ
 قۇرئان ئوقۇيدىغان، دۇئا قىلىدىغان، بىزدىن
 غۇرۇرلىنىدىغان ئەۋلاتلىرىمىز بۇلۇدۇ.

بىز ھەقىقەتەن ئاز ۋە ئاجىز، ئەمما خىتايىلار؛
 بۇلارنىڭ ۋەتىنى ناھىيىتى كەڭ، بايلىقى مول، ئۆزى ئاز
 ۋە ئاجىز بۇلارغا بىر ئاز بولسىمۇ ھەق - ھۇقۇق

ئويلاپ باقتىمۇ؟ مەن بۇسۇئاللارنى بەزىلەردىن
 سورىسام، ئۇلار «مېنىڭ قولۇمدىن نېمە كېلەتتى؟»
 دەپ جاۋاپ بەردى. ئەگەر «مېنىڭ قولۇمدىن نېمە
 كېلەتتى» دەيدىغان ئون نەپەر شەرقىي تۈركىستانلىق بىر
 يەرگە كىلىپ تەشكىللەنسە، ياكى يۈز، ياكى مىڭ،
 ياكى ئونمىڭ، ياكى يۈز مىڭ، ياكى بىر مىليۇن «
 مېنىڭ قولۇمدىن نېمە كېلەتتى» دەيدىغان شەرقىي
 تۈركىستانلىق بىر يەرگە، ياكى بىر تەشكىلات ئاستىغا
 جەم بولسا، ئۆزىنىڭ قانداق يىمىرىلمەس كۈچ
 بۇلىدىغانلىقىنى ئويلاپ كۆردىمۇ؟ ئازاتلىقىنى،
 مۇستەقىللىقىنى، ئەركىنلىكىنى كۆز ياشلىرى بىلەن، دۇئا
 تەلەپلىرى بىلەن قولغا كەلتۈرگەن ھېچ بىر خەلق يوق،
 بۇنداق مىسال تارىختا ھەم يوق. ۋەتەننىڭ ھەر بۇلۇڭ
 - پۇشقاقلرىدا ئاققان كۆز ياشلىرىنى، ئاققان قانلىرىنى،
 دات - پەرياتلىرىنى توختىتىش ئۈچۈن، بۇلاپ
 كېتىشكەن بايلىقلىرىمىزنى، ئاياق - ئاستى قىلغان ئىپپەت
 - نۇمۇسىمىزنى، خارلانغان مۇبارەك دىنىمىزنى،
 چەيلەنگەن شان - شەرىپىمىزنى، ھاقارەتلەنگەن مىللى
 غورورىمىزنى قوغداش ئۈچۈن قوللىمىزغا قۇرال ئېلىپ
 بىزنى ئۆلتۈرۈشكە كەلگەن دۈشمەنگە قارىتىپ ئوق
 ئېتىشتىن باشقا تاللايدىغان يوللىرىمىز يوق.

ئەگەر بىزگە يېقىنلىشىپ كەلگەن ئۆلۈم ئالدىدا
 سۈكۈت قىلىپ تۇرساق، پۈتۈن مىللەت ئۆلۈپ

تەرىپىدىن ياخشى بىلىنگەن مەشھۇر بەدىر ئۇرۇشى بۇنىڭ ئەڭ تىپىك مىسالىدۇر: مەككە - مەدىنە ئارىسىدىكى بەدىر چۆلىدە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام قۇماندانلىقىدىكى ساھابىلار 305 كىشى ئىدى. كۆپىنچىلىرىنىڭ مىنىدىغان ئات ياكى تۆگىلىرى يوق ئىدى. ئوقيا قىلىپچىلىرى يىتەرسىز ئىدى. ئەبۇجەھىل قۇماندانلىقىدىكى مەككىدىن كەلگەن مۇشرىكلار 950 كىشى بۇلۇپ، ھەممىسى سەرخىل ئات ۋە تۆگىلەرگە مىنگەن ئىدى. قوللىرىدىكى قوراللىرى سەرخىل ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئىشەنگەن ئاللاھى ۋە پەيغەمبىرى بار ئىدى. ئۇلاردا ئۇرۇشتا ئۆلسەك شەھىت بۇلىمىز، ئاللاھنىڭ جەننىتىگە كىرىمىز، ھايات قالساق غازى دىگەن شەرەپلىك نامغا ئىگە بۇلىمىز، دىگەن ئېتىقاتى بار ئىدى. بىرىمۇ مۇسۇلماندا ئۆلۈمدىن قورقۇش دىگەن تۇيغۇ يوق ئىدى. مۇشرىكلار مەغرۇر ۋە ھاكاۋۇر ئىدى. مۇسۇلمانلارنى ئۆلتۈرۈپ تىرىك قالغانلارنى ئەسىرگە ئېلىپ مەككىگە ھەيدەپ كىرىپ سازايى قىلىش ھاۋايى - ھەۋىسىدە كۆرەڭلەشمەكتە ئىدى. ئۇرۇش باشلىنىپ بىرنەچچە مىنۇت مۇسۇلمانلار ھەقىقەتەن ئېغىر ۋەزىيەتتە قالدى. مۇسۇلمانلارنىڭ سېپى بۇزۇلۇپ كىتىپ قالسا مەغلۇبىيەتتىن قېچىپ قۇتۇلالغىلى بولمايتتى. مۇسۇلمانلار سۈيۈملىك پەيغەمبەرنىڭ قۇماندانلىقىدا ئاجايىپ قەھرىمانلىقلار

بىرەيلى، دەپ ئويلىدىمۇ؟ بىزنى ئادەم قاتارىدا كۆردىمۇ؟ بىز ئۇلارنىڭ ئالدىدا قانچە بىچارە بۇلۇپ تۇرغانسېرى، ئۇلار شۇنچە غالجىرلاشتى. بىزنى قۇرۇت - قۇڭغۇز قاتارىدىمۇ كۆرمىدى. بىز ئاز بولساقمۇ، قۇرالسىز بولساقمۇ، ئاجىز بولساقمۇ ۋەتەن بىزنىڭ. بىز كۈچىمىزنى ئانا ۋەتەنمىزدىن ئالىمىز، ئاز بولغان، ئەمما ھەقىلىق بولغان، بىر قوماندان ئاستىدا ئويۇل تاشتەك ئويۇشقان مىللەت ياكى قۇۋمىلەرنىڭ ئۆزلىرىدىن نەچچە قات كۆپ دۈشمەن ئۈستىدىن غەلبە قىلغان تەجرىبىلەر بار. بىز بىر مىليارت خىتاي مىللىتى بىلەن ئۇرۇشمايمىز، بىزنى مىللەت سۈپىتىدە يوق قىلىۋېتىشنى پىلانلىق، سېستىمىلىق كۈن تەرتىپكە ئالغان خىتاي ھاكىمىيەت كۈچلىرى بىلەن ئۇرۇشمىز. بىز بىر مەزگىل كۆپ چىقىم تارتىشىمىز مۇمكىن، كۆپ بەدەل بېرىشىمىز مۇمكىن، بۇ چىقىم، بۇ بەدەل، ۋەتەنمىزنىڭ، مىللىتىمىزنىڭ ئەبەدى چىقىم تارتماسلىقىنىڭ، بەدەل بەرمەسلىكىنىڭ كاپالىتى بۇلۇپ قالىدۇ.

بىرغايە ئۈچۈن بىرلەشكەن ۋە ئۇ غايە ئۈچۈن بارلىقىنى قۇربان قىلىشقا تەييار ئىنسانلاردىن تەشكىل تاپقان كۈچ گەرچە كىچىك بولسىمۇ، ئاجىز بولسىمۇ، كۈچلۈك دۈشمەن ئۈستىدىن غالىپ كېلىدۇ، بۇنداق مىساللار تارىختا كۆپ ئۇچرايدۇ. مۇسۇلمانلار

قىلماي تۇرال مايمىز .

مۇبادا بەدىر ئۇرۇشىدا 305 نەپەر ساھابە ئىچىدە بىرنەچچىسىنىڭ ئىمانى سۇس بۇلۇپ، قورقۇنچاقلىق قىلىپ چىكىنگەن بولسا، ساھابىلەرنىڭ سېپى بۇزۇلغان بولسا قانداق بولاتتى؟ بۇنىڭ ئاقىۋىتىنى ئويلاشنىڭ ئۆزى بىر قورقۇنۇچتۇر .

دېمەك، بىرغايە ئۈچۈن كۈرەش قىلغان ئىنسان ئۇ غايىگە نىسبەتەن كۈچلۈك ئېتىقات بۇلۇشى لازىم. بۇ غايە ئۈچۈن بىرلىككە كەلگەن ئىنسانلاردا شەخسى غەرەز بولدىكەن، غايىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا بۇلۇنۇش پەيدا بولىدۇ. بۇ بۇلۇنۇش بىر مۇنچە ياخشى نىيەتلىك ئادەملەرنىڭ ئىرادىسىنى جاراھەتلەندۈرىدۇ. بۇلۇنۇش مەغلۇبىيەتنىڭ سىگناللىدۇر. بىرغايە ئۈچۈن توپلانغان بىر توپ ئىنساننىڭ ئۆز ئىچىدىن بۇزۇلغانلىقىنى ھىس قىلغان دۈشمەن، تەبىئىكى بۇلارنىڭ ئىچىدىكى شەخسى غەرەزلىرى بولغان، ئىرادىسى ئاجىز ئادەملەرنى بەزى مەنپەئەتلەرنى ۋەدە قىلىش بىلەن ئۆزى تەرەپكە تارتىدۇ. سېتىلىش ۋە خائىنلىق ئەنە شۇنداق باشلىنىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بىر ئىنقىلاپتا داۋاملىق تۈردە پارچىلىنىشنىڭ ئالدىنى ئېلىش لازىم، سەپنى بۇزۇش نىيىتىدە بولغانلار سېزىلىشى ھامان، تېخى سەپ بۇزۇلماستىن تۇرۇپ، ئۇ بۇزغۇنچىنى يوق قىلىش لازىم. بۇ پىرىنسىپ مىللىي

بىلەن قېلىچ ئوينۇتۇۋاتاتتى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام
 مۇسۇلمانلارنىڭ غەلبىسى ئۈچۈن جانابى ئاللاھدىن
 ئارقا - ئارقىدىن دۇئا - تەلەپ قىلدى. « يارەببىم، شۇ بىر
 ئوچۇم مۇسۇلمانلار ھالاك بۇلۇپ كەتسە، يەر يۈزىدە
 ساڭا ئىبادەت قىلىدىغان ئادەم قالمايدۇ؛ دەپ
 يالۋۇرماقتا ئىدى. ئۇرۇشۇۋاتقان ئىككى تەرەپ بىر-
 بىرلىرىنى ياخشى تۇنۇيتتى. بەزىلىرىنىڭ دادىسى
 مۇسۇلمان تەرەپتە ئۇرىشۋاتقان بولسا، بالىسى كاپىر
 تەرەپتە ئۇرۇشۇۋاتاتتى. بىر ئانىدىن تۇغۇلغان بىر
 ئوغۇل مۇسۇلمان تەرەپتە بولسا، يەنە بىرىسى
 كاپىرلار تەرەپتە ئىدى. ساھابىلارنىڭ ئاجايىپ
 قەھرىمانلىقلىرى نەتىجىسىدە، ئەسكىرى كۈچ جەھەتتە
 ئۈچ قات ئۈستۈن بولغان مۇشرىكلار مەغلۇپ بولدى.
 ساھابىلەردىن 14 ئى شەھىد بولدى. مۇشرىكلاردىن
 قۇماندانى ئەبۇجەھل قاتارلىق 70 نەپەر دۈشمەن
 ئۆلتۈرۈلدى. ۋە 70 نەپىرى ئەسىر ئېلىندى.
 مۇسۇلمانلار بۇ ئۇرۇشتا كۆپ مىقداردا غەنمەتلەر
 ئالدى. بەدىر ئۇرۇشىنىڭ غالبىيىتى نەتىجىسىدە بۈگۈن
 ئىسلامىيەت دۇنيانىڭ ھەممە قىتئەسىگە تارقىلىشقا
 ۋەسەلە بولدى. بۈگۈن مۇسۇلمان بولغانلىقىمىزدىن
 شەرەپلەنگەن ئىكەنمىز، پەيغەمبىرىمىزگە ئەگىشىپ
 ئىسلامىيەتنى قوغداش ئۈچۈن بەدىردە جەڭگە كىرگەن،
 شۇ 305 نەپەر ساھابىغا ۋىجدانى بۇرچىمىزنى ھىس

ئەڭ مۇھىم مەسىلە مىللەتنىڭ سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش

بىر مىللەتنى بىرگەۋدە دەپ تەسەۋۋۇر قىلساق، بەدىنىمىزنىڭ بىر يېرىدە جاراھەت ياكى ئاغرىق بولسا پۈتۈن ۋۇجۇدىمىز راھەتسىز بولىدۇ، پىكىر قىلىشىمىزدىن باشلاپ ھەر قانداق ئۇششاق ھەرىكەتلىرىمىزگىچە تەسىر كۆرسىتىدۇ. شۇڭا كېسەل بولغان ئادەملەرنىڭ داۋالىنىشقا ئالدىرىشىمۇ، سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، ئاغرىقتىن قۇتۇلۇپ نورمال راھەت ھاياتقا ئېرىشىش ئۈچۈندۇر.

شەرقىي تۈركىستان 1878 - يىلى زوزۇڭتاڭ تەرىپىدىن ئىستىلا قىلىنغاندىن باشلاپ ۋە 1883 - يىلى مەنچىڭ خاندانلىقى تەرىپىدىن ۋە تىنىمىزنىڭ ئىسمى بىز ئۈچۈن ھاقارەتلىك بولغان. «شىنجاڭ» قىلىپ ئۆزگەرتىلىپ، پايانسىز ئانا تۇپراقىمىز جۇڭگو خەرىتىلىرى ئىچىگە ئېلىنغاندىن باشلاپ 100 يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت ئوتتۇرىدا. گەرچە خەلقىمىز قۇل بۇلۇشقا بىر كۈنمۇ رازى بولمىدى. مىللى مۇجادىلىنى توختاتمىدى. بۇنىڭ مۇناسىۋىتىدە 20 - ئەسىرنىڭ ئالدىنقى يېرىمىدا ئىككى قېتىم مۇستەقىل «شەرقىي تۈركىستان» دۆلىتى قۇردى. بىراق، دۈشمەن

بىرلىكنى قوغداش ئۈچۈن، غايىنى مۇستەھكەملەش
 ئۈچۈن، غەلبىنى تەمىن ئېتىش ئۈچۈن بەك مۇھىم.
 شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن يولغا چىققان
 ھەربىر ۋەتەنپەرۋەر، ھەربىر مۇجاھىد مىللى بىرلىكنى
 بۇزغۇنچىلاردىن قوغداشتا ھەردايم ھۇشيار بۇلۇشى
 لازىم.

ئۆزىنى توغرا ساناشتىن كېلىپ چىققان ئىتپاقسىزلىق،
 ھېچ سەۋەپسىز، كۆرەلمەسلىكتىن مەنبە ئالغان ئۆز-ئارا
 ئۆچمەنلىك تۇيغىسى، قىسقىسى مىللى كىملىگىمىز ۋە
 مىللى تەقدىرىمىزنىڭ ئەڭ خەتەرلىك نوقتىلارغا بېرىپ
 يىتىۋاتقانلىغىنى بىلىپ تۇرۇپ، ۋەتەن ۋە مىللەتنىڭ شان
 - شەرىپىنى قوغداش ئۈچۈن ئۆلۈپ كېتىۋاتقانلار،
 تۇرمىلاردا ئازاپ چېكىۋاتقانلارنى كۆرۈپ تۇرۇپ،
 ئانا ۋەتەننىڭ ئۆزىگە يۈكلىگەن تارىخىي ۋەزىپىسىنى
 ئادا قىلمىغانلىقىدىن ۋىجدان ئازاۋى ھىس قىلىۋاتقان
 ئەھۋال ئاستىدىمۇ، يىتەركى مەن سەبرى قىلىپ تۇراي،
 مەن ئۆلمەي سالامەت تۇرۇپ تۇراي، بەلكىم بىر كۈنى
 يۇرتىمىز، تۇيۇقسىز ئازاتلىققا ئىرىشىپ قالار دىگەن
 خام خىياللار بىلەن ئۆز-ئۆزىنى ئالداپ كېلىۋاتقان
 نۇرغۇن ئادەملەر بار. بۇلارنىڭ كۆپ ساندىكىسى
 ئەتراپتا ئابرويى بار، مىللەتنىڭ كېلەچىگى ئۈچۈن
 باشقىلار تەرىپىدىن يول كۆرسەتكۈچى دەپ قارالغان
 ئادەملەردۇر. ئەمما ئۇلار ۋەتەنگە جىددى خىزمەت
 قىلماسلىقتىكى ۋىجدان سوتىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇش
 ئۈچۈن، مىللى قىسمىتىمىزنىڭ تەتۈرلىگىنى خۇداغا
 ئارتىپ قۇيۇدۇ. ۋەتىنىمىزنىڭ بېشىغا كەلگەن
 تارىختىكى تەلەپسىزلىكلەرنىڭ جاۋابكارلىقىنى
 ئەجداتلىرىمىزغا يۈكلەپ قۇيۇدۇ. ئۆزلىرىنىڭ قولىدىن
 ھېچ ئىش كەلمەسلىگىنى بولسا دۈشمەننىڭ كۈچلۈك

خەلقىمىزنى باستۇرۇپلا قالماي يەنە بىر تەرەپتىن ئارىمىزدىن خائىن تەربىيەلەش ۋە ئىشلىتىشتە ھېچ بىر مۇستەملىكىچى مىللەتتە بولمىغان ھىلە-مىكرىلىك تەجرىبە - ساۋاقلارغا ئىگە بولدى. بولۇپمۇ 50 - يىلدىن بېرى كۆممۇنىست خىتايىلار خائىن - مۇناپىقلارنىڭ قولى بىلەن خەلقىمىز ئۈستىدىن قىرغىنچىلىق يۈرگۈزۈشتە تارىخىي موزىيلاردا قويۇپ كېلەچەك دۇنياغا ئىبىرەت قىلغۇدەك رەزىل سىياسەتلەرنى قوللاندى.

بىز ئۆزىمىزدىن مىڭ ھەسسە كۈچلۈك بولغان دۈشمەن كۈچلىرى بىلەن مۇجادىلەشكە باشقا چىقىشىمىز ئۈچۈن، ۋۇجۇدىمىزدىكى جاراھەت بولغان ۋەتەن خائىنلىرى، مىللى مۇناپىقلارنى قەتئىي بىر شەكىلدە بىر تەرەپ قىلىشىمىز لازىم. بۇ خائىن - مۇناپىقلار مىللى روھىمىزدىكى كىر، مىللى ئەخلاقىمىزدىكى نوقسانلاردۇر.

بىزنىڭ مىللى ئەخلاقىمىزغا ۋەتەن خائىنلىرى مىللەت مۇناپىقلىرى ئارقىلىق سىڭدۈرۈلگەن ئەڭ ھاقارەتلىك كېسىلىمىز — روھىمىزنى چىرمىغان قۇللۇق زەنجىردۇر. قۇللۇق روھىدىن كىلىۋاتقان، ئۆز تەقدىرىنىڭ ئالۋىتىگە بۇيۇن ئىگىش ۋە ياكى چاتىقى بولماسلىق مىللى بىرلىكنىڭ بۇزۇلۇشىدىن كېلىپ چىققان باھ - باشتاقلىق، ھەركىم ئۆزىنى ئەقىللىق،

ۋە مىللەتنى دۈشمەننىڭ تېخىمۇ ئېغىر زىيانغا ئۇچرىتىشىدىن قوغداپ قېلىش مەخسەتتە خىزمەت قىلغان، بىر قىسمى دۈشمەنگە خىزمەت قىلىش ئۈچۈن ۋەتەنگە، مىللەتكە ئېغىر زىيانلارنى سالغان ۋە تارىختا ۋەتەن خائىنى دىگەن نام بىلەن لەنەتلەنگەن. ئەمما بىزنىڭ مىللىتىمىز ئىچىدىن چىققان ۋەتەنپۇرۇش خائىنلارغا ئوخشاش، ئۆز مىللىتىنىڭ پىسخولوگىيىسى قانداقلىقىنى، قانداق قىلىپ بۇ مىللەتنىڭ مىللى غۇرۇرى ۋە مىللى ئىرادىسىنى تارماقلىغىلى بولىدىغانلىقىنى، بۇ مىللەتنى قانداق قىلىپ ياۋاشلاتقىلى، قانداق قىلىپ يوقاتقىلى بولىدىغانلىقى ھەققىدە دۈشمەن ھاكىمىيەتكە ئەقىل - جاسارەت بەرگەن، ھەتتا ئۆز مىللىتىگە بولغان مىللى قىرغىنلىقىنى ۋە ئىقتىسادى تالان - تاراجنى تېزلىتىش ھەققىدە بېيجىنگە خەت يېزىپ يوللىغانغا ئوخشاش مىساللارنى دۇنيانىڭ ھېچ بىر يېرىدە تاپقىلى بولمايدۇ. ئۇلار، ئۆز مىللىتىنىڭ نەسلى قۇرۇپ تۈگىگەندە خىتايلارنىڭ خائىنلارغىمۇ ھېچ ئېھتىياجى قالمايدىغانلىقىنى ئەقىلگە كەلتۈرگىنى يوق.

بىز ئۇيغۇرلاردا ۋەتەن ھەققىدە گەپ بولغاندا ۋەتەننى ئانىغا ئوخشىتىدىغان ئادەت بار. شائىرلىرىمىز شېئىرلىرىدا « ئانا ۋەتەن » دەپ يازىدۇ. ناخشىچىلىرىمىز ناخشىلىرىدا « ئانا ۋەتەن » دەپ توۋلايدۇ. ھەممەيلەن « ئانا ۋەتەنمىز » دەيمىز. دىمەك ۋەتەن بىزنى تۇققان ئانىغا

ۋە رەھىمسىزلىكىنى مەۋەپ كۆرسىتىدۇ. بۇ مەۋەپلەرنىڭ ئارقىسىدا ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى ئېتراپ قىلىشتىن ئىزا تارتىدىغان ئۆلۈمدىن قورقۇش تۇيغۇسى بار، بۇ، قورقۇش تۇيغۇسىنىڭ ئارقىسىدا ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىمۇ ھىس قىلمايدىغان، غەيرى ھاكىمىيەت تەرىپىدىن ئۇزۇن يىللاردىن بېرى سەھرى كۈچ بىلەن ئۇلارنىڭ روھىغا سېلىنغان قۇللۇق زەنجىرى بار. مېيۇنلىغان ياخشى ئادەملەرنىڭ روھى مەھپىسىدە بولغىنى ئۈچۈن چارىسىز ھالدا قول قوشۇرۇپ تۇرۇشماقتا. بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلگەن مىللەت خائىنلىرى، ۋەتەن ساتقۇنلىرى، ۋەتەن - مىللەتكە ھاقارەت قىلىشتا، دۈشمەنگە ساتقۇنلۇق قىلىشتا، دۇنيا رىكورتىنى بۇزۇپ تاشلىماقتا.

ۋەتەن غەيرى مىللەت تەرىپىدىن ئىشغال ئېتىلگەندە يات ھاكىمىيەتكە خىزمەت قىلىدىغان ئادەملەر بىرمۇنچە دۆلەتلەردە بولغان ھادىسە، مەسىلەن؛ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىدا گىرمانلار فىرانسىيەنى بېسىۋالغاندا ياپۇنلارنىڭ ئەڭ مەدەنىيەتلىك، ئەڭ غۇرۇرلۇق فىرانسۇز مىللىتى ئىچىدىن گىرمانلارغا خىزمەت قىلغانلار بولغان، شەينى زاماندا ياپۇنلار جۇڭگونى بېسىۋالغاندا ياپۇنلارغا خىزمەت قىلغان بىرمۇنچە جۇڭگولۇقلار بولغان. ئەمما بۇلارنىڭ بىر قىسمى جان بېقىش ئۈچۈن دۈشمەنگە خىزمەت قىلغان بولسا، بىر قىسمى، دۆلەتنى

قوللىرىنى چۈشەپ دۈشمەنگە تۇتۇپ بېرىۋاتىدۇ. ئۆزلىرى ئەقىلسىز تۇرۇغلۇق، پەقەت دۈشمەننىڭ كۆڭلىنى خوش قىلىش ئۈچۈن، ئۆز ئانىسىنى قانداق ئاياق - ئاستى قىلىش ھەققىدە ئەقىل ئۈگۈتۈش ئۈچۈن تىرىشىۋاتىدۇ. ئەي مەزلۇم مىللەت، سىزنىڭ دۈشمەنگىمۇ كۈچىڭىز يەتمەيدىكەن، سىز بىلەن بىللە بۇ ئانا ۋە تەندە تۇغۇلغان، ۋە تەنگە ۋە سىزگە تارىخىمىز بۇيۇنچە ھېچ كەچۈرگىلى بولمايدىغان ئاھانەت ۋە ھاقارەتلەرنى كۈتەرگەن ئارىمىزدىكى شۇ بىر ئۇچۇم ساتقىنلار غىمۇ كۈچىڭىز يەتمەمدۇ؟ ئارىڭىزدا ئۆلۈمدىن قورققىنى ئۈچۈن مىڭ ياشقا كىرگەن بىرەر ئادەم بارمۇ؟ خۇجايىنى ئالدىدا غالىجىر ئىتقا ئوخشاش قاۋاپ سىزگە ھۇجۇم قىلۋاتقان بۇ ئاسىيلارنى قۇتراشتىن توختىتىش ئۈچۈن ئۆيىڭىزدە ئىشلىتىدىغان بىر پىچاقمۇ يوقمۇ؟ خائىنلار توخۇ يۈرەك، ئەڭ قورقۇنچاق ئەمما پۇرسەت پەرەس، شەخسىيەتچى، نام شۆھرەتكە ئەڭ ئامراق مەلئۇنلارنىڭ ئارىسىدىن چىقىدۇ. سىز ئۇلارنى تىللىسىڭىزمۇ، جامائەت ئالدىدا يۈز ئابىرويسىنى چۈشەرمىسىڭىزمۇ ئۇلارنىڭ پەرۋابى پەلەك چۈنكى، سىز يامان كۆرگىنىڭىز ئۈچۈن، ئۇلار خۇجايىنىدىن تېخىمۇ كۆپ مۇكاپاتقا ئىرىشىدۇ. راھەت - پاراغەتلىك ھاياتى تېخىمۇ مىللەتنىڭ قېنىغا مۇھتاج بۇلىدۇ. بۇ خائىنلارغا، بىر ۋە تەننى، بىر مىللەتنى، بىر كىچىك ماشىنىغا ياكى

ئوخشاش ئەزىز ۋە مۇبارەكتۇر. مۇبادا بىرەر يەردە ئۆز-ئارا جىدەل - ماجرا بۇلۇپ قېلىپ، بىرسى يەنە بىرسىنى ئاناڭنى پالان قىلاي، دېسە، ئانىسى ھاقارەتلەنگۈچى ئەگەر ئاچچىقى يامان بىرسى بولسا، بۇ مەيداندا ئۆلۈم چىقىدۇ، ئەگەر ھاقارەتكە ئۇچرىغۇچى ئاجىز ۋە كۈچسىز بولغاندىمۇ بۇ ئاھانەتنى ئىشتىكەن ھامان ئۇرسۇن ياكى ئۇرۇلسۇن ئۆزىنى بىلەر. بىلمەس قارشى تەرەپنىڭ ياقىسىغا يېپىشىدۇ. دېمەك، بىز ئۇيغۇرلار ئۈچۈن ئانىنىڭ شەرىپىنى قوغداش ئەڭ مۇقەددەس، جاندىنمۇ ئۇلۇغ بىر مەجبۇرىيەتتۇر. بۇ، مەجبۇرىيەت نەزىرىيەدە ئەمەس، ئۆرۈپ ئادەتلەرىمىزدە بىز بىلەن بىللە ياشىماقتا. ۋە تىنىمىز بولسا، پۈتۈن مىللىتىمىزنىڭ ئانىسى، دۈشمەن بىزگە ئاناڭنى پالان قىلاي، دەۋاتقىنى يوق، ئەمىلىيەتتە قىلىۋاتىدۇ، ئانىمىزنى ئاياق ئاستى قىلىۋاتىدۇ، دەپسەندە قىلىۋاتىدۇ، خارلاۋاتىدۇ، ئىپپەت نامۇسىمىزنى ئاياق ئاستىدا چەيلاۋاتىدۇ، بىز مىليونلىغان ۋە تەن پەرزەندى ئاچچىق ۋە كۆز ياشلىرىمىزنى ئىچىمىزگە يۇتۇپ، كۆز ئالدىمىزدا، يۈرىمىزنى پارە-پارە قىلىدىغان بۇ پاجىيەنى كۈرۈپ تۇرۇپ، قولىمىزدىن ھېچ ئىشكەلمىگەنلىكى ئۈچۈن ھەر كۈن چارىسىزلىك ئىچىدە مىڭ ئۆلۈپ، مىڭ تىرىلىۋاتىمىز. بۇنى ئاز دەپ، ئارىمىزدىن بەزىلەر چىقىپ ئۆز ئانىسىنىڭ پۇت -

ئىپپەت - نامۇسنى مېتىپ ھايات كەچۈرىشكە مەجبۇر بولۇۋاتقانلىقىنى، مەيۋىلىغان خەن ئاھالىسى شەرقىي تۈركىستاندا راھەت ياشاۋاتقانلىقىغا قارىماي، ئىچكى جۇڭگوغا پۇل تېپىش ئۈچۈن كىرىپ قالغان ياشلىرىمىزنىڭ قولىدىكى پۇللارنى تارتىپ ئېلىپ جۇڭگولۇق ساقچىلار تەرىپىدىن ھاياۋان مۇئامىلىسى كۈرۈۋاتقانلىقىنى ۋە تەندە ھاياتتىن ئۈمىدى كىلىگەن بىر مۇنچە ياشلىرىمىز خېروىنىگە، ئوغۇرلۇققا ۋە باشقا ئىجتىمائىي جىنايەتلەرگە ئادەتلەندۈرۈلۈپ، مىللى روھىمىزنى چۈشكۈنلەشتۈرۈش ئۈچۈن يول كۆرسۈتۈلۋاتقانلىقىنى ئويلاپ چارىسىز ھالدا قايغۇرۇۋاتقاندا، ئۆچكە جان قايغۇسىدا، قاساپ ياغ قايغۇسىدا، دىگەندەك، ۋە تەن خائىنلىرى بولسا بىرئەكسىل ئىنقىلاۋى تەشكىلات تېپىۋالسام، بۇ لوق گۆشنى خۇجايىنىمغا تەقدىم قىلىپ دەرىجە ئاتلاپ ئۈمىۋالسام، دىگەن خىيال بىلەن ئىشتىھاسى ئېچىپ تاقىتى - تاق بولۇپ ھەرىدە تىمىقلاپ يۈرۈۋاتىدۇ. بەزى مۇناپىقلار، تارىخىمىزنى، بۈگۈنمىزنى، يۈرگۈزۈلۈۋاتقان مىللى زۇلۇمنى ناھىيتى ياخشى بىلىدۇ. بىلىمى بار، ھەر ئىشقا ئەقلى ئىشلەيدۇ. ئەمما، بۇ گىگانىت كۈچكە تەڭ كىلىش مۇمكىن ئەمەس، شۇڭا تۆت كۈنلۈك ئۆمۈرنى راھەت ئۆتكۈزەي، دىگەن خىيال بىلەن ئاڭلىق ھالدا ساتقۇنلۇق يولىنى

بىرنەچچە يىللىق شەخسى راھىتى بەدىلىگە تىگىشكىلى بولمايدىغانلىقىنى چۈشەندۈرۈش لازىم. بۇنى چۈشەندۈرۈشنىڭ ئەڭ توغرا يولى، خائىنلارنى، بۇ ۋەتەندىن، بۇ مىللەتتىن، بۇ ھاياتتىن ۋەتەندە ئۆلۈش. ئۇلار گۆرگە كىرگەندىن كېيىن نە ۋەتەنگە، نە مىللەتكە زىيان سالالمايدۇ. ئەمەك، ئەڭ زىيانسىز خائىن - ئۆلۈك خائىندۇر. تىرىك خائىنلار بولسا، ئۆلۈك خائىنلاردىن ئىبرەت ئالىدۇ، ھېچ بولمىسا مىللەتكە ھايا بىلەن مۇئامىلە قىلىشنى ئۈگۈنىدۇ. ئەمما، خائىن بەرى بىر خائىندۇر. يىلان پوستىنى تاشلىسىمۇ، خۇيىنى تاشلىمايدۇ، بۇنى بىلىش لازىم. بۈگۈن، ۋەتەندىكى ۋەتەن پەرۋەر ئىمانلىق مۇجاھىدلار شەھىد بۇلاۋاتىدۇ. بىگۇنا ياشلىرىمىزنى ئۆلتۈرۈپ، تۈرمىلەرگە قاماۋاتىدۇ. ۋەتەننى، مىللەتنى سۆيگەن ۋەتەن پەرۋەر زىيالىلىرىمىز، ۋەتەن پەرۋەر دىنى زاتلىرىمىز، ۋەتەن پەرۋەر ياش ئەۋلادلىرىمىز، يېزا ۋە شەھەرلەردىكى ئېغىر ئىشسىزلىق ۋە كۈندىن - كۈنگە ئېغىرلىشىۋاتقان يوقسۇللىق ئۈستىدە قايغۇرۇۋاتىدۇ. ۋەتەنمىزدە ئېچىلىۋاتقان تەبىئىي بايلىقلاردا ئېغىر بىر جىسمانىي ئىش بىلەن ئىشلەشنى خالىغان ئىشسىز ئىنسانلىرىمىزنىڭ بۇ ئەڭ ئاددىي تەلەپلىرىنىڭمۇ خام - خىيالغا ئايلىنىپ قېلىۋاتقانلىقىدىن قايغۇرۇۋاتىدۇ. مۇھتاجلىقتىن بىرمۇنچە قىزلىرىمىز ئىچكى جۇڭگوغا ئېلىپ كىتىلىپ

ساۋاقتى يە كۈنلەش ئاساسىدا، يۇرتىمىزنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ھازىرلىق قىلىش دەۋرىدۇر.

ۋەتىنىمىز غەيرى مىللەت ھاكىمىيىتى ئاستىغا كىرگەن تارىختىن باشلاپ، ۋەتەن خائىنلىرى ئاشكارا كۆرەڭلەشكە باشلىدى ۋە ئۇلار پەقەتلا، بۇرنى سەزگۈر، نىشانى بۇراپ تاپىدىغان ئىت قاتارىدا قوللۇنۇلۇپ كەلدى. كوممىنىست خىتايىلار شەرقىي تۈركىستاننى ئۆز ھاكىمىيىتى ئاستىغا ئۆتكۈزۈپ ئالغاندىن كېيىن، بۇ ئىتلارغا، تاپقان ئولجىنى ئۆزلىرى بىرتەرەپ قىلىش ئۈچۈن بەزى ھۇقۇقنى بەردى. يەنى مىللى خائىنلارغا دۆلەتنىڭ بەلگىلىك ئورگانلىرىدا شەكىلدە بەزى ھوقوقلار بىرىلدى. ئۇلار، دۆلەتنىڭ قانۇن - ئىنتىزاملىرىنى ئىجرا قىلغۇچى بولۇپ كۆرۈنۈپ، يۇرت ئىچىدە تەسىرى بولغان، مىللى يولباشچىلىرىمىزنى، دىنىي ئالىملىرىمىزنى، زىيالىلىرىمىزنى، ياشلىرىمىزنى تۇتۇش ۋە يوق قىلىش ئىشلىرىنى بىجىردى. ياخشى بېقىلغان خائىنلار بۇ ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان، خەلقىمىزنىڭ پۈتۈن ئوي - پىكىرى شۇ تەرەپكە جەلپ قىلىنغان شارائىتى ياراتقاندىن كېيىن خىتاي ھاكىمىيىتى شەرقىي تۈركىستاننىڭ پۈتۈن بايلىقىنى بىمالال بۇلاڭ - تالاڭ قىلدى، يوق قىلدى. خالىغان يەردە شەھەر بىنا قىلىپ، زاۋۇت - فابرىكىلارنى قۇرۇپ، يوقسۇل ۋە مەزلۇم

تاللىغان، بۇخىل مۇناپىقلار يۇقىرى ۋە ئوتتۇرا قاتلام
 لاردا بۇلۇپ، كۈندىزى مىللەتنىڭ ئالدىغا چىقىپ (مەن
 خەلقىم ئۈچۈن ئىشلەيمەن، مىلەرنى سۈيىمەن دەيدۇ.
 كىچىسى، خۇجايىنلىرىنىڭ ئالدىغا كىرىپ، كىملىرىنىڭ
 بېشىنى ئېلىش، كىملىرىنى تۈرمىگە قاماش، كىملىرىنى
 مۇھىم ئىشلاردىن يىراقلاش تۇرۇش ھەققىدە ئەقىل
 بىرىدۇ. بۇخىل خائىنلارنىڭ بىر كۈن ئارتۇق ياشىشى،
 ۋەتەن، مىللەتنىڭ ۋۇجۇدىدىكى ساپ قاننىڭ بىر كۈن
 ئارتۇق ئېقىپ چىقىپ كىتىشى دىمەكتۇر. يىلاننى
 كۆرگەن يەردە ئۆلتۈرۈش ساۋاپتۇر. مىللىتىمىزنى بىر
 ساغلام ۋۇجۇتقا ئىگە قىلىش ئۈچۈن، بۇ ۋۇجۇتتىكى
 جاراھەتلەرنى ئاپراتسىيە قىلىپ ئېلىۋېتىش لازىم.

خائىنلارنى جازالاش دەۋرى - مىللى
 سالامەتلىگىمىزنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش دەۋرىدۇر. مىللى
 ئەخلاقىمىزنى، مىللى روھىمىزنى، مىللى ئىرادىمىزنى
 ئەسلىگە كەلتۈرۈش دەۋرىدۇر.

خائىنلارنى جازالاش دەۋرى - مىللى ئىتپاقلىغىمىزنى
 ئەمەلگە ئاشۇرۇش دەۋرىدۇر. بىر-بىرىمىزگە بولغان
 ئاداۋەتنى ئەپۇ قىلىش، ۋەتەن سۆيگەن پۈتۈن شەرقىي
 تۈركىستانلىقلار بىر تۇققاندىر. دىگەن چۈشەنچىنى
 يەتتە ياشتىن - يەتمىش ياشقىچە ھەممەيلەننىڭ قەلبىگە
 يەرلەشتۈرۈش دەۋرىدۇر.

خائىنلارنى جازالاش دەۋرى - تارىختىكى تەجىربە

ئۇلارنىڭ ئورنىغا يەنىلا خەن ئاھالىسىنى
 يەرلەشتۈرۈش. مۇستەملىكچىلەر باشقا مىللەتلەرنىڭ
 زىمىنىنى بېسىۋېلىشتا ئۇ يەردىكى مىللەتلەرنى بەخت -
 سائادەتكە ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن ئەمەس، ئۇمىللەتلەرنى
 قۇل قىلىش ياكى يوق قىلىش بەدىلىگە يېڭى زىمىنلارنى
 ئۆزىنىڭ قىلىش ۋە ئۆز مىللىتىگە بەخت - سائادەت
 يارىتىش ئۈچۈن قىلىدۇ. ئەمما، مىللىتىمىز ئىچىدىن
 چىققان ساتقىن ۋە مۇناپىقلار خەلقىمىزنىڭ ھەقىقىي
 دۈشمەن ھاكىمىيىتىگە ئېلىپ بېرىشتە، مىللىتىمىزنىڭ
 تارىخىنى، مەدەنىيىتىنى، غورورىنى، جاسارىتىنى
 ئۇنتۇلدۇرۇپ قۇللۇق روھىغا ئادەتلەشتۈرۈشتە
 كۆۈرۈكلۈك رول ئويناپ قالماستىن، مىللىتىمىزنىڭ
 قېنىنى زەھەرلەيدىغان مىكروپىلۇق رولىنى ئويناقتا.
 خائىنلار مىللىتىمىزنى ئىسلاپ دەۋرلىرىدە ياكى
 مۇستەقىللىقىمىزنى قوللىمىزغا ئالغان زامانلاردا تازىلانغان
 بولسىمۇ، ئاسارەتتە ياشىغان زامانلىرىمىزدا مىللەتتىن
 ھېچ نەھىت كۆرمىدى. ئەكسىچە مىللەتكە تەھدىت
 ئامىلى بولدى. خائىنلار، مىللەتنىڭ ئالدىدىكى ھەل
 قىلىشقا تېگىشلىك ئەڭ مۇھىم مەسىلە ئىدى. مىللەت
 ئۇنى ھەل قىلمىغىنى ئۈچۈن، مىللەت خائىنلارنىڭ
 ئالدىدا مەسلىگە ئايلىنىپ قالدى. ئۇلار دۈشمەن
 ھىمايىسى ئاستىدا ئۆزلىرىنى (مىللى داھى) قىلىپ
 كۆرمىستىن ئۈچۈن، مىللى داھىلىرىمىزنى يوق قىلدى،

ئەھۋالدىكى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىچىدە باي، راھەت
 ۋە ئەر كىن ياشاش كاپالىتىگە ئىگە مىليونلارچە
 كۆچمەن خەن جامائىتىنى يەرلەشتۈرۈپ يۇرتىمىزنىڭ
 ئىقتىسادى تىزگىنىنى ئۇلارنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى.
 نەتىجىدە، بۈگۈنكى، خوتەن، قەشقەردىكى بىر
 دىھقاننىڭ يىللىق دارامىتى 50 - 60 دوللار ئەتراپىدا
 بولسا، شىخەنزىدىكى ياكى قارامايىدىكى بىرخەننىڭ
 يىللىق دارامىتى 500 - 600 دوللار ئەتراپىدا بىر ھالغا
 كەلدى. بىر- بىرى بىلەن ھېچ زىددىيىتى بولمىغان،
 گۇناھسىز، ئەمما دۆلەت تەرىپىدىن پىلانلىق ھالدا
 پەرقلىق ياشاش شارائىتى يارىتىلغان بۇ ئىككى مىللەت
 خەلقى ئارىسىدا بىر- بىرىگە ئىشەنمەسلىك، ئۆز- ئارا
 ئۆچمەنلىك، ئۆز- ئارا نەپرەت تۇيغۇسى يارىتىلدى.
 ئاسمان بىلەن زىمىن ئارىسىدىكى قەدەر چوڭ پەرىقنى
 يارىتىشتا خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ مەقسىدى ئېنىق. يەنى
 شەرقىي تۈركىستاندا خەن مىللىتىنىڭ سىياسى جەھەتتە
 ئەمەس، ئىقتىسادى جەھەتتەمۇ ھاكىم مىللەت
 ئىكەنلىكىنى جۇڭگودىكى خەن ئاھالىسى ئالدىدا
 ئىسپاتلاش بىلەن شەرقىي تۈركىستانغا تېخىمۇ كۆپ
 كۆچمەن جەلپ قىلىش، يەرلىك خەلقنى بولسا،
 ياشاشنى خالىسا، يوقسۇل ۋە مەھكۇم ھاياتقا تەن بېرىپ
 ياشاشقا مەجبۇر قىلىش، ئەگەر تاقەت قىلالماي ئىسيان
 قىلىپ ئوتتۇرىغا چىقسا نەسلىنى قۇرۇتۇپ تاشلاپ،

ئارتۇق چىچەك ئېچىلغانغا ئوخشاش ئىدى. باھار مەۋسۇمىدا چىچەكلەرنى تۈزۈتۈپ تۈگىتىش خام خىيال بولغىنىغا ئوخشاش ۋە تىنىمىزدىكى مىللى ئازاتلىق ھەركەتلىرىنى باستۇرۇپ تۈگىتىش ئىمكانسىز ئىدى.

مانجۇرىيەنى ياپۇنغا بېرىپ قويغان، ئۇنىڭ بىلەنلا قالماي ئىچكى ئۇرۇش پاتىقىغا پېتىپ قالغان جۇڭگونىڭ شەرقىي تۈركىستانغا ئەسكەر چىقىرىش ئىمكانى يوق ئىدى. شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىچكى ۋەزىيىتى مىللى بىرلىك سەپ ئاساسىدىكى بىر ھۆلەتنىڭ قۇرۇلۇشىغا تامامەن مۇسائىت ئىدى؛ چۈنكى خوجىنىياز ھاجى قۇمۇل ۋە ئەتراپىغا ھاكىم ئىدى. بۇ ئىنقىلاب مەشىلىدىن ئىلھام ئالغان تۇرپان جامائىتى مەھمۇت مۇھىيىتى باشچىلىقىدا تۇرپاندا قوزغالدى ۋە خوجىنىياز ھاجىنى قارشى ئالدى. كۇچاردا تۇمۇر بەگ باشچىلىقىدا قوزغالغان خەلق كۇچار، ئاقسۇ، قەشقەرغىچە ھاكىم ئىدى. پامىر تاغلىرىدا ئىسيان كۈتۈرگەن قىرغىز باھادىرلارمۇ قەشقەر ئىنقىلابىغا ئالاھىدە كۈچ قاتقان ئىدى. ئەينى زاماندا روس ئىستىلاسىدىن قېچىپ غەربى تۈركىستاندىن شەرقىي تۈركىستانغا كەلگەن ئۇرۇش تەجىربىسى بار ئۆزبەك قېرىنداشلارمۇ قەشقەردىكى ئىنقىلابتا ناھايىتى مۇھىم سەپلەردە يەر ئالماقتا ئىدى. چەرچەن - چاقىلىقتىن، خۇنەن يەر كەنگىچە بولغان ئۇزۇن لېنىيە مۇھەممەد

تۈزلىرىنى مىللى « قەھرىمان قىلىپ » كۆرسىتىش ئۈچۈن مىللىي قەھرىمانلىرىمىزنى يوق قىلدى، ئۆزلىرىنى « بىلىم ئەھلى، قىلىپ كۆرسىتىش ئۈچۈن بىلىملىك ئادەملىرىمىزنى يوق قىلدى. ئۆزلىرىنى « دىنى زات » قىلىپ كۆرسىتىش ئۈچۈن دىنى زاتلىرىمىزنى يوق قىلدى. ۋەتەن ساتقۇچقا نەپرەت قىلىش ئەنئەنىسىگە ئىگە خەلقىمىزنى، ۋەتەن ساتقۇچلارغا ھۆرمەت قىلىشقا ئادەتلەندۈرۈشكە تىرىشتى. ۋەتەن - پەرۋەرلەرگە، مىللى يول باشچىلارغا، ۋەتەن قەھرىمانلىرىغا يۈكسەك مۇھەببەت ۋە ھۆرمەت كۆرسىتىش ئەنئەنىسىگە ئىگە بولغان خەلقىمىزنى، ئۇلارغا نەپرەت قىلىشقا ئادەتلەندۈرۈشكە تىرىشتى. يەنى مىللەتنىڭ روھىنى مەس قىلىپ تۇرۇپ، خەلق نەپرەت قىلىدىغان نەرسىگە مۇھەببەت باغلاشقا، مۇھەببەت باغلايدىغان نەرسىگە نەپرەت قىلىشقا زورلىدى. بۇ خىل خائىنلىق ھەرىكىتى مىللى ھاياتىمىزغا پەۋقۇلئاددە ئېغىر زىيانلارنى ئېلىپ كەلدى. بەزى تارىخىي ھادىسىلەر بىزنى چوڭقۇر ئويلىتىدۇ. بۇلار ھەققىدە ئازىراق توختالماق لازىم؛ 30 - يىللاردا مىللى ئازاتلىق ۋە مۇستەقىللىق ھەرىكىتى پۈتۈن شەرقىي تۈركىستان مىقياسىدا ئارقا - ئارقىدىن ئەۋجى ئالدى. ۋەزىيەت، خۇددى كۆكلەمدە پۈتۈن دەلدەرەخلەردە ئېچىلغان چېچەكلەر بىر قاتتىق بۇرانددا تۈزۈپ كەتسىمۇ، ئەرتىسى كۈنى نەچچە ھەسسە

ئىدى . بۇئىشنىڭ زۆرۈرلىكىنى ئەڭ بۇرۇن ھىس قىلغان كىشى سابىت داموللام ئىدى . ئۇ زات خۇتەندە ئىنقىلاپ باشلاشتىن بىرنەچچە ئاي بۇرۇن چەت ئەلدىن قايتىپ كەلگەن ئىدى . سوۋىت ئىتتىپاقى ، تۈركىيە ، مىسىر ، مەئۇدى ئەرەبىستان ، ھىندىستان قاتارلىق دۆلەتلەرنى زىيارەت قىلىش جەريانىدا بەزى تەھلىل - تەتقىقلارنى ئېلىپ بارغان سابىت داموللام ، خۇتەندە ئىنقىلاپ پارتلاش ئالدىدا ۋەزىيەت ھەققىدە مۇھەممەد ئەمىن بۇغراغا بەرگەن مەلۇماتىدا : دۇنيادا ھېچ بىر دۆلەت شەرقىي تۈركىستان ئىنقىلاۋىغا ياردەم بېرەلمەيدىغانلىقىنى ، ئىنقىلاپ پارتلىغاندىن كېيىن ، بۇلۇپمۇ خوشنا دۆلەتلەرنىڭ قوللىشىنى قولغا كەلتۈرۈش لازىملىقىنى تەكىتلىگەن .

سابىت داموللام مۇھەممەد ئەمىن بۇغرا بىلەن مەسلىھەتلەشكەندىن كېيىن يەر كەندىكى خوتەن ئەسكەرلىرىدىن 2000 كىشىنى باشلاپ قەشقەرگە كېلىپ ، قەشقەردە تۆمۈر مىجاسقا ياردەملىشىپ قەشقەر يېڭى شەھەر سېپىلغا بېكىنىۋالغان تۇڭگانلارنى يوقۇتۇپ ، مىللى ، دىئالوگنى باشلىتىش ئۈچۈن يولغا چىقىدۇ . ئەمما ، قەشقەردىكى ئىنقىلاپتا ئىككى يۈزلىمە ، پىتىنچى ، خائىن بولغانلىقى كېيىن بىلىنگەن بەزى مۇناپىقلار سۇقۇنۇپ كىرۋالغانلىقى ئۈچۈن ئۇلار ، تۆمۈر مىجاسقا بەزى بۇزغۇنچى

ئەمەن بۇغرا ۋە سابىت داموللام باشچىلىقى خۇتەن
 ئىنقىلاپچىلىرىنىڭ ھاكىمىيىتى ئاستىغا كىرگەن ئىدى.
 ئالتاي جانىمقان باشچىلىقىدىكى قازاق ئىنقىلاپچىلىرىنىڭ
 قولىدا ئىدى. غۇلجىدا ھەرزىمان ئىنقىلاپ پارتىلىشى
 مۇمكىن ئىدى. ئەمما، شەرقىي تۈركىستاندا بىر مىللى
 دۆلەت قۇرۇلسا، روسلارنىڭ ئىشغالىيىتى ئاستىدا
 تۇرۇۋاتقان قازاق؟ قىرغىز، ئۆزبەك قاتارلىق شەرقىي
 تۈركىستان خەلقى بىلەن ئوخشاش دىن، تىل، ئوخشاش
 ئۆرۈپ - ئادەت ۋە مەدەنىيەتكە ئىگە بولغان
 بۇ خەلقلەرنىڭ مىللى ھىسياتلىرىغا ئوت تۇتۇشۇپ
 كېتىش ئىھتىمالى بار ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىستان،
 سوۋىت ئىتتىپاقى چىگرىسىدا ئورتا ئاسىيانىڭ
 كېلەچىكىگە مەشھەل تۇتىدىغان بىر دۆلەتنىڭ
 قۇرۇلۇشىنى ئۇيغۇن كۆرمىدى. ئىستاننىڭ، شەرقىي
 تۈركىستاندا ئۇرۇشۇۋاتقان تەرەپلەر ئىچىدە يەنىلا كونا
 جۇڭگو مۇستەملىكىچىلەرنىڭ ۋارىسى بولغان شىڭ شى
 مەيىنى قوللىشى ۋە ئۇنىڭغا ئەسكىرى ياردەم بېرىشى،
 شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ جىددى
 تەھتىد ئاستىدا قېلىشى دىمەك ئىدى. بۇنداق بىر
 ۋەزىيەتتە، بارلىق مىللى كۈچلەرنى بىرلەشتۈرۈش،
 ئىچكى - تاشقى ۋەزىيەتنى كونترول ئاستىغا ئېلىش
 ئۈچۈن بىر دۆلەت تەشكىلاتىغا جىددى ئىھتىياجى بار
 ئىدى. يەنى، بىر مىللى ھۆكۈمەتنىڭ قۇرۇلۇشى لازىم

1933-يىلى 9-ئاينىڭ 28-كۈنى تۈمۈرسىجاڭ باغ مەيلىسىدىن قايتىپ كىلىشىدە قەشقەردە تۇڭگانلار تەرىپىدىن شېھىت قىلىندۇ. سابىت داموللام تۈرمىدىن چىقىپ دەرھال ھۆكۈمەت قۇرۇش پائالىيىتىنى باشلايدۇ.

1933-يىلى 11-ئاينىڭ 12-كۈنى قەشقەردە شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقى ئېلان قىلىندۇ.

دۆلەت قۇرۇش خىتاپنامىسى ھىندىستان رادىئوسى ئارقىلىق پۈتۈن دۇنياغا ئېلان قىلىندۇ. ئاي يۇلتۇزلۇق ھاۋارەڭ بايراق قەشقەر ئاسمىندا لەپىلەيدۇ.

ئەمما، سابىت داموللام تۈرمىدە ياتقان ۋە قەشقەر، خوتەن ئىنقىلاپچىلىرى بىر-بىرى بىلەن قىرغىنچىلىق ئېلىپ بېرىۋاتقان ۋاقىتتا ئۈرۈمچىدە ۋەزىيەت شەرقىي تۈركىستان ئىنقىلاپچىلىرىنىڭ زىيىنىغا قاراپ تەرەققى قىلىۋاتاتتى.

سابىت داموللامنىڭ ئويلىغىنىدەك، خوجا نىياز ھاجى بىلەن ماجۇڭيىڭنىڭ ئارىسىنى ياراشتۇرۇش، شىڭ شى مەيىنىڭ ئەمرى ئاستىدىكى كوممۇنىزمغا قارشى ئاق ئورۇسلارنى ئىنقىلاپچىلار تەرەپكە جەلپ قىلىش، ئەسكىرى كۈچتە ئېغىر سالماقنى ئىگەللەپ تۇرۇپ، روس، ئېنگىلىز ۋە خىتايدىن ئىبارەت ئۈچ بۈيۈك كۈچ بىر-بىرىگە يىگۈزمەسلىك ئۈچۈن

مەسلەھەتلەرنى بېرىدۇ. يەنى، سابىت داموللام جامائەت ئىچىدە ناھىيىتى ئابرويلۇق ۋە ئۆزى قەشقەرلىك بولغىنى ئۈچۈن ھاكىمىيەتنى تارتىپ ئېلىش مۇمكىنلىكىگە ئىشەندۈرۈپ، سابىت داموللامغا نىسبەتەن تۈمۈر سىجاڭنىڭ نەپرىتىنى قوزغاپ قويۇدۇ. تۈمۈر سىجاڭغا سىجاڭلىق ئۈنۋانىنى بەرگەن تۇڭگانلار بىلەن ئارىسى بۇزۇلۇپ، تۇڭگانلار قەشقەر يېڭى شەھەردە بېكىنىپ يېتىۋالغان، دۈشمەن تېخى يۇقىتىلمىغان بىرئەھۋال ئاستىدا، تۇيۇقسىز بىر كېچىدە يەنى 1933 - يىلى 8 - ئاينىڭ 2 - كۈنى كېچىسى تۈمۈر سىجاڭ، ھېچ ئويلىمىغا يەردە سابىت داموللامنى، مۇھەممەد ئەمىن بۇغرانىڭ قېرىندىشى ئەسكىرى قۇماندان ئەمر ئابىدۇللا (شا مەنسۇر) نى تۇتۇپ سولاپ قويۇدۇ. خۇتەندىن كەلگەن 2000 ئەسكەرنىڭ قۇراللىرىنى تارتىۋېلىپ ئۆزلىرىنى ھەيدىۋېتىدۇ.

تۈمۈر سىجاڭنىڭ ئەسكەرلىرى يېڭى شەھەردىكى تۇڭگانلار بىلەن ئەمەس، خۇتەن ئىنقىلاپچىلىرى بىلەن ئۇرۇشۇشقا باشلايدۇ. تۈمۈر سىجاڭنىڭ ھاپىز باشچىلىقىدىكى ئەسكەرلىرى قارىقاشقىچە ئىلگىرلەپ بارىدۇ. خۇتەن ئەسكەرلىرى ئۇلارنى چېكىندۈرۈپ، تەكرار يەركەنگىچە كېلىدۇ. مۇڭلىغان شەرقىي تۈركىستان مۇجاھىدلىرى ئورۇنسىز بىر - بىرى بىلەن ئېتىشىپ ئۆلىدۇ.

كۈچلەرنى بىرلەشتۈرۈش ئۈچۈن مىللى مۇجادىلە
 گۇرۇپپىلارنىڭ ئەڭ كۈچلۈكى بولغان قۇمۇل - تۇرپان
 كۈچلىرىنىڭ بېشىدىكى خوجا نىياز ھاجىمنى شەرقىي
 تۈركىستان دۆلەت رەئىسى قىلىپ ئېلان قىلغان ئىدى.
 بۇچارە بىلەن خوجا نىياز ھاجىمنى شىڭ ۋە ئورۇسنىڭ
 كونتروللىقىدىن چىقىرىپ ئالتەشەھەردە شەرقىي
 تۈركىستاننىڭ ئىقتىسادى، سىياسى ۋە ئەسكىرى كۈچىنى
 رەتكە سېلىپ، ئاندىن شىمالدىكى ئىنقىلاپچىلارنىڭ
 ماسلىشىشى ئارقىسىدا ئاخىرى دۆلەتنىڭ بىر پۈتۈنلىكىنى
 قولغا كەلتۈرۈشتىن ئىبارەت سىتراتىگىيەسى پەقەت
 پىلاندىلا قالدى. چۈنكى خوجا نىياز ھاجى تېخى
 قۇمۇلدىكى چاغدىلا روس جاسۇسلىرى، يەنى،
 مىللىتىمىزنىڭ ئىچىدىن چىققان، ئىنقىلاپچى
 قىياپىتىدىكى ۋە تەن خائىنلىرى ئۇنىڭ ئەڭ يېلقىنىغا
 يەرلىشىپ بولغان ئىدى. جاسۇسلارنىڭ تەسىرى بىلەن
 خوجا نىياز ھاجىمنىڭ ئۈمىدى روسلارغا، روسلارنىڭ
 ئۈمىدى بولسا شىڭ شى سەيگە باغلانغان ئىدى. پۈتۈن
 مىللى كۈچ بىرلەشكەندە، ئەسكىرى كۈچ سالماقنى
 ئېغىرلاشقاندا ئاندىن ئىچكى تاشقى - دۈشمەن كۈچى
 بىلەن مۇرەسسەگە ئولتۇرغىلى بۇلىدىغانلىقىنى،
 روسلارنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىنى خوجا
 نىياز ھاجىم ھېس قىلغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ پۈتۈن
 دىققىتىنى جەلپ قىلغان ماجۇڭىيىتىدىن قۇتۇلۇش

تېرىشۋاتقان شەرقىي تۈركىستاندىن ئىبارەت بۇ لوق گۆشىنى، ئۈچ بۈيۈك كۈچنىڭ ئەسكىرى كۈچىدىن چەكلەنگەن تەڭپۇڭلىقنى ساقلىغۇچى رايۇن ھالىغا كەلتۈرۈپ ئاي، يۇلتۇزلۇق بايراقنى بۇ زىمىن ئۈستىدە ساقلاپ قېلىشتىن ئىبارەت، پىلاننىڭ ئەمەلگە ئېشىشىنى توسايدىغان بەزى توسقۇنلۇقلار ئۈرۈمچىدە ئوتتۇرىغا چىقىپ بولغان ئىدى؛ شىڭ شى سەي خوجانىياز ھاجى بىلەن كېلىشىپ بولغان ئىدى. مۇئاۋىن رەئىسلىككە رازى قىلىنغان خوجا نىياز ھاجىم جەنۇپقا يولغا سېلىندى. ماجۇڭيىڭنىڭ كۆڭلىنى نەنجىڭ ھۆكۈمىتى ئېلىپ بولغان ئىدى. جەنۇپقا قاراپ يولغا چىققان خوجانىياز ھاجىم كۈچلىرى بىلەن تۇڭگان كۈچلىرى داۋانچىڭدا قاتتىق جەڭ قىلدى. خوجانىياز ھاجىم ئېغىر چىقىمغا ئۇچراپ جەنۇپقا ماڭدى، ئارقىدىن ماجۇڭيىڭ قوغلىدى. شىڭشى سەي بولسا ئۈرۈمچىدە ئۆز ئىشلىرىنى تەرتىپكە سالدى.

ئاقسۇدا، سوۋىت ك. گ. ب نىڭ ۋەكىلى يۈسۈپجان خوجا نىياز ھاجىم بىلەن كۆرۈشتى ۋە شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتىنى تارقىتىۋېتىش، سابىت داموللام، مۇھەممەد ئەمىن بۇغرالارنى ئۆلتۈرۈش ياكى تۇتۇپ بېرىش قارىشىدا خوجا نىياز ھاجىمغا قورال ياردەم بېرىش ۋە دېسىنى بەردى. ۋە مۇئاۋىن رەئىسلىككە كاپالەت بەردى. سابىت داموللام، مىللى

سىز مەسىلىڭىزنى نەنجىڭ ھۆكۈمىتى بىلەن كۆرۈشۈپ
 ھەل قىلىڭ! بىز سىزنى ئەمەس نەنجىڭ ھۆكۈمىتىنى
 تۇنۇيمىز، دەپ جاۋاب بەرگەن. دىمەك ئېنىڭلىز
 ھۆكۈمىتى قولىدىن چىقىپ كېتىش خەۋىپى بولغان
 ھىندىستاننىڭ يېنىدا بىر مۇستەقىل دۆلەتنىڭ
 قۇرۇلۇشىدىن راھەتسىز ئىدى. ئىچكى - تاشقى
 ۋەزىيەت ئېغىر ئىدى.

شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنى خوشنىمىز
 ئافغانىستاندىن باشقا ھېچ بىر دۆلەت رەسمى تۇنۇمىدى.
 ھەتتا تۈركىيەدىكى پۈتۈن گېزىت - ژۇرنال، رادىئولار
 ئايلارچە شەرقىي تۈركىستاننى تەبرىكلەپ خەۋەرلەر
 بەرگەن بولسىمۇ، تۈرۈك خەلقى شەرقىي تۈركىستان
 جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلۇشىنى تەبرىكلەپ تەنتەنلەر
 قىلغان بولسىمۇ، تۈركىيە ھۆكۈمىتى، ۋەياكى تاشقى
 ئىشلار مىنىستىرلىكى ھېچ بىر تىۋىش چىقارمىدى.
 چۈنكى روسلارنىڭ چىشىغا تېگىپ قويۇشتىن
 قورقاتتى. ئىچكى - تاشقى دۈشمەن كۈچلەر يېڭى
 تۇغۇلغان شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنى
 بۆشۈكىدە بوغۇپ يوق قىلىشنى پىلانلاۋاتقان ۋە
 بۇ پىلاننى ئىجرا قىلىۋاتقان بىر ۋاقىتتا، شەرقىي
 تۈركىستاندىكى مۇجاھىد گۇرۇپپىلارنىڭ تېخىمۇ زىچ
 ئىتتىپاقلىشىش زۆرۈرىيىتى بار ئىدى. خوجا نىياز ھاجىم
 ئاقسۇدىن چېكىنىپ قەشقەرگە كىلىۋاتقىنىدا سابىت

ئۈچۈن روسلارنىڭ قورالغا ئېھتىياجى بار ئىدى. شەرقىي تۈركىستاندا ئۇرۇش قىلىۋاتقان ئۈچ تەرەپ ئىچىدە، شىڭ شى سەي ياپۇنيەدە ھەربى تەلىم ئالغان، يالغان كوممۇنىستلىقى بىلەن روسلارنىڭ ھىمايىسىنى قازانغان، روس ياردىمى بىلەن ئەڭ زامانىۋى قۇراللارغا ئىگە بولغان ئەسكىرى كۈچىنىڭ قوماندانى ئىدى. شەرقىي تۈركىستاننى ئىگىسىدىن سورىماي روسلارغا ساتقان بۇشەخس شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ كاللىسىنى ئېلىشتىن كۆڭلى ئەڭ خوش بولىدىغان بىر جاللات ئىدى. ماجۇگىيىڭ خىتاي ئىچىدە ئەسكىرى مەكتەپنى پۈتتۈرگەن، ياش بۇلىشىغا قارىماي كۆپ ئۇرۇش كۆرگەن، ئارمىيەسىنى ئەڭ قاتتىق ئىنتىزام ئىچىدە تۇتىدىغان بىر قەھرىمان مىللىتارس بۇلۇپ، بۇ، مىللى ئىنقىلاۋىمىزنىڭ ئىككىنچى بۈيۈك دۈشمىنى ئىدى. ئارمىيەسىنى جۇڭگونىڭ 36 - تىۋەنى دەپ، ھەريەردە قورالسىز خەلقنى بۇلاڭ - تالاڭ قىلىپ يۈرگەن بۇ باندىتلارنىڭ ئارقا تېرىگى نەنجىڭ ھۆكۈمىتى ئىدى.

شەرقىي تۈركىستان پاسپۇرتى بىلەن ھىندىستانغا كەلگەن شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتى تاشقى ئىشلار مىنىستىرى قاسىمجان ھىندىستاندىكى ئېنىگىلىز ھۆكۈمىتىنىڭ، مۇستەقىل شەرقىي تۈركىستان دۆلىتىنى ئېتىراپ قىلىشىنى ئىستىگەن ئىدى. ئىنگىلىز ھۆكۈمىتى:

بولسۇنكى، مەن دىمە كىچى بولغان ئەسلى ماھىيەتنى چۈشەنسۇن دىگەن نىيەتتە ئۇ، تارىخلارغا بىر ئاز توختالدىم. ئىپادىلەمە كىچى بولغان مەقسىدىم شۇ:

دۇنيادا ئېلان قىلىنغان شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت رەئىسى بولغان خوجا نىياز ھاجىم، يەنى ئۇ، دۆلەت قانۇنىنىڭ، دۆلەت رەئىسىنىڭ ۋەزىپىلىرى پىراگىراپىنىڭ 2 - ماددىسىدا (دۆلەت رەئىسى خەلق تەرىپىدىن 4 يىللىق مۇددەت ئۈچۈن سايلىنىدۇ. ئەمما ئىسلامنىڭ، ۋەتەننىڭ ۋە مىللەتنىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن قەھرىمانلارچە جەڭ قىلىپ، مۇستەقىللىقىمىزنى كاپالەتكە ئىگە قىلغان دۆلەت رەئىسىمىز خوجا نىياز ھاجىم ئۆمرىنىڭ ئاخىرغىچە دۆلەتنىڭ رەئىسىدۇر، ئۇنىڭ بۇ سۈپىتىنى پۈتۈن خەلقىمىز ۋە ئارمىيىمىز تەستىق ئېتىدۇ.) دەپ يېزىلىشى بىلەن پۈتۈن دۆلەت ۋە مىللەتنىڭ تەقدىرى تىزگىنى تاپشۇرۇلغان بۇ ئادەم 1934 - يىلى 2 - ئاينىڭ 25 - كۈنى ھۆكۈمەتتىن مەخپىي ھالدا سوۋىت ئىتپاقى بىلەن 11 ماددىلىق بىر كېلىشىم تۈزگىنى ئۈچۈن شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتى بۇ ئەھۋالدىن خەۋەر تېپىپ 3 - ئاينىڭ 2 - كۈنى مىنىستىرلار كابىنىتىدا، خوجا نىياز ھاجىم بىلەن سوۋىت ئىتپاقىنىڭ ئىمزالىغان كىلىشىمىنى ئىناۋەتسىز ئېلان قىلىش بىلەن ھۆكۈمەت ئىچىدە قايتا ئىتپاقلىشىشنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقى

داموللام ئانۇشقا قەدەر كېلىپ پۈتۈن يۇرت جامائەتنى توپلاپ دۆلەت مۇراسىمى بىلەن خوجا نىياز ھاجىمنى قارشى ئالدى ۋە قەشقەردىكى دۆلەت سارىيىنى بۇشتىپ خوجا نىياز ھاجىمغا بەردى. خوجا نىياز ھاجىم قەشقەردە بىر ئايمۇ تۇرماستىن يەر كەنگە چېكىندى ۋە باشقىلارمۇ يەر كەنگە چېكىنىشكە مەجبۇر بولدى. 1934 - يىلى 4 - ئاينىڭ 11 - كۈنى خوجا نىياز ھاجىمنىڭ بۇيرۇقى بىلەن مەھمۇت مۇھىيتى، سابىت داموللامنى تۇتۇپ، قوللىرىنى ئارقىسىغا باغلاپ خوجا نىياز ھاجىمنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى. سابىت داموللامنى روسلارغا تاپشۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن ئاقسۇغا يولغا سالدى خوجا نىياز ھاجى سابىت داموللامنى تۇتۇپ بېرىش قارىشىلىغىدا روسلارنىڭ بەرمە كىچى بولغان قوراللىرىنى ئېلىش ئۈچۈن ئۆركەش تامغا كەتتى. روسلار ئاقسۇدا سابىت داموللامنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ، ئۈرۈمچىگە ئاپىرىپ شىڭ شى سەيگە تاپشۇرۇپ بەردى. ئۆركەش تامدا روسلارنىڭ ۋەدىسى يالغان ئىكەنلىكى بىلىندى. روسلاردىن بىرتالمۇ مىلتىق ئالالمىغان خوجا نىياز ھاجىم يەنىلا روسلارنىڭ تاپشۇرىقى بىلەن ئاقسۇغا كەلدى. ئۇندىن كېيىن مۇئاۋىن جۇشى بولۇش ئۈچۈن ئۈرۈمچىگە كەتتى.

مەن بۇيەردە تارىخىي جەريانلارنى سۆزلىمە كىچى ئەمەس، ھادىسىلەردىن ئوقۇغۇچىلارنىڭ خەۋىرى

پۇلغا يارماس بىچارە ئادەم قىلىپ كۆرسىتىش ئۈچۈن قوللىرىنى باغلاپ، يالاڭ ئاياق ماڭدۇرۇپ، چاچ - ساقاللىرىنى ئۆستۈرۈپ دۈشمەنگە تەسلىم قىلدى. سابىت داموللام ئۈرۈمچىدە ئەڭ ئېغىر جىسمانى ۋە مەنئى قىيىن - قىستاقلارغا ئېلىندى. سابىت داموللام تۇتۇلۇپ تاكى خوجا نىياز ھاجىم 1942-يىلى ئۆلتۈرۈلگەنگە قەدەر 8 يىل ئىچىدە شەرقىي تۈركىستاندا سابىت داموللام قاتارلىق مىللى ئىنقىلاب يول باشچىلىرى، ئىنقىلابچىلار ۋە ئىنقىلابقا ھىسداشلىق قىلغۇچى ئۇيغۇر، قازاق، قىرغىز، ئۆزبەكلەردىن بىر مىليۇن بەشىۈز مىڭ ئادەم شىڭ شى سەي تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلدى. بارلىق ئۆلتۈرۈلدىغانلار خوجا نىياز ھاجىمنىڭ كۆز ئالدىدا ئۆلتۈرۈلدى. ئۆلتۈرۈلدىغان ئادەم تۈگەپ خوجا نىياز ھاجىم يالغۇز قالغاندا، خوجا نىياز ھاجىمغا، سابىت داموللامنى تۇتۇپ بىرىشكە مەسلىھەت ۋە رىغبەت بەرگەن ھاجىمنىڭ ئەڭ يېقىندىكى ۋە تەن خائىنلىرى شىڭ شى سەينىڭ ئەمرى بىلەن خوجا نىياز ھاجىمنى ئۆلتۈرۈپ بىر كىچىدە ئۈرۈمچىنىڭ سېپىلىدىن جەسىدىنى تاشقىرىغا تاشلاپ قويدى.

سابىت داموللام قەشقەردە ۋە بۇخارا ئۇقىغان، قەشقەر خانلىق مەدرىسىدە كۆپ يىل مۇدەررىس بولغان، كېيىن غۇلجىدىكى جامائەتنىڭ تەكلىپى بىلەن

ئاشكارىلىنىدۇ. بۇ پۇرسەتنى غەنمەت بىلگەن سوۋىت
 ئىتتىپاقى شەرقىي تۈركىستانغا 7 مىڭ كىشىلىك
 ئارمىيەنى كىرگۈزۈپ ھاۋادىن ۋە يەر دىن مىللى
 ئارمىيەگە ھۇجۇمغا ئۆتۈدۇ. شىڭ شى سەينىڭ،
 تۇڭگانلارنىڭ ۋە روسلارنىڭ ئەڭ زامانىۋى قۇراللارغا
 ئىگە بولغان ئەسكەرلىرى تەرىپىدىن تەرەپ - تەرەپتىن
 ھۇجۇمغا ئۇچراۋاتقان مىللى ئارمىيىمىزنىڭ
 مەغلۇبىيىتىنى، مىللى ھاكىمىيىتىمىزنىڭ يېقىلىشىنى توسۇپ
 قېلىش تەس ئىدى. بۇ مەغلۇبىيەتنى بىز ئەۋلاتلىرىمىزغا
 چۈشەندۈرەلمەيمىز، ئەمما، دۆلەت رەئىسى بولغان
 خوجا نىياز ھاجىمنىڭ، باش مىنىستىر ۋە بۇ دۆلەتنى
 قۇرغۇچى بولغان سابىت داموللامنى تۇتۇپ، بۇ
 دۆلەتنىڭ دۈشمەنلىرىگە تەسلىم ئىتىشىنى بىز قايسى
 مەنتىق بىلەن تەسەۋۋۇر قىلىشىمىز مۇمكىن؟
 ئەۋلاتلىرىمىزغا قايسى يۈزىمىز بىلەن، قايسى تىلىمىز
 بىلەن قانداق چۈشەندۈرەلەيمىز؟ خوجا نىياز ھاجىم ،
 سابىت داموللامنى چەتئەلگە قاچۇرۇۋېتىشى مۇمكىن
 ئىدى. روسلارغا، شىڭ شى سەيگە قېچىپ كېتىپ
 قالدى، تۇتالمىدىم، دېيىشى مۇمكىن ئىدى. ئەگەر
 خوجا نىياز ھاجىمنىڭ سابىت داموللامغا نىسبەتەن
 ھەقىقەتەن كەچۈرگىسىز بىر ئۆچمەنلىكى بولسا تۇتۇپ
 ئۆزى ئۆلتۈرۈۋېتىشى مۇمكىن ئىدى. ئەمما ئۇنداق
 قىلمىدى. سابىت داموللامنى دۈشمەن ئالدىدا ئىككى

چۈشەنگەن بىر دۆلەت ئەربابى ئىكەللىگىنى كۆرۈپ ئالالايمىز. مۇشۇنداق بىر تارىخىي شەخسنى، بىر دۆلەتنىڭ قۇرۇغۇچىسىنى بۇ مىللەتتىن بولغان بىر نەچچە ئادەم يەكەندىن ئاقسۇغا قەدەر بىر ئىككى ھەپتە چۆلدە ئېلىپ ماڭغاندا مىللەتنىڭ بۇ يولباشچىسىنى، مىللەتنىڭ شان - شەرىپىنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن يىگىرمە - ئوتتۇز نەپەر ۋەتەن ئوغلنىڭ چىقىمغانلىقى ئىنساننى تېخىمۇ ئېچىندۈرىدۇ.

خوجا نىياز ھاجىم جاھىل، ئۇقۇمىغان بىر ئادەم بولسىمۇ، ئەمما بىر مىللى قەھرىمان ئىدى. تارىخىي شارائىت ۋە ئەتراپتىكى بۇزۇق ئادەملەر ئۇنى بۇخاتا يولغا باشلاپ قويدى. ئەمما، ئۈرۈمچىگە ئۇنىڭ بىلەن بىللە كېلىپ، ئۇنىڭ راھىتىنى كۆرگەن بىر مۇنچە كىشىلەرنىڭ بولشىغا قارىماي، خوجا نىياز ھاجىم ئۆلتۈرۈلگەندە ئۈرۈمچىدە ھېچ بولمىسا ئون يىگىرمە ئادەم كوچىغا چىقىپ «بىزنىڭ باشلىغىمىز قېنى؟ ئۇنى كىم ئۆلتۈردى؟» دەپ ھۆكۈمەت بىناسى ئالدىغا بارغىنى يوق، بىر ئىككى ئوغۇل بالاچىقىپ ھۆكۈمەت بىناسىنىڭ دەرىزىلىرىگە تاش ئاتالىغىنى يوق. ئىنسان ئويلۇنۇپ قالىدۇ. نىمىشكە بۇ مىللەت ئۆز تەقدىرى بىلەن، ئۆزىنىڭ يولباشچىلىرى بىلەن، ئۇلارنىڭ ئۆلىمى بىلەن چاتقى يوق؟ قەھرىمان بىر نەسلىنىڭ ئەۋلادى بولغان بۇ خەلق نىمىشكە بۇقەدەر بىچارە، قورقۇنچاق

1929 - يىلى غۇلجىغا كىلىپ بىرنەچچە يىل غۇلجىدا قازى ۋە مۇدەررىسلىك قىلغان، ئۇستا ناتىق ۋە دىنى ئالىم ئىدى. 1930 - يىلى مۇھەممەد ئەمىن بۇغرا غۇلجىغا كەلگەندە ئىككى يىل ئىنقىلاب ھەققىدە مەسلىھەت قىلىشىپ، ئىنقىلابنى خوتەندە باشلاشنى ئۇيغۇن كۆرۈپ، سابىت داموللام چەتئەلگە، مۇھەممەد ئەمىن بۇغرا خوتەنگە يولغا چىققان. سابىت داموللام ئىنقىلاب ھارپىسىغا ئۆلگۈرۈپ كىلىش ۋەدىسى بۇيىچە ھىندىستان ئارقىلىق خوتەنگە كەلگەن. خوتەندە ئىنقىلاب غەلبە قازانغان دىن كېيىن، مۇھەممەد ئەمىن بۇغرا، سابىت داموللامنى دۆلەت رەئىسلىكىگە كۆرسەتكەندە، سابىت داموللام: ئىنقىلاب خوتەندە پارتلىدى. بىرىنچىدىن ھەربىرلىرىنىڭ غەيرىتى بىلەن بۇ ئىش بولدى. ئىككىنچىدىن مەن، قەشقەردىن كىلىپ خوتەندىكى ئىنقىلابنىڭ بېشىغا كىلىۋالسام ئىنقىلابنىڭ كۈچىشى ئۈچۈن تازا پايدىلىق بولمايدۇ، دەپ، قۇبۇل قىلىنغان. دىمە كىچىمەنكى؛ مۇھەممەد ئەمىن بۇغراغا ئوخشاش، سابىت داموللاممۇ ئالىجاناپ كىشى ئىدى. بۈگۈن بىز 1933 - يىلى قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت تەشكىلاتى، دۆلەت قانۇنى، بانكىچىلىق، ئىچكى - تاشقى سىياسەت ھەققىدە بىر مۇنچە ھۆججەتلەردىن سابىت داموللامنىڭ نەقەدەر بىلىملىك، نەقەدەر تەدبىرلىك ۋە دۇنيانى توغرا

بولغانلىقى ئۈچۈن روسلار بىلەن ئەڭ ياخشى مۇناسىۋەتتە ئۆتۈش ئۈچۈن دىپلوماتىك غەيرەت كۆرسەتكەن ئىدى. روسلارنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن، دۆلەتنىڭ ئەڭ يۇقۇرى قاتلام لىرىغا روستەرەپ دارى ئەمما ۋەتەننىڭ مۇستەقىللىقى، مىللەتنىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن كۈرەش قىلىدىغان قابىلىيەتلىك ياشلارنى قويغان ئىدى. ئىلىخان تۆرەم شەرقتىكى سىياسەتچىلەرگە ئوخشاش، ئۇششاق مەنپەئىتى ئۈچۈن دۆلەت ھاكىمىيىتىنى گوروھۇزالار تەشكىلاتى قىلمىغان ئىدى. شەرقىي تۈركىستاندىكى مۇسۇلمان تۈرك خەلقلەرنىڭ بىرلىك، باراۋەرلىگىنى تەمىن ئېتىپ قالماستىن، مۇسۇلمان بولمىغان، تۈرك ئېرقىغا مەنسۇپ بولمىغان خەلقلەرنىمۇ ئوخشاش باراۋەرلىك، ئوخشاش ھۇقۇققا ئىگە قىلغان ئىدى. مىللەتلەرنىڭ بارەۋەرلىگى، مىللەتلەرنىڭ بىر-بىرىگە بولغان ئىشەنچى، مىللىي دوسلۇق ئەينى زاماندا شەرقىي تۈركىستانغا خوشنا بولغان پۈتۈن دۆلەتلەرگە ئۈلگە ياراتقۇدەك بىر ئادالەت ئۈستىگە قۇرۇلغان ئىدى. دۆلەت ۋە ئارمىيەنىڭ يۇقۇرى قاتلىمىدا ئۇيغۇر، قازاق، قىرغىز، ئۆزبەك، تاتار، موڭغۇل، تۇڭگان، شىبە، ئورۇس، خىتتاي قاتارلىق ھەرمىللەت ۋە كىلىلىرى يەرئالغان بولۇپ ھەممىسى ئەمىلى ھۇقۇققا ئىگە كىشىلەر ئىدى. شەرقىي تۈركىستاننى ئۆز ۋەتىنىم دەپ سانىغان مىللىي كۈچلەر بىرئارىغا كەلگىنى ئۈچۈن،

ۋە باش باشتاق ھالغا كېلىپ قالدى.

1933 - يىلى 11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قەشقەردە قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت رەئىسى ۋە ھۆكۈمەتنىڭ باش مىنىستىرى ئەنە شۇنداق ئالەمدىن ئۆتتى.

1944 - يىلى 11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى غۇلجىدا قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ رەئىسى ئىلىخان تۆرەمنىڭ تەقدىرى نىمە بولدى؟

ئىلىخان تۆرەم 1920 يىللىرى پەرغانە ۋادىسىدا ئورۇسلارغا قارشى پارتىزانلىق كۈرەشلەردە ئالدىنقى سەپلەردە ئۇرۇش قىلىپ قەھرىمانلىق كۆرسەتكەن بولۇپ، غەربىي تۈركىستاندىكى ئىنقىلاب مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغاندىن كېيىن شەرقىي تۈركىستانغا كەلگەن ۋە ئۇزۇن يىل شىڭشى سەينىڭ تۇرمىسىدا قالغان دىنى ئالىم، پىشقان ئەسكىرى قوماندان، يېتىشكەن بىر سىياسىيون ۋە پەۋقۇلئاددە نائىق ئىدى. 1944 - يىلى غۇلجىدا پارتلىغان ئىنقىلابقا بىۋاسىتە قوماندانلىق قىلغان ۋە 1944 - يىلى 11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ رەئىسلىكىگە سايلانغان، 1945 - يىلى 4 - ئاينىڭ 8 - كۈنى شەرقىي تۈركىستان دۆلەتنىڭ مىللى ئارمىيەسى قۇرۇلغاندا مارشال ئۇنۋانى بېرىلگەن بىر كىشى ئىدى. روسلارنىڭ دۈشمەن ئىكەنلىكىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۇلارغا ئىھتىياجىمىز

1946 - يىلى 1- ئاينىڭ 2 - كۈنى باشلانغان مۇرەسسە مۇزاكىرىسى 1946- يىلى 6 - ئاينىڭ 6 - كۈنى 11 ماددىلىق كېلىشىم بىلەن تاماملاندى. روسلار بىلەن خىتتايلارنىڭ ئارىسىدا يېزىلمىغان بىر ماددىلىق بىر كېلىشىم بار ئىدى . بۇ ، شەرقىي تۈركىستاننىڭ دۆلەت باشلىقى ئىلىخان تۆرەمنى ۋە شەرقىي تۈركىستان دۆلىتىنى ئوتتۇرىدىن يوق قىلىش ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن روس جاسۇسلىرى بۇرۇنلا ئىلىخان تۆرەم ئەنجانلىق ئۆزبەك، بىر ئۆزبەكنىڭ شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتىنىڭ رەئىسى بولۇشى بولمىغان گەپ ، دەپ خەلقنىڭ مەھەللىۋازلىق ھىسسىياتىدىن پايدىلىنىپ پىتتە - پاسات تارقىتىشقا باشلىغان ئىدى . ئۈرۈمچىدە كېلىشىم تۈزۈپ 7 كۈندىن كېيىن، يەنى 1946 - يىلى 6 - ئاينىڭ 13 - كۈنى غۇلجىدىكى روس كونسۇلى ئىلىخان تۆرەمنى بىر جىپ ماشىنىغا ئولتۇرغۇزۇپ كېچىدە قورغاسقا ئاپاردى ۋە سوۋىت چىگراسى تەرەپكە ئۆتۈپ توختىدى. بىر دۆلەتنىڭ رەئىسىنى، 40 مىڭ كىشىلىك مۇنتىزىم ئارمىيەنىڭ باش قوماندانىنى، غۇلجىدىكى كىچىككىنە بىر روس كونسۇلىنىڭ تۇتۇپ كېتىش جاسارىتى قەيەردىن كەلدى؟ بۇ دۆلەتكە، بۇ خەلققە، بۇ مىللەتكە، بۇ ئارمىيەگە بۇنداق ئېغىر ھاقارەت قىلىش جاسارىتىنى كىم بەردى؟ بۇ ئىش باشقا مىللى رەھبەرلىرىمىزنىڭ سۈكۈت قىلىپ تۇرۇشىنى

قىسقىغىنە ۋاقىت ئىچىدە ئالتايدىن تاكى غۇلجىغا قەدەر
 پايانسىز زىمىنلارنى شەرقىي تۈركىستان بايرىقى ئاستىغا
 بىرلەشتۈرگەن مۇنتىزىم ئارمىيەنىڭ سانى 40 مىڭغا
 يەتكۈزۈپ، ئالدىنقى سەپتىكى ئارمىيە ئۈرۈمچىنىڭ
 دەرۋازىسى سانالغان ماناسقا كەلگەن ئىدى. جەنۇپتا
 قاراشەھەرنىڭ يۇلتۇز، ئاقسۇنىڭ باي، كونا شەھەر،
 قەشقەرنىڭ تاشقورغان، قاغىلىق، پوسكام ناھىيەلىرى
 شەرقىي تۈركىستان بايرىقى بىلەن شەرەپلەنگەن. خىتاي
 ئەسكەرلىرى ئالدى - كەينىگە قارىماي جۇڭگوغا
 قېچىۋاتقان بىر ۋەزىيەتتە. يەنى 1945- يىلى 9- ئايدا،
 روسلار، شەرقىي تۈركىستاننىڭ ماناس ۋە جەنۇپتا
 ئىلگىرلەۋاتقان مىللى ئارمىيەنى مەجبۇرەن ئىلگىرلەشتىن
 توختاتتى. چۈنكى 1945 - يىلى 8 - ئاينىڭ - 14- كۈنى
 جۇڭگو سوۋىت دۆلىتى كېلىشىمى مۇسكۇۋادا
 ئىمزالانغان ئىدى. مىللى ئىرادىمىزنىڭ ئۇچۇقتىن ئۇچۇق
 توشقۇنلۇققا ئۇچراۋاتقانلىقىنى، سوۋىت بىلەن جۇڭگو
 ئارىسىدا سودىسى قىلىنىۋاتقان شەرقىي تۈركىستاننىڭ
 ناھايىتى ئەرزىغان سېتىلىپ كېتىش ئېھتىمالىنى تولۇق
 ھىس قىلغان ئىلىخان تۆرەم، مىللى ئارمىيەنىڭ توختىماي
 ئىلگىرلىشىنى خالىسىمۇ، ھۆكۈمەتتە كۆپ سانلىقنى
 ئىگەللىگەن ۋە روسلارغا قاتتىق ئىشەنگەن مىللى
 رەھبەرلەر روسلارنىڭ كۆرسەتمىسى بويۇنچە
 خىتايلار بىلەن كېلىشىم قىلىش تەرەپدارىدا چىڭ تۇردى.

باشلانغان ئىدى. پۇرسەتنى غەنمەت بىلگەن خىتايلارمۇ بوش تۇرمىدى. 1942 - يىلى چۆچەكتە زاكروپنىڭ تونۇشتۇرۇشى بىلەن گومىنداڭغا رەسمى جاسۇس بولۇپ ئىشقا ئېلىنغان سەيپىدىن ئېزىز باشچىلىقىدىكى بىر قىسىم خىتاي جاسۇسلىرى ئۈمۈتنى ماۋزىدۇڭغا باغلاپ، گومىنداڭنى تاشلاپ تەشەببۇسكارلىق بىلەن يەنئەنگە جاسۇسلۇق قىلىشقا باشلىدى. كېلەچەك ئۈچۈن خىتايلارغا خىزمەت قىلغۇچى خائىنلار گۇرۇپپىسىنى ھازىرلاشقا باشلىدى. شەھىدلەرنىڭ قېنى سوۋۇماي تۇرغان بىر شارائىتتا ئۆزلىرىنى ئەقىللىق ساناپ، قىسقا يولدىن كاتتا مەنپەئەتكە ئىرىشمەكچى بولغان خائىنلار بەس - بەس بىلەن ھەرىكەت قىلىۋاتاتتى. گەرچە ئىلىخان تۆرەمنىڭ ئورنىغا ئەخمەتچان قاسىمى كەلگەن بولسىمۇ، ئەخمەتچان قاسىمى روسلارنىڭ ۋە خىتايلارنىڭ ئاغدۇرۇمچىلىق ھەرىكەتلىرىنى قاتتىق چەكلىمىدى. ئەخمەتچان قاسىمى ئەقىللىق، دېلۇماتىيەنى ياخشى بىلگەن، تەدبىرلىك بىر مىللىي يولباشچى ئىدى. ئەخمەتچان قاسىمنىڭ تالانتىنى ئەڭ بۇرۇن ھىس قىلغان ئادەم يەنىلا ئىلىخان تۆرەم ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئىلىخان تۆرەم ئەخمەتچان قاسىمنى ئەڭ مۇھىم دۆلەت خىزمەتلىرىگە قويغان ئىدى. ئەخمەتچان قاسىم بەزى ۋەتەن ساتقۇچىلارنىڭ دىگىنىگە ئوخشاش، سوۋىت جاسۇسى ئەمەس ئىدى، بەلكى سوۋىت

قولغا كەلتۈرگەندىن كېيىن ئىجرا قىلىندى. ئەمما، مىللى ئارمىيە ئىچىدە ئىلىخان تۆرەنىڭ قولىدىن قەھرىمانلىق مېداللىرى ئالغان بىر نەچچە ئوفتسېر جەڭچى چىقىپ، روس كونسۇلىنى تۇتۇپ (رەئىسمىزنى بەر، بەرمىسەڭ سېنى ئۆلتۈرىمىز) دەپ مىلتىقىنى ئۇنىڭ چېكىسىگە تەڭلىگەن بولسا ئىدى. بۇ مىللەتنىڭ مۇھەببىتى بار يولباشچىلىرىنى قوغداشنى بىلىدىغان بىر مىللەت ئىكەنلىكىنى ئەۋلاتلىرىمىز ئالدىدا پەخىرلىنىپ ئىسپاتلىيالىغان بولار ئىدۇق. غۇلجىدا رەئىسنى ئىزدەپ خەلق غەلىيان كۆتەرمىسە، غۇلجىغا قايتۇرۇپ ئەكىرىپ بېرىش ئۈچۈن ئىلىخان تۆرەنى قورغاس چىگرىسىدا 10 كۈن سۆھبەتلەشكەن قىياپەتتە تۇتۇپ تۇرغان روسلار، غۇلجىدا ھايات نورمال داۋام ئەتكەنلىكىنى ھېچ كىم رەئىسنى ئىزدەپ غەۋغا قىلمىغانلىقىنى كۆرگەندىن كېيىن ئىلىخان تۆرەنى ئېلىپ كېتىپ تۈرمىگە قامدى. ئىلىخان تۆرەم بار ۋاقتىدا شەرقىي تۈركىستان پۇقرالار ئىچىدە روس پاسپورتى تارقىتىشى قاتتىق چەكلىمىگە ئۇچرىغان ئىدى. ئەمدى روس كونسۇلى ئاشكارا ۋە كەڭ - تاشا روس پاسپورتى تارقىتىشقا باشلىدى. ۋەتەننىڭ ئىستىقبالىدىن ئۈمىدى كىسىلگەن بىر مۇنچە ئوفتسېرلار، زىيالىيلار ۋە باشقا كىشىلەر ئارقا - ئارقىدىن سوۋىت پۇقراسى بولغىلى باشلىدى. ئارمىيە ئىچىدە، ھۆكۈمەت ئىچىدە، خەلق ئىچىدە پارچىلىنىش

كۈنى بۇ بەش مىللى رەھبەر مۇڭغۇلىيە چىگراسى
 ئىچىدە ئايرۇپىلان ھادىسىسىگە ئۇچراپ ئۆلۈپ
 كەتكەنلىك خەۋىرى كەلدى. بېيجىنگە مەيپىدىن ئەزىز
 چاقىرتىلدى. ئۇ مەخپىي، يالغۇز ھەم شەرتسىز كەتتى.
 ئون مىڭلارچە شېھىتنىڭ قېنى بىكارغا كەتتى. ۋەتەن
 ئاسمىنىدىكى مىللى بايراق يېقىلدى. غورور ۋە
 ئىپتىخارلىق بولغان مىللى ئارمىيە خىتايلارغا
 تاپشۇرۇپ بېرىلدى. سابىت داموللام نى، خوجا نىياز
 ھاجىمىنى، ئېلىخان تۈرەمنى دۈشمەن تۇتۇپ
 يەپكەتكەندە مۇكۈت قىلىپ تۇرغان ۋەياكى بەك
 دىققەت قىلمىغان بۇ خەلق، ئەخمەتچان قاسىمى
 باشچىلىقىدىكى ئەڭ ئاخىرقى مىللى يول باشچىلىرىدىن
 ئايرىلىپ قالغاندىمۇ دۈشمەنگە ھېچ قىساس تۇيغىسىدا
 بولغانلىقىنى ئىسپاتلىمىدى. ئادەملەر يىغلىدى، ماتەم
 تۇتتى. ئەمما ئون - ئونبەش ئوغۇل بالاچىقىپ روس
 كونسولىغا كىرىپ «بىزنىڭ داھىلىرىمىز نەدە؟ ئۇلارنى
 نىمىشكە ئۆلتۈردىڭ، دەپ غەۋغا قىلغىنى يوق.
 ھەرقېتىم داھىلىرىمىز ئايرىلىپ، باش - باشتاق قالغان
 خەلق چۆلدە بۆرىلەرنىڭ بۇزغۇنىغا ئۇچرىغان پادا
 قويدەك تېرە - پىرەڭ بولدى ۋە كۆپ چىقىمغا
 ئۇچرىدى.

خەلقىمىز ھەرقېتىم مىللى داھىلىرىدىن، مىللى
 بايرىقىدىن، مىللى ئارمىيىسىدىن ۋە دۆلىتىدىن ئايرىلىپ

تەرەپدارى ۋە تەنپەرۋەر ئىدى. ۋەزىيەتنىڭ ئېغىرلىقىنى بىلگىنى ئۈچۈن روسلار ۋە خىتايلار بىلەن يۇمشاق دىپلوماتىك يول بىلەن ۋە تەننىڭ كېلەچەك ئالى مەنپەئىتىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىرىشماقتا ئىدى. بۇ يۇمشاقلىقتىن پايدىلانغان روس ۋە خىتاي جاسۇسلىرى مىللى سەپنى ئىچىدىن بوزۇش ئۈچۈن تىرىشۋاتاتتى. مىللى ئارمىيە ئوسمان باتۇر ۋە مىللى ئارمىيەدىن ئىبارەت ئىككى گۇرۇپقا بۆلۈنۈپ بىر - بىرىنى قىرماقتا ئىدى. دۈشمەنگە قارشى ئوق ئېتىش تامامەن توختىغان ئىدى. روسلارنىڭ ھەرقانداق شەرتىگە رازى بولغان ئەخمەت ئەپەندىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بەش كىشى 1949 - يىلى 8 - ئاينىڭ 22 - كۈنى ئالمۇتغا چاقىرىلدى ۋە بېجىنگە بېرىپ مىللى مەسلىنى ماۋ بىلەن سۆزلىشىپ ھەل قىلىشنىڭ لازىملىقى بىلدۈرۈلدى. بۇ ئەمىرنىڭ ئىستالىن تەرىپىدىن كەلگەنلىكى ئۇقتۇرۇلدى. ئەمما، روسلار، مۇستەقىللىقتىن ۋاز كېچىشنى خىتايلارنىڭ دىگىنىگە ماقۇل بولۇشنى ئىما قىلغانلىقى ئۈچۈن ئەخمەتچان قاسىمى، شەرقىي تۈركىستانغا مۇستەقىللىق ياكى يېرىم مۇستەقىللىق سەۋىيەسىدە بىر كېلىشىم بولمايدىغان بولسا، مەسلىنى خەلققە ھېچقانداق قىلىپ چۈشەندۈرەلمەيدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ يۇمشاق بىر شەكىلدە روسلارنىڭ تەكلىۋىنى رەت قىلدى. ۋە ئارىدىن 5 كۈن ئۆتكەندىن كېيىن يەنى 8 - ئاينىڭ 27 -

رىكورت يارىتىپ پەخىرلەندى. ئۆز مىللىتى ئۈچۈن بۇ دۇنيادا دوزاق ياراتقان ماۋ، ھاكىمىيىتى ئاستىدىكى غەيرى مىللەتلەرنىڭ تەقدىرىنىڭ قانداق ئاقىۋەتلەردە بولغانلىقىنى دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ قىياس قىلمىقى تەس ئەمەس. بۇ قارا كۈنلەردە مىللەتنى باشلاپ مېڭىش قابىلىيىتىگە ئىگە، داھى بولغىسى ئىنسانلار ئۆلتۈرۈلدى ۋە ياكى ئۇزۇن ۋاقىت تۈرمىلەردە ياتقۇزۇلۇپ جىسمانى ۋە ئەقلى جەھەتتىن كېرەككە كەلمەس ئەھۋالغا كەلتۈردى. كىچىدە ئاسماندا كۆرۈنگەن ئاقار يۇلتۇزلار كەبى خەلقنىڭ نەزىرىدە غىل - پال پارلىغان يولباشچىلار، ئۇ دىنى ساھەدىن بولسۇن، ئوقۇغۇچىلاردىن بولسۇن، زىيالىيلاردىن بولسۇن، ئىشچى بولسۇن، دېھقان بولسۇن، تىجارەتچى بولسۇن، كىم بۇلۇشىدىن قەتئىنەزەر دەرھال تۇتۇپ يوق قىلىندى ۋە ياكى باشقا يامان بەدىئىياتلار بىلەن ئۇلارنىڭ ئابرويسىنى چۈشۈرۈپ، جامائەت ئىچىدە سۆزى ئۆتمەس ھالغا كەلتۈرۈشكە تىرىشتى. بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى دۈشمەنلىرىمىز، ئۆزىمىزنىڭ ئىچىدىن چىققان ساتقۇنلارنىڭ قولى بىلەن، ساتقۇنلارنىڭ ئاغزى بىلەن قىلدى. دېڭىز - ئوكياندا كېتىۋاتقان پارخوت ئۈچۈن كۇمپاس قانچە مۇھىم بولسا، بىر تەشكىلات ئۈچۈن، بىر پارتىيە ئۈچۈن، بىر جامائەت ئۈچۈن، بىر مىللەت ئۈچۈن، بىر خەلق ئۈچۈن يول

قېلىشنىڭ بەدىلىنى بەك كۆپ قان بىلەن، بەك ئېغىر
 بەدەل بىلەن ئۆتىدى. شەرقىي تۈركىستاننىڭ
 دۈشمەنلىرى بەك كۈچلۈك بولغىنى ئۈچۈن ۋە
 خەلقىمىزنىڭ خائىنلارنى جازالاش ئەنئەنىسى
 زەئىپلىشىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن كۈچلۈك دۈشمەن
 بىلەن بىرلىشىپ خەلققە ئاسسلىق قىلىدىغان ۋەتەن
 ساتقۇچىلار ھەرقېتىمقى مىللى مەغلۇبىيىتىمىزدىن كېيىن
 خەلقىمىزنى قان قۇستۇردى. مىللى داھىلىرىمىزنى يوق
 قىلىپلا قالماي، خەلق ئىچىدە ئۇلارنىڭ ئابرويىنى
 چۈشىرىدىغان تەشۋىقاتلارنى ئېلىپ باردى. پۈتۈن
 كومىنىست دۆلەتلەردە بىردەك، بىر قېلىپ، بىرىول،
 بىرپىكىرگە ئۇيغۇنلاشمىغان ئادەملەر رەھىمسىز
 پۇرۇلتارىيات «چاقى ئاستىدا يەنچىپ يوق قىلىنغىنىغا
 ئوخشاش، لوغىتىدىن «ئىنسان پەرۋەرلىك» دىگەن
 سۆزنى ئۆچۈرۈپ تاشلىغان جۇڭگو كوممۇنىستىك
 پارتىيىسى فاشىزم دىكتاتورلۇقى بىلەن دۇنياغا نامىنى
 چىقاردى. گېتلىپەر فاشىست ئىدى، ئەمما، ئۇ،
 ئۆز مىللىتىنىڭ بەخت - سائادىتىنى يارىتىش ئۈچۈن باشقا
 مىللەتلەرنى ئۆلتۈرگەن ئىدى. ماۋزىدۇڭ بولسا
 ئۆز مىللىتىنى ئۆلتۈرۈش بىلەن، ئۆز مىللىتىنى جازالاش
 بىلەن گېتلىپەرچىلەرنى ھەيران قالدۇردى. ماۋ چىن
 شىخۇاڭ ئاز ئادەم ئۆلتۈرگەن، مەن ئۇنىڭدىن كۆپ
 ئۆلتۈرمەن، دەپ ئۆز مىللىتىدىن ئادەم ئۆلتۈرۈشتە

بەدەللەر ھىساۋىغا كەلگەن تەجىربىلەر بىلەن ئۈگەندۇق. ئەمما، مىللەتكە، ۋەتەنگە قىلغان خىيانىتىدىن پۇشمان قىلىپ، ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرىنى خەلققە، ۋەتەنگە خىزمەت قىلىش ئارقىلىق تۈزۈتىشنى ئارزۇ قىلغانلارنى ئەلبەتتە خەلق كەچۈرىدۇ. بىز، بىرمۇ ئادەمنىڭ دۈشمەن تەرەپتە قېلىشىنى خالىمايمىز. تۆمۈرىدا ئۇيغۇر، قازاق، قىرغىز، ئۆزبەك، تاتار، تاجىك قېنى بولغانلار ئىچىدە خىتايغا ساداقەت بىلەن خىزمەت قىلغانلارمۇ، خىتتايلار تەرىپىدىن يەكلەندى. تۆۋەن كۆرۈلدى. كۆزگە ئىلىنىمىدى. قورچاق ئورنىدا قوللىنىلدى. ئۆزىنىڭ كىملىكىنى ھىس قىلغانلارنى يەنىلا قوينىمىزغا ئالىمىز. بىزنىڭ كەچۈرمەيدىغانلىرىمىز، ۋەتەننى، مىللەتنى، خەلقنى ھاياتى بۇيىچە ئەيشى - ئىشرەت ئۈچۈن پۇل ئورنىدا خەزلىگەنلەر ۋە خەزلەشتە چىڭ تۇرغان خائىنلاردۇر.

باشچى شۇقەدەر مۇھىم. يول باشچىلارنى قوغدىيالمىغان ئەل، خائىنلارنى جازا لاندۇرالمىدۇ، خائىنلارنى جازا لاندۇرۇشنى بىلمىگەنلەر، تەبىئىي يول باشچىلارنى ھەممايە قىلىشنى بىلمەيدۇ. ياخشى ياماننى پەرق ئەتمىگەن قۇۋملەرنىڭ ئاقىبىتى خارلانماق بىلەن نەتىجىلىنىدۇ. ئۇلارنىڭ نەقىدىرى خۇددى پۇتبول مەيدانىدا ئىككى گۇرۇپ ئوتتۇرىسىدا تىپىپ ئوينىلىدىغان پۇتبول توپىغا ئوخشايدۇ. پۇتبولنى ئوينىغانلار چىمپىيون بولۇپ ئالقىش سادالىرى ئىچىدە مۇكاپات لۇگۇسىنى ئالغاندا بولسا، زەربىدىن يىرتىلغان توپ ئەخلەتلەر ئارىسىدا ياتقان بۇلىدۇ. ئەشر مىللەت، دۇشمىنى ئالدىدا خار، دوستى ئالدىدا ئىتتىبارسىزدۇر. مەزلۇم خەلقنىڭ كۆز يېشى زالىم دۇشمەننىڭ يۇرىكىنى يۇمشىتالمىغىنىغا ئوخشاش، دوستلىرىنىڭ ھىس - تۇيغۇلىرىنى تەسىرلەندۈرۈشتىمۇ كۈچسىز قالىدۇ، بىز، مىللەت سۈپىتىدە بۇ دۇنيادا ياشاشنى خالىساق، ئۆزىمىزنى تەھلىل - تەتقىق قىلىشىمىز، خاتالىقىمىزنى تۈزۈشىمىز لازىم بۇلىدۇ. قۇللۇق روھىدىن قۇتۇلىشىمىز ئۈچۈن، روھىمىزنى مەس قىلغۇچى مىكروپىلاردىن قۇتۇلىشىمىز لازىم، بۇ، مىكروپىلار مىللى خائىنلاردۇر. ئۇلارنى رەھىمسىزلەرچە تازىلىماي تۇرۇپ بىرلىكنى تەمىن ئىتىش، مىللى ئىرادىنى تۇرغۇزۇش مۇمكىن ئەمەسلىكىنى كۆپ

قېلىشى ئۈچۈن بارىنىڭ يولىنى تاللاشتىن باشقا يول يوقلىقىنى چۈگۈر چۈشىنىپ يەتتى.

ئەمما مىللەتپۇرۇچلار، كىچىك بىر يېزىدىن بىر نەچچە يۈز ياكى بىر نەچچە مىڭ ئادەمنىڭ چىقىپ، گىگانىت تاغدەك كۆرۈنۈپ تۇرغان خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ يۈزىگە تۈكۈرۈشىدىن مەمنۇن بولمىدى. ھەتتا خېلى ئەقلى جايىدا ۋە تەنپەرۋەر كۈرۈنگەن كىشىلەرمۇ «تۇخۇمنى تاشقا ئۇرۇشنىڭ پايدىسى يوق»، «قوراللىق ئىنقىلاب نەتىجە بەرمەيدۇ، ھەممىمىز ئۆلۈپ كىتىمىز»، «مىللىتىمىزنىڭ بېشىغا تېخىمۇ مۇسبەت كىلىدىغان بولدى» دېگەنگە ئوخشاش تەسلىمىچىلىك پىكىرلەرنى قىلىشتى.

قېنى شۇلاردىن سوراپ باقايلى، مىللىتىمىز، خەلقىمىز قۇربانلىق قويغا ئوخشاش سۈكۈت قىلىپ تۇرغان چاغلاردا كۆپ ئۆلدىمۇ؟ ياكى قولغا قورال ئېلىپ قارشىلىق كۆرسەتكەن چاغدا كۆپ ئۆلدىمۇ؟ ئۆلۈمنى كۈتۈپ تۇرغان چىغىمىزدا بېشىمىزغا مۇسبەت كۆپ كەلدىمۇ؟ ياكى ئۆلۈمدىن ئۆزىمىزنى قوغدىغان چاغدىمۇ؟ دۈشمەن ئالدىدا قولدەك بېشىمىزنى ئىگىپ تۇرغان زامانلاردا مىللى ئىستىۋارىمىز بولدىمۇ؟ ياكى يىگىتتەك بېشىمىزنى تىك تۇتۇپ، غۇرۇر بىلەن دۈشمەننىڭ كۆزىگە قادالغان چاغلاردا مىللى ئىستىۋارىمىز بولدىمۇ؟ ئالدى بىلەن بۇلارنى

شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئازاتلىق يولىدىكى دەۋرى بۆلگۈچ ئىنقىلاپ - بارىن ئىنقىلاۋى

بارىن ئىنقىلاۋى تۆمۈر سىپىل ئىچىدە 40 يىل قۇللۇق ئىدىيىسى سىڭدۈرۈلگەن شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ، قۇل بولۇشنى خالىمايدىغانلىقىنى، قەلبىدە ئازاتلىق، مۇستەقىللىق ئارزۇسىنىڭ ئۆچمىگەنلىكىنىڭ ۋە ئۆچمەيدىغانلىقىنىڭ قەتئىي سىگنالىنى بەردى. بارىن، شەرقىي تۈركىستاندىكى مىڭلارچە ئۇيغۇر يېزىسىدىن بىرسى، خىتايلارنىڭ تەبىرى بىلەن «تامچە سۇدا قۇياش نۇرىنىڭ ئەكسىنى كۆرگىلى بولىدۇ». بارىن ئىنقىلاۋى شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ «بىز تېخى ھايات، بىزگە ئازاتلىق كېرەك» دېگەن ساداسىنى پۈتۈن دۇنيا جامائىتىگە يەتكۈزگەن بىر ئىنقىلاپ بولدى.

مەرھۇم مۇجاھىد، قەھرىمان شەھىدىمىز زەيدىن يۈسۈپ ۋە ئۇنىڭ سەبداشلىرى دىنى، ۋەتىنى، مىللىتى ئۈچۈن ئۆزىدىن مىليون ھەسسە كۈچلۈك دۈشمەنگە قارشى چىقىپ، جىھاد قىلىشنىڭ، شەھىد بولۇشنىڭ ئۈلگىسىنى ياراتتى. بۇ ئىنقىلاپتىن كېيىن شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئازاتلىق ۋە مۇستەقىللىق يولىدا قايتىدىن ئويلىنىدى ۋە ئۆزىنى تەرتىپكە سالدى. ۋەتەننىڭ شان - شەرىپىنى، مىللەتنىڭ غۇرۇرىنى قوغداپ

ھاكىمىيىتى يەرلىك خەلقنى خاپا قىلىپ قۇيدىغان ھەرقانداق ھەركەتكە دىققەت قىلاتتى. نىمە ئۈچۈن؟ چۈنكى خىتاي ھاكىمىيىتىنى شۇنداق ئىھتىياتلىق مۇئامىلە قىلىشقا مەجبۇر قىلغان، ياخشى قوراللانغان 40 مىڭ كىشىلىك شەرقىي تۈركىستان مىللى ئارمىيەسى بار ئىدى. ئەگەر جۇڭگو ھاكىمىيىتى شەرقىي تۈركىستاندا بىر قەدەمنى خاتا باسسا، مىللى ئارمىيەنىڭ جىم تۇرمايدىغانلىقىنى ھىساپقا ئالغان ئىدى. خىتاي ئەمەلدارلىرىنى بۇ مىللەتكە ھۆرمەت بىلەن مۇئامىلە قىلىشقا مەجبۇر قىلغان بۇ ئارمىيە ئىدى. ۋاڭجىن، مىللى ئارمىيەنى ئۆز قوشۇنلىرى ئىچىگە تارقىتىپ، ئارمىيەنىڭ بىكار قالغان قوماندانلارنى ئۆستۈرۈش باھانىسى بىلەن كەسىپ ئالماشتۇرغۇزۇپ، مىللى ئارمىيەنىڭ تىزگىنىنى تامامەن كونترول ئاستىغا ئالغاندىن كېيىن، كوممۇنىست خىتايلىرىنىڭ مەمىلىكىگە ئىشەنگەن مىللى يولباشچىلىرىمىز، ئالدىراپ خوشال بولغان زىيالىلىرىمىز ۋە ئاق كۆڭۈل خەلقىمىز يەنە بىر قېتىم قاپقانغا چۈشكەنلىكىنى ھىس قىلىشقا باشلىدى. چۈنكى ئارمىيەمىز خەلق، چۈپانسىز پادا دىمەكتۇر.

ۋاڭجىن ئەمدى، خەلق ئىچىدە ئىمانى، ھۆرمىتى بار، ئەقىللىق، قابىلىيەتلىك، ئەڭ مۇھىمى ۋىزدانلىق ۋە غۇرۇرلۇق مىللى يول باشچىلارنى ۋە جامائەت ئەربابلىرىنى تىزىملاشقۇزۇپ ئاستا - ئاستا ئۇلارغا

ئويلىشىمىز لازىم. بىز ئويغۇرلاردا « داۋاگەر سۇس بولسا، قازى مۇتسەھم بوپتۇ، دەيدىغان گەپ بار. تارىخنى، بولۇپمۇ يېقىنقى تارىخنى ياخشى ئەسلىشىمىز لازىم. بولۇپمۇ كوممۇنىستلارنىڭ يۇرتىمىزغا ئاياق باسقان شۇ 50 يىلغا يېقىن ۋاقىتتىكى ئەمىلىيەتنى تەھلىل قىلىشىمىز لازىم. بىز قانچە كۈچسىز ۋە مۇلايىم بولغان زامانلىرىمىز دۈشمەن شۇ قەدەر ۋەھىشلەشتى. 1949 - يىلىنىڭ ئاخىرى ئىشخالىيەتچى كوممۇنىست ئارمىيەسىنىڭ قوماندانى ۋاڭجىن «بىز شىنجاڭ خەلقىگە قەرز تۆلىگىلى كەلدۇق. گومىنداڭ قىلغان زۇلۇمنىڭ قەرزىنى بىز تۆلەيمىز، دېگەن ئىدى. «شىنجاڭغا ياردەم» شۇئارى بىلەن كەلگەن ئىدى. كوممۇنىست ئارمىيىسى شەرقىي تۈركىستانغا كىرمەستىن بۇرۇن، ئۇلارغا شەرقىي تۈركىستاندىكى مۇسۇلمان خەلقلەرنىڭ ئۆرپ - ئادىتى توغرىسىدا تەپسىلى ۋە مېھتىملىق دەرس ئۆتۈلگەن ئىدى. يەرلىك خەلقنىڭ ئۆرپ - ئادەتلىرىگە ھۆرمەتسىزلىك كۆرسەتكەنلەرگە ئېغىر جازا بېرىلدىغانلىقى ئاگاھلاندۇرۇلغان ئىدى. گەرچە شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ مۇھىم يولباشچىلىرى ئايروپىلان ھادىسى بىلەن ئۆلتۈرۈلگەن بولسىمۇ، جۇڭگولۇقلار بىلەن ھەمكارلىشىپ ئۆتۈشكە مەجبۇر قالغان مىللىي ئارمىيە كادىرلىرى جۇڭگولۇقلار تەرىپىدىن ھەقىقەتەن ھۆرمەتلەنگەن ئىدى. جۇڭگۇ

ھاقارەت قىلىشقا باشلىدى. شەھەر ئاھالىلىرى زورلۇق بىلەن يېزىلارغا چىقىرىلىپ، شەھەرلەر يىڭى كەلگەن جۇڭگۇ كۆچمەنلىرى ئۈچۈن بوشتىلىدى. جۇڭگۇ ھاكىمىيىتىنىڭ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە بولغان نەپرەتى، ئىنتىقام تۇيغۇسى ھەر كۈن بىر پەلەلە كۈچەيمەكتە ئىدى. 1944 - يىلى غۇلجىدا قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئىشتىراكچىلىرى بولغان ئىلى، چۆچەك، ئالتاي خەلقى ئەڭ ئېغىر ھەربىي تىرور ئاستىدا قالدى. ۋە ئاستا - ئاستا ۋەتەننى تەرك ئىتىپ غەربىي تۈركىستانغا كۆچۈشكە مەجبۇر بولدى. بۇ كۆچۈشنى يەتەرسىز ھىساپلىغان بېيجىن ھاكىمىيىتى 62 - يىلى قورال كۈچى بىلەن پۈتۈن خەلقنى يۇرتىنى تاشلاپ كېتىشكە زورلىدى. بىر ئاي ئىچىدە يۈز مىڭدىن ئارتۇق ئىنسان پەقەت بىرلا جېنىنى ئېلىپ غەربىي تۈركىستانغا كۆچۈشكە مەجبۇر بولدى. 1944 - يىلى قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىدىن خىتايلار ئەنە شۇنداق رەھىمسىز ئىنتىقام ئالدى. بوش قالغان شەھەرلەر، بوش قالغان يېزا - يايلاقلار، بوش قالغان ئۆيلەر خىتاي كۆچمەنلىرىگە تەقسىم قىلىپ بىرىلدى. مىللى غۇرۇرمىزنى يوق قىلىش، مىللى مەۋجۇتلىقىمىزنى ئاجىزلىتىش ئۈچۈن پىلانلىق ۋە سېستىمىلىق ئېلىپ بېرىلغان سىياسى ھەرىكەتلەر بىر كۈنمۇ توختاپ قالمىدى. مەدەنىيەت ئىنقىلاۋىدا بولسا

جىنايىي ئارخىپ تۇرغۇزۇشقا ۋە ئەنئەنىۋى خىتاي ئۇسۇلى بىلەن بىرىمىزنى، بىرىمىزگە سالغىلى باشلىدى.

59 - يىلىغىچە بىرقانچە سىياسى ھەرىكەت بىلەن مىللىتىمىزنىڭ ئىچىدىن چىققان پۈتۈن قىممەتلىك ئادەملىرىمىز يوقۇتۇلدى. ھايات قالغانلىرىمۇ مىللەتتىن ئۇزاق تۇرمىلارغا تاشلاندى. شەرقىي تۈركىستاندا بۇ ۋەتەننىڭ، بۇ مىللەتنىڭ غۇرۇرىنى، شان - شەرىپىنى قوغدايدىغان ئەلەم ۋە قەلەمدىن ئىبارەت ئىككى بۈيۈك كۈچنى تامامەن يوقۇتۇپ بولغانلىقىغا قانائەت ھاسىل قىلغان جۇڭگۇ ھاكىمىيىتى، يۈزىدىكى چۈمپەردىنى يىرتىپ تاشلىدى. بۇ مىللەتكە راۋا كۆرگەن زۇلۇم، ھاقارەتنىڭ ھېچ بىرىنى ئاياپ ئولتۇرمىدى. 59 - يىلدىن باشلاپ جۇڭگۇ كۆچمەنلىرى كەلكۈن كەبىي يۇرتىمىزغا ئېقىپ كېلىشكە باشلىدى. شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئاشلىقلىرى جۇڭگۇغا تۇشۇپ كىتىلگەنلىكتىن يۈز مىڭلارچە ئادەملىرىمىز ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كەتتى. ھەتتا كۆمۈشكە ئۈلگۈرەلمىگەن نۇرغۇن جەسەتلەر تاغلاردا، ئېتىزلاردا قاغا، قۇزغۇنلارغا، ئىتلارغا يەم بولدى. پەقەت باي ناھىيىسىدە 20 مىڭ ئادەم ئاچلىقتىن ئۆلدى. جۇڭگۇ ھاكىمىيىتى، بۇنى ئاز دەپ خەلقىمىزنى كۈندە 18 سائەت ئىشلىتىپلا قالماي، دىنىمىزنى، مىللى ئورپ - ئادەتلىرىمىزنى، تارىخىمىزنى ئاشكارا رەت قىلىشقا،

ئەمىلىيەت بولسا ئۇنداق ئەمەس. خىتاي خەلقى پەقەت سوتسىيالىستىك تۈزۈمنىڭلا زۇلۇمنى چەكتى. شەرقىي تۈركىستان خەلقى بولسا سوتسىيالىستىك تۈزۈمنىڭلا زۇلۇمنى چىكىپ قالماستىن، بىر مىليارتتىن ئارتۇق جۇڭگۇلۇقنىڭ ئېغىر ئىقتىسادى يۈكىنى بىرلىكتە كۆتۈرۈشكە مەجبۇر قىلىندى. بۇنى ئاز دەپ، يۇرتنى جۇڭگۇلۇقلارغا تارتقۇزۇپ قويۇشتىن باشقا ھېچبىر گۇناھى بولمىغان بۇ خەلقنىڭ باشقا مىللەتتىن بولۇشىنىڭ ئۆزى بۇلارغا كەچۈرۈلمەس جىنايەت بولۇپ تېكىلدى.

1957 - يىلى جۇڭگۇنىڭ قايسى يېرىدە يەرلىك مىللەتچىلىككە قارشى سىياسى ھەرىكەت ئېلىپ بېرىلدى؟ پەقەتلا شەرقىي تۈركىستاندا ئېلىپ بېرىلدى. جۇڭگۇنىڭ مۇستەملىكىسى بولغان ئىچكى مۇڭغۇلىيەدىمۇ بۇ خىل ھەرىكەت ئېلىپ بېرىشقا خىتايلار جاسارەت كۆرسەتمىدى. تىبەت بولسا، ئۇ يىللاردا تېخى جۇڭگۇلۇقلار ئاياق باسمىغان بىر زېمىن ئىدى. شەرقىي تۈركىستان خىتاي ئەمەلدارلىرى ئوۋ ئوۋلايدىغان ئىگىسىز بىر ھايۋانلار باغچىسىغا ئايلاندى. شەرقىي تۈركىستاندا ئۇيغۇر، قازاق، قىرغىز، ئۆزبەك، تاتار..... قاتارلىق يەرلىك خەلق زىيالىلىرىدىن، دىنى ئەربابلىرىدىن، جامائەت ئەربابلىرىدىن يۈز مىڭلارچە ئادەم كۆرەشكە تارتىلدى. ھېچبىر سەۋەپسىز

سۈنشى (بۆلگۈنچى، ئەكسىل ئىنقىلابچى) تەشكىلاتلىرىنى ياساپ چىقىپ، ئىلگىركى يىگىرمە يىللىق سىياسى ھەركەتلەردە خىلمۇ - خىل سەۋەپلەر بىلەن ئامان قالغان، خىتايلارنىڭ تەبىرى بىلەن «توردىن چۈشۈپ قالغان» زىيالىلىرىمىز ۋە يېڭى يېتىشكەن ۋە تەنپەرۋەر ياش ئەۋلاتلىرىمىزدىن نۇرغۇن كىشى ئورۇپ، قىيناپ ئۆلتۈرۈلدى. ھايات قالغانلىرىمۇ تۈرمىلەردە مەنئى ۋە جىسمانى جەھەتتىن ئېغىر زەربىلەرگە ئۇچرىدى.

1970 - يىلى 4 - ئايدا ئۈرۈمچىدە بىر كۈن ئىچىدە 74 ئادەمنىڭ ھېچ سوتسىز ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنىشى دۆلەت تىرورىنىڭ يۇقۇرى پەللىسى ئىدى. لېكىن، مەن، بارىن ۋە قەسنى ئەيىپلىگەنلەردىن سوراپ باقاي، خەلقىمىز بىر مۇزۇلۇمكار خىتايىنى ئۆلتۈرمىگەن، خىتاينىڭ يوق قىلىش سىياسىتىگە ھېچ قارشىلىق بىلدۈرمىگەن، قوينىڭ قۇزسىدىنمۇ مۇلايىم تۇرۇۋاتقان بىر ۋاقىتتا، خىتاي ھاكىمىيىتى نىمىشقا ئۇ قەدەر ۋەھشىلىشىپ كەتتى؟ نىمىشقا شۇنچە كۆپ ئادەمگە زىيان سالىدى؟

بىزنىڭ بۇ سۇئالىمىزغا نىسبەتەن بەزىلەر، سىياسى ھەركەتلەر پۈتۈن جۇڭگونىڭ ھەممە يېرىدە ئوخشاش ئېلىپ بېرىلدى. مەدەنىيەت ئىنقىلاۋىدا خىتاي خەلقىمۇ ئوخشاش زىيانكەشلىككە ئۇچرىدى، دىيىشى مۇمكىن.

قىلىش، بايلىقىنى بۇلاپ يوق قىلىش، جۇڭگولۇق كۆچمەنلەر كەلكۈنى ئىچىدە ئېرىتىپ يوق قىلىشتىن ئىبارەت سىياسىتىدە پىرىنسىپ جەھەتتىن ھېچ ئۆزگۈرۈش بولغىنى يوق. ئەگەر ئۆزگۈرۈش بار دىيىلسە، ئۇ، ئۆزگۈرۈش جۇڭگو ھاكىمىيىتى 50 - يىلدىن 80 - يىلىغىچە « شىنجاڭغا ياردەم » دىگەن شۇئارى بىلەن شەرقىي تۈركىستاننىڭ قېنىنى شوراپ، قايمىقىنى يىگەن بولسا، 80 - يىلدىن كېيىن « شىنجاڭنى ئېچىش ۋە گۈللەندۈرۈش » شۇئارى ئاستىدا، شەرقىي تۈركىستاننىڭ تارىخىنى، مەدەنىيىتىنى، خەلقىنى تامامەن رەت قىلىش ئاساسىدا مۇستەملىكچىلىكنىڭ ئەڭ نومۇسىز ۋاسىتىلىرىنى قوللىنىش بىلەن خىتاي كەلكۈنىنىڭ يەرلىك خەلقىنى ئۆلۈمگە قىستاپ كېلىۋاتقانلىقىدۇر. بۇقەدەر ئېغىر مىللىي بېسىم، مىللىي نەپرەت، مىللىي ئۆچمەنلىك يەرلىك خەلققە نىسبەتەن دۆلەت تەرىپىدىن ئەللىك يىلدىن بېرى يۈرگۈزۈلۋاتقان بىر ۋەزىيەتتە، بارىن ۋەقەسىدەك ئىنقىلاپلارنىڭ پارتىلىشىنى غەلىتىلىك ھىس قىلغانلار قايسى مىللەتتىن بولسا بولسۇن، ئۇخىل ئىنسانلارنىڭ ۋۇجۇدىدا ئىنسان يۈرىكى بارلىقىغا ئىشەنگىلى بولمايدۇ. بۇيەردە شۇنداق بىر مىسال كەلتۈرۈشنى ئۇيغۇن كۈرۈۋاتمەن؛ يۈزىنىڭ كۆپ مۇسقىدىغان بىر مۇئامىرىغا، مىغىپ كىتەر، دەپ يۈزىنىڭ بىر يۈز كۆپ مۇ تولدۇرسىڭىز تەبىئىكى

« ھەيۋىسىنى چۈشۈرىمىز ، دەپ ئۇرۇلدى ، سۇقۇلدى . كىشىلىك ھوقۇقى ئېغىر دەرىجىدە دەپسەندە قىلىندى . نەچچە ئون مىڭ ئادەمگە يەرلىك مىللەتچىلىك قالىپقى كەيدۈرۈلدى . چوڭ خەنزۇچىلىق (مىللەتلىك) بىلەن ئەيىپلىنىپ جازالانغان ياكى قالىپ كەيگەن بىر خەنزۇ بارمۇ ؟ بولسا ئۇكىم ؟ بىرنى بولسىمۇ پاكىت سۈپىتىدە كۆرسۈتۈپ باقسۇن قېنى ؟ ! 59 - يىلى باشلانغان » شىۋىجىڭجۇيىچىلىققا قارشى كۆرەش ، تاكى ماۋزىدۇڭ ئۆلگەنگە قەدەر داۋام قىلدى . يەرلىك مىللەت خەلقلەردىن شىۋىجۇڭجۇيىنىڭ نىمە ئىكەنلىكىنى بىلمىگەن سان - ساناقسىز ئادەم شىۋىجۇڭجۇيىغا باغلىنىپ جازالاندۇرۇلدى . ئەمما بۇ جىنايەت بىلەن ئەيىپلىنىپ جازالانغان بىر خەنزۇ بارمۇ ؟ 79 - يىلدىن كېيىن جۇڭگۇ ، ماركسىزىمنى دەسسەپ ئۆتۈپ ئاستا ، ئاستا دۇنيا رىئالىتىنى كۆرۈشكە ، جۇڭگۇنىڭ پۈتۈن سىياسەتلىرى تىز سۈرئەت بىلەن ئۆزگىرىشكە باشلىدى . ئەمما بېيجىننىڭ ئۆزگەرمىگەن بىرلا سىياسىتى بار . ئۇ بولسىمۇ مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى جاھىل ، يوقسۇل قالدۇرۇپ يوق قىلىش . يۈرمىگىنى مۇجۇپ تۇرۇپ يوق قىلىش . « چەتئەلگە باغلانغان ئۇنسۇر » قىلىپ تۇرۇپ يوق قىلىش . مەجبۇرى تۇغۇت كۆنترولى باھانىسىدا ئولتۇرۇپ يوق قىلىش ، ئاتوم بومبىسىنىڭ زەھەرىدە زەھەرلەپ يوق

زىيالىرىمىزنىڭ دىگىنىگە ئوخشاش خىتاي ھۆكۈمىتىگە قۇراللىق قارشى چىقىشىنىڭ « تۇخۇمىنى تاشقا ئۇرغاندەك ئىش » ئىكەنلىكىنى، بۇ ئىشنىڭ ئاقىۋىتى ئۆلۈملەر بىلەن نەتىجىلىنىدىغانلىقىنى بىلمەيمىدى؟

مىللى قەھرىمانىمىز مەرھۇم زەيدىن يۈسۈپ (ئاللا ياتقان يىرىنى جەننەت قىلسۇن !) ۋە ئۇنىڭ مۇجادىلە سەپداشلىرى بۈگۈنكى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ بىر مىليوندىن ئارتۇق ئىنساننى ئىدارىسى ئاستىدا تۇتۇپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى، قولىدا 450 ئاتۇم بومبىسى بارلىقىنى، 3 مىليۇن ئەسكىرى بارلىقىنى پۈتۈن شەرقىي تۈركىستان خەلقى قۇراللىق چىقىمۇ، بۈگۈنكى خىتاي ئەسكىرى كۈچىگە تەڭ كىلىشىنىڭ قۇلاي بولمايدىغانلىقىنى بىلمەيمىدى؟ ئۇلار ھەممىنى بىلەتتى، ئۇنداقتا بىلىپ تۇرۇپ نىمىشقا ئۆزلىرىنى ئۆلۈمگە ئاتتى؟ مەۋەبى: بۇ مىللەتنىڭ، بۇ خەلقنىڭ قۇرت - قۇڭغۇز ئەمەسلىگىنى، ئىنسان ئىكەنلىكىنى، بوزەك قىلسا ئاچچىقى كېلىدىغانلىقىنى خىتاي ھاكىمىيىتىگە چۈشەندۈرمە كىچى بولدى. بۇ، مەقسەتنى چۈشەندۈرۈشنىڭ باشقا ئۇسۇللىرىنىڭ ھەممىسى باشقىلار تەرىپىدىن سىنالغان ئىدى. ئەمما، خىتاي ھاكىمىيىتى مەقسەتنى چۈشەنگىلى ئۇنىمىغان ياكى ئېتىۋار قىلمىغان ئىدى. بارىن ياشلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئىسسىق قېنى بەدىلى بىلەن بۇ مەقسەتنى چۈشەندۈردى. خىتاي

ئۇ، سۇئامبىرىنىڭ سۈيى تېشىپ كىتىدۇ. ئېغىرلىق كۆتۈرىدىغان بىر دۇنيا چىمپىيونى 250 كېلو ئېغىرلىقنى كۆتۈرۈپ دۇنيا چىمپىيونى بولغان بولسا، ئۇ ئېغىرلىغىنى 251 كىلو قىلىپ قويسىڭىز، ئۇ 251 كىلو ئېغىرلىقنى كۆتۈرەلمەيدۇ. بىر كىلو ئۇنىڭغا ئېغىر كىلىدۇ. ئىنساننىڭ سەبرى كۈچىمۇ خۇددى شۇنىڭغا ئوخشاش، تاقەت - چىدام كۈچى چىكىگە يەتكەندە، چىداشقا تاقەت قالمىغاندا ھەرقانداق ياۋاش ئادەممۇ بىر ئىنكاس كۆرسىتىدۇ. بىر مىللەتكە نىسبەتەن ئېيتقاندىمۇ شۇنداق، شىڭ شى سەينىڭ تەدبىرى بىلەن ئېتىقاندا ئالتۇن تاۋاق بىلەن تىلەمچىلىك قىلۋاتقان خەلق دۇنيادا ئەڭ كۆپ يەر ئاستى ۋە يەر ئۈستى بايلىقلىرى بولۇشىغا قارىماي، دۇنيادا ھېچ بىر مىللەت كۆرمىگەن يوقسۇللۇقنىڭ دەردىنى تارتىۋاتىدۇ، ئاسارەتكە چۈشكەن تارىختىن بېرى ھېچقانداق سىياسىنى ھەق - ھۇقۇققا ئىگە بۇلالمايلا قالماستىن، بۇ ھاقارەت، خورلۇقلارنى ئاز كۆرۈپ قىلغانلىرى ئۈچۈن «گۇڭ چەنداڭغا رەخمەت» دىگۈزۈپ مەسخىرە قىلۋاتىدۇ. شەرقىي تۈركىستاننىڭ چىداشقا تاقىتى قالمىغانلىغىنىڭ ئىنكاسىنى بارىن كۆرسەتتى. مىللى ئىپتىخارىمىز ۋە غۇرۇرىمىز بولغان بارىن شېھىتلىرى بۈگۈن تۈرمىلەردە ئازاپلىنىۋاتقان قەھرىمان ۋەتەن ئوغلانلىرى، قەھرىمان تالىپلىرىمىز، بەزى «ئەقىللىق» ۋەتەنپەرۋەر

كۆڭۈل بىچارە خەلق خوشاللىقىدىن نېمە قىلىشنى
 بىلمەي قالغان ئىدى. ياشلار بولسا، بۇ خىزمەت
 گۇرۇپپىسى، ئوتقا كىرمە ئوتقا، سۇغا كىرمە سۇغا
 كىرىشكە تەييار ھالەتكە كەلگەن. بۈگۈن شۇ
 ئادەملەرنىڭ بالىلىرى، يەنى خىتاي كوممۇنىست
 ھاكىمىيىتىنىڭ تەبىرى بىلەن ئېيتقاندا (قىزىل بايراق
 ئاستىدا تۇغۇلۇپ، قىزىل بايراق ئاستىدا ئۆسكەن،
 ياشلار قوللىرىغا قورال ئېلىپ، ئاتا - ئانىلىرى قارشى
 ئېلىپ يۇرتقا باشلاپ كىرگەن بۇ ئارمىيەگە قارشى ئوق
 ياغدۇردى. قوراللىق كۈچى بىلەن ئۇلارنى يۇرتىدىن
 ھەيدىۋەتمە كېچى بولۇپ، ئۆزلىرىنىڭ ئۆلۈمى بەدىلىگە
 نىمىشقا ئۇلارنى ئۆلتۈردى؟ ئاتا - ئانىلىرى ئۆمۈت
 باغلىغان بۇ ئارمىيەگە، بۇ ھاكىمىيەتكە، نىمىشقا
 ئەۋلاتلىرىدا بۇ قەدەر كۈچلۈك ئۆچمەنلىك ۋە نەپرەت
 ئويغاندى؟ بۇ سۇئالنىڭ جاۋابىنى شەرقىي
 تۈركىستاندىكى ئەقلى بېشىدا بار ھەركىم ياخشى بىلىدۇ.
 بىز ئويغۇرلاردا (يەرگە نىمە تېرىساڭ، شۇنىڭ
 ھوسۇلىنى ئالىسەن) دېگەن خەلق تەمسىلىسى بار.
 قىسقىسى: خىتاي ھاكىمىيىتى ۋە تىنىمىزدە نەپرەت،
 ئۆچمەنلىك تېرىدى. قارشىلىقىدا يەنە نەپرەت،
 ئۆچمەنلىك ئالدى ۋە ئالدى. ئىلگىرى ئوتتۇرغا چىققان
 ياشلار قەتئى بولمىدى. مەسىلەن: پەيزىۋات ۋە قەسى.
 پەيزىۋاتتا ئىسيانغا ھازىرلانغان ياشلارنىڭ قولىدا قورال

ھاكىمىيەتمۇ چۈشەندى، يەنى ، ئۇيغۇر ئانىلىرى ھەرزامان (لەببەي) دەپ ئەمىر كۈتۈپ تۇرىدىغان قۇللارنىلا ئەمەس ، ئاچچىقى كەلگەندە ئۆلۈشنى ۋە ئۆلتۈرۈشنى بىلىدىغان ، ۋۇجۇدىدا ئەركەك تۈكى بار ئوغۇل بالىلارنىمۇ تۇغدىغانلىقىنى چۈشەندى . گەرچە 80 - يىلدىن بىرى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ھەر - يېرىدە بۇ خىل ھەركەت ۋە ئىنقىلاپلار كۆپ يۈز بەرگەن بولسىمۇ - تەسىرى جەھەتتىن بۇ قەدەر كۈچلۈك بولمىغان ئىدى . بارىنىڭ ئۈچ خىل تارىخىي تەسىرى بار .

1- شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە بولغان تەسىرى .

1949 - يىلنىڭ ئاخىرى شەرقىي تۈركىستانغا كىرىپ كەلگەن خىتاي كوممۇنىست ئارمىيەسى شەھەر - شەھەر ، يېزا - يېزىلارغا خىزمەت گۇرۇپپىسى بولۇپ كىرىشكە باشلىدى . ئەنە شۇ چاغدا بارىنغىمۇ ، بارىنغا ئوخشاش كۆپ يېزىغا بۇ خىزمەت گۇرۇپپىلىرى كەلگەن ئىدى . (بىز سىلەرنى ئازات قىلغىلى كەلدۇق ، دەپ ئۆزلىرىنى تۇنۇشتۇرغاندا ، يېزا خەلقى چاۋاك چېلىپ قارشى ئالغان ، ئۆيلىرىنى بوشتىپ ئۇلارغا بەرگەن ، يەيدىغان ئەڭ ياخشى تاماقلارنى ئۇلارغا بەرگەن . خىتاي ئەسكەرلىرى : «بۇنىڭدىن كېيىن گومىنداڭنىڭ زۇلىمى بولمايدۇ ، قوسۇغۇڭلار توق ، كىيىمىڭلار پۈتۈن ، خاتىرجەم ياشايسىلەر ، دېگەندە ئاق

كۈتۈپ تۇرۇشتىن، دۈشمەننى ئۆلتۈرۈپ تۇرۇپ
 ئۆلۈشنىڭ قانچىلىك شەرەپلىك ئۆلۈم ئىكەنلىكىدىن
 ئىبارەت مىسگىنالى بىلەن، شەرقىي تۈركىستاندىكى
 ۋە تەنپەرۋەر ياش ئەۋلادتىلارغا يېڭى كۆرەش شەكلىگە
 ئاتلىنىش جاسارىتىنى بېغىشلىدى. بۇ، شەرقىي
 تۈركىستاندا مۇستەملىكىچى ھاكىمىيەتكە قارشى قەلبىدە
 غەزەپ - نەپرەت ئۇرغۇپ تۇرغان مىليونلارچە ئىنسانغا
 ئىلھام ۋە جاسارەت مەنبەسى بولماقتا. دېمەك
 ئاجىز خەلقىمىز، دۈشمەن قانچىلىك كۈچلۈك بولسىمۇ
 ئۇنىڭغا زەربە بەرگىلى بولىدىغانلىقىنى، ھەددىدىن
 ئارتۇق بوزەك قىلىپ كەتكەندە «توختا» دەپ ۋاقىتلىق
 بولىدىغانلىقىنى بۇگۈن يەنە بىر قېتىم ئۆگەندى.

بۇگۈن شەرقىي تۈركىستان ۋەزىيىتى مۇددەتسىز
 پارتلايدىغان بىر بومبىغا ياكى بىرتال سەرەڭگىنى
 ياندۇرۇپ تاشلىسا، كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقۇچە ئوت
 دېڭىزىغا ئايلىنىدىغان پايانىبىز ئورمانغا ئوخشايدۇ. بۇ
 بومبىنىڭ مۇددەتتىن بۇرۇن پارتلىشىنىڭ؛ بۇ ئورماننىڭ
 ۋاختىسىز ئوت ئېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشىمىز. كۈچىمىزنى
 بەھۋەدە ئىسراپىتىن ھەر زامان مۇھاپىزەت قىلىشىمىز لازىم.
 ئەمما بارىن روھى ھەرمىنۇت ئىسمىمىزدىن چىقماسلىقى
 كىرەك.

2. بارىن ئىنقىلاۋىنىڭ خىتاي خەلقىگە بولغان

بار ئىدى. ئەمما يۇرت چوڭلىرىنىڭ مەسلىھەتى بىلەن،
 خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئۇلارغا كەڭچىلىك قىلىدىغانلىقىغا
 ئىشىنىپ قوللىرىدىكى قوراللىرىنى خىتاي ئەسكەرلىرىگە
 تاپشۇرۇپ بەردى ۋە شۇنەخ مەيدانىنىڭ ئۆزىدە
 قوللىرى چەمبەرچەس باغلاندى، ئۇرۇلدى،
 ھاقارەتلەندى، ئۆلتۈرۈلدى. 16 ياش بىلەن 20
 ئارىسىدىكى نەچچە يۈز ياش - ئۆسمۈرنىڭ كۆرمىگەن
 كۈنى قالمىدى. بارىندىكى ياشلار بۇ خىل تەجرىبە،
 ساۋاقلاردىن دەرس ئالغان ئىدى. ئۇلار ئېيتىپ
 ئۆلمەكتىن، ئېتىپ ئۆلمەك، نى شەرەپ بىلدى. ئۇلارنى
 ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن كەلگەن خىتاي ئەسكەرلىرىنى،
 ئۇلار ئۆلتۈردى. خىتاي ئەسكەرلىرى ھېچ تەسەۋۋۇر
 قىلىپ باقمىغان زەربىگە ئۇچرىدى. بۇ زەربىنى ھېچ
 ھەزىم قىلالىمىغان خىتاي ئەسكەرلىرى بارىندا ھەتتا
 بۈشۈكتىكى بوۋاقلارغىمۇ ئوق ياغدۇرۇپ قەتلى
 قىلدى. دېھقانلارنىڭ ئۆيلىرىنى ئوق يامغۇرىغا تۇتۇپ
 غەلۈم تۈشكۈدەك قىلىۋەتتى. خەلقىمىزنىڭ ئۈنۈملۈك
 قەھرىمان پەرزەنتى زەيلىن يۈسۈپ ۋە ئۇنىڭ
 مۇجادىلە سەپداشلىرىنىڭ كۆپ قىسمى دۈشمەنگە ئوق
 ياغدۇرۇپ تۇرۇپ شەھىد بولدى. تىرىك دۈشمەن
 قولغا چۈشكەنلەر ئاشكارا ۋە يۇشۇرۇن ئۆلتۈرۈلدى.
 ياكى ئېغىر جىسمانى جازاغا تارتىلىۋاتىدۇ. قىسقىسى:
 بارىن ياشلىرى، قۇربانلىق قويدەك ئۆلۈم نۆۋىتىنى

ھۆكۈمىتىنىڭ تەشۋىق - تەرغىباتى بىلەن كەلگەن بۇ
 مىغ - مىغ ئىنسانلارنىڭ مۇتلەق كۆپچىلىكى ئارزۇ
 قىلغان ھۇقۇققا، ئارزۇ قىلغان بايلىققا ئىگە بولدى.
 ئۇلارنى ھۇقۇققا ئىگە قىلىش، باي قىلىش بەدىلىگە
 يەرلىك خەلق ھۇقۇقسىز قالدى. يوقسۇل قالدى.
 بۇلارنى ئاز كۆرگەندەك، شەرقىي تۈركىستانغا
 دەسلەپتە كەلگەندە ئاجىز، ئۇرۇق ۋە ئادەمنىڭ ئىچىنى
 ئاغرىتىدەك دەرىجىدە مۇلايم بولغان جۇڭگولۇقلار،
 شەرقىي تۈركىستاننىڭ ھاۋاسىدا نەپەس ئېلىپ، شەرقىي
 تۈركىستاننىڭ ئۆيلىرىدە ئولتۇرۇپ، شەرقىي
 تۈركىستاننىڭ ئاش - ئۇزۇقلىرىنى يەپ بىر، ئىككى يىل
 ئۆتۈدۇ. دە، ئۇلارنىڭ ۋۇجۇدىغا كۈچ - قۇۋۋەت،
 يانچۇققا پۇل، روھى ھالىتىگە بىر ئۈستۈنلۈك پەيدا
 بۇلۇشىغا ئەگىشىپ، كۆپ سانلىق كۆچمەن
 جۇڭگولۇقلاردا بىرخىل پىسخولوگىيەلىك ئۆزگۈرۈش
 پەيدا بولىدۇ. يەنى شەرقىي تۈركىستاننىڭ ھاۋاسى،
 ئاش - ئۇزۇقى ئۇلارغا رىشاكسىيە (گومىڭ) قىلىدۇ.
 بۇ رىشاكسىيە ئۇلارنىڭ سۆز - ھەركەتلىرىدە، بۇ
 ۋەتەننىڭ ئىگىلىرى بولغان يەرلىك خەلققە نەپرەت،
 ئۆچمەنلىك ۋە ئۇلارنى تۆۋەن كۆرۈش بولۇپ
 ئىپادىسىنى تاپىدۇ. نىمىشقا بۇخىل پىسخولوگىيەلىك
 كېسەل ئورنىغا چىقتى؟ نىمىشقا دوسلۇق ئورنىغا
 دۈشمەنلىك، مۇھەببەت ئورنىغا نەپرەت يەر ئالدى؟

شەرقىي تۈركىستانغا ھېچ كەلمىگەن، شەرقىي تۈركىستان ھەققىدە بىلىمگە ۋە چۈشەنچىگە ئىگە بولمىغان مىليارت جۇڭگولۇقلار، شەرقىي تۈركىستاندىكى مىللى تەڭسىزلىك ۋە بۇتەڭسىزلىك نەتىجىسىدە كېلىپ چىققان مىللى زىددىيەتنىڭ قانچىلىك ئېغىر، قانچىلىك خەتەرلىك نوقتىلارغا بېرىپ يەتكەنلىكىدىن خەۋەرمىز، ئەمما، بېيجىن ھۆكۈمىتىنىڭ شەرقىي تۈركىستاندا يۈز بەرگەن ھەممە ئىشتىن خەۋىرى بار. شەكىلدە شەرقىي تۈركىستانغا بېرىلگەن ئاپتونومىيە، شەرقىي تۈركىستان ئۈچۈن، شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۈچۈن ئەمەس. ۋاڭجىن، ۋاڭ ئىنماۋلارغا ۋە ئۇلارنىڭ ئورنىغا كەلگەنلەرگە بېرىلگەن ئالاھىدە ئىمتىياز دۇر، شەرقىي تۈركىستانغا كېلىپ يەرلەشكەن، كېلىۋاتقان ۋە كېلىدىغان جۇڭگولۇق بەزى كۆچمەنلەرگە بېرىلگەن ئالاھىدە ھەق - ھوقۇقتۇر.

يېقىنقى يۈز يىل ئىچىدە باي بولۇش سەۋداسىغا مۇپتىلا بولغان دۇنيا كۆچمەنلىرى ئامېرىكاغا ئېقىپ بارغىنىغا ئوخشاش، يېقىنقى 50 يىل ئىچىدە باي بولۇش ۋە ھوقۇق تۇتۇش سەۋداسىغا مۇپتىلا بولغان جۇڭگولۇقلار شەرقىي تۈركىستانغا ئېقىپ كەلدى. مەجبۇرى ۋە ئالداپ ئەكەلگەن كۆپ سانلىق كۆچمەنلەر بۇنىڭ سىرتىدا ئەلبەتتە، بېيجىن

كۈچ كەتكەندە، ئۇلار ئۆزلىرى ياراتقان نەپرەت دېڭىزىدا ئۆزلىرى غەرق بۇلدۇ.

بارىن ئىنقىلاۋى بۇ مەنتىقنىڭ كىچىك بىر مىسالى سۈپىتىدە جۇڭگو ھۆكۈمىتىنى زۇلۇمدىن ۋاز كېچىشكە، كۆچمەن خەنزۇ خەلقىنىمۇ بۇ زۇلۇمنى نوللاشتىن ۋاز كېچىشكە ئۈندەش بىلەن تارىختا ئۇنتۇلماس مەھىپە قالدۇردى.

ئەمما شۇنى ئەسلىتىپ ئۆتەيكى، ئۈرۈمچىدىكى مىللەتارىست ھۆكۈمەت بىلەن بېيجىن بۇ ۋەقەدىن ھېچ ئىجابى دەرس ئالغىنى يوق. بارىن ۋەقەسىدىن كېيىن، ۋاڭ ئىنماۋ بىلەن سۇڭ خەنلىنىڭ بېيجىندە جاڭزېمىن ۋە لېيڭغا ۋەقە ھەققىدە دوكلات قىلغاندىن كېيىنكى مۇنۇ سۆھبىتىگە دىققەت قىلايلى؛

ۋاڭ ئىنماۋ : شىمالى شىنجاڭدا خەنزۇ ئاھالىسى نوپۇس جەھەتتىن كۆپ سانلىقنى ئىگەللەيدۇ، شىمالى شىنجاڭدا ئەبەدى تىنچلىق قولغا كەلتۈرۈلدى. جەنۇبى شىنجاڭدا خەنزۇ ئاھالە نوپۇس جەھەتتە كۆپ سانلىقنى ئىگەللەيدىغان ئەھۋالغا كىلسە، ھېچ بولمىسا % 50 پىرسەنتكە يەتكۈزۈلسە پۈتۈن شىنجاڭدا ئەبەدى تىنچلىققا كاپالەتلىك قىلغىلى بولىدۇ.

لېيڭ : پىلانىنى سىلەر تۈزۈڭلار، كېرەكلىك ياردەمنى بىز قىلىمىز..... بىز بۇ سۆھبەتتىن شۇنى كۆرۈپ ئالالايمىزكى، جۇڭگو ھاكىمىيىتى مەسىلىنى

يەرلىك خەلقنى ئۇلارنىڭ كۆزىگە ، نادان ، ياۋايى ، قابىلىيەتسىز ، شورپىشانە كۆرسەتكەن كۆز ئەينەك ، ئۇلارغا بېيجىن ھاكىمىيىتى تەرىپىدىن قىلىنغان ھەدىيەدۇر . « بوزەكنى بوزەك قىلمىساڭ قىيامەتتە سورىقى بار ، دىگەندەك جۇڭگو ھۆكۈمىتى تەرىپىدىن بوزەك قىلىنغان مىللەت ، جۇڭگو كۆچمەنلىرى تەرىپىدىن ھەم بوزەك قىلىنىشى نورمال بىر ھالغا كەلدى . بارىن ئىنقىلاۋى جۇڭگودىكى ۋە شەرقىي تۈركىستاندىكى بەزى ۋىزىدانلىق خەنزۇ زىيالىلىرى ۋە جامائەت ئەرباپلىرىغا ئىنسانلار ئارىسىدا نەپەت ياراتقۇچىلار نۆۋىتى كەلگەندە ئۆزلىرى ياراتقان نەپەتنىڭ قۇربانى بۇلىدىغانلىقىنى ئېنىق ھىس قىلدى .

نەپەت ، نەپەتنى ، ئۆلۈم ، ئۆلۈمنى باشلاپ كېلىدۇ . بارىن ئىنقىلاۋىدىن كېيىن چەتئەلدىكى جۇڭگو دىمكىراتىك ھەرىكىتىنىڭ بەزى رەھبەرلىرى ، شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ چەتئەلدىكى بەزى تەشكىلاتلىرىغا ، جۇڭگودا سوتسىيالىستىك تۈزۈم يىقىلىپ ، دىمكىراتىيەگە ئۆتۈش جەريانىدا شەرقىي تۈركىستاندا خەنزۇ ۋە يەرلىك مىللەتلەرنىڭ ئىچىدىكى بىگۇنا خەلقنىڭ ئۆز - ئارا نەپەتتىن قان تۆكۈلۈشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش توغرىسىدا تەكلىپلەردە بۇلىشىمۇ تەساددىبى ئەھۋال ئەمەس . زوراۋانلار ھەقىقەتكە ئەمەس كۈچكە تايىنىدۇ ، ئەمما زوراۋانلارنىڭ قولىدىن

قىلىشقا قارشى ئىسيان بولغىنى ئۈچۈن، دۆلەت دىكىداتۇرسىغا قارشى خەلق نارازىلىقىنى بىلدۈرۈشتە بۇ خىل ئىسياندىن باشقا قانۇنى بىر يولنىڭ ھەم يوقلۇقىنى ياخشى بىلگەن دۇنيا جامائىتى، بۇلۇپمۇ پۈتۈن دۇنيادا كۈچلۈك نەسىرى بار مەتبۇئات تېلېۋىزور ئىستانسىلىرى بارىن ئىنقىلاۋىنى ئەڭ ئازدىگەندە ئىككى ئاي ئەتراپىدا دۇنيانىڭ كۈن تەرتىۋىدە تۇتتى. بارىن، يېقىنقى 50 يىل ئىچىدە شەرقىي تۈركىستاننى دۇنياغا تونۇتۇشتا، شەرقىي تۈركىستان مەسلىسىنى دۇنيا كۈن تەرتىۋىگە قويۇشتا پەۋقۇلئاددە ئەھمىيەتكە ئىگە بىر ھەرىكەت بولدى. ئامېرىكا، ئەنگىلىيە، فىرانسىيە، گىرمانىيە، روسىيە، ياپۇنىيە، شىياڭگاڭ، تەيۋەن، تۈركىيە، سەئۇدى ئەرەبىستانى، ھىندىستان قاتارلىق دۆلەت ۋە رايۇنلاردا، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئازاتلىققا بولغان ئۈمىتى، ئىشەنچىسىدىن تېخىچە ۋاز كەچمىگەنلىكىنى يېزىپلا قالماستىن، شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ 20 - ئەسىردە ئىككى قېتىم دۆلەت قۇرىغانلىقى، دۆلەتلىرى يىقىلغاندىن كېيىنمۇ، مىللى دۆلەتنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن قىلغان ئىنقىلاپ تارىخلىرىنى نەپىسلى تۇنۇشتۇردى. بولۇپمۇ، تۈركىيەدە يىگىرمىدىن ئارتۇق چوڭ گېزىتلەر بارىن ئىنقىلاۋى ھەققىدە ھەر كۈنى بىرىنجى سەھىپىلەردە خەۋەرلەر بەردى. يۈزلەرچە مستون يازغۇچىلىرى ئۆز گېزىتلىرىدە، بارىن ئىنقىلاۋىغا ئەڭ

ھەل قىلىشنىڭ چارىسىنى شەرقىي تۈركىستاندا خەنزۇ ئاھالىسىنىڭ سان جەھەتتىن مۇتلەق كۆپ سانلىقىنى ئىگىلەشكە باغلايدۇ. مىللىي زۇلۇم ۋە مىللىي تەڭسىزلىك، يىلدىن - يىلغا ئېغىرلىشىۋاتقان يوقسۇللىقنى ھەل قىلىش ئۇلارنىڭ ئەقلىنىڭ بىر بۇرجىكىگىمۇ كىرىپ قويغىنى يوق.

ۋەتەندىكى ۋە ۋەتەن سىرتىدىكى بەزى شەرقىي تۈركىستانلىقلار جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ شەرقىي تۈركىستاندىكى مىللىي مەسىللەرنى ھەل قىلىشقا ئۈمىت بىلەن قارىماقتا. بىز ئۇلارنىڭ بۇ خام - خىيالىدىن ۋاز كېچىش ئۈچۈن بۇ پاكىت يىتەرلىك دەپ سانايمىز. كوممۇنىستىك پارتىيە جۇڭگودا قەبرىگە كۆمۈلمەستىن تۇرۇپ، نە جۇڭگو خەلقى ئەر كىنلىككە ئېرىشىشى. نە جۇڭگونىڭ مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى مىللەتلەرنىڭ ئۆز ھوقوقلىرىنى قولغا ئېلىش يولى ئېچىلىشى مۇمكىن ئەمەس.

3 - بارىن ئىنقىلاۋىنىڭ تاشقى دۇنياغا بولغان

تەسىرى

بۈگۈن دۇنيادا، جۇڭگو، شىمالىي چاۋشەن ۋە كۇبادىن باشقا ئىنسان ھوقۇقى مەسىلىسىنى دۆلەتنىڭ ئىچكى مەسىلىسى دەپ قارايدىغان بىر مۇدەلەت قالمىدى. بارىن ئىنقىلاۋى ئەينى زاماندا شەرقىي تۈركىستانلىق ئىنسانلارنىڭ ھەق - ھوقۇقىنى ئاياق ئاستى

ئاڭلىدىم . باشقا گەپنى ئوقالدىم ، مەن ، خەنزۇچە ،
سزنىڭ گېڭىزنى بىلەلمىدىم ، دىدىم . سز خەنزۇچە
بىلەمسىز ؟ دەپ مەندىن خەنزۇچە سورىدى . بىر ئاز
بىلىمەن دىدىم . ئۇنىڭ يېنىدا سەككىز ياشلاردا بىر
ئوغۇل بالا بار ئىدى . ئۇ ، ئادەم ماڭا ؛ سىز
ئامىركىلىقمۇ ؟ سىزگە شۇنى ئېيتىشنى خالايمەن
: بۇ يۇرت بىزنىڭ ، ئۇلارنىڭ ئەمەس ، دەپ يولدا
كىتىۋاتقان مىڭ - مىڭ خەن مىللىتىنى كۆرسەتتى .
ئۇلارنى بۇ ۋەتەندىن چىقىرىش يولىدا مەن ئۆلۈپ
كەتسەم ، بۇ ئوغۇل مېنىڭ ئۆرنۈمنى باسدۇ ، مېنىڭ
ئىنتىقامىمنى ئالدى . دەپ يېنىدىكى سەككىز
ياشلاردىكى بالىنى كۆرسەتتى . ئامىركىلىقلار بىزگە
ياردەم قىلسۇن ! دىدى مەن ، ئۈرۈمچىدە
ئۇيغۇرلار بىلەن خەنلەرنىڭ تىللىشىۋاتقان ،
مۇشتلىشىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم . ئۈرۈمچىدە ئۇيغۇرلار
ئاز بولسىغا قارىماي ، بىر ئۇيغۇر بىر خەن بىلەن
ئۇرۇشۇپ قالسا ، يولدا كېتىۋاتقان باشقا
ئۇيغۇرلارمۇ كېلىپ خەننى ئۇرۇشقا ياردەملەشكەنلەرنى
كۆردۈم . ئۇيغۇرلار ئاز بولسىمۇ ، بۇ يەرنىڭ خوجايىنى
ئۆزلىرى ئىكەنلىكىنى ھەر زامان خەنلەرگە ھىس
قىلدۇرۇشقا تىرىشىدىغانلىقىنى ھىس قىلدىم ،
دەپ يازىدۇ . گەرچە 1950 - يىلدىن بېرى يۇرت تېشىدا
شەرقىي تۈركىستاننىڭ مىللى يولباشچىلىرى مۇھەممەد

يالقۇنلۇق ماقالىلىرى بىلەن مەدھىيە ئۇقدى. گېزىتلەر،
زەيدىن يۈسۈپ باشچىلىقىدىكى شەھىتلەرىمىزنىڭ
رەسىملىرىنى تۇنۇشتۇرۇپ باشتى.

ئىستامبۇل، ئەنقەرە، قەيسەرى شەھەرلىرىدە شەرقىي
تۈركىستانلىقلار تەرىپىدىن جۇڭگو
مۇستەملىكىچىلىرىگە قارشى ئۇيۇشتۇرۇلغان
نامايىشلارغا ئونمىڭلارچە تۈرك قېرىنداشلار پىدائى
بولۇپ قوشۇلدى. مەركىزى لوندوندىكى ئىنسان
ھەقلىرىنى قوغدىغۇچى ئالەم شۇمۇل داڭلىق تەشكىلات
(كەچۈرۈم تەشكىلاتى) شەرقىي تۈركىستاندىكى ئاياق
ئاستى قىلىنغان ئىنسان ھوقۇقلىرى ھەققىدە پۈتۈن
دۇنياغا دوكلات تارقىتىپ. ئامىركىدا چىقىدىغان،
مىليۇندىن ئارتۇق تىراژغا ئىگە «نيۇس ۋىك»
(ھەپتىلىك ژۇرنال) بارىن ئىنقىلاۋى ھەققىدە، شەرقىي
تۈركىستاننىڭ ئازاتلىق ھەركەتلىرى ھەققىدە تەپسىلى
مەلۇماتلارنى يازدى. ئۇ ژۇرنالدا شەرقىي
تۈركىستانلىقلارنىڭ ئازاتلىق ۋە مۇستەقىللىققا بولغان
ئىشەنچى توغرىسىدا، شەرقىي تۈركىستانغا بارغان بىر
ئامېرىكىلىق ساياھەتچى بىلەن قىلغان سۆھبىتىنى شۇنداق
يازىدۇ: «..... مەن، ئۈرۈمچىنىڭ ئەردوچو دىگەن
بازىرىدا كېتىۋاتاتتىم، ئوتتۇرا ياشتىكى بىر ئۇيغۇر
كىشى، مېنىڭ ئالدىمنى تۇسۇپ ئۇيغۇرچە بىر
نەمىلەرنى دىدى، مەن، پەقەت «ئامىركا» دىگەن گەپنى

ئاينىڭ 12 - كۈنىدىن 15 - كۈنىگىچە ئىستامبۇلدا)
شەرقىي تۈركىستان مىللى بۈيۈك قۇرۇلتىيى ، نى
ئېچىشقا تۈرتكە بولدى .

قەھرىمان بارىن خەلقى ئازاتلىققا تەلپۈنگەن بارلىق
شەرقىي تۈركىستانلىقنىڭ ئىپتىخارى ، غورورى ،
ئۈلگىسىدۇر .

بارىن ئىنقىلاۋىنىڭ ئەڭ ئىلغار تەرىپى تەشكىللىك ۋە
ئۈزۈل - كېسىل بولۇشىدۇر . شەھىتلەر ئۆلمەيدۇ . بارىن
شەھىتلىرى ئاللاھ ھۇزۇرىدىمۇ ھاياتتۇر ، خەلقىمىزنىڭ
قەلبىدىمۇ ھاياتتۇر .

مىللىتىمىز ئىچىدىكى تېخى ئويغانمىغان بەزى
كىشىلەر شۇنى بىلىشى لازىمكى ؛ خىتايدىن قورقۇپ
ئەللىك يىل ياشىغان بىر ئادەمگە ، خىتاي ھۆكۈمىتى)
بىزدىن قورقۇپ ئەللىك يىل ياشىدىك ، بۇنىڭ مۇكاپىتى
ئۈچۈن ساڭا يەنە ئەللىك يىللىق ئۆمۈرنى قوشۇپ
بىرەيلى ، يۈز يىل ياشا ، دەپ كاپالەتلىك بەردىمۇ ؟
خىتايلاردىن قورققانلارمۇ ، ئىلگىرى - ئاخىرى بولۇپ
ئوخشاش قەبرىلەرگە كۆمۈلدى . تۇغۇلۇش بىلەن
ئۆلۈش مۇتلەق خۇدانىڭ ئىلكىدىدۇر . ئۆزىنى
مۇسۇلمان دەپ ھىساپلىغان ھەرقانداق ئادەم بۇ
مەنتىقىغە ئىشىنىشى كېرەك . ئەمما ، دۈشمەندىن قورقۇپ
ئۆز ئىرادىسىگە خىلاپ ھالدا باش ئىگىپ ئاۋازسىز بۇ
دۇنيادىن ئۆتكەنلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنتۇلۇپ كەتتى .

ئەمەن بۇغرا، ئەيسا يۈسۈپ ئالىپ تەكىنلەرنىڭ يەتتە كىچىلىگىدە؛ شەرقىي تۈركىستاندىكى مىللى زۇلۇم ۋە مىللەتنىڭ نەسلىنى قۇرۇتۇش ھەرىكىتىنىڭ پۈتۈن تەپسىلاتى بىلەن دۇنيا جامائىتىگە ئاڭلىتىلغان بولسىمۇ، بىرمۇنچە چەتئەللىك دوستلاردا، بۇ قەدەر زۇلۇم بار ئىكەن، بۇزۇلۇمغا قارشى نىمىشقا شەرقىي تۈركىستاندا، دۇنيانىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلغۇدەك بىر قارشىلىق ھەرىكىتى يوق؟ دىگەن سۇئاللار بار ئىدى. بارىن ئىنقىلاۋى؛ يۇرت تېشىدىكى مىللى رەھبەرلىرىمىزنىڭ ھىسسىياتىغا ئەمەس، ھەقىقەتكە ئاساسلانغان ھالدا شەرقىي تۈركىستان مەسىلىسىنى دۇنياغا تۇنۇتقانلىقىنى ئىسپاتلىدى. بولۇپمۇ، بارىن ۋە قەسىدىن كېيىن دۇنيا مەتبۇئاتىنىڭ دىققىتى شەرقىي تۈركىستانغا تېخىمۇ مەركەزلىشىشكە باشلىدى.

بارىن ۋە قەسى؛ قەشقەردە قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ 1934 - يىلى يىقىلىشىدىن باشلاپ 1963 - يىلىغىچە ۋەتەننى تەرك ئىتىپ دۇنيانىڭ ھەر يېرىدە يەرلىشىپ ياشاشقا مەجبۇر بولغان بىر مىليوندىن ئارتۇق شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ. ۋەتەننىڭ تەقدىرى مەسىلىسى ئۈستىدە قايتىدىن بىرىەرگە جەم بولۇپ ھەرقايسى تەشكىلات ۋە كىلىلىرى ۋە جامائەت ئەربابلىرى ۋە كىلىلىرى، ۋەتەن سىرتىدا تۇنجى قېتىم 1992 - يىلى 12 -

جۇڭگولۇقلار ۋە بىز

شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ ۋەتىنى جۇڭگو بولمىغىنىغا ئوخشاش، شەرقىي تۈركىستانمۇ جۇڭگولۇقلارنىڭ ۋەتىنى ئەمەس، بۇپىرىنىسىپ جۇڭگولۇقلار تەرىپىدىن ئېنىق بىلىنىشى لازىم. ئېزىلگەن جۇڭگو خەلقى بىزنىڭ دۈشمىنىمىز ئەمەس، ئۇلارنى ئىنسانچە ياشاش ھوقوقىدىن مەھرۇم قىلغان، ئەسىرلەپ ئۆز يۇرتلىرىدا ياشاپ كەلگەن خەنزۇ خەلقىنى يۇرتلىرىدىن ئايرىپ كۆچۈشكە مەجبۇرلاپ شەرقىي تۈركىستاندا مىللى مەنپەئەت توقۇنۇشى پەيدا قىلغان. مىللى ئۆچمەنلىك، مىللى نەپرەت پەيدا قىلغان ھەممىمىزنىڭ ئورتاق دۈشمىنى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىدۇر. جۇڭگو پەلسەپەسىنىڭ ئاساسچىسى كوڭ فۇزىنىڭ پۈتۈن دۇنياغا مەشھۇرمۇنداق بىر سۆزى بار: «ئۆزىڭگە راۋا كۆرمىگەننى، ئۆزىڭگىمۇ راۋا كۆرمە» جۇڭگو خەلقى ئۇزۇن ۋاقىت مۇستەملىكچىلەرنىڭ ئىدارىسى ئاستىدا ياشىغان، 2 - دۇنيا ئۇرىشىدا ياپۇنلار جۇڭگونىڭ كۆپ قىسمىنى بېسىپۋالغاندا جۇڭگو خەلقى دىن، تىل ۋە ئۆرۈپ ئادەتتە ئۆزىگە يېقىن بولغان ياپۇنلارنىڭ ئىدارىسى ئاستىدا ياشاشتىن،

ئۇنتۇلمىغانلار يەنىلا ۋەتەننى ئۈچۈن، مىللىتى ئۈچۈن، ئىتىقادى ئۈچۈن قەھرىمانلارچە شەھىت بولغانلار بولدى. بىز بۈگۈن «سادىر دەپ ئېتىم قالدى، بەش بالام يېتىم قالدى.» دەپ ناخىشلارنى ئېيتىمىز. سادىر پەھلىۋان بەش بالىسىنىڭ يېتىم قېلىشىنى بىلىپ تۇرۇپ جەڭگە كىرىشكەن بولسا، ئازاتلىق ئۈچۈن ھاياتىنى پىدا قىلمىغان بولسا خەلقىمىز يۈزىلىدىن بېرى سادىر پەھلىۋاننى خاتىرىلەپ كېلەتتى؟ نۇزۇگۇم، سادىر پەھلىۋان، غېنى باتۇر، ئوسمان باتۇر، زەيدىن يۈسۈپلەر... مىللىتىمىز بىلەن بىللە ئەبەدى ياشايدۇ. ۋەتەن سۆيگەنلەرنىڭ ئۆمرى ۋەتەنگە ئوخشاش ئۇزۇن ۋە ئەبەدى بولىدۇ.

بىر ۋەتەن، ئۇ ۋەتەننى سۆيگەنلەرگە ئامانەت قىلىنىدۇ. ۋەتەننى ئۇنتۇقانىلار ئۇ، ۋەتەن تەرىپىدىن، ئۇ ۋەتەننىڭ ئەۋلاتلىرى تەرىپىدىن ئۇنتۇلۇشى تەبىئىي بىر ھادىسىدۇر.

كۈچلەر، جۇڭگودا ھۆرمەتكە ئىگە، ھەققانىيەتنى، ئادالەتنى، نەڭ - باراۋەرلىكنى، تىنىچلىقنى سۆيگەن زىيالىلار ۋە جۇڭگونىڭ ھەرتەبىقىغە مەنسۇپ ئىنسان پەرۋەر كىشىلىرى ئۈچۈن، جۇڭگو ھاكىمىيىتىنىڭ مىللىي سىياسىتىنىڭ جۇڭگولۇقلارغا ۋە جۇڭگونىڭ مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى خەلقلەرگە ئېلىپ كەلگەن ئېغىر زىيانلىرى ئۈستىدە ئويلىنىدىغان، ۋە پىكىر قىلىدىغان، يەكۈن چىقىرىدىغان ۋاقتى كەلدى.

1948 - يىلىنىڭ ئاخىرىدىكى جۇڭگو رەسمىي دائىرلىرىنىڭ سانلىق ئىستاتىكىسىدا شەرقىي تۈركىستاندىكى خەنزۇ ئاھالىسى 300 مىڭ دەپ يېزىلغان. بۇگۈن 50 يىلدىن كېيىن جۇڭگونىڭ رەسمىي سانلىق مەلۇماتىدا شەرقىي تۈركىستاندىكى خەنزۇ ئاھالىسى 7 مىليۇنغا يەتمەيدۇ، ئەمما نۇپۇسى ئاشكارا لانمىغان ئارمىيە، بىڭتۇەن ۋە شەرقىي تۈركىستاندا نۇپۇسقا يېزىلماي ئولتۇراقلىشىپ قالغان ئاھالىلارنى قوشۇپ سانغاندىمۇ 12 مىليۇندىن ئاشمايدۇ. جۇڭگونىڭ ئۆزچىگراسى ئىچىدە ياشاۋاتقان بىر مىليارد 200 مىليۇن ئەتراپىدىكى جۇڭگو خەلقى، شەرقىي تۈركىستاندا يۈرگۈزۈلۈۋاتقان يەرلىك خەلقنى تارىختىن يوق قىلىش سىياسىتىدىن ھېچ خەۋىرى يوق. شەرقىي تۈركىستاندا خەنزۇلار بىلەن يەرلىك خەلق ئارىسىدىكى سىياسىي، ئىقتىسادىي، ھوقوقىي تەڭسىزلىك

ئۇلارنىڭ مۇستەملىكىسى بولۇپ قېلىشتىن قانچىلىك
 ھاقارەت ھىس قىلغانلىقىنى ياخشى بىلىمىز. ياپونلار
 پەن تېخنىكىدا، سانائەتتە جۇڭگودىن كۈچلۈك ئىدى.
 ئۇلار «بىز جۇڭگونى ئورتاق گۈللەندۈرگىلى كەلدۇق
 » دىدى. ئەمما جۇڭگولۇقلار بۇ «گۈللەندۈرۈش» نى
 قوبۇل قىلمىدى. ئەلبەتتە، جۇڭگولۇقلار ھەقلىق ئىدى.
 شەرقىي تۈركىستان جۇغراپىيىلىك شارائىتى جۇڭگودىن
 تامامەن پەرقلىق. شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئىتىنىك
 قۇرۇلۇشى، دىنى، مەدەنىيىتى، ئۆرۈپ ئادىتى
 جۇڭگولۇقلاردىن تامامەن باشقا، شەرقىي
 تۈركىستانلىقلارمۇ جۇڭگونىڭ شەرقىي تۈركىستاننى
 گۈللەندۈرۈش «نى قوبۇل قىلمايدۇ. ئەينى زاماندا
 جۇڭگولۇقلارنىڭ ياپونىيەنىڭ تاجاۋۇزچىلىقىنى رەت
 قىلىشى قانداق نورمال ۋە يوللۇق بولسا، بىزنىڭمۇ
 جۇڭگونىڭ تاجاۋۇزچىلىقىنى رەت قىلىشىمىز شۇنداق
 نورمال ۋە يوللۇقتۇر.

جۇڭگو خەلقى ئۆزىگە راۋا كۆرمىگەن مىللى
 زۇلۇمنى، بىزگىمۇ راۋا كۆرمەيدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز.
 ئەسكىرى كۈچتىكى ئۈستۈنلۈككە تايىنىپ مۇستەملىكە
 زىمىنلاردىكى ھاكىمىيەتنى زورلۇق بىلەن داۋام
 قىلدۇرۇشتىن ئىبارەت كلاسسىك تاجاۋۇزچىلىق شەكلى
 مەدىنى دۇنيا تەرىپىدىن ئاخىرلاشتۇرۇلدى. جۇڭگودا
 ھاكىمىيەت بېشىغا كېلىشكە ھازىرلىنىۋاتقان دىمكىراتىك

ئۆلتۈرۈلۈپتەلىدى. ۋاڭجىن ۋە ۋاڭ ئىنماۋنىڭ بۇ جىنايەتلىرىگە بېيجىن ھۆكۈمىتى كۆز يۇمدى. ھەتتا بېيجىننىڭ بۇ، قانغا تويماستىكى باللىرى نىمە دېسە، ئۇنىڭ دىگىنىنى بىجا كەلتۈردى. بېيجىندە ھېچكىم يەرلىك خەلقنىڭ دەردىگە قۇلاق بەرمىدى. 50 يىلدىن بېرى شەرقىي تۈركىستاندا «ئىنتايىن ئاز سانلىق بۆلگۈنچى»، «بىر ئوچۇم ئەكسىل ئىنقىلاپچى» لارنى يوقۇتۇش «كۈرۈشى» نى بىر كۈنمۇ توختۇتۇپ قويمىدى. ئەمما مىللىتىمىزنى ئۆلتۈرۈپ تۈگەتمىدى. ئازاتلىق، ئەركىنلىك ئىستىگەنلەرنىڭ «بىر ئوچۇم» ئەمەسلىگىنى بىر مىللەت، بىر خەلق ئىكەنلىكىنى ئېتراپ قىلىشقا ئۇلارنىڭ غورورى يول قويمىدى. خەلقىمىز ئۇرۇلۇپ - سۇقۇلۇپ تېخىمۇ چېنىقتى، ئىرادىسى تېخىمۇ تاۋلاندى. بىر زەيدىن يۈسۈپنىڭ چېچىلغان قېنىدىن مىڭلارچە زەيدىن يۈسۈپلەر يارالدى. زالىملار قورال كۈچى بىلەن مىللەتنىڭ بويىنىنى ۋاقتلىق ئەگدۈرۈلۈشى مۇمكىن، ئەمما ئىرادىسىنى ئەگدۈرۈشى مۇمكىن ئەمەس.

بىزنىڭ مىللى ئىرادىمىز، يوقۇتۇپ قويغان مۇستەقىل مىللى دۆلىتىمىزنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، بۇنىڭدىن باشقا ئۇسۇل بىلەن مىللى مەۋجۇدىيىتىمىزنى داۋام ئەتتۈرۈشنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقى ئىسپاتلاندى.

بىز غايىمىزنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن مەجبۇر

كەلتۈرۈپ چىقارغان مىللى زىدىيەت، مىللى
 تۆجمەنلىك ۋە پات - پات ئوتتۇرغا چىقىپ تۇرغان
 مىللى توقۇنۇش ھادىسىلىرى جۇڭگو خەلقىگە خاتا
 تەشۋىق قىلىنماقتا. شەرقىي تۈركىستانغا كۆچۈرۈپ
 كېلىنگەن جۇڭگو كۆچمەنلىرىنىڭ مۇتلەق كۆپ
 سانلىقى مەجبۇرى ياكى ئالداش ئۇسۇلى بىلەن
 كۆچۈرۈپ كېلىنگەن، يەرلەشتۈرۈلگەن خەلقتۇر،
 بۈگۈن شەرقىي تۈركىستاندىكى جۇڭگو ھاكىمىيىتى
 مۇددەتلىك پارتلايدىغان بىر بومبىنىڭ ئۈستۈدە
 ئولتۇرماقتا. بو، بومبىنى ئۆز قولى بىلەن ياسىغان باش
 جىنايەتچىلەر ۋاڭ جىن ۋە ۋاڭ ئىنماۋدۇر. ئۇلار ۋە
 ئۇلارنىڭ يېقىنلىرى 50 يىلدىن بېرى شەرقىي
 تۈركىستاننىڭ قايمىقىنى سۈزۈپ يىدى. شەرقىي
 تۈركىستان خەلقىنى خۇددى بىر ھايۋاناتلار
 باغچىسىدىكى ھايۋانلارنى باشقۇرغاندەك باشقۇردى.
 خالىغاندا ئاچ قويدى، خالىغاندا سۈرگۈن قىلدى،
 خالىغاندا باستۇردى، خالىغاندا ئۆلتۈردى. 50 يىل
 ئىچىدە ۋاڭجىن ۋە ۋاڭ ئىنماۋغا چەكسىز ساداقەت
 كۆرسەتكەن، ئۆز خەلقىنىڭ قېنىنى قەدەھكە
 تولدۇرۇپ، ئۇلارغا تەقدىم قىلغان بۇرھان، سەيپىدىن
 قاتارلىق ئونلارچە قورچاق ئەمەلدار، پەقەتلا مىللىتىنى
 قۇل قىلىشتا ئۇلارنى رازى قىلالمىغانلىقى ئۈچۈن،
 ھوقوقىدىن يۆتكۈۋېتىلدى. ياكى سۈرگۈن قىلىندى ياكى

پايدىلىق خەلق ئارا شارائىت

بۇگۈن شەرقىي تۈركىستاننىڭ يېقىنقى 200 يىل ئىچىدە، خەلقىمىزنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگۈلەش ھوقۇقىنى قولغا كەلتۈرۈش كۈرىشىگە ئەڭ پايدىلىق بولغان شارائىت نۆۋەتتە يارىتىلماقتا. پايدىلىق بولغان ۋەزىيەتنىڭ ئەڭ مۇھىم تەرەپلىرى شۇلاردۇر.

1 - سوۋىت ئىتتىپاقىنىڭ ئۆزلىگىدىن پارچىلىنىپ كېتىشى، 1933 - يىلى ۋە 1944 - يىللىرى شەرقىي تۈركىستاندا قۇرۇلغان مۇستەقىل شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيەتلىرىنىڭ ياشاشىنى رەت قىلغان ۋە ئاغدۇرۇپ تاشلىغان بىر مۇھىم كۈچ سوۋىت ئىتتىپاقى ئىدى.

ئۇۋاقىتتا جۇڭگو ھۆكۈمەتلىرىنىڭ ۋەزىپىسى، روس ئەسكىرى كۈچلىرى ۋە جاسۇسلۇق ئورگانلىرى قولغا كىرگۈزگەن شەرقىي تۈركىستان ھاكىمىيىتىنى تەسلىم قىلىشلا بولدى. بۇگۈن جۇڭگو ھاكىمىيىتىنىڭ زۇلۇمغا مەرۇز قالغان شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ خىتايىلاردىن بەتتەررەك روسلارغا نەپرەت قىلىشنىڭ سەۋەبىمۇ بۇ.

بۇگۈنكى روسىيەنىڭ ئەھۋالىدىن قارىغاندا، روسىيە ھاكىمىيىتى ۋە روس خەلقى دۇنيادا «مۇستەملىكىچى»

قالغان بارلىق كۈرەش شەكىللىرىنى قوللىنىشىمىز مۇمكىن. بۇ كۈرەش بىزنى ھايۋان قاتارىدا كۆرگەن ئەكسىيەتچى جۇڭگو ھاكىمىيىتىگە ۋە بۇ ھاكىمىيەتنىڭ ھامىيىسى ئاستىدا شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ قېنىنى سۈمۈرۈۋاتقان پارازىت خەنزۇلارغا قارشىدۇر.

باشقا مىللەتنىڭ ياشاش ھوقۇقىنى رەت قىلىش ئۈستۈگە قۇرۇلغان مىللەتچىلىك، ئۇ مىللەتنىڭ ئۆزىنىمۇ ئېغىر زىيانغا ئۇچۇرىتىدۇ.

شەرقىي تۈركىستاندىكى ھەقىقىي ئەھۋالدىن خەۋەرىمىز بىر مىليارتتىن ئارتۇق جۇڭگو خەلقىنىڭ، بىزنىڭ ھەققانى كۈرەشلىرىمىزگە ھىسداشلىق قىلىدىغانلىقىغا، ھۆرمەت قىلىدىغانلىقىغا ۋە قوللايدىغانلىقىغا ئىشىنىمىز. چۈنكى ئىنسان تەبىئىتى، ھەقىقىيلىققا ئۇچۇرغۇچى كىم بۇلۇشىدىن قەتئىي نەزەر، ئىنسانىيەت نەزەردە پىدارىدۇر. ئەگەر قانچىكى كۆپ ساندىكى جۇڭگو خەلقى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ئازاتلىق كۆرۈشىنىڭ ھەققانى ۋە توغرا ئىكەنلىكىنى تۇنۇپ يەتسە، شەرقىي تۈركىستان بىلەن ئازاتلىق ئوتتۇرىسىدىكى مۇساپە شۇنچە قىسقىرايدۇ. قان تۆكۈلۈش نىسپىتى شۇنچە ئازلايدۇ.

ئەتمەكتە. ئەمىلىيەتتەمۇ جۇڭگوغا نىسبەتەن ھەر ۋاقىت ھۇششار ۋە ئەسكىرى تەييارلىق بىلەن تۇرماقتا.

3 - سوۋىت ئىتىپاقىدىن ئۆز مۇستەقىللىقىنى ئالغان قازاقىستان، قىرغىزىستان، تاجىكىستان ۋە ئەينى زاماندىكى سوۋىت ئىتىپاقىنىڭ ھىمايىسىدىكى مۇڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتى گەرچە جۇڭگو بىلەن بىر مۇنچە دوسلۇق ۋە تىجارەت كېلىشىملىرى ئىمزا ئالغان قارىماي روسىيە بىلەن چىگرالىرىنىڭ قوغدۇلۇش مەسىلىسىدە ئەسكىرى شەرتنامە ئىمزالىدى.

جۇڭگونىڭ خوشنىلىرى ئۈچۈن كىلىچەكتە بىر تەھدىد يارىتىش ئىھتىمالى بارلىقىنى پۈتۈن خوشنا دۆلەتلەر ناھايىتى روشەن پەرق ئېتىلىۋ. بۇنىڭ ئۈچۈن ياپۇنىيە، كورىيە ۋە ئۇزاق شەرقتىكى جۇڭگونىڭ خوشنىلىرى ئامىركا بىلەن ئەسكىرى ئىش بىرلىكى ئىچىدە بولغان بولسا، مۇڭغۇلىيە، روسىيە، قازاقىستان، قىرغىزىستان، تاجىكىستان لار ئۇزۇن مەپ بۇيۇنچە ئورتاق چىگرا مۇداپىئەسى كېلىشىمىنى ئىمزالىدى. ھىندىستان بولسا ئەسكىرى تەييارلىق ئىچىدە بۇلۇپلا قالماستىن، ئاسىيانىڭ تىنچلىقى ئۈچۈن بىردىن - بىر تەھدىد ئامىلى جۇڭگو ئىكەنلىكىنى دۇنيا جامائەتچىلىكىگە داۋاملىق ئاڭلىتىپ كېلىۋاتقان دۆلەتلەرنىڭ بىرى. بۇگۈن دۇنيادا، جۇڭگو، شىمالى كورىيە ۋە كۇبادىن باشقا ھېچ بىر دۆلەت ئىنسان

دىگەن قارا داغدىن ئەبەدى قۇتۇلغانلىقى بىلەن ۋىجدانى راھەت بولماقتا.

بۇندىن كېيىن شەرقىي تۈركىستاندا ئوتتۇرغا چىقىدىغان مۇستەقىللىق ھەركىتى، روسىيەنى بۇرۇنقىدەك بىئارام قىلمايدىغانلىقى رىئاللىققا ئۇيغۇن پاكىتقا ئايلاندى.

2 - جۇڭگو بىلەن خوشنا ياشاۋاتقان بىرنەچچە دۆلەتنىڭ جۇڭگو بىلەن ئوتتۇرىسىدىكى چىگرا مەسىلىسى ھەل بولغىنى يوق. يەنە بىرنەچچە خوشنا دۆلەتلەر ھەر دائىم جۇڭگودىن تەھدىد ھىس قىلىپ كەلمەكتە.

جۇڭگونىڭ 50 - يىللىرى ياردەم باھانىسىدا كۆرىپەگە ئەسكەر كىرگۈزۈشى كۆرىپە خەلقىنىڭ تېخى يادىدىن چىقىپ كەتكىنى يوق. 60 - يىللاردا جۇڭگونىڭ، ھىندىستان چىگرالىرىغا ھۇجۇم قىلىشى، فىلىپپىن دە ئىچكى تۇپىلاڭ ھازىرلىشى، 70 - يىللاردا سوۋىت ئىتىپاقى بىلەن ئۇرۇشقا ھازىرلىنىشى ۋە ۋېتنام، فىلىپپىن، مالايسىيا، ھىندىنوزىيەلەرگە تەۋە بولغان ئۇششاق ئاراللارنى ئىشغال قىلىپ، بۇ دۆلەتلەرگە تەھدىد يارىتىشى. 70 - يىللارنىڭ ئاخىرىدا ۋېتنامغا بېسىپ كىرىشى قاتارلىق پاكىتلار جۇڭگو بىلەن خوشنا بولغان بۇ دۆلەتلەرنىڭ ھەرزامان جۇڭگونىڭ تۇيۇقسىز ھۇجۇمىغا قارشى سەگەك ۋە تەييار تۇرۇشىنى تەمىن

شەرقىي تۈركىستان مۇسۇلمانلارنىڭ يۇرتىدۇر. دۇنيادىكى بىر مىليارتتىن ئارتۇق مۇسۇلمان خەلقى، شەرقىي تۈركىستاندىكى مۇسۇلمان خەلقىنىڭ كاپىرلارنىڭ زۇلۇمىدىن قۇتۇلۇشى، بارلىق مۇسۇلمان دۆلەتلىرىگە ئوخشاش مۇستەقىل بولۇشنى خالايدۇ. بۇ سەۋەپتىن يەريۈزىدىكى ئىمكان يار بەرگەن بارلىق مۇسۇلمانلار شەرقىي تۈركىستان مۇسۇلمانلىرىنىڭ ئازاتلىق كۈرەشلىرىنى قوللايدۇ. ئىمكانى بارلىرى ياردەم بېرىشى ھەم مۇمكىن. ھەقىقىي مۇسۇلمانلار پۈتۈن مۇسۇلمانلارنىڭ قېرىنداش ئىكەنلىكىنى ياخشى بىلىدۇ. دۇنيادا ئىزىلگەن بىر مۇسۇلمان بولسا پۈتۈن مۇسۇلمانلارغا جىھاد پەرىز ئىكەنلىكىنى تېخىمۇ ياخشى بىلىدۇ.

3 - شەرقىي تۈركىستان، مۇستەملىكچىلەر تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنغان زېمىندۇر. شەرقىي تۈركىستان خەلقى مۇستەملىكچىلەر تەرىپىدىن ئەڭ قاتتىق ئىزىلۋاتقان خەلقتۇر.

سانائەت، پەن تېخنىكا ۋە دىمىكراتىيەدە ئەڭ كۈچلۈك بولغان غەرب دۆلەتلىرى زورلۇق كۈچكە تايانغان مىللى مۇستەملىكچىلىككە ئىنسان ھوقوقىنى ئاياق - ئاستى قىلغۇچى زوراۋان كۈچلەرگە ھەددىنى بىلىدۈرۈپ كېلىۋاتقان دۆلەتلەردۇر. ئامىرىكا باشچىلىقىدىكى بۇ غەرب دۆلەتلىرى يېقىنقى يىللاردىن

ھۇقۇقى مەسلىسىنى بىر دۆلەتنىڭ ئىچكى مەسلىسى دەپ قارىمايدۇ. چۈنكى دۇنيانىڭ قايسى يېرىدە بولسۇن ئىنسان، ئىنسانغا خاس ياشاش ھۇقۇقىغا ئىگە بولۇشى لازىم، دۆلەت بولغىنى ئۈچۈن ئىنسان بولغان ئەمەس، ئىنسان بولغىنى ئۈچۈن دۆلەت بولغان. ئىنسان ھۇقۇقىنىڭ ئەڭ مۇھىم تەركىبى قىسمى: ھەر مىللەت ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگۈلەش ھۇقۇقىدۇر. جۇڭگونىڭ پۈتۈن خوشنىلىرى شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە ھىسداشلىق تۇيغۇسىدا ئىكەنلىكى بىز ئۈچۈن قەدىرلىنىدىغان پۇرسەت. بۈگۈن شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئارقىلىق مۇنۇ ئۈچ تەرەپتىن پايدىلىق ۋەزىيەتكە ئىگە.

1 - شەرقىي تۈركىستان خەلقى تۈركىي تىلدا سۆزلىشىدىغان خەلقتىن تەركىپ تاپقىنى ئۈچۈن، دۇنيادا تۈركىي تىلدا سۆزلىشىدىغان 200 مىليۇنغا يېقىن خەلق، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ باشقا تۈرك دۆلەتلىرىگە ئوخشاش، يۇقۇتۇپ قويغان مىللى دەۋلىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش، باشقا تۈرك خەلقلەرگە ئوخشاش ئۆز ۋەتىنىدە ئەركىن، ئازاد ۋە باياشات ياشاش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان كۈرەشلىرىگە ھىسداشلىق قىلىدۇ، قوللايدۇ ۋە قولىدىن كىلىدىغان ھەرخىل ياردىمىنى ئايمىمايدۇ. بۇ نوقتتا شەك - شۈبھىسىز دۇر.

2 - شەرقىي تۈركىستان خەلقى مۇسۇلمان خەلقىدۇر.

قۇرۇلۇپ، شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۆزبايلىقىغا ئۆزى ئىگىدارچىلىق قىلىش ھوقوقىغا ئېرىشكەندە، ئىش بېشىغا كەلگەن ھۆكۈمەتنىڭ بىرىنچى ۋەزىپىسى؛ خەلقنى يوقسۇللىقتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن پۈتۈن يەر ئاستى، يەر ئۈستى بايلىقىنى ئېچىش، پىششىقلاپ ئىشلەش، سېتىش ئىشىنى تېزلىتىش بىلەن بىللە، شەرقىي تۈركىستانغا كۆپ مىقداردا يېڭى پەن - تېخنىكا ئېلىپ كىرىش بولۇدۇ. شەرقىي تۈركىستان كۆپ تاۋار ئىستىمال قىلغۇچى بەخت - سائادەت جەننىتىگە ئايلىنىدۇ. دىمەك تىجارەت پەۋقۇلئاددە جانلىنىدۇ. بۇنىڭ ھەممىسىگە چەتئەلنىڭ كاپىتالى، ئىلغار پەن - تېخنىكىسى، زامانىۋى سانائىتى كېرەك، غەرب ئەللىرىنىڭ ئىلغار پەن - تېخنىكىسى، سانائىتى، كاپىتالدىن شەرقىي تۈركىستان پايدىلانغىنىغا ئوخشاش، شەرقىي تۈركىستاننىڭ مول بايلىقلىرىنىمۇ غەرب دۆلەتلىرى پايدىلىنىدۇ. شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇسەقىللىقى شەرقىي تۈركىستان خەلقى خۇشال قىلىپلا قالماستىن، جۇڭگو خەلقىنى مۇستەملىكىچى دىگەن قارا داغدىن قۇتقۇزۇدۇ. پۈتۈن دۇنيادىكى باراۋەرلىكنى، دوسلۇقنى، تىنچلىقنى سۆيگۈچى خەلقلەرنى مەمنۇن قىلىدۇ.

غەرب ئەللىرىنىڭ ئاسىيادىكى باشقا مەنپەئەتلىرىنىمۇ قوشۇپ ھىساپلايدىغان بىرلىق، ئۇلارنىڭ شەرقىي

بېرى، ياۋروپادا بوسنا ھەرسەك مەسلىسىنى ھەل قىلدى. ئوتتۇرا شەرق مەسلىسىنى تىنچلىق يولىغا باشلىدى. سوۋىت ئىتپاقىنىڭ تارقىلىپ كىتىشى؛ موسكۋانىڭ، قول ئاستىدىكى مۇستەملىكىچىلەردىن ۋاز كېچىشى، گىرمانىيەنىڭ بىرلىشىشى، شەرقىي ياۋرۇپا ۋە روسىيەدە كوممۇنىزىمنىڭ ئۆز ئىچىدىن تار - مار بۇلۇشى قاتارلىق تەرەققىياتلار غەرب دۆلەتلىرىنى پەۋقۇلئاددە راھەتلەتتى. ئامىرىكا ۋە باشقا غەرب ئەللىرى جۇڭگونى مەركەز قىلغان ئاسىيا مەسلىسىنى ھەل قىلىشقا ۋاقىت ۋە كۈچ ئاجرىتىش ئىمكانىغا ئېرىشتى.

جۇڭگونىڭ ئىنسان ھوقۇقى مەسلىسى بىلەن جۇڭگونىڭ مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى مىللەتلەرنىڭ مەسلىسى غەرب ئەللىرىنىڭ كۈنتەرتىۋىگە ئېلىنغان مۇھىم مەسلىدۇر. شەرقىي تۈركىستاندا ئىنسان ھوقۇقى مەسلىسىدىن باشقا غەرب ئەللىرىنى قىزىقتۇرۇۋاتقان ئىككىنچى مۇھىم مەسىلە؛ شەرقىي تۈركىستاندىكى نېفىت، ئۇرانىيۇم، ئالتۇن..... قاتارلىق پەۋقۇلئاددە مول ۋە كۆپ خىل يەرئاستى بايلىقلىرى. بۇلۇپمۇ شەرقىي تۈركىستاننىڭ نېفىتىنى جۇڭگونىڭ ھېچ بەدەللىرىز، بىرلا ئۆزى يالماۋۇز كەبىي مۇمىرۇناتقانلىقى، ئامىرىكىنى ۋە باشقا غەرب ئەللىرىنى قىزغاندۇرۇۋاتقان مۇھىم بىر ئامىلىدۇر.

شەرقىي تۈركىستاندا بىر مۇستەقىل دۆلەت

سىياسى كىرىزىس ئىچىدىكى جۇڭگو

جۇڭگونىڭ ئىچكى ۋەزىيىتىنى كۆزىتىدىغان بولساق، كوممۇنىستىك پارتىيە مەركىزى كومىتېتى جۇڭگونى كۆزگە كۆرۈنمەيدىغان، ئەمما ئاقىۋىتى ئىنتايىن دەھشەتلىك بىر سىياسى ۋە ئىقتىسادى كىرىزىسقا باشلاپ كەلمەكتە.

بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىشتىن بۇرۇن، بۈگۈن بېيجىن ھۆكۈمىتى جۇڭگونىڭ ئىچكى مەسىلىسى دەۋانقان، ئەمما، ئەمىلىيەتتە خەلقئارالىق مەسىلىگە ئايلانغان تەيۋەن، شياڭگاڭ مەسىلىسى، جۇڭگونى ئىچكى ئۇرۇشقا ياكى پارچىلىنىشىغا ئېلىپ بارىدىغان ئىنتايىن مۇھىم مەسىلە.

تەيۋەن 50 يىلدىن بېرى مۇستەقىل ۋە دېمۇكراتىك بىر تۈزۈم ئىچىدە دۆلەت ھاياتىنى داۋاملاشتۇرۇپ قالماستىن، بۈگۈن ئاسىيادىكى ئەڭ كۈچلۈك دۆلەتلەرنىڭ بىرى، بۈگۈنكى ئاشقى تىجارىتى قىزىل جۇڭگودىن كام ئەمەس، تەيپى مەركەز بانكىسىدا 100 مىليارت دوللار زاپاس نەق پۇلى بار بىر دۆلەت، تەيۋەنلىكلەرنىڭ دۇنيانىڭ ھەممە يېرىدە مول مىقتاردا مەبلەغلەرى بار. تەيۋەن خەلقى ئىچىدە مۇستەقىللىقنى خالىغۇچىلار يىلدىن - يىلغا كۆپۈيۈپ بارماقتا. 96 - يىلقى دۆلەت باشلىقى سايلىمىدا مۇستەقىللىقنى

تۈركىستان خەلقىنىڭ ئۆز-تەقدىرىنى ئۆزى
 بەلگۈلەشتىن ئىبارەت غايىسىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىغا
 ئەلبەتتە تىلەكداشلىق بىدۈرىدىغانلىقىغا ۋە جۇڭگو
 ھۆكۈمىتىگە كۈچلۈك بېسىم ئىشلىتىدىغانلىقىغا
 ئىشىنىمىز.

25 مىڭ دوللار، تەيۋەننىڭ كىشى بېشىغا كىلىدىغان مىللى دارامىتى 15 مىڭ دوللار، جۇڭگو بولسا كىشى بېشىغا كىلىدىغان مىللى دارامەت 350 دوللار. جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىنىڭ كونتروللىقى تېشىدا ياشاش تەلىپىگە ئىگە بولغان باي تەيۋەنلىكلەر، شياڭگاڭلىقلار، جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنىڭ كونتروللىقى ئاستىدا سىياسى جەھەتتىن ئەر كىنلىكتىن مەھرۇم، ئىقتىسادى جەھەتتىن ئاچ - يوقسۇل ياشاشقا مەجبۇر قىلىنغان جۇڭگولۇقلارنىڭ گەجگىسىگە مەنسۇلغان ئاز سانلىق كوممۇنىست پارازىتلارنى ئاغدۇرۇپ تاشلىشىغا تۈرتكە بولۇدۇ.

ئۇنىڭدىن باشقا 78 - يىلىدىن بېرى جۇڭگودا باشلانغان 4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش، تاشقى دۇنياغا ئېچىلىش سىياسىتى، ئىقتىسادى ھۇقۇقىنى ھەرقايسى شەھەر، ئۆلكىلەرگە تارقىتىپ بېرىشكە تۈرتكە بولدى. 20 يىلغا يېقىن ۋاقىت جەريانىدا ئىقتىسادى ھۇقۇقنىڭ ھەرقايسى ئۆلكىلەرگە مەكەزلىشىش نەتىجىسىدە، سىياسى جەھەتتىن خىتتاي ئەمەلدارلىرىنىڭ ئىتائەت قىلماسلىق كەيپىياتى مۇستەملىكە ئاستىدىكى شەرقىي تۈركىستان، نىبەت ۋە ئىچكى مۇڭغۇلىيەدىن باشقا پۈتۈن خىتتاي ئۆلكىلىرىدە ئوخشاش بولمىغان دەرىجىدە مەۋجۇت، ئىقتىسادى تەرەققىياتى تىز ئىلگىرلىگەن ئالاھىدە رايۇنلار بىلەن جۇڭگونىڭ

خالىغۇچىلار غەلبە قىلدى. تەيۋەن خەلقىنىڭ مۇستەقىللىق ئارزۇ قىلىشىدىكى مۇھىم سەۋەبى سىياسى جەھەتتىن قىزىل دىكتاتورنىڭ ئاستىدا ئىزلىشتىن قورقۇش ئەمەس، بەلكى ئىقتىسادى جەھەتتە بىر مىليارت ئىنساننىڭ ئىقتىسادى يۈكسىك باراۋەر كۆتۈرۈپ مېڭىشنىڭ ئېغىرلىقى، تەيۋەن خەلقىنىڭ 50 يىلدا قولغا كەلتۈرگەن ئىقتىسادى باياشاتلىقنىڭ بىردىن تۆۋەنلەپ كېتىشىدىن تۇغۇلغان ئەندىشە ئەلبەتتە، قىسقىسى، تەيۋەن ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگۈلەش ھۇقۇقىنى تاللاپ بولدى. تەيۋەننىڭ ئامېرىكا بىلەن ئورتاق ئەسكىرى قوغدىنىش كېلىشىمى بولغىنى ئۈچۈن، ئەگەر قىزىل جۇڭگو ئارمىيەسى تەيۋەنگە ھۇجۇم قىلسا، بۇ، ئامېرىكاغا ھۇجۇم قىلىش دەپ قارىلىدۇ. دە، ئامېرىكا بىلەن قىزىل جۇڭگو ئوتتۇرىسىدا ئۇرۇش پارتىلايدۇ. بۇنداق ئۇرۇشقا تېخى قىزىل جۇڭگو ئارمىيەسى ھازىر ئەمەس. شياڭگاڭ مەسلىسى گەرچە ھەل بولغاندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمما ماھىيەتتە، شياڭگاڭ بىلەن جۇڭگونىڭ بىرلىشىشى، جۇڭگونىڭ پارچىلىنىشىنىڭ بىرىنچى قەدىمى بولىدۇ. 6 مىليۇن نۇپۇسلۇق شياڭگاڭنىڭ 1996 - يىلقى تاشقى تىجارىتى قىممىتى 100 مىليارت دوللار بولدى. جۇڭگونىڭ 9% - يىلقى تاشقى تىجارىتىگە يېتىشىپ قالسىمۇ. شياڭگاڭدىكى كىشى بېشىغا كىلىدىغان مىللى دارامەت

ئۇلار زۇرۇرىيەت تۈپەيلى شەكىل جەھەتتە كوممۇنىستىك پارتىيەگە كىرگەن كىشىلەر بولسىمۇ، مەنئى جەھەتتە جۇڭگودا دېمۇكراتىيەنى، ئەر كىنلىكىنى، ئىنسان ھۇقۇقىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئارزۇسىدا ئويلىنىۋاتقان، تەدبىرلەرنى ھازىرلاۋاتقان كىشىلەردۇر.

جۇڭگودا كوممۇنىستىك پارتىيە ئەڭ ئاخىرقى نەپىسىنى ئېلىۋاتىدۇ. ئۇنىڭ گۆرىمۇ قېزىلغان ھالدا، پەقەت يەرلىگىدە قۇيۇشلا قالدى. بۇ ۋەزىيەتنى يېقىنقى قىسقا ۋاقىت ئىچىدە جۇڭگولۇقلار ئۆزى ئورۇنلايدۇ. جۇڭگودا تۈزخەلقنىڭ ئىنسانى ھۇقۇقىغا ھۆرمەت قىلىدىغان دېمۇكراتىك بىر ھاكىمىيەت قۇرۇلغاندا جۇڭگودىكى مۇستەملىكە ۋە ئاز سانلىق مىللەتلەر مەسىلىسى ھەققىدە دىئالوگ باشلاش ئىمكانى يارىتىلىشى مۇمكىن. ئەمما شۇنداق بۇلۇدۇ دەپ بىخۇتلۇق قىلىش توغرا ئەمەس. شۇنى ياخشى بىلىشىمىز كېرەككى، 1911 - يىلدىكى شىڭخەي ئىنقىلابىدىن كېيىن 300 يىللىق مانجۇر خاندانلىقىنى ئاغدۇرۇپ تاشلىغان جۇڭگولۇقلار (جۇمھۇرىيەت) قۇردى. سۇن جۇڭسەن دۆلەت باشلىقى بولدى. بۇ ئىنقىلابتىن پايدىلانغان موڭغۇلۇيە مۇستەقىللىقىنى ئېلان قىلدى. تىبەت بېيجىنگە باج تۆلەشتىن باشقا جۇڭگو بىلەن ھېچ بىر ئالاقىسى يوق ئىدى. شەرقىي تۈركىستاندا

ئىچكى قىسمىدىكى كېيىن قالغان رايۇنلار ئوتتۇرىسىدا
 مىللى دارامەتنىڭ تەقسىماتىدا ئېغىر دەرىجىدە
 تەڭسىزلىك بار. ئۇنىڭدىن باشقا (كوممۇنىست)
 دىگەن سۆزنىڭ دۇنيادا مەسخىرە ئوبىكتىسىغا
 ئايلىنىشى، جۇڭگودىمۇ كوممۇنىستىك پارتىيەنىڭ
 خەلق ئىچىدە ھېچ ئېتىۋارىنىڭ قالماسلىقى؛ 4 نى
 زامانىۋىلاشتۇرۇش جەريانى ئىچىدە ھاكىمىيەت بېشىدا
 قېلىشقا مۇۋەپپەق بولغان كۆزى ئاچ كوممۇنىستلارنىڭ
 دۆلەتنىڭ بايلىقىنى ھەرخىل يول بىلەن ئۆزىنىڭ
 قىلۇپلىشى، جۇڭگودا خۇددى يۇقۇملۇق كىسەلدەك
 كەڭ كۆلەمدە تارقالغان پارىخورلۇق، ئەخلاقى
 جەھەتتىكى چىرىكىلىشىش، كېيىنكى ۋاقتلاردا
 ئىقتىسادى تۇرغۇنلۇق يۈزىدىن تېخىمۇ كۆپەيگەن
 ئىشىزلىق، مىليۇنلىغان يوقسۇللار قوشۇنىنىڭ كۈندىن
 - كۈنگە زورىيىشى يوقسۇللۇق تۈپەيلى ھەر كۈنى
 ئارتىۋاتقان ئىجتىمائى جىنايەت، مەسىللەرنى ھەل قىلىش
 ئۈچۈن ئارمىيە ئارقىلىق ئۆز خەلقىنى كونترولغا ئېلىپ
 تۇرۇشقا مەجبۇر قالغان جۇڭگو كوممۇنىستىك
 پارتىيىسىنىڭ قولىدىن كەلمەيدىغانلىقى بىلىنمەكتە.
 ئىككىنچى بىر تەرەپتىن (مەدەنىيەت ئىنقىلاۋى) نى
 بېشىدىن ئۆتكۈزگەن، 45 - 50 ياشلاردىن تۈۋەن بولغان
 ناھايىتى كۆپ ساندىكى زىيالىلار بۈگۈنكى جۇڭگودا
 ھاكىمىيەتنىڭ ئەڭ مۇھىم يەرلىرىگە ئۆسۈپ كەلدى.

ئىسلام جۇمھۇرىيىتى ، قۇرۇلغانلىقى دۇنياغا ئېلان قىلىندى. بۇ كۈنلەردە جۇڭگو ھۆكۈمىتى يەنە ئۇنتۇلغان فېدىرال دۆلەت سۆزلىرىنى تەكرارلاشقا باشلىدى.

1944 - يىلى، غۇلجىدا شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلغانلىقى ئېلان قىلىنغاندىن كېيىن فېدىرال دۆلەت سۆزى جاڭ جى شى جۇڭگوسى تەرىپىدىن تېخىمۇ كۆپ سۆزلىنىشىگە باشلىدى.

جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيەسىنىڭ 1922 - يىلى 7 - ئاينىڭ 2 - كۈنى ئېچىلغان مەملىكەتلىك خەلق قۇرۇلتىيىدا « مۇڭغۇلۇيە ، شىنجاڭ ، تىبەت قاتارلىق ئۈچ جايدا ئاپتونۇمىيە يولغا قۇيۇلۇدۇ ئەركىن فېدىرال (لىيەنباڭ) تۈزۈمى ئارقىلىق جۇڭخۇا پىدارمىيونى قۇرۇلىدۇ» دەپ قارار قۇبۇل قىلىنغان ۋە بۇ قارارنى ئېلان قىلغان ئىدى.

1936 - يىلى 8 - ئايدا جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى مەركىزى كومىتېتى يەنە بايانات ئېلان قىلىپ « مىللەتلەرنىڭ ئۆز تەقدىرىنى ئۆزى بەلگىلەشتە كىچىك ، ئاجىز مىللەتلەر ھەتتا مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇپ ھۆكۈمەت تەشكىل قىلىشىمۇ بۇلىدۇ» دەپ بەلگىلەنگەن. (بېيجىڭ « مىللەتلەر تەتقىقاتى . 1985 - يىلى 1 - سان) ئەمما، ماۋزىدۇڭ ھاكىمىيەت بېشىغا كەلگەندە روسلارنىڭ قولى بىلەن مىللى

تۆمۈر خەلىپە قوزغىلىڭى داۋام قىلىۋاتاتتى. پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ھاكىمىيەت بېشىغا كەلگەن ياك زىڭشىڭ جۇڭگو ھۆكۈمىتىگە باغلاندى. ھاياتىنىڭ كۆپ قىسمىنى ئامىركىدا ئۆتكۈزگەن سۇن جۇڭسەن جۇڭگولۇقلارنى ھەقىقىي دىمىكراتىك، ئەركىن ھاياتقا ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن پۈتۈن كۈچىنى سەرپ قىلىش بىلەن بىرگە، جۇڭگونىڭ پارچىلىنىپ كېتىش خەۋپىنى تونۇپ يەتكىنى ئۈچۈن فىدرال دۆلەت (لىيەن باڭ) قۇرۇش تەكلىپىدە بولۇندى. خەن، مانجۇر، مۇڭغۇل، تۈركى خەلقلەر، تىبەتتىن ئىبارەت 5 مىللەتتىن تەركىپ تاپقان مۇستەقىل، ئەركىن فىدرال دۆلەت ئىتتىپاقى قۇرۇش يولىدا بەزى خىزمەتلەرنى ئىشلىدى. ئەمما ئىچكى ئۇرۇش تۈگەپ، بۇ سىياسەت ئىجرا قىلىنىدىغان چاغدا سۇن جۇڭسەنمۇ ئاۋازىنى چىقارمىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن، ھۆكۈمەت بېشىغا كەلگەن جاڭ جېشى بۇ، فىدرال دۆلەت پىرىنسىپىدىن ۋاز كەچكىنى ئۈچۈن، لېنىن رومىيەسى دەرھال مۇڭغۇلىيە خەلق جۇمھۇرىيىتىنى تونۇغانلىقىنى ئېلان قىلدى بۇ، ياش دۆلەتنى ھىمايىسى ئاستىغا ئالدى. تىبەت بولسا، ئىنگىلىزلارنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا ئىدى. 1931- يىلى قۇمۇلدا باشلانغان مۇستەقىللىق ھەرىكىتى پۈتۈن شەرقىي تۈركىستانغا تېز سۈرئەت بىلەن يېيىلدى. 1933- يىلى 11 - ئاينىڭ 12 - كۈنى قەشقەردە (شەرقىي تۈركىستان

جۇڭگولۇقلارنىڭ سىياسى ، ئىقتىسادى ، مەنىۋى ،
 بۇيۇنتۇرىقىدىن قۇتۇلشىمىزمۇ تەس بولاتتى
 ئەمما ، جۇڭگولۇقلار ياۋرۇپا مىللىتى ئەمەس ، ئۇلار
 ئىنگىلىزلارنىڭ ھىندىستاننى ، روسىيەنىڭ ئورتا
 ئاسىيانى تاشلاپ چىقىپ كېتىشىنى مەدەنى
 مىللەتلەرنىڭ ئەخلاقىغا ئۇيغۇن ئىش ئىكەنلىكى
 ئىدىيىسىدىن ئۆتمەيدۇ . ئەكسىچە (بۇ بىر ئاخىماتلىق
 ، ئۆزىمىنلار بىزنىڭ قولىمىزدا بولسا ئىدى ئەبەدى
 قولىمىزدىن چىقارماس ئىدۇق ، دەپ ھەسرەت
 چەككەنلەر بار . جۇڭگۇ خەلقى گەرچە 5000
 يىللىق تارىخى بولۇشىغا قارىماي ، دۆلەت ھاياتىدا
 ھەقىقى بىر دېمۇكراتىك مەۋسۈمنى كۆرۈپ باقمىدى .
 20 - ئەسىردە جۇڭگۇنى دېمۇكراتىيەگە ئېلىپ
 بارالايدىغان ۋە شۇنداق قابىلىيەتكە ئىگە ئىككى نەپەر
 لىدەر چىقتى . ئۇنىڭ بىرى سۇن جۇڭسەن ،
 ئىككىنچىسى خۇياۋباڭ ئىدى . ئۇلار ئۆز مىللىتىنىمۇ
 باشقا مىللەتلەرنىمۇ ، دۇنيانىمۇ تەرەپسىز تۇرۇپ
 كۆرۈش ، تەتقىق قىلىش ۋە يەكۈن چىقىرىش
 قابىلىيىتىگە ئىگە تالانت ئىگىلىرى ئىدى . ئاسىيانىڭ
 تارىختىكى ئەڭ چوڭ پاجىئەسى ئۆز ئىچىدىن
 چىققان تالانت ئىگىلىرىنى تۇنۇماسلىق ياكى رەت
 قىلىش ياكى يوق قىلىش بولدى . جۇڭگۇ خەلقىنىڭ
 سەۋىيەسى ۋە جۇڭگۇنىڭ ئىجتىمائى سەۋىيەسى بۇ

رەھبەرلىرىمىزنى قازا باھانىسىدا يوق قىلىپ ،
 شەرقىي تۈركىستاندا ھېچبىر پاشىست ئىنسانغا راۋا
 كۆرمەيدىغان زۇلۇم ۋە مىللى قىرغىنچىلىقنى ئېلىپ
 باردى . كومۇنىستلارنىڭ خەلقىمىزنى مىللەت
 سۈپىتىدە پەر يۈزىدىن يوق قىلىپ تاشلاش سىياسىتى
 ئەڭ چېكىنە بېرىپ يەتتى

بۈگۈن ئامرىكا ۋە باشقا يەردىكى جۇڭگۇ
 دىمۇكراتىك تەشكىلاتلىرى مەنسۇپلىرى يەنىلا ،
 شەرقىي تۈركىستانغا ئەركىنلىك بىرىدىغانلىغىنى ؛
 پىدىرال (لىيانباڭ) دەۋلەت قۇرۇش تەرەپدارى
 ئىكەنلىگىنى سۆزلەپ يۈرمەكتە . پۈتۈن تارىخىي
 تەجرىبىلەرنى يەكۈنلىشىمىز لازىمكى كۈچسىز ،
 قۇرالسىز قالساق ھېچكىم بىزگە ئەركىنلىكنى
 مەرھەمەت قىلىپ بەرمەيدۇ .

بىزمۇ ، شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقىنى
 خۇددى قازاقىستان ، قىرغىزىستان ، ئۆزبېكىستان ، ...
 لارغا ئوخشاش بىر تامچە قان تۆكمەي ، بىرمۇ
 ئادەمنىڭ بۇرنىنىمۇ قاناتماي تۇرۇپ قولغا
 كەلتۈرۈشنى ئارزۇ قىلىمىز . ئەگەر شەرقىي
 تۈركىستان مەسىلىسى تىنچلىق يولى بىلەن ھەل بولسا
 ئىدى ، بىزنىڭ مەنپەئەتىمىزدىن كۆرە ،
 جۇڭگولۇقلارنىڭ مەنپەئەتىگە تېخىمۇ پايدىلىق بولار
 ئىدى . ئۇزۇن بىر تارىخىي جەريان ئىچىدە

تۇرغانلىقى ئۈچۈن جۇڭگو ھۆكۈمىتى بىلەن 11 ماددىلىق كىلىشىم ئىمزالاندى . شەرقىي تۈركىستان خەلقى سىياسى ۋە دىپلۇماتىيە جەھەتتە بەزى ھەق - ھۇقۇقلارغا ئىگە بۇلالىدى . ئەگەر ئۇ ۋاقىتتىكى 11 ماددىلىق كىلىشىم بولمىسا ئىدى ، بۇگۈنكى شەكىلدىكى ئاپتۇنۇم رايۇن ۋە ھەرقايسى مەمۇر ئورۇنلاردا مىللى كادىرلار بۇلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى . ئۇ ، 11 ماددىنى ياخشى تەتقىق قىلمىغانلار بۇگۈنكى شەكىلدىكى (ئاپتۇنۇمىيە) نىڭ رەسمىلىشىپ قىلىشىنىڭ سىرىنى بىلمەيدۇ . قىسقىسى ، گومىنداڭدىن ئالغان ھەق - ھۇقۇقىمىزنى ، ئۆزىنى گومىنداڭدىن تېخىمۇ خەلقپەرۋەر قىلىپ كۆرسەتكەن گۇڭسەنداڭ تارتىپ ئالالمىدى . ئەمما قورچاق مىللى ئەمەلدارلارنى شەكىل ئۈچۈن كۆرمىتىپ تۇرۇپ خەلقىمىزنىڭ بۇ ھۇقۇقلىرىنى ئاستىرىتىن تامامەن تارتىپ ئالدى . نىمە ئۈچۈن ؟ چۈنكى ، ئۇ 40 مىڭ كىشىلىك ئارمىيە ھازىر يوق . بۇ مىللەتنى ، بۇ خەلقنى قوغدايدىغان ئارمىيەسى يوق . دۇنيادا ھەقىقەت - كۈچ دەپ ئىزاھاتلىنىدۇ . كۈچسىزلەرنىڭ ھەقىقىتى ھېچنىمىگە ئەرزىمەيدۇ . بۇ مەنىنى ، بۇ ھەقىقەتنى مىللىتىمىزنىڭ ئەۋلاتلىرى ھېچبىر زامان ئىسىدىن چىقىرىپ قويماسلىقى لازىم . جۇڭگۇلۇقلارنىڭ ماۋزېدوڭى : « مىللىتىن ھاكىمىيەت چىقىدۇ ، دەپ بىكارغا ئېيتىمىغان .

رەھبەرلەرنىڭ سەۋىيىسىدىن بىردەۋىر ھەتتا بىر نەچچە دەۋىر كېيىن بولغىنى ئۈچۈن ، كۆز ئالدىدىكى مەنپەئەتتىن باشقا يىراقنى كۆرەلمىگەن جۇڭگۇھاكىمىيەتلىرى ئۇلارنى رەت قىلدى ، ياكى يوق قىلدى .

دېمۇكراتىك ھاياتقا تەشنا جۇڭگۇ خەلقى ئارزۇ قىلغان ئەركىن ھاياتقا ئىرىشىشى لازىم . ئۆزى تېخى ئىنسانى قەدىر قىممىتىنى قولغا كەلتۈرەلمەي تۇرغان بىر مىللەتتىن ، مۇستەملىكىسى ئاستىدىكى ئىزىلگەن خەلقلەرنىڭ ئىنسانى قەدىر - قىممىتىنى ، ھەق - ھۇقۇقىنى بىرىشىنى تەلەپ قىلىش مەنتىققا ئۇيغۇن ئەمەس . ئەگەر جۇڭگۇدىنمۇ بىر گۇرباچۇ چىقسا ، بەلكى جۇڭگۇ خەلقىمۇ ، جۇڭگۇدىن مۇستەقىللىق ئىستىگەن مەزلۇم خەلقلەرمۇ يىنىك بىر نەپەس ئېلىش پۇرمىستىگە ئىگە بۇلالىشى مۇمكىن . ئەمما ، تارىختا بېشىمىزدىن ئۆتكەن بارلىق ئاچچىق ساۋاقلارنى ئىسمىمىزدىن چىقارماي تۇرۇپ ، ئاندىن سىياسى ، دىپلوماتىيە يۇلى بىلەن ۋەتەن مەسلىسىنى بىر تەرەپ قىلىش پىرىنسىپىنىمۇ ئېلىپ بېرىشىمىز لازىم . ئەلبەتتە . ئەمما دۇنيا سىياسىتىدە ئاجىزلارنىڭ دىپلوماتىيەدە قازانغانلىرى بەك ئاز ، بەك ئاز .

1946 - يىلى ماناس دەرياسى بۇيىدا 40 مىڭ كىشىلىك مىللى ئارمىيە ئۇرۇش ھالىتىدە ساقلاپ

ئالاساق مەمنۇن بولىمىز، سۆيۈنىمىز. ئۇلار ئۆلۈپ كەتكەندە (مۇسۇلمانلار) قەۋرىسىنى تاشلىۋەتمەيمىز. ھەر كۈنى نامىزىمىزدا، تاماقتىن كېيىن دۇئالىرىمىزدا ئۇلارنى ياد ئېتىمىز. خۇدادىن ئۇلارنىڭ روھىغا مەغپىرەت تىلەيمىز. بۇ — ئاتا. ئانىنى سۆيۈشنىڭ نورمال بىر بەدىلىدۇر، گەرچە ئاتا. ئانىنىڭ ئەجرىنىڭ يۈزىدىن بىرىنى پەرزەنتلەر قايتۇرالمىسۇ. بالىلىرىمىزنى سۆيگىنىمىز ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بارلىق جاپا. مۇشەققەتلىرىنى تارتىشقا رازى بولىمىز. ئۇلارنىڭ پارلاق كەلگۈسىنى يارىتىش ئۈچۈن تىرىشىپ ئۆزىمىز يىمەي. ئىچمەي يىغمىمىز، ئۇلارغا كۆز. قۇلاق بولىمىز، ئۇلارنى تەربىيەلەيمىز. بۇ — بالىلىرىمىزغا بولغان سۆيگۈنىڭ بەدىلىدۇر، گەرچە بالىلىرىمىز بىزگە سۆيگۈ بەدەل قايتۇرمىسۇ.

ئەگەر بىز ئاللا. تائالاغا سۆيگۈ. مۇھەببەتتىم بار دەپ قويۇپ ئاللا. تائالا بىزگە پەرىز قىلغان مۇسۇلماندارچىلىقنىڭ قائىدىلىرىگە ئەمەل قىلماساق، ئاللا. تائالاغا بولغان سۆيگۈمىزنىڭ يالغانلىقى بىلىنىپ قالىدۇ. ئانامنى ياخشى كۆرىمەن، دادامنى ياخشى كۆرىمەن، بالامنى ياخشى كۆرىمەن، دەپ قويۇپ بۇ سۆيگۈنى ئەمەلى ھەر كىتىمىزدە ئىپادىلىمىسەك، بۇ سۆيگۈنىڭ يالغانلىقى ئىسپاتلىنىپ قالىدۇ.

ۋەتەن سۆيگۈسىمۇ شۇنداق مۇقەددەس

ھەر سۆيگۈنڭ بىر بەدىلى بار

بىز مۇسۇلمانلار، ئاللاھ بىزنى ئىنسان قىلىپ ياراتقىنى ئۈچۈن، ئىنسانلار ئىچىدە مۇسۇلمان قەۋمىدىن قىلىپ، قەلبىمىزنى ئىمان نۇرى بىلەن يورۇتۇپ ياراتقىنى ئۈچۈن، ياراتقۇچى ئاللاھ - تائالاغا چەكسىز سۆيگۈ - مۇھەببىتىمىزنى ئىزھار قىلىش ئۈچۈن مۇسۇلمانلار چىلىقىنىڭ ھەممە پەرىزىلىرىنى مەمنۇنىيەت ئىچىدە ئادا قىلىمىز. كۈندە بەش قېتىم ناماز ئىبادەت - قىلىشنى، روزى - رامازان ئېيىدا ئەتتىگەندىن ئاخشامغىچە ئاچ يۈرۈپ روزا تۇتۇشنى ھېچقاچان مۇشەققەت ھىس قىلمايمىز. بەلكى ئاللا - تائالانىڭ دىگىنىنى قىلغىنىمىز ئۈچۈن قەلبىمىزدە ھوزۇر ھىس قىلىمىز. بۇ ئىبادەتلەر ئاللا سۆيگۈسىنىڭ ئەمىلىيەتتىكى ئىپادىسى. بەندىنىڭ خۇدا ئالدىدا تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۆتىگەن بىر بەدىلىدۇر. قايسى دىن، قايسى مىللەتتىن بولشىمىزدىن قەتئىينەزەر بارلىق ئىنسانلار ئاتا - ئانىمىزغا بولغان سۆيگۈ - مۇھەببىتىمىزنى كۈندىلىك تۇرمۇشىمىزدا ئىپادىلەيمىز. ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىشنى شەرەپ بىلىمىز. ئۇلارنىڭ نېمە يېيىشنى، نېمە كىيىشنى، نېمە قىلىشنى خالايدىغانلىقىنى سوراپ تۇرىمىز. خالىغان ئىشنى قىلىپ بېرىپ رەھمىتىنى

قامالغان ياكى چەتكە قېقىلغان بىرىمنى، ۋەتەننى دۈشمەنگە سېتىۋاتقان بىر خائىن (ئۇ ۋەتەن خائىنى) دىيەلەيدۇ. دۈشمەن ھاكىمىيەتنىڭ زۇلمىدىن ۋەتەننى تەرك ئېتىپ چەتئەللەرگە ھىجرەت قىلىپ چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر بولغان بىر ۋەتەنپەرۋەرنى ۋەتەننى خىتايغا سېتىپ خەجلەۋاتقان بىر خائىن ھېچ ئۇيالماسىن (خائىن) دىيەلەيدۇ. چۈنكى جۇڭگونىڭ پۈتۈن مىللىي سىياسىتى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنى ۋەتەننى سېتىشقا رىغبەتلەندۈرىدىغان سىياسەت ئۈستىگە قۇرۇلغان. بىزدە نورمالدا ئېغىزدا (ۋەتەننى سۆيمەك) بەك ئاسان. ھېچ بەدەل كېرەك ئەمەس. (ۋەتەننى سۆيمەن) دەپ قويساڭ ھۆرمىتىڭ بولىدۇ، ئەمما يانچۇقۇڭدىن پۇلۇڭ كەتمەيدۇ، كۈچۈڭ، ئەجرىڭ كەتمەيدۇ. ئاغزىڭنىڭ يىلى كېتىدۇ. چۈنكى ۋەتەن ھېچ مەنپەئەت كۈتمەستىن پەقەت پەرزەنتلىرىگە نىمەت بېرىشكە يارالغان مۇبارەك مۆجىزە. مۇبارەك ئانىدۇر.

ھەقىقىي ۋەتەن سۆيگەنلەر، ھەقىقىي ۋەتەنپەرۋەرلەر بۇ ۋەتەننىڭ يۈكىنى كۆتىرىشى لازىم.

ۋەتەن - ۋەتەننى سۆيگەنلەرگە ئامانەت قىلىنىدۇ. (ۋەتەننى سۆيۈش ئىماننىڭ جۈملىسىدۇر.) بىز ئەجداتلىرىمىز ئۈچۈن، ئۆزىمىز ئۈچۈن، كېلەچەك ئەۋلاتلىرىمىز ئۈچۈن بۇ ۋەتەننى سۆيىشىمىز كېرەك. بىزنىڭ ۋەتەنگە بولغان سۆيگۈ - مۇھەببىتىمىزنىڭ

سۆيگۈلەردىن بىرسىدۇر. ئەمما ۋەتەن ھېچكىمدىن سۆيگۈسىنى ئىپادىلەش شەرتىنى قويمىغىنى ئۈچۈن، ۋەتەن — توپىدىن ئىبارەت جانسىز زىمىن بولغىنى ئۈچۈن، ئاللا- تائالانىڭ بۇ مۇبارەك مۆجىزىسىدىن ھەر ئادەم پايدىلىنىدۇ. ئۇنى سۆيگەنلەر مۇ، سۆيىمگەنلەر مۇ، سۆيۈشنى بىلگەنلەر مۇ، سۆيۈشنى بىلمىگەنلەر مۇ ئۇنىڭ قوينىدا ياشايدۇ. ئۆلۈپ كەتكەندە شۇ ۋەتەن تۇپراقلىرىغا كۆمۈلىدۇ. ۋەتەننى غەيرى مىللەتلەر تەرىپىدىن بېسىۋېلىنغان خەلقلەرنىڭ دۆلەت تەشكىلاتى بولمىغىنى ئۈچۈن ۋەتەننى ئۈچۈن بەدەل تۆلەش، سۆيۈشكە مەجبۇرلىنىش، قانۇن - تۈزۈم مۇ بولمايدۇ. ۋەتەن سۆيۈش تۇيغۇسى ئۈستۈلدۈرۈلۈدۇ. مەزلۇم خەلقلەر ئۈچۈن ۋەتەننى سۆيۈش، ۋەتەنگە خىزمەت قىلىش دىمەك ھاكىم كۈچلەرگە خىزمەت قىلىش دەپ چۈشەندۈرۈلىدۇ. كۆپلىگەن ئادەملەر «بىز ۋەتەننىمىزنى ياخشى كۆرىمىز» دەپ قويسىدۇ، ئەمما «بۇ ۋەتەن ئۈچۈن نىمە قىلىم؟» دەپ ئۆزىدىن سورىمايدۇ.

شەرقىي تۈركىستاندا بىر ۋەتەن خائىنى ئۆزىنى «مەن ۋەتەنپەرۋەر» دەپ تەرىپلىيەلەيدۇ. چۈنكى ئۇ، پۈتۈن جۇڭگونى «مېنىڭ ۋەتەنم» دەيدۇ. جۇڭگونىڭ ھېچقاچان ئۇنىڭ ۋەتەن بولمىغانلىقىنى ئۇ بىلمەيدۇ ياكى بىلىشى خالمايدۇ. شەرقىي تۈركىستاننى سۆيگەن ۋە بۇ سۆيگۈسى ئۈچۈن شېھىت بولغان ياكى تۈرمىگە

چېچەكلەر ئېچىلىدۇ .

شەرقىي تۈركىستانلىقلار ئۈچۈن ، بولۇپمۇ ئۇيغۇرلار ئۈچۈن بىزنىڭ بۇ ۋەتەندىن باشقا ۋەتەنمىز يوق . بىزنىڭ قازاقىستانمىز يوق ، قىرغىزىستانمىز يوق ، ئۆزبەكىستانمىز يوق ، تاجىكىستانمىز يوق ، موڭغۇلىيەرىمىز يوق ، تاتارىستانمىز يوق . ئەگەر بىر مىللەت سۈپىتىدە نەسلىمىزنىڭ داۋام قىلىشىنى خالىساق بۇ ۋەتەننى سۆيىشىمىز ، بۇ ۋەتەننىڭ مۇستەقىللىقىنى تەل - تۆكۈس ئۆز قولىمىزغا ئېلىشىمىز لازىم . چۈنكى بىزنىڭ باشقا چىقىش يولىمىز يوق . شۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىشىمىز لازىمكى جۇڭگو ھاكىمىيىتى بىزنى مىللەت سۈپىتىدە ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىپ بولدى . ھازىر پەقەتلا بۇ ھۆكۈمنى ئىجرا قىلىش باسقۇچىنى ئورۇنلاۋاتىدۇ . ئۇلارنىڭ چىرايلىق گېپىگە ئەمەس ، قىلىۋاتقان ئەمىلىيىتىگە قاراش كېرەك . ئالدىنقىلار بۇندىن كېيىن ئالدىنمىسۇن . چۈنكى ئالدىنقىلار قۇل بولۇپ ئۆلىدۇ ، ئالدىنمىغانلار ۋەتەن قەھرىمانى بولۇپ ئۆلىدۇ . شەھىت بولىدۇ .

تەكرار تەكرار شۇنى ئېيتىمەنكى ، بىزنىڭ سۆيىدىغان ، ياشايدىغان ، قوغدايدىغان بۇ ۋەتەندىن باشقا ۋەتەنمىز يوق .

جۇڭگولۇقلار ئۆزلىرىنىڭ شائىرى لى بەينى ئىسسىق كۆل بويىدا تۇغۇلغان دەپ يېزىشىدۇ .

ئىپادىسى، ۋە تىنىمىزنى بېسىۋالغان، بۇ ۋەتەننىڭ بىزگە مەنسۇپ بايلىقلىرىنى بۇلاڭ - تالاڭ قىلىۋاتقان، بۇ ۋەتەننىڭ پەرزەنتلىرى بولغان بىزلەرنى قىرغىن قىلىۋاتقان چەتئەل كۈچلىرى بىلەن ئۇرۇش قىلىش، ئۇلارنى مۇبارەك ۋە تىنىمىزدىن ھەيدەپ چىقىرىشتىن ئىبارەت.

بىزنىڭ بۇ مۇبارەك ۋە تىنىمىزگە بولغان سۆيگۈنىڭ ئەڭ چوڭ بەدىلى، بۇ ۋەتەن ئۈچۈن كۈلۈپ تۇرۇپ، ھېچ ھودۇقماستىن شېھىت بولۇپ كېتىشتىن ئىبارەتتۇر. چۈنكى بۇ زىمىندا ئونىمىڭ يىلدىن بېرى توپىغا كۆمۈلگەن ئەجداتلىرىمىزنىڭ جەسەتلىرى بار. ھەر غەربچ زىمىن ئۇلارنىڭ قەۋرىسىدۇر. بۇ ۋەتەننى ئۇلار بىزگە تاپشۇرۇپ كەتكەن. بىز ۋەتەننى ئەۋلاتلىرىمىزغا تاپشۇرالماساق، ياكى تاپشۇرۇش ئۈچۈن قان تۆكمەسەك ئەۋلاتلىرىمىزنىڭ بىزنى خائىن دەپ ئېلان قىلىشقا ھەققى بار.

بىز ئۇ دۇنيادا خۇدا ئالدىدا نىمە دەيمىز؟ «دۈشمەن بەك كۈچلۈكتى» دىسەك، «كۈچلۈك دۈشمەنگە قارشى مەن نىمە ئىش قىلىمەن؟» دەپ سورىسا بىز نىمە دەپ جاۋاب بېرىمىز؟

بىر كۈن كېلىدۇكى، بارلىق ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ جەسەتلىرى بۇ مۇبارەك زىمىندىن تازىلىنىدۇ. ۋەتەننى سۆيگەنلەرنىڭ قەۋرىلىرىدىن خۇشپۇراق گۈل -

ئۆزلىرىنى ماختىشىپ يۈرۈيدۇ. جۇڭگونىڭ دۆلەت باشلىقلىرى ئەگەر ئۇلارنى بەش مىنۇت قوبۇل قىلىپ قويسا، يېللارچە خوشال بولۇپ، شەرقىي تۈركىستاندا قانچە مىليون ئادەمنىڭ بېشى كەتكەنلىكى، قانچىلىك بايلىقلارنىڭ نەگە كەتكەنلىكى بىلەن ئىشى يوق، ماختىنىپ يۈرۈيدۇ. بۈگۈن خىتايلار تەرىپىدىن تاشقى موڭغۇلىيە مۇستەقىل بولغىنى ئۈچۈن باشقىچە مۇئامىلە قىلىنغاندۇ، ئىچكى موڭغۇلىيە مۇستەملىكىسى بولغىنى ئۈچۈن باشقىچە مۇئامىلە قىلىنغاندۇ. جۇڭگولۇقلار بىزنى (بۇ خەلقىمۇ ئۆز ۋاقتىدا مۇستەقىل بولۇپ كەتكەن بولسا، بۇلارنىڭ ھېچبىر بايلىقىغا ئىگە بولالمايتتۇق، بىر تال تۈكۈنمۇ تەۋرىتەلمەيتتۇق. تارىختا مۇستەقىل بولالماي بىزنىڭ قولىمىزدا قاپتۇ. بىر ئاز بولسىمۇ ئىنساپ قىلايتلى، ئاز-تولاھەققىنى، ھوقوقىنى بېرەيلى دەپ ئويلاپ كۆردىمۇ؟ بۈگۈنكى جۇڭگو ئەمەلدارلىرىدا بۇنداق چۈشەنچە پەقەت كاللىسىغا مىلتىقنىڭ ئۇچى تېرەلگەن چاغدىلا ئاندىن ئەقلىگە كېلىدۇ.

ئەقەللىسى بىز ئۆز ۋەتىنىمىزنى، بۇ ۋەتەننى بېسىۋالغان مۇستەملىكىچىلەرچىلىك سۆيۈشنى بىلىشىمىز لازىم. جۇڭگولۇقلار شەرقىي تۈركىستاننى، سۆيەمدۇ؟ سۆيىلىدۇ. سۆيىگىنى ئۈچۈن بۇ زىمىننى بېسىۋالدى، سۆيىگىنى ئۈچۈن ئىسمىنى خىتايچىغا ئۆزگەرتىۋالدى،

دەمە كىچى بولغان مەقسىدى، پۈتۈن ئوتتۇرا ئاسىيا بىزنىڭ ئىدى دىگەننى ئىسپاتلاش. بۈگۈن جۇڭگولۇقلار، ئويلسىغان يەردە روسلار غەربىي تۈركىستانغا مۇستەقىللىق بەردى. بۇنىڭ بىلەن تارىخىي خاتاسىنى تۈزەتتى. يۈزىدىكى بىر قارا داغنى يۇدى. بۇ — ئەمىلىيەت ئارقىلىق غەربىي تۈركىستان خەلقىدىن كەچۈرۈم سورىغان بولدى. روسلار ھېچقاچان (بۇ زىمىنلار 2000 يىلدىن بېرى بىزنىڭ ئىدى) دەپ يالغان دەۋادا بولمىدى.

بۈگۈن نەزەربايېۋ، كېرىموۋ، ئاقايوپلار بېيجىڭغا زىيارەتكە بارسا، جۇڭگونىڭ دۆلەت رەھبەرلىرى ئالدىغا چىقىپ قارشى ئېلىۋاتىدۇ. نىمە ئۈچۈن؟ چۈنكى، دۇنيانىڭ دىپلوماتىيە قائىدىسى شۇنداق. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ مۇستەقىل دۆلىتىگە ۋەكىللىك قىلىدۇ. ئەمما، شەرقىي تۈركىستاندىن تۆمۈر دىۋامەت، ھامىدىن نىياز، ئابلەت دىگەنلەر بېيجىڭغا بارسا، ئايرۇپىلاندا بىللە ئېلىپ بارغان گىلەم، قوغۇن - تاۋۇز... قاتارلىق سوغا - سالاملارنى ئالدى بىلەن (شىنجاڭ بەنسىچۇ) غا چۈشۈرۈدۇ. ئاندىن كېيىن، ئەمەلدارلارنىڭ كاتىپلىرىغا ئەيمىنىپ تۇرۇپ تېلېفون قىلىپ، شەرقىي تۈركىستاندىن ئېلىپ كەلگەن سوغا - سالاملارنى بېيجىڭغا ئەمەلدارلارنىڭ كاتىپلىرىغا ياكى ئائىلىسىدىكى خوتۇن - بالىلىرىغا ئاپىرىپ بەرگەنلىكىدىن خوشاللىنىپ

دۈشمەنلەر بېچىلىك ياخشى كۆرۈش، سۆيۈش، قوغداش ھەققىمىز بار. ۋە شۇنداق قىلىشقا مەجبۇرمىز. بۇ ۋەتەننى ئالىمەن دەپ بىر دۈشمەن ئۆلسە، بىز بۇ ۋەتەننى بەرمەيمەن دەپ ئون، يۈز ھەتتا مىڭ ۋەتەن ئەۋلادى ئۆلىشىمىز لازىم بولىدۇ. چۈنكى بۇ ۋەتەننىڭ شان - شەرىپىنى قوغداش بىزنىڭ تارىخى ۋە زىپىمىز. ھەر بىر خەلق ئۆز ۋەتىنىنى ئۆزلىرى قوغدايدۇ. ئۇ ۋەتىنىنى سۆيگەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. ئۇ ۋەتەندە ئەر كىن - ئازات ياشايدۇ. ۋەتىنىنى قوغدىيالمىغانلار، سۆيۈش ئۈچۈن پىداكارلىق كۆرسەتمىگەنلەر، بەدەل تۆلەشنى بىلمىگەنلەر يوق بولۇپ كېتىدۇ. تارىخى مەنتىق ئەنە شۇنداق داۋام قىلىپ كەلدى.

بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلار ۋەتىنىمىزنى سۆيىدىكەنمىز، بۇ ۋەتەن ئۈچۈن ئەڭ ئېغىر بەدەل تۆلەشكە ھازىرلىنىشىمىز لازىم. ئەڭ ئېغىر بەدەل ۋەتەن ئۈچۈن شېھىت بولۇش، ۋەتەننىڭ دۈشمەنلىرىنى، ئۆزىمىزنىڭ دۈشمەنلىرىنى ئۆلتۈرۈپ تۇرۇپ ئۆلۈپ كېتىش.

چۈنكى، ھەر سۆيگۈننىڭ بىر بەدەلى بار.

سۆيگىنى ئۈچۈن ئەسكەرلىرىنى يەرلەشتۈردى،
 سۆيگىنى ئۈچۈن كۆچمەنلەرنى ھەرخىل يوللار بىلەن
 ئېلىپ چىقىپ يەرلەشتۈردى، سۆيگىنى ئۈچۈن
 شىنجاڭ خاۋ دىفاڭ، دەپ ناخشىلارنى ئىجات قىلدى.
 سۆيگىنى ئۈچۈن خۇددى ئاشۇق مەشۇقنى باشقىلاردىن
 قىزغانغاندەك، بۇ ۋەتەننىڭ ئىگىسى بولغان بىزنى. بۇ
 ۋەتەندىن قىزغاندى، كۈنلىدى. «بۇ ۋەتەن بىزنىڭ،
 دىسەك، بىزنى ئۆلتۈردى، تۈرمىلەرگە قامىدى. بۇ
 ۋەتەننىڭ ئۇيغۇرچە ئىسمى بار. ئىسمى «شەرقى
 تۈركىستان» دىسەك «نەمىشقا ئۇنتۇلغان گەپلەرنى
 خاتىرىلەيسەن؟» دەپ تىلىمىزنى كەستى، تۈرمىلەرگە
 قامىدى. ئۆلتۈردى. خىتايلار ئەگەر بىز بۇ ۋەتەندە
 ياشىساق، بۇ ۋەتەننى سۆيىمەي خارلانغان ۋەتەندە
 خارلىنىپ ياشىمىزغا يول قويدۇ. ئەگەر ۋەتەنمىزگە
 ئىچىمىزنى ئاغرىتىپ كۆز يېشى تۆكسەك، كۆزىمىزنى
 ئويدۇ. ۋەتەنمىزگە مۇھەببىتىمىزنى ئىزھار قىلىپ
 گەپ قىلساق تىلىمىزنى كېسىدۇ. ۋەتەنمىزنىڭ بېشىغا
 كەلگەن پاجىئەلەرنى ئويلىساق، ئويلغان ئۇ مىڭمىزنى
 مېچىپ تاشلايدۇ. نەمىشقا؟ چۈنكى ئۇلار بىزنىڭ
 ۋەتەنمىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدى. سۆيىدۇ. بۇنىڭ
 ئۈچۈن بىزنى ياخشى كۆرگۈزمەيدۇ. بىزنى
 سۆيگۈزمەيدۇ.

بىز ۋەتەنمىزنى ھېچ بولمىسا ۋەتەنمىزنىڭ

چىچەنلەر مۇسۇلمانلۇر، شەرقىي تۈركىستانلىقلارمۇ مۇسۇلمانلۇر. چىچەنلەر كوممۇنىستىك تۈزۈمنىڭ ئەڭ ئېغىر زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغان خەلق. شەرقىي تۈركىستانلىقلارمۇ كوممۇنىستىك تۈزۈمنىڭ ئەڭ ئېغىر زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغان خەلق.

چىچەنلەر تارىخىي بويىچە قۇللۇققا بويۇن ئەگمىدى، ئازاتلىق كۈرىشىنى توختاتمىدى. شەرقىي تۈركىستانلىقلارمۇ تارىخىي بويىچە قۇللۇققا بويۇن ئەگمىدى، ئازاتلىق كۈرىشىنى توختاتمىدى. ئەمما چىچەنستاندىن، چىچەنلەردىن بىزنىڭ ئۈگىنىدىغان، ئۈلگە ئالدىغان كۆپ تەرەپلىرىمىز بار. بۇنىڭ ئۈچۈن قەھرىمان چىچەنلەر ھەققىدە بىر ئاز مەلۇمات بەرسەك ئارتۇق بولمايدۇ ئەلبەتتە.

چىچەنلەرنىڭ قەھرىمانلىق شەجەرىسى بۈگۈن دۇنيادا بىر داستانغا ئايلانماقتا. (چىچەن) سۆزى ئەسلىدە ئۇيغۇرچە سۆز بولۇپ، شەرقىي تۈركىستاننىڭ جەنۇبىدىكى يېزىلاردا بۈگۈنمۇ كۈندىلىك تۇرمۇشتا كەڭ قوللىنىلىدىغان بىر سۆزدۇر. (چىچەن) ئۇيغۇر تىلىدا (ئەقىللىق، سەگەك) مەناسىدا ئىشلىتىلىدۇ. چىچەنلەر ئۆز تىلىدا ئۆزلىرىنى (نوھچى) دەپ ئاتايدۇ. جانلىق تىلدا (نوچى) دەپ قوللىنىدۇ. (نوچى) ئۇيغۇر تىلىدا (مەرت، باتۇر قەھرىمان) مەناسىدا

شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىستىقلالىيەت يولىدىكى ئۈلگىسى چىچەننىستان!

چىچەننىستان، بۈگۈنكى زامانىۋى دۇنيادا ئۆزىدىن
مىڭ ھەسسە، ئونمىڭ ھەسسە كۈچلۈك دۈشمەن
ئارمىيىسى بىلەن ئۇرۇش قىلىپ ئۆزىنى، ۋەتەننى
قوغداپ قېلىشتا، كىچىك، ئاز، ئاجىز بىر مىللەت ئەگەر
قەتئىي ئىرادىگە كەلسە ئازاتلىقنى قولغا ئالالايدىغانلىقىدا
پۈتۈن دۇنيادىكى بولۇپمۇ ئاسىيادىكى مەزلۇم
مىللەتلەرگە، بولۇپمۇ مەزلۇم شەرقىي تۈركىستان
خەلقىنىڭ ئازاتلىق كۈرىشىگە پەۋقۇلئاددە مۇھىم ئۈلگە
كۆرسەتتى.

چىچەن خەلقىنىڭ ئازاتلىق يولى، شەرقىي
تۈركىستان خەلقىنىڭ ئازاتلىق يولىدىكى كۈرىشىدە،
ئەڭ قالتىس ئىلھام ۋە جاسارەت مەنبەسى بولماقتا.

چىچەننىستان يات كۈچلەر تەرىپىدىن ئىستىلا قىلىنغان
زىمىن. شەرقىي تۈركىستانمۇ يات كۈچلەر تەرىپىدىن
ئىستىلا قىلىنغان زىمىن. چىچەننىستان 1774-يىلى
چارروسىيەنىڭ ئىستىلاسىغا ئۇچرىغان. شەرقىي
تۈركىستان 1759-يىلى مانجۇر ئېمپېرىيىسىنىڭ
ئىستىلاسىغا ئۇچرىغان.

شاملىنىڭ روسلار تەرىپىدىن ئەسىرگە ئېلىنىشى بىلەن باستۇرۇلدى. 1917- يىلى روسىيەدىكى بولشېۋىك ئىنقىلاۋىدىن پايدىلانغان كاپكاس خەلقى چىچەنلەرنى مەركەز قىلغان ھالدا تەرەك - داغىستان يەرلىك ھۆكۈمىتىنى قۇردى. 1920- يىلى بولسا بۇ ھۆكۈمەت بولشېۋىكلارنىڭ قولىغا ئۆتتى. 1922 - يىلى چىچەن ئاپتونوم جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلدى. 1934- يىلى ئىنگوش ئاپتونوم جۇمھۇرىيىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈلۈپ چىچەن - ئىنگوش ئاپتونوم جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلدى. 1944- يىلى 2 - ئاينىڭ 23 - كۈنى موسكۋانىڭ قارارى بىلەن چىچەن، ئىنگوش، بالقان قاتارلىق شىمالى كافكاس خەلقى سىبىرىيە - قازاقىستان ۋە باشقا ئورتا ئاسىيا سوۋىت سوتسىيالىستىك جۇمھۇرىيەتلىرىگە سۈرگۈن قىلىش قارارىنى ئالدى ۋە بۇ قارار پاجىئەلىك شەكىلدە ئىجرا قىلىندى. 1946- يىلى 4- ئاينىڭ 25 - كۈنى چىچەن - ئىنگوش ئاپتونوم جۇمھۇرىيىتى ئەمەلدىن قالدۇرۇلدى. مىڭلارچە چىچەن سۈرگۈن يولىدا سوغوقتىن ۋە ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كەتتى. بۈگۈن يېشىنىڭ قېرى بولۇشىغا قارىماي قولغا قورال ئېلىپ روس ئارمىيىسىگە قارشى ئۇرۇشقا قاتناشقان بىرمۇنچە يۇرت مويسىپىتلىرى ئۇ پاجىئەلەرنى خۇددى تۈنۈگۈنكىدەك خاتىرىلەيدۇ ۋە ياشلىرىنى ئازاتلىق ئۈچۈن ، يۇرتنى قوغداش ئۈچۈن جەڭ قىلىشنىڭ نەقەدەر مۇبارەك بىر

قوللىنىلىدۇ. چىچەننىستاننىڭ ھازىرقى نوپۇسى 600 مىڭدىن ئارتۇق. يەر كۆلىمى 11 مىڭ كۇۋادىرات كىلومىتىر. يەر كۆلىمى جەھەتتە چىچەننىستان، شەرقى تۈركىستاننىڭ 166 دىن بىرىگە توغرا كېلىدۇ. يەنى شەرقىي تۈركىستان 166 چىچەننىستانغا تەڭ.

چىچەنلەر 10 - ئەسىردە ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلغان بولسىمۇ، 17- ئەسىردىن باشلاپ ھەقىقىي ئىسلام ئەقىدىلىرىگە ئۇيغۇن ياشاشقا باشلىدى. چىچەن خەلقى دىنىي ئېتىقادى ئىنتايىن كۈچلۈك بىر خەلىقتۇر. تىجارەتتە ھەم ئۇيغۇرلارغا ئوخشاش پەۋقۇلئاددە تىجارەت قابىلىيىتى بار. 1774- يىلى چارروسىيەنىڭ ئىشغالىيەتچى ھۇجۇمىغا ئۇچرىغان چىچەن خەلقى 1791- يىلى يولباشچىسى ئىمام مەنسۇرنىڭ ئەسىرىگە چۈشۈشىگە قەدەر قارشىلىق كۆرسىتىشنى داۋام قىلدى. 1801- يىلى چارروسىيە گىروسىيەنى ئىشغال قىلغاندىن كېيىن روسىيە بىلەن گىروسىيە ئارىسىدىكى قاتناش مەسىلىسىنى ھەل قىلىش ئۈچۈن چىچەننىستانغا بولغان ئەسكىرىي بېسىمنى كۈچلەندۈردى ۋە 1813 - يىلى روسلار چىچەننىستاننى ئاساسەن كونترول ئاستىغا ئالدى. 1830 - يىلى چىچەنلەرنى مەركەز قىلغان كاپكاس خەلقىنىڭ قوراللىق ئىسيانى 1859- يىلىغىچە داۋام قىلدى. بۈگۈنمۇ تىللاردا داستان بولسۇناتقان بۇ قوراللىق كۈرەش چىچەن خەلقىنىڭ مىللى رەھبىرى شەيخ

قوشۇلۇش قارارىنى ئالدى. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن 1991-يىلى 11-ئاينىڭ 30-كۈنى ئىنگوشىستاندا خەلق ئاۋاز بېرىش ئارقىلىق كېڭەشنىڭ قارارىنى تەستىقلىغان بولدى. جەۋھەر دودايېۋ ھۆكۈمىتى ئىنگوشىلارنىڭ بۇ قارارىغا ھۆرمەت كۆرسەتتى. ئىنگوشىلار ئايرىلدى. گىروزىي دائىرىلىرى دۆلەت ئىسمىنى «چىچەننىستان» ئاتىدى. ئارقا-ئارقىدىن مۇستەقىللىق ئېلان قىلىشلار نەتىجىسىدە روسىيە فېدېراتسىيەسى، ئۆز چىگراسى ئىچىدىكى ئاپتونوم جۇمھۇرىيەتلەر بىلەن ئۆز-ئۆزىگە خوجا بولغان ھالدا روسىيە فېدېراتسىيەسى ئىچىدە قېلىش كېلىشىمى ئىمزالاشقا باشلىدى 1992-يىلى 3-ئاينىڭ 31-كۈنى ئىمزالانغان بۇ كېلىشىمگە مۇستەقىللىق ئېلان قىلغان چىچەننىستان ۋە تاتارىستان ئىمزا ئاتىدى، روسىيەنىڭ كېيىنكى بېسىملىرى بىلەن تاتارىستانمۇ روسىيە فېدېراتسىيەسى ئىچىدە قېلىشقا رازى بولدى. چىچەننىستانغا بولسا بېسىم كۈچلۈك ئىدى. روسىيە چىچەننىستانغا ئامبارگو (ئىقتىسادى جازا) يۈرگۈزگەنلىكى ئۈچۈن خەلقنىڭ ئىقتىسادى ئەھۋالى ئېغىر ئىدى. چىچەننىستاننىڭ ئىچىدە دودايېۋگە قارشى بىر مۇخالىپ گۇرۇپ تەشكىل ئېتىلدى. ئىككى يىل موسكۋانىڭ غەيرەت كۆرمىشى بىلەن چىچەن مۇخالىپ گۇرۇپى ئىككى-ئۈچ يۈز كىشىدىن كۆپەيىپ، ئەڭ كۈچەيگەن ۋاقىتتا مىڭغا يېقىن بىر

ئىش ئىكەنلىگىنى، ۋە تەنسىزلىكتىن، خارلىنىشلاردىن
 مىساللارنى كۆرسۈتۈپ ئىلھام بېرىدۇ. ئىستانىنىڭ
 ئۆلۈمىدىن كېيىن يۇرتلىرىغا قايتىشقا رۇخسەت قىلىنغان
 چىچەنلەرگە 1957- يىلى خىرىششوف تەرىپىدىن چىچەن
 - ئىنگوش ئاپتونوم جۇمھۇرىيىتى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ
 بېرىلدى. 1990- يىلى سوۋىت ئىتتىپاقى تارقىلىپ كەتتى.
 روسىيە فىدېراتسىيەسىنىڭ ئىچىدىكى 21 ئاپتونوم
 جۇمھۇرىيەت ۋە 11 ئاپتونوم رايون قاتارىدا چىچەن -
 ئىنگوش ئاپتونوم جۇمھۇرىيىتىمۇ روسىيە
 فىدېراتسىيەسىنىڭ ئىچىدە قالدى. 1991- يىلى 10- ئاينىڭ
 27- كۈنى ئېلىپ بېرىلغان سايلامدا ۋاقىتىدىن بۇرۇن
 پىنسىيەگە چىققان گېنېرال جەۋھەر دودايىۋ (سوۋېت
 ئىتتىپاقىنىڭ ھاۋا قىسىمىنىڭ گېنېرالى) چىچەن - ئىنگوش
 جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت رەئىسلىگىگە سايلاندى. 1991-
 يىلى 11- ئاينىڭ 1- كۈنى چىچەننىستان خەلق
 قۇرۇلتىيى، چىچەننىستاننىڭ مۇستەقىللىقىنى ئېلان
 قىلدى. بۇ مۇناسىۋەت بىلەن موسكۋا چىچەننىستاندا
 ھەربى ھالەت ئېلان قىلدى ۋە گىرورنىيەگە ھەربى قىسىم
 ئەۋەتتى. ئەمما چىچەن خەلقىنىڭ مىسلى كۆرۈلمىگەن
 ئومۇمى قارشىلىقى نەتىجىسىدە موسكۋا ھەربى
 قىسىملىرىنى چېكىندۈرۈپ چىقىپ كېتىشكە مەجبۇر
 قىلدى. ئىنگوش خەلق كېڭىشى، ئىنگوشنىستاننىڭ ئايرىم
 جۇمھۇرىيەت بولۇپ روسىيە فىدېراتسىيەسىگە

خوشنا دۆلەتلەرنىڭ زىمىنىغا كۆز تىكىپ قۇتراپ تۇرغان جۇڭگودا ئاران 450 ئاتوم بومبىسى بار. ئەمما ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىدىن ئاچچىق دەرس ئالغان موسكۋا ھۆكۈمىتى خەلقنى يىگۈزمەي، ئىچكۈزمەي پۈتۈن تاپقىنىنى قورال ياساپ ئارمىيىسىنى چىش - تىرىغىغىچە قوراللاندىرغان بولۇپ، روسىيە بۈگۈن 7500 ئاتوم بومبىسىغا، 20 مىڭ ئاتوم قاچىلانغان فۇزەگە ئىگە. ئەسكىرى كۈچ جەھەتتە بۈگۈنمۇ ياۋروپا ۋە ئاسىياغا تەھدىت بولۇپ تۇرغان موسكۋا چىچەنستاننى «پۇۋ» دەپلا ئۇچۇرۇپ تاشلايدىغان كىچىككىنە بىر ئۇچقۇن دەپ قارىغان ئىدى. بۇ نىيەت بىلەن 1994-يىلى 12-ئاينىڭ 11-كۈنى روس ئارمىيىسى ئاسماندىن ۋە يەردىن چىچەنستانغا شىددەتلىك بومباردىمان بىلەن بېسىپ كىردى. روسىيە دۆلەت مۇداپىئە مىنىستىرى «گىروزىيىنى ئىككى سائەتتە، پۈتۈن چىچەنستاننى ئىككى كۈندە كونتروللىمىز ئاستىغا ئالمىز» دىگەن ئىدى. ئەمىلىيەتتە بىر يېرىم يىل ئۇرۇشۇپ چىچەنستاننى كونترول ئاستىغا ئالالمىدى. چىچەن ھۆكۈمەت ئارمىيىسىگە قارشى ئۇرۇشقان چىچەن مۇخالىپ كۈچلىرى روس ئەسكەرلىرىنىڭ چىچەنستانغا بېسىپ كىرىشى بىلەن ئىچكى ئۇرۇشنى توختۇتۇپ مىلىتەننىڭ ئۇچىنى روس ئەسكەرلىرىگە قاراتتى. ئاز ساندىكى ۋەتەن خائىنلىرى چىچەنستاندىن قېچىپ كەتكەن

مانغا ئۇلاشتى. ئۇلار كۈچلۈك قوراللار بىلەن قوراللانغان بولۇپ، ئۆزلىرىنى روس تەرەپدارى قىلىپ كۆرمىستىن ھەم نومۇس قىلاتتى. ھۆكۈمەت تەرەپ قېرىنداش قېنى تۈكۈلمسۇن دىگەن مەقسەتتە قارشى تەرەپنى باستۇرمىدى. مۇخالىپ كۈچى 94-يىلى 10-ئاينىڭ ئاخىرى سامالىيوت، تىك ئۇچار، تانكا، توپ - زەمبىرەك، راکىتا قاتارلىق ئەڭ زامانىۋى قورال بىلەن گىرورنىغا ھۇجۇم قىلدى. ۋە گىرورنىغا كىردى. بىر كۈندىن كېيىن دودايېۋ كۈچلىرى تەرىپىدىن تېرە-پېرەن قىلىپ تاشلانغان مۇخالىپ كۈچى ئۆزلىرىنى ھېچ توپلىيالماس ھالغا كەلدى. چىچەن مۇخالىپ كۈچلىرىدىن ئۈمىدىنى كەسكەن بورىس يەلتىسەن چىچەننىستاننى زورلۇق يولى بىلەن ئىشغال قىلىش قارارى ئالدى. تارىختا روسلار تەرىپىدىن 3 قېتىم قىرغىنلىققا ئۇچرىغان ۋە ھايات قالغانلىرى ھەر قېتىم ۋەتەندىن سۈرگۈن قىلىنغان چىچەن خەلقى بۇ قېتىم ۋەتەننى قوغداش يولىدا ياكى ئۆلۈپ تۈگەپ كېتىش ياكى ئۆزبايرىقى ئاستىدا، ئۆزۋەتەندە ئازات ياشاش قارارىدا قەتئىي ئىدى. چىچەننىستان خەلق قۇرۇلتىيى مۇستەقىللىقىنى ئەڭ ئاخىرغىچە قوغداش قارارىنى ئالدى. ۋە بۇ خۇسۇستا دۆلەت باشلىقى، باش قوماندان جەۋھەر دودايېۋگە ئۇرۇش شارائىتىدا پۈتۈن ھوقوقنى ئىشلىتىش ئىمتىيازىنى بەردى.

كۆرمىگەن چېچەنلەر قورالنى روس ئەسكەرلىرىدىن،
 روس ئارمىيىسىنىڭ قورال ئىسكىلاتىدىن تارتىپ ئېلىپ
 ئۇرۇشنى داۋام قىلدى. چېچەن خەلقىنىڭ ۋەتەننى،
 ئازاتلىقىنى قوغداش يولىدا داۋام ئەتكەن قوراللىق
 كۈرەشلىرى دۇنيادا كەمدىن - كەم كۆرۈلىدىغان ئېغىر
 شارائىت ۋە دۇنيادا كەمدىن - كەم كۆرۈلىدىغان
 جاسارەت بىلەن ئېلىپ بېرىلدى. چېچەنلەر بۇ ئۇرۇشتا
 چېچەنستاندا ياشاۋاتقان روسلارنى نىرعداشقا ئالاھىدە
 ئەھمىيەت بەردى. بومبىدىن قىرغىنىش ئاكوپلىرىغا ئەڭ
 بۇرۇن روس ئانىلىرىنى، بالىلىرىنى يە،^۱ شتۇردى. يىمەك
 - ئىچمەك يېتىشمەيۋاتقان شارائىتتا ئالدى بىلەن
 روسلارنى يەيدىغان - ئىچىدىغانلار بىلەن تەمىن ئېتىپ
 تۇردى. چېچەنستاندا چېچەنلەر بىلەن بىللە ياشاپ
 كەلگەن روس ياشلىرى قوللىرىغا قورال ئېلىپ چېچەنلەر
 بىلەن بىللە روس ئارمىيىسىگە قارشى ئۇرۇشتى.
 چېچەنلەر روس ئارمىيىسىدىن ئەسەر ئالغان
 ئەسكەرلەرنى روس ئانىلىرىنى چاقىرىپ كىلىپ، ئۆز
 ئانىلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ بەردى. موسكۋادىكى
 بىرمۇنچە گېزىت - ژورنال، تىلۋىزورلار مەتبۇئاتنىڭ
 بتەرەپلىك پىرىنسىپتا چىڭ تۇرۇپ چېچەنستاندا روس
 ئارمىيەسىنىڭ ئېلىپ بارغان قىرغىنچىلىقلىرىنى ھەر
 كۈن روس خەلقىگە ۋە دۇنياغا كۆرسۈتۈپ تۇردى.
 موسكۋا تېلۋىزورلىرىدا ھەتتا چېچەنستاندىكى 70، 80

بولسىمۇ دۇنيانىڭ قەيەرىدە چىچەننىستانغا خىيانەت قىلغان چىچەن بولسا ئۆلتۈرۈلدى. يوق قىلىندى. چىچەن خەلقى بىر تەن، بىر جان بولۇپ جەڭگە كىردى. چىچەننىستاننىڭ پايتەختى گىروژنىيىدە بىر مۇساق بىنا، بىر مۇساق ئۆي قالمىدى. پۈتۈن شەھەر خارابىگە ئايلاندى. ئۇرۇشتا 40 مىڭ چىچەن ئۆلدى. 200 مىڭگە يېقىن چىچەن ئاھالىسى كافكاسىيادىكى خوشنا دۆلەتلەرگە كۆچۈپ كېتىشكە مەجبۇر بولدى. بۇنىڭغا قارشى 70 مىڭ روس ئەسكىرى ئۆلدى. چىچەننىستان ئۈستىگە يامغۇردەك يېغىۋاتقان بومبىلارنى، چىچەن خەلقىنىڭ سۈدەك ئېقىۋاتقان قېنىنى كۆرۈپ تۇرغان ئامېرىكا، بۇ ئۇرۇشنىڭ روسىيەنىڭ ئىچكى ئىشى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ روسىيە تەرەپتە تۇردى. بۈگۈن ئىنسان ھوقوقىنى قوغداشتا ياۋروپادا ئەڭ مۇھىم دۆلەت سانالغان گېرمانىيەنىڭ باش مىنىستىرى ھەلمۇت كول (چىچەننىستان مەسلىسى روسىيەنىڭ ئىچكى مەسلىسى) دىگەن پوزىتسىيىنى بىلدۈرۈش بىلەن مۇسكۇتنىڭ قان ئىچىش ھەۋىسىگە تېخىمۇ جاسارەت بەردى. ھەتتا مۇسۇلمان چىچەن خەلقى دۇنيادا تۈزىگە ئەڭ يېقىن كۆرگەن تۈركىيەنىڭ تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىكىمۇ (چىچەننىستان مەسلىسى، روسىيەنىڭ ئىچكى ئىشى) دېيىشكە مەجبۇر قالدى. ھېچ بىر دۆلەتتىن بىر دوللار پۇل، بىر تال ئوق ياردەم

ھاكىمىيىتىنى خالىمىغان ھەر مىللەتنىڭ ئۆز- ئۆزىگە خوجا بولۇپ ياشاش ئارزۇسىغا ھۆرمەت قىلىش كېرەكلىكىنى، باشقا مىللەتنىڭ ئازاتلىقىنى بەرمىگەن مىللەتنىڭ ئۆزىمۇ ئازات بولالمايدىغانلىقىنى تەكرار- تەكرار ئىپادە قىلىش بىلەن روس ئارمىيىسىنىڭ چىچەننىستاندىن قايتىپ چىقىپ كېتىشىنى ئارزۇ قىلدى ۋە موسكۋا ھۆكۈمىتىگە پۈتۈن دۇنيانىڭ ئالدىدا نارازىلىقىنى بىلدۈردى. روس خەلقىنىڭ ئارزۇسىغا دىققەت قىلمىغان، چىچەن خەلقىنىڭ قوراللىق كۈچىنى، بولۇپمۇ ۋەتەننى قوغداش ئىرادىسىنى كۆزگە ئىلمىغان بولسى ياللىسىن چىچەن خەلقىنىڭ مىللى ئىرادىسى ئالدىدا ئۇرۇشنى توختۇتۇشقا، تىنچلىق كېلىشىمىگە ئىمزا قويۇشقا مەجبۇر بولدى. روس ئارمىيىسى چىچەننىستانغا كىرىپ ئىككى يىل بولاي دىگەندە روس ئارمىيىسىنى چىچەننىستاندىن تامامەن چىقىپ كېتىشكە ئىمزا ئاتتى ۋە چىقىپ كەتتى. چىچەننىستان روسىيەدىن ئۇرۇش چىقىمى ئۈچۈن 130 مىليارت دوللار بەدەل ئىستىدى.

چىچەن بايرىقى يىقىلمىدى. چىچەن خەلقى ئۆز ۋەتىنىدىن سۈرگۈن بولۇش خەۋىپىدىن قۇتۇلۇپ قالدى. 40 مىڭ ۋەتەن ئەۋلادى بۇ ۋەتەننىڭ ئەبىدى مۇستەقىل قېلىشى ئۈچۈن ئۆز جانلىرىنى بۇ ۋەتەنگە تەقدىم قىلدى ۋە جەسەتلىرى بۇ مۇبارەك زېمىننىڭ تۇپراقلىرى بىلەن

ياشلاردىكى ئانىلارنىڭ، 15، 16 ياشلاردىكى قىزلارنىڭ
 ۋۇجۇدغا بومبىلارنى تېڭىپ كېلىۋاتقان روس ئانىلىرى
 ئالدىدا يېتىپ تانكىلارنى پارتىلاتقانلىرىنى مېڭىشقا
 جۈرئەت قىلمىغان تانكىلار بولسا توختاپ، ئىچىدىن
 روس ئەسكەرلىرى چىقىپ « ھەي ئانا توسما! »
 دىگەندە چىچەن ئانىلارنىڭ « ئوغلۇم مەن سېنىڭ
 ئاناڭغا ئوخشاش ئانا، بۇۋەتەنگە مېنىڭ جەسدىمنى
 ئېزىپ ئۆتمەي كىرەلمەيسەن، ئارقاڭغا چېكىن! »
 دىگەنلىرىنى ئەينەن كۆرسەتتى. تېلىۋىزور، گېزىتلەردە
 روس ئارمىيىسىنىڭ چىچەننىستاندىن چىقىپ كېتىشى
 كېرەكلىكى ھەققىدە ھەر كۈنى روس يازغۇچى -
 مۇخبىرلىرى توختىماي ماقالىلارنى يېزىپ تۇردى.
 موسكۋا كوچىلىرىدا روس ئانىلىرى نامايىش قىلىپ « بىز
 بالىلىرىمىزنى ئۇرۇش ئۈچۈن تۇغمىدۇق، ھۆكۈمەت
 چىچەننىستاندىن ئەسكەرلەرنى چېكىندۈرسۇن،
 ئوغۇللىرىمىز قايتىپ كەلسۇن! » دەپ نامايىشلارنى
 قىلدى. نوبىل مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن دۇنياغا مەشھۇر
 روس يازغۇچىسى ئالىكساندىر كۈزىرۇپ تېلىۋىزوردا
 ئۆز كۆزقاراشلىرىنى قانچە قېتىم ئوتتۇرىغا قويدى.
 زورلۇق كۈچى بىلەن ئۇششاق مىللەتلەرنىڭ زىمىنىنى
 بېسىۋېلىش، ئۇمىللەتلەرنى زورلۇق بىلەن بوي
 سۇندۇرۇشتىن ئىبارەت كىلاسسىك تاجاۋۇزچىلىق
 شەكلىدىن ۋاز كېچىش كېرەكلىكىنى، باشقا مىللەتنىڭ

ئانىسىنى بۇ زىمىنلارغا دەپنە قىلغان بىر موماي 1990-يىلدىن كېيىن ئورتا ئاسىيادا قالغان چىچەنلەر بەس-بەس بىلەن ئۆيلىرىنى سېتىپ چىچەننىستانغا قايتقاندا بولسا ئاتا-ئانىسىنىڭ ۋە ئېرىنىڭ قەۋرىسىنى تاشلاپ كېتىشكە كۆڭلى ئۇنىماي بۇ يەردە قالغان بىر ئانا، ئۇنىڭ ئۇششاق تىجارەت بىلەن مەشغۇل بىر ئوغلى بار چىچەننىستاندا ئۇرۇش پارتلىغاندا ئانا ئوغلىنى چاقىرىپ داداڭ چىچەننىستان ئۈچۈن ئۇرۇش قىلىدىغان بۇ كۈننى كۈتۈپ ئۆلۈپ كەتتى. بۈگۈن ساڭا ئوخشاش چىچەن بالىلىرى يۇرتىمىزدا ئۇرۇشۇۋاتىدۇ، سەنمۇ كېتىپ شۇلارغا قوشۇل ئوغلۇم. ئۇرۇشتىن ھايات قايتساڭ كۆرۈشەرمىز، بىر-بىرىمىزنى كۆرەلمەي قالساق، ئۇ دۇنيادا ئاللاننىڭ ھوزۇرىدا كۆرۈشەرمىز، مەندىن ھېچ غەم قىلما. ئۆلۈپ كېتىپ قالسام خوشنىلىرىم داداڭنىڭ يېنىغا كۆمۈپ قويدۇ. دەپ ئوغلغا نەسەتلىرىنى قىلىپ، يىللارچە ساقلىغان ئالتۇن بىلەيزۈكلىرىنى سېتىپ، بۇ پۇلنى قورال ئېلىش ئۈچۈن ئوغلغا بېرىپ ئۇنى چىچەننىستانغا يولغا سالىدۇ. ئوغلۇم ئانىسىنى مەنۇن قىلىپ چىچەننىستانغا كېتىدۇ. بىرنەچچە ئايدىن كېيىن ئوغلى تونۇش بىرىمىدىن ئانىسىغا پۇل ئەۋەتىدۇ. ئانا ھەيران بولۇپ پۇل ئەكەلگەن كىشىدىن سورايدۇ ۋە ئوغلنىڭ چىچەننىستاندا ئەمەس موسكۋادا تىجارەت قىلىپ

بىرلەشتى. گەرچە چىچەنستاندا ساق قالغان بىرمۇ شەھەر قالمىغان بولسىمۇ، 80% يېزىلار ھەم خانىۋەيران بولغان بولسىمۇ، چىچەنستاننى قايتا قۇرۇپ چىقىشقا يېتىدىغان يەر ئاستى بايلىق يەنىلا چىچەنلەرگە قالدى. ۋەتەننى قوغداش ئۈچۈن پۈتۈن دۇنيانى ھەيران قالدۇرغىدەك ئۇرۇش قىلىش قابىلىيىتىنى كۆرسەتكەن بۇ خەلق تەبىئىكى ئىگىلىگىنى قايتا تىكلەش ئۈچۈن قانچىلىك غەيرەت بىلەن ئىشلەيدىغانلىقىنى قىياس قىلىش تەس ئەمەس. ۋەتەنپەرۋەرلىك روھى، مىللى ئىرادىسى ئۈستۈن بىر مىللەت قانچىلىك كىچىك ۋە ئاز بولسىمۇ ئۇ مىللەتنىڭ ۋەتەننى ھېچقانداق كۈچ تارتىپ ئالمايدىغانلىقىنى قەھرىمان چىچەنلەر ئىسپاتلىدى. بۇ پاكىت ئېزىلگەن شەرقىي تۈركىستان ئۈچۈن ئىلھام ۋە جاسارەت مەنبەسىدۇر.

چىچەن خەلقىنىڭ، پۈتۈن دۇنيانى قورقۇتۇپ تۇرغان روس ئارمىيىسىگە قارشى ئۇرۇشتا قانچىلىك چىقىم تارتىشتىن قەتئىنەزەر ۋەتەننى، بايرىقىنى، دۆلىتىنى قولدا ساقلاپ قالالىشىنىڭ سىرنى بىلىش ئۈچۈن شۇ بىر ئاددى مىسال كۇپايە :

1944- يىلى چىچەنستاندىن سۈرگۈن بولۇپ چىققاندا تېخى بالاغەتكە يەتمىگەن بىر قىز 1995- يىلى بولسا يېشى 70 لەردىن ئاشقان، 50 يىلدىن ئارتۇق ھاياتىنى قازاقىستان دالىلىرىدا ئۆتكۈزگەن، مەرھۇم ئانا.

تۇرمۇشنى قانداق ھىس ئەتسە، يىراقتىكى ۋەتەننىڭ ئېھتىياجى بولغاندا بارلىقنى ۋە جېنىنى ۋەتەن ئۈچۈن تەقدىم قىلىشنى كۈندىلىك نورمال ھاياتىغا ئوخشاش نورمال بىلگەن بۇ ئىنسانلارنى ياراتقان بۇ ۋەتەننىڭ، دۈشمەننىڭ ئاياق ئاستىدا يەنجىلىشنى تەسەۋۋۇر قىلىش مۇمكىنمۇ؟

ئازاتلىق — ئازادلىققا تەلپۈنگەن ۋە شۇ ئازادلىققا لايىق يېتىشكەن ئىنسانلارنىڭ ھەققىدۇر.

مۇستەملىكە ئاستىدىكى بىر ۋەتەن ئالدى بىلەن ئۇ ۋەتەننىڭ ئىگىسى بولغان ئىنسانلارنىڭ قەلبىدە ئازات بولۇشى لازىم، قەلبىلەردە ئازات بولغان ۋەتەن، سىرتتىن كەلگەن ھەرقانداق تاجاۋۇزچى ئۈچۈن مازار بولۇش ۋەزىپىسىنىلا ئۆتەيدۇ. ئەگەر ئۇ ۋەتەن ئىگىلىرىنىڭ قەلبىدە ئازات بولمىغان بولسا، ئۇ ھالدا ئۇ ۋەتەن دۈشمەنلەر ئۈچۈن گۈلىستان، ئىگىلىرى ئۈچۈن مازار بولۇشنى داۋام ئېتىدۇ خالاس.

چىچەنلەرنىڭ قەلبىدە ۋەتەننى ھەر زامان ئازات ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ زىمىنغا بېسىپ كەلگەنلەر ئۈچۈن چىچەننىستان مازار بولدى. چىچەننىستاننىڭ ئىسپەت - نومۇسىنى ئۇنىڭ پەرزەنتلىرى بولغان چىچەنلەر تارىخ بويىچە داغ تەككۈزمەي قوغدىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن چىچەننىستان كىچىككىنە بىر يەر بىرلۈشىغا قارىماي پۈتۈن دۇنيادا بۈيۈك بىر ئېتىبار

يۈرگەنلىكىنى بىلىدۇ. ئانا بىر ئاماللارنى قىلىپ بىر
 تاپانچا سېتىۋالىدۇ ۋە ئالماتادىن پويىزغا ئولتۇرۇپ
 موسكۋاغا بارىدۇ، ئوغلىنى تاپىدۇ. ئانىسىنى كۆرگەن
 ئوغۇل ھەيرانلىق ۋە خوشاللىق ئىچىدە يۈگۈرەپ
 كېلىپ ئانىسىنى باغرىغا باسىدۇ، ئانىمۇ ئوغلىنى باغرىغا
 باسىدۇ. ئوغلىنى قۇچاقلاۋاتقان ئانا بىر قولىدا يېنىدىكى
 تاپانچىنى چىقىرىپ بىرقانچە پاي ئوقنى ئوغلىغا ئاتىدۇ،
 ئوغۇل جان بېرىدۇ. نەق مەيداندا ساقچىلار تەرىپىدىن
 تۇتۇلغان ئانا نىمىشكە ئۆلتۈردۈك دىگەن سۇئالغا: «
 چىچەن ئانىلىرى خاتىن ئوغۇل تۇغمايدۇ، بۇ بالىنى مەن
 خاتا تۇغۇپ قويدۇم، شۇ خاتانى تۈزىتىش ئۈچۈن ئۇنى
 ئۆزۈم يوقاتتىم. » دەيدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا ئانا ھېچ
 خاتا تۇغمىغان ئىدى. ئوغۇل چىچەننىستانغا كېتىشكە
 ھازىرلىنىۋاتقاندا چىچەن تەشكىلاتى تەرىپىدىن
 موسكۋاغا ئەۋەتىلگەن، ئۇ يەردە تىجارەت قىلغۇچ
 يۈرۈپ چىچەننىستانغا ئىشانە توپلاپ ئېۋەتىش ۋەزىپىسى
 بېرىلگەن. ئوغۇل تەشكىلات مەخپىيەتلىگىنى ئانىسىغا
 ئېيتالمىغان. ئۆزىدىن باشقا قارايدىغان ھېچ كىمى
 بولمىغان ئانىسىغا موسكۋادىن پۇل ئەۋەتىشىنىمۇ
 ئۇنۇتمىغان. 50 يىللىق ھاياتىنى ۋەتىنىدىن باشقا يەردە
 سۈرگۈن ئىچىدە ئۆتكۈزگەن بىر ئانا، باشقا بىر
 ۋەتەندە تۇغۇلغان، ئەجداتلىرى تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ئانا
 ۋەتىنىنى ھېچ كۆرمىگەن بىر ئوغۇل كۈندىلىك

ياۋ ئالدىدا قورقۇنچاق بولۇپ ساڭا قايتمايمىز .
لا ئىلاھە ئىللەللاھ .

ھېچ بىر زامان ھېچ كىمگە بوي سۇنمىدۇق ئەزەلدىن ،
ھۆرلۈك ئۈچۈن يا زەپەر ، يا ئۆلۈمنى تاللايمىز .
لا ئىلاھە ئىللەللاھ .

گېزى كەلسە چۆپ يەيمىز ، ياپراق سىقىپ ئىچمىز ،
يوقسۇللۇققا ، ئاچلىققا زادى بويۇن ئەگمەيمىز .
لا ئىلاھە ئىللەللاھ .

كېچە بۆرە تۇغقاندا دۇنياغا كۆز ئاچتۇق بىز ،
خۇدايمغا ، ۋەتەنگە ، خەلقىمىزگە سادىق بىز .
لا ئىلاھە ئىللەللاھ .

ئاللاھۇ ئەكبەر ، ئاللاھۇ ئەكبەر ، ئاللاھۇ ئەكبەر .

قەھرىمان چىچەنستان پۈتۈن دۇنيانىڭ ھۆرمىتىگە
سازاۋەر بولدى . دۆلەتلەرنىڭ ھېچ بىرى چىچەنستانغا
ياردەم قىلمىغان بولسىمۇ ، ئەمما مۇسۇلمان دۆلەتلەرنىڭ
خەلقى ۋە ئىنسانىي ياردەمنى ئۆزىگە ۋەزىپە بىلگەن
بىر مۇنچە خەير سۆيەر تەشكىلاتلار ئۇلارغا قولدىن
كېلىشىچە ياردەم قىلدى . پەقەت تۈركىيەدىكى « ئىنسانىي
ياردەم تەشكىلاتى » بىر يىل ئىچىدە چىچەنستانغا 4
مىليون دوللار نەق پۇل ۋە 10 مىڭ توننا يىمەك -
ئىچمەك ، كىيىم - كېچەك ۋە باشقا ياردەم ئەشياسىرى
ئېۋەتتى . روسىيەنى ئىچىگە ئالغان پۈتۈن دۇنيادىكى

قازاندى ۋە پەقەت شەرقتلا قالغان مەزلۇم مىللەتلەرنىڭ
 ئازاتلىقى ئۈچۈن ئىلھام مەنبەسى. قاراڭغۇلۇقتىن
 قۇتۇلۇشتا يول كۆرسەتكۈچى مەشھەل بولدى. مەن
 ئوقۇغۇچىلىرىمىزنى خەۋەردار قىلىش ئۈچۈن
 چىچەننىستاننىڭ مىللى ماركىزىنى تەرجىمە قىلىپ
 سىزلەرنىڭ دىققىتىڭىزگە ئىلاۋە قىلىشنى ئۇيغۇن
 كۆردۈم.

كېچە بۆرە تۇققاندا، دۇنياغا كۆز ئاچتۇق بىز،
 ھۆكرىگەندە تاڭدا بىز، ئارىلان قويۇلدى ئىسمىمىز.
 لا ئىلاھە ئىللەللاھ.

بۈركۈتلەر ئۇۋىسىدا سۈت ئەمدۈردى ئانىمىز،
 ئات ئۈستىدە ئۈگەتتى جەڭ قىلىشنى ئاتىمىز.
 لا ئىلاھە ئىللەللاھ.

ھەق ئۈچۈن، ۋەتەن ئۈچۈن يېتىشتۈردى ئانىمىز،
 كىم ئۇنىڭغا كۆز تىكسە، مەرگەن بولدۇق ھەممىمىز.
 لا ئىلاھە ئىللەللاھ.

بىز تاغلارنىڭ بۈركۈتى زەپەرلەردە يېتىشكەن،
 ئاپەتتىن ۋە ئۇرۇشتىن ھېچ يېڭىلىپ چىقمايمىز.
 لا ئىلاھە ئىللەللاھ.

ھارارەتتىن تاغ - تاشلار ئېرىسمۇ سۇ كەبى،
 ھاياتتىن ۋە ئۇرۇشتىن يۈزى قارا چىقمايمىز.
 لا ئىلاھە ئىللەللاھ.

بومبىلاردىن توزغاقتەك تىتلىساڭمۇ دىيارىم،

زۇلۇمنى قوبۇل قىلغۇچى مەزلۇممۇ شۇنچىلىك
جىنايەتكاردۇر. چۈنكى زالىم ئۆز كۈچىنى
مەزلۇملارنىڭ ئىچىدىن ئالىدۇ. زالىمنىڭ زۇلمىنى
مەزلۇم رەت قىلسا، ئۇ ھېچ كىمگە زۇلۇم قىلالمايدۇ.

چىچەنستانغا قارىغاندا شەرقىي تۈركىستاننىڭ
جۇغراپىيىۋى شارائىتى، مۇھىتى، ئىمكانلىرى ئۇرۇش
قىلىشقا ۋە بۇ ئۇرۇشنى ئۇزۇن ۋاقىت داۋاملاشتۇرۇشقا
پەۋقۇلئاددە پايدىلىق. ۋەتەننى قۇتقۇزۇش روھى ۋە
ئىرادىسىمۇ خەلقىمىزدە، بولۇپمۇ مۇجاھىت
ياشلىرىمىزدا چىچەنلەردىن كەم ئەمەس. پەقەت
تەشكىللىنىش، باشلاش ۋە بۇ ئۇرۇشنى قانداق ئېلىپ
بېرىش بۇ ئىنقىلابنىڭ ئېغىر يۈكىنى زىممىسىگە ئالغان
مىللى يولباشچىلارنىڭ قارار قىلىشىغا باغلىقلا قالدى.

ئىنشائاللاھ، چىچەن روھى شەرقىي تۈركىستاندا تېز
سۈرئەتتە ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ. ئىماننىڭ تەڭداشسىز
كۈچىنى قەھرىمان چىچەنلەر دۇنياغا كۆرسەتتى. شۇ
ئاندا ئىماننىڭ تەڭداشسىز كۈچىنى دۇنياغا ئىككىنچى
قېتىم كۆرسىتىش نۆۋىتى باغرى ئىنتىقام - قىساس
تۇيغۇسى بىلەن تولغان، ئازاتلىققا تەشنا، مەزلۇم شەرقىي
تۈركىستانغا كەلدى.

ئېزىلگەن خەلقلەرنىڭ دوستلىرى چىچەننىستاننى ئۇرۇش مەيدانىدا يالغۇز قويمىدى. ئۇرۇش جەريانىدا چىچەن مۇجاھىتلىرىدىن 25 مىڭ، قورالسز ئاھالىدىن 15 مىڭ، جەمئىي 40 مىڭ ۋەتەن ئەۋلادى شېھىت بولدى. چىچەننىستاننىڭ دۆلەت باشلىقى، گېنېرال جەۋھەر دودايېۋ 1996-يىلى 4-ئاينىڭ 24-كۈنى چىچەننىستاننىڭ گەكھى - شۇ دىگەن يېرىدە روس بومباردىمانى بىلەن 52 يېشىدا شېھىت بولدى. ئەمما چىچەن مۇجاھىتلىرى ۋەتەننىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن ئۇرۇشنى تېخىمۇ ئەۋجىگە چىقاردى. 1996-يىلى 8-ئايدا روسىيە ھۆكۈمىتى ئۇرۇشنى توختۇتۇپ كېلىشىم قىلىشقا مەجبۇر بولدى ۋە چىچەننىستان بىلەن ئۇرۇش توختۇتۇش كېلىشىمى ئىمزالدى. 1997-يىلى 5-ئاينىڭ 12-كۈنى روسىيە دۆلەت باشلىقى بورىس ياتسېن بىلەن چىچەننىستان دۆلەت باشلىقى ئارىسلان مەشەدوۋ، موسكۋادىكى كىرومۇبىل سارىيىدا «روس - چىچەن ئارىسىدا 400 يىل داۋام قىلغان ئۇرۇشنى ئاخىرلاشتۇردۇق» دەپ ئېلان قىلغان تىنىچلىق كېلىشىمى ئىمزالاندى.

چىچەننىستاندا تۆكۈلگەن قان، بېرىلگەن شېھىتلەر بىكارغا كەتمىدى. چىچەننىستان ئەبىدى مۇستەقىللىقىغا ئېرىشتى. بۇ پاكىتتىن ئۇنى كۆرۈپ ئالغىلى بولىدۇكى، زۇلۇم قىلغۇچى زالىم قانچىلىك جىنايەتكار بولسا،

بىلەن شەرەپلىنىشكە ۋە سىلە بولغان، ۋە تىنىمىزنى مۇستەقىل، مىللىتىمىزنى ئازات، دىنىمىزنى مۇبارەك قىلىپ مۇھاپىزەت قىلغان كىشى سۇلتان سۇتۇق بوغراخان دۇر. بىز سۇلتان سۇتۇق بوغراخاننىڭ، سۇلتان سەئىد خاننىڭ خاننىڭ، ياقۇپ بەگنىڭ، سابىت داموللام، مۇھەممەت ئەمىن بوغرانىڭ، ئىلىخان تۆرەمنىڭ ئەۋلاتلىرىمىز.

بىز ئاپپاق غوجا، بورھان شەھىدى، سەيپىدىن ئەزىزىلەرنىڭ ئەۋلادى ئەمەس. ۋە تەن ساتقۇچىلار ۋە سېتىلغان بۇ مۇبارەك ۋە تەندە بېشىنى ئىگىپ خىتايلىرىنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئىشلىگەنلەر تارىخىمىزنىڭ ئەڭ لەنەتلىك مەلئۇنلىرىدۇر. زۇلۇمغا بوي ئىگىپ ئۆتكەنلەر مۇ بىزدىن ئەمەس. ئەمما، ئىككى يۈز يىللىق ھاقارەتلىك مۇستەملىكە تارىخىمىزدا بولۇپمۇ 50 يىلغا يېقىن كوممۇنىست مۇستەملىكىسى ئاستىدا مىللىي پىسخولوگىيىمىزدە، مىللىي ئەخلاقىمىزدا ئېغىر كىرىلىنىش بولدى. كوممۇنىستلاردىكى يۈزسىزلىك، ئىككى يۈزلىمىلىك، ئۆز-ئارا سۈيىقەست، كىشىلەر ئارىسىغا زىددىيەت ئۇرىقىنى چېچىش، باشباشتاقلققا قۇترىتىش ھۇنرىنى ئۈگەنگەن يەنە بىر مۇنچە ئادەملەر بار. بۇ خىل ئادەملەر ئۇ مىسجەز-خۇلقى بىلەن بىزنىڭ مىللىي ئىنقىلاپ سېپىمىزگە كىرىشى مۇمكىن. ئۇنىڭدىن باشقا (مەن يىپەلمىگەن

ھەممىدىن مۇھىم مىللى ۋەزىپە - ئىتتىپاقلىق.

بىر مىللەتنى توپ - زەمبىرەك، ئايروپىلان، راکېتا، تانكا، پىلىموتلارنىڭ تار-مار قىلالمايدىغانلىقىنى چىچەنلەر تەرىپىدىن ئىسپاتلانغانلىقىنى كۆردۈك. ئەمما دۈشمەن قورال كۈچى بىلەن پارچىلىيالمىغان مىللەتنى ئىچكى ئىختىلاپلار، ئىتتىپاقسىزلىق، ھەركىم ئۆزىنى ئەقىللىق، ئۆزىنىڭكىنى توغرا ھىساپلاشتىن كېلىپ چىققان مەنەنچىلىك ۋە بۇ سەۋەپتىن مىللەتنىڭ گوروھلارغا بۆلۈنىشى نەتىجىسىدە تار-مار بولۇپلا قالماي خەلقىمىزنىڭ قۇربانلىق قويلارغا ئوخشاش ئۆلۈم ئالدىدا چارىسىز ھالدا ئۆلۈپ كەتكەنلىكلىرىنى شەرقىي تۈركىستاننىڭ يېقىنقى تارىختىكى پاجىئەلىرىدە كۆردۈك. بۇ قانلىق ساۋاقلاردىن بىز ئىبرەت ئېلىشىمىز كېرەك ۋە ئىبرەت ئالالايمىز. چۈنكى بىز كونا ئۇيغۇرلاردىن ئەمەس، كونا مۇسۇلمانلاردىن ئەمەس. بىز يېڭى ئۇيغۇرلار، يېڭى مۇسۇلمانلارمىز. بىزنىڭ كونسىلاردىن پەرقىمىز، خىتايلارنىڭ بىزنى بوزەك قىلىشىغا، خارلىشىغا، ئۆلتۈرۈشىگە ھېچ سۈكۈت قىلىپ تۇرمايمىز. بىز بۇ ۋەتەندە چەتئەللىكلەرگە قۇل بولغۇچىلارنىڭ ئەۋلادى ئەمەسمىز. بىزنىڭ ئەجداتلىرىمىز، بۇ زىمىندا بۇ خەلقىمىزنى مۇسۇلمانلىق

ئەمما باشقىلارنىڭ « ئىنقىلاپچى » دىگەن نامى
 چىقىمىسۇن دەيدىغانلار. ئىنقىلاپ سېپىگە كىرىۋالغان بۇ
 خىل ئادەملەرنىڭ زىيىنى قوراللىق دۈشمەندىن ئېغىر
 بولىدۇ. خەلقىمىز دۈشمەننىڭ گەپلىرىگە ئىشەنمەيدۇ.
 ئەمما ئىنقىلاپچى قىياپىتىگە كىرىۋالغان بۇ خىل
 ئادەملەرنىڭ گېپىگە ئىشىنىدىغان ساددا ئادەملەر كۆپ.
 بۇ خىل ئادەملەرنىڭ مۇجاھىتلار ئارىسىدا، ئىنقىلاپ
 يېتەكچىلىرى ئارىسىدا، ئۇ يۇرتلۇقلار بىلەن بۇ
 يۇرتلۇقلار ئارىسىدا پىتتە تارقىتىشىدىن، ئارىمىزنى
 بۇزىشىدىن قەتئىي ھوشيار بولۇشىمىز لازىم. ئۆزىنى
 تۈزەتمىگەن بۇزغۇنچىلارنى ۋەتەن خائىنلىرى قاتارىدا
 بىر تەرەپ قىلىش كېرەك. بىر نەچچە ئادەمنىڭ چىقىم
 بولۇشى مۇھىم ئەمەس، مىللى سېپىمىزنىڭ بۇزۇلماي
 ئۇيۇل تاشتەك تۇرۇشى ھەممىدىن مۇھىم. ئۇنىڭدىن
 باشقا ئىتتىپاقلىقنى، بىرلىكنى بۇزىدىغان بەزى ئامىللار
 ياخشى نىيەتلىك، ھەتتا مۇجاھىت، مۇجاھىت
 يولباشچىلىرى بولغانلاردىمۇ ئوتتۇرىغا چىقىشىنى
 تومسۇپ قالغىلى بولمايدىغان بىر ھادىسە. بەزىلەر
 دۈشمەن بىلەن ئۇرۇش قىلغان، قەھرىمانلىق كۆرسەتكەن
 مىللەت ئىچىدە ئېتىۋارغا ئېرىشكەن، ئەمما مەدەنىيەت
 مەۋجىتىنىڭ تۆۋەنلىگىدىن ياكى مەجەزى سەۋەبىدىن
 ئۆزىنى ئاللا ياراتقان بىر بەندە ئىكەنلىگىنى ئۇنتۇپ،
 مەندىن باشقىلار ھېچنەمە ئەمەس، دەيدىغان كىبىر

ئاشقا توپا چۈشسۇن. « دەيدىغانلارمۇ بار. بۇخىل
 ئادەملەر توغرا نىيەت بىلەن مىللىي ئىنقىلاۋىمىزغا
 قوشۇلمايدۇ. بۇلارنىڭ بەزىلىرى شېھىت بولۇش
 ئۈچۈن ئەمەس، خەلقىمىزنىڭ مىللىي ۋە دىنىي
 تۇيغۇلىرىدىن پايدىلىنىپ لىدەر بولۇش، مەنپەئەتكە
 ئېرىشىش ئۈچۈن قاتنىشىدۇ ۋە شۇ نىيەتكە كۆرە
 ئەتراپىغا ئادەم توپلايدۇ. مىللىي مەنپەئەتمىزنىڭ پايدا-
 زىيىنى بىلەن ھىساپلاشمايدۇ. بەزىلىرى «
 ۋەتەنپەرۋەرلىك» سۆزىنى خۇددى مېھماندارچىلىقتا
 كىيلىمىغان يېڭى كىيىم قاتارىدا كۆرىدۇ. جامائەتنىڭ
 ئالدىغا چىققاندا بۇ «كىيىم» نى كىيىدۇ. ئۆيگە
 كەلگەندە يېشىپ ئىشكاپقا سېلىپ قويدۇ. بەزىلىرى «
 ۋەتەنپەرۋەرلىك» نى قوساق تويغۇزۇشنىڭ ۋاستىسى
 ياكى تىلەمچىلىك قىلىدىغان «تاۋاق» قاتارىدا
 كۆرىدۇ. كېيىنكى ئىككى خىل كىشىلەر ۋەتەن، مىللەتكە
 چوڭ زىيان يەتكۈزەلمىسىمۇ، ئەمما ھەقىقىي
 ۋەتەنپەرۋەر، مىللەتسۆيەرلەرنىڭ جەمىيەتتىكى
 ئابرويىنى خۇنىكلەشتۈرۈشتە دۈشمەنلىرىمىزگە ۋاستە
 بولۇپ بېرىدۇ. بىز ئۈچۈن ئەڭ خەتەرلىگى، خەلق
 ئىچىدە ئاز-تولا ئابرويى بار ئەمما كۆرەلمەس،
 ھەسەتخور، شۆھرەتكە ئامراق، بىراق، «ئۈزۈم پىش،
 ئاغزىمغا چۈش» دەيدىغان ئادەملەردۇر. بۇلار ئىنقىلاب
 بولمىسىمۇ مەيلى، ۋەتەن، مىللەت قۇتۇلمىسىمۇ مەيلى،

شۇنى بىلىش كېرەككى، ۋەتنى دۈشمەن ئىشغالى ئاستىدىكى ھېچبىر مىللەتنىڭ مىللى داھىلىرى، دىنىي داھىلىرى، قەھرىمانلىرى، ئالىملىرى، شائىر-يازغۇچىلىرى، ئىنقىلاپچىلىرى باشقا مىللەتلەر تەرىپىدىن تونۇلغان ئەمەس. ئالدى بىلەن مىللەت ئازات بولىدۇ، دۆلەت مۇستەقىل بولىدۇ. ئاندىن كېيىن ئۇ دۆلەتنىڭ تارىختىكى پۈتۈن مىللى داھىلىرى، دىنىي داھىلىرى، قەھرىمانلىرى، ئالىملىرى، يازغۇچى - شائىرلىرى ۋە باشقىلىرى تونۇلۇشقا باشلايدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئارقىسىدا بىر دۆلەت بار. مىللەت قۇل ھاياتتا، ۋەتەن دۈشمەن ئىشغالى ئاستىدا تۇرغان ۋەزىيەتتە كىم تونۇلۇشقا قانچىلىك ئالدىرىسا ئالدىرىسۇن دۇنيا ئۇنىڭغا ئېتىۋار قىلمايدۇ. شۇڭا تونۇلۇشنى ئارزۇ قىلغانلار پۈتۈن بارلىقىنى ۋەتەننىڭ مۇستەقىللىقى، مىللەتنىڭ ئازاتلىقى، دىننىڭ، مەدەنىيەتنىڭ گۈللىنىشى ئۈچۈن خىزمەت قىلىشۇنكى، ئۇ خىزمەتلىرىنىڭ ئۆزى ئۇلارنى ھەم مىللىتىگە، ھەم دۇنياغا تونۇتىدۇ. ھەممىدىن مۇھىمى جانابى ئاللاھ ئالدىدا ھەر ئىككى دۇنيادا يۈزى يورۇق بولىدۇ.

بۈگۈن شەرقىي تۈركىستانلىقلاردىن دۇنيا بىلىدىغان ئىككى ئۇلۇق شەخس بار. بىرى يۈسۈپ خاس ھاجىپ، يەنە بىرى مەخمۇت قەشقەرىي. ئۇلار كىملىەر؟ ئۇلار 10. ئەسەردە شەرقىي ۋە غەربىي

بولشى مۇمكىن. ئەگەر بۇخىل خاتا خاھىش دەرھال تۈزىتىلمىسە ياكى ئالدى ئېلىنمىسا، ئافغانساندىكى ئىچكى ئۇرۇشقا ئوخشاش پاجىئەلەرنىڭ ئۇرۇغى ۋە تىنىمىزدە چېچىلغان بولىدۇ ۋە بۇ خاتانىڭ بەدىلىنى كېلەچەكتە مىللىتىمىز ئۆتەشكە مەجبۇر قالىدۇ. دۈشمەن بۇ پۇرسەتلەردىن پايدىلىنىپ كېتىدۇ.

بەزىلەر ياخشى يېتىشكەن دىنىي ئەرباب، جامائەت ئىچىدە ھۆرمىتى بار، جىھادنىڭ ھازىرلىنىشىدا ھەسسى بار. ئەمما، يەنىلا مەدەنىيەت سەۋىيەسى ۋە مەسجەزى، تەجىربىسىزلىكى تۈپەيلىدىن ئۆزىنى پەۋقۇلئاددە چوڭ سانايىدىغان كىبىر ۋە تەكەببۇرلۇق ئىچىدە باشقا دىنىي جامائەتلەرنى، دىنىي ئەربابلارنى تۆۋەن كۆرىدىغانلار، ئۆزىدىن باشقىلارنىڭ مۇسۇلمانلىقىدىن گۇمانلىنىدىغانلار ئوتتۇرىغا چىقىشى مۇمكىن. بۇ خىل ھادىسىلەرنىڭ ئالدى ئېلىنمىسا يەنىلا مۇسۇلمان خەلقىمىزنىڭ، ئازاتلىق ئۈچۈن جىھاد قىلغۇچىلارنىڭ سېپىدە ئېغىر بۆلۈنۈش پەيدا قىلىشى مۇمكىن. بەزىلەر بىر تۇخۇمنى تۇغۇپ قويۇپ پۈتۈن مەھەللىگە قاقاھلاپ خوش خەۋەر بېرىشكە ئالدىرىغان توخۇدەك، قىلغان خىزمىتىنى باشقىلارنىڭ كۆرمەي قېلىشىدىن ئەنسىرەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن مەخپىيەتلىكنىڭ ئاشكارىلىنىپ قېلىشىغا سەۋەپ بولىدۇ. مىللىي سېپىمىز زىيانغا ئۇچرايدۇ.

بالا تۇغالمدىمۇ؟ تۇغدۇ. ئەمما، يات ھاكىمىيەتلەر ئۇلارنىڭ تالانتىنى كۆرمىستىدىغان مەيدان بەرمىدى. ياكى ئۆزلىرى ئۈچۈن ئىشلەتتى. ئەسلىدە خەلق ئىچىدە ھۆرمەتكە سازاۋەر بولۇشقا تېگىشلىك ئادەملەر نەپرەتكە سازاۋەر بولدى. ياكى مىللەت تەرىپىدىن خاتىرىلەنمىدى. مۇستەقىللىق، ئۆز-ئۆزىگە خوجا بولۇش - ئۇ مىللەتنى، ئۇ مىللەت مۆتىۋەرلىرىنى تونۇتۇشنىڭ بىردىنبىر كاپالىتىدۇر. ۋەتەننى دۈشمەن ئىشغالىيەتتىن قۇتۇلدۇرۇش كۈرىشى جەريانىدا، ھەممىدىن مۇھىم مىللى ۋەزىپىنىڭ ئىتتىپاقلىق ئىكەنلىكىنى قايتا-قايتا تەكىتلەيمەن.

ئىتتىپاقلىق، ئىتتىپاقلىق، ئىتتىپاقلىق دەپ داۋاملىق تەكرارلاشقا ۋە بۇ ئىتتىپاقلىققا ئەمەل قىلىشقا پەۋقۇلئاددە ئېھتىياجىمىز بار. مىللى ئىتتىپاقلىقنى بۇزغۇچىلارنى كەچۈرمەيمىز. ئۇ ھەتتا ئۆز ئوغللىمىز بولسىمۇ، ئۇنىڭغا يۈرگىمىز كۆيۈپ تۇرىمۇ، كۆز يېشى تۆكۈپ تۇرۇپ ئۇنى بوغۇزلاشقا مەجبۇرمىز. چۈنكى، باشقا چارىمۇ يوق.

بىزنىڭ خەلقىمىز دۇنيادىكى ئەڭ ئاق كۆڭۈل، ئەڭ مەھسى، ئەڭ مەرت، ئەڭ كەڭ قوساق، ئەڭ مېھماندوست، ئەڭ خۇشچاقچاق خەلىقتۇر. خەلقىمىزنىڭ خارەكتېرىدە ئىتتىپاقلىقنى تەمىن ئېتىدىغان بارلىق ئامىللار مەۋجۇت. پەقەت بىز خائىن ۋە

تۈركىستاننى ئۆز ئىچىگە ئالغان مەركىزى قەشقەر بولغان قاراخانىيلار دۆلىتىدە مەيدانغا كەلگەن تارىخىي شەخسلەر. «قۇتاتغۇبىلىك» دۆلەت قۇرۇش ۋە دۆلەتنى ئىدارە قىلىش ھەققىدە يېزىلغان دۇنيادىكى تۇنجى كىتاب بولۇپ، ياۋروپا ئالىملىرى «ياۋروپا دۆلەتلىرى دۆلەت تەشكىلاتى قۇرۇشنى ۋە دۆلەتنى قانداق ئىدارە قىلىشنى قۇتاتغۇبىلىكتىن ئۆگەندى. «دەپ يازىدۇ. بۇ كىتابنىڭ ئاپتورى يۈسۈپ خاس ھاجىپ. «دىۋان لوغەتى تۈرك» (يەنى تۈركىي تىللار دىۋانى) دۇنيادا تىل لوغىتى تۈزۈشنىڭ تۇنجى نەمۇنىسى. بۇ كىتابتىن بۇرۇن دۇنيادا تىل لوغىتى بولغان ئەمەس. بۇ كىتابنىڭ ئاپتورى بولسا مەخمۇت قەشقەرى.

ئەگەر مۇستەقىل مىللى دۆلىتىمىز بولمىسا ئىدى، بۇ دۇنياۋى ئالىملار، بۇ تارىخىي شەخسلەر مەيدانغا كېلەرمىدى؟

شۇ ئاچچىق ھەققەتنى سۆزلەشكە مەجبۇر مەنكى، ۋەتىنىمىز غەيرى مىللەتلەر تەرىپىدىن ئىستىلا قىلىنغان تارىختىن بېرى دۇنيا سىياسى تارىخىدا، دۇنيا مەدەنىيەت تارىخىدا ئىسمى يېزىلغان بىر مۇشەرقىي تۈركىستانلىق يوق. نېمىشقا؟ چۈنكى، تارىخىي شەخسلەرنىڭ يارىتىلىشىغا ئىمكان يارىتىپ بېرىدىغان مىللى دۆلىتىمىز يوق ئىدى.

بۇ دەۋرلەردە ئۇيغۇر ئانىلىرى تالانتلىق، قابىلىيەتلىك

بۈگۈن ئەرەپلەر ئىچىدە مۇسۇلمانلار بار، خىرىستىيانلار بار، مۇسەۋىيلەر (يەھۇدى دىنىدىكىلەر) بار. تۈركلەردىمۇ مۇسۇلمانلار بار، خىرىستىيانلار بار، مۇسەۋىيلەر بار. بۈگۈن ئىسرائىلىيەدە كۆچمەن 30 مىڭ تۈرك يەھۇدىسى ياشايدۇ. تۈركچە مەكتەپلەر بار. ئۆزبەكىستاننىڭ بۇخارا، سەمەرقەنت رايونلىرىدا 50، 60 مىڭ ئەتراپىدا ئۆزبېك يەھۇدىسى بار. ئەمما ئۇيغۇرلاردا مۇنداق بىر ھادىسە يوق. پۈتۈن مىللەت ئۆزىنى مۇسۇلمان قوبۇل قىلىدۇ. گەرچە ھەممەيلىن ئىسلام ئەقىدىلىرىنى تولۇغى بىلەن كۈندىلىك ھاياتىدا ياشىتىلمىسۇ، بەزىلەر ھەتتا ئىسلام دىنىغا خىلاپ ھايات يولىدا ياشاۋاتىمۇ، يەنىلا ئۆزىنى مۇسۇلمان دەپ ھىساپلايدۇ. ھەتتا ھاراق ئىچىپ مەس يانقان بىرمىنى « ئىمانسىز » دىسىڭىز خاپا بولىدۇ. ۋە ئۆزىنىڭ مۇسۇلمان ئىكەنلىكىنى، ھاراقنى دەرتتىن ئىچكەنلىكىنى سۆزلەشكە باشلايدۇ. بىرقىسىم ۋەتەنداشلىرىمىزنىڭ ئىماندىن ئۇزاقلىشىشى، شەرقىي تۈركىستاندا 50 يىل توختاۋسىز ئېلىپ بېرىلغان خۇداسىزلىق تەشۋىق - تەربىيە، مۇسۇلمان خەلقىنى ئىسلام دىنىدىن ئايرىش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان زۇلۇم ۋە بېسىم ئۈستىگە قۇرۇلغان كوممۇنىست مۇستەملىكىچى تۈزۈمنىڭ كەلتۈرۈپ چىقارغان پاجىئەلىرى. بۇ ئۇلارنىڭ گۇناھى ئەمەس. ئەمما ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بەزىلىرى دىنىي

بۇزغۇنچىلارنىڭ پائالىيەتلىرىنى قەتئى تەدبىرلەر بىلەن چەكلىيەلسەكلا، مىللى بىرلىكىمىز پولات سېپىلگە ئايلىنىدۇ. دۈشمەن قانچىلىك كۈچلۈك بولسىمۇ بىزنى ھېچنەمە قىلالمايدۇ.

مىللى سېپىمىزنىڭ ئىچكى قىسمىدا بولسا، شەرقىي تۈركىستانمىزنىڭ مۇستەقىللىقىنى، خەلقىمىزنىڭ ئازاتلىقىنى ئارزۇ قىلغان ھەممە تەشكىلات، گوروھ، جامائەت، شەخسلەرنىڭ ھەممىسى بىزنىڭ مۇجاھىتلار سېپىمىزنىڭ ئايرىلماس بىر قىسمى دەپ قارايمىز.

ئىستىقلالىمىزنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن:

1- پەقەتلا دىن ئۈچۈن، ئىسلام ئۈچۈن دەپ يولغا چىققانلار بار. 2- دىن ئۈچۈن، ۋەتەن ئۈچۈن دەپ يولغا چىققانلار بار. 3- ۋەتەن ئۈچۈن، مىللەت ئۈچۈن دەپ يولغا چىققانلار بار. 4- پەقەت ۋەتەن ئۈچۈن دەپ يولغا چىققانلار بار. ئەمما ھەممەيلەننىڭ بىرلىشىدىغان بىر نۇقتا، بىر نىشانى بار. ئۇ بولسىمۇ ۋەتىنىمىزدىن جۇڭگونىڭ مۇستەملىكىچى كۈچلىرىنى ھەيدەپ چىقىرىش؛ خەلقىمىزنىڭ ئارزۇسىغا ئۇيغۇن مۇستەقىل، ئەركىن بىر دۆلەت قۇرۇش.

شەرقىي تۈركىستاننىڭ يەرلىك خەلقى، بولۇپمۇ ئاساسى گەۋدىنى تەشكىل قىلغان ئۇيغۇرلار يۈزدە يۈز مۇسۇلمان خەلىقتۇر. دۇنيادا بىر مىللەتنىڭ تامامەن بىر دىنغا مەنسۇپ بولۇشى ئاز كۆرۈلگەن بىر ھادىسە.

كشىلەردۇر. ياقۇپبەگ بەدەۋلەت ھەربىي ئادەم بولسىمۇ ئىمانى كامىل بىر مۇسۇلمان ئىدى. غوجىلار ئىنقىلاۋىدىكى بورھانىدىن غوجىدىن باشلاپ پۈتۈن ئىنقىلاپ يولباشچىلىرى دىنى رەھبەرلەر ئىدى. 1933- يىلى قەشقەردە قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان دۆلىتىنىڭ قۇرغۇچىسى سابىت داموللام دىنى ئالىم ئىدى. خوتەن ئىنقىلاۋىنىڭ يولباشچىسى ۋە شەرقىي تۈركىستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ ئاساسچىسى مۇھەممەد ئەمىن بوغرا دىنى ئالىم ئىدى. غۇلجىدا 1944- يىلى قۇرۇلغان شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرغۇچىسى ۋە دۆلەت باشلىقى ئېلىخان تۆرەم دىنى ئالىم ئىدى. 1937- يىلىدىن 1951- يىلىغىچە ئالتاي تاغلىرىدىن تاكى چىڭخەي يايلاقلىرىغىچە بولغان پايانسىز زىمىنلاردا خىتاي ۋە روس ئارمىيىسى بىلەن توختاۋسىز جەڭ قىلغان قازاق خەلقىنىڭ ئىپتىخارلىق پەرزەنتى ئوسمان باتۇر ھەرقانداق قىيىن ۋە خەتەرلىك شارائىتلاردا مۇبەش ۋاخ نامىزىنى قازا قىلمايدىغان تەقۋادار مۇسۇلمان ئىدى. جۇڭگو كوممۇنىست ھاكىمىيىتى شەرقىي تۈركىستاننى ئىستىلا قىلغان تارىختىن باشلاپ بارىن ئىنقىلاۋىنىڭ يول باشچىسى مەرھۇم زەيدىن يۈسۈپكېچە بولغان بارلىق مىللى ئىنقىلاپلارنىڭ داھىلىرى ئىسلام ئەقىدىلىرى بىلەن يېتىشكەن دىنى ئەرباپلاردۇر. 1997- يىلى 2- ئاينىڭ 4- كۈنىدىن 7- كۈنىگىچە غۇلجىدا ئېلىپ بېرىلغان ۋە

تەربىيەدىن مەھرۇم يېتىشكەن زىيالىلىرىمىزنىڭ بىلىملىك، ۋەتەنپەرۋەر، مىللەت سۆيەر بولۇشىغا قارىماي، بىزنىڭ كېيىن قېلىشىمىزنى، مۇنقەرز بولۇشىمىزنى ئىسلام دىنىدىن كۆرىدۇ. بۇ ئاتىزىم تەربىيەسىدە يېتىشكەن، ئۆز تارىخىنى ياخشى بىلمەيدىغان، رېئاللىقنىمۇ ياخشى تەتقىق قىلمىغان، ئۆز مىللى مەدەنىيىتى بىلەن ياخشى تونۇشمىغان كىشىلەرنىڭ پىكىرىدۇر. ئۇلار ئۆزلىرىنى مۇسۇلمان دەپ بىلىشىمۇ مۇسۇلمان ھاياتىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى ياخشى بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن تارىختا خۇراپاتلىق تۈپەيلى مىللىتىمىز ئىچىدە ئۆتكۈزۈلگەن بەزى خاتالىقلارنى ئىسلام دىنى دەپ بىلىدۇ. بىز مۇسۇلمان بولۇپ مۇنقەرز بولغان بولساق، كېيىن قالغان بولساق، تىبەتلىكلەر، موڭغۇللار مۇسۇلمان ئەمەس تۇرۇقلۇق مۇنقەرز بولدى؛ كېيىن قالدى؛ بۇنىڭغا نەمە دەيمىز؟

بىزنىڭ كېيىن قېلىشىمىزدا جۇغراپىيىۋى، تارىخىي شارائىتتىن كېلىپ چىققان بەزى مەسىلىلەرنى دىنغا ئارتىپ قويۇش ھەقسىزلىق بولىدۇ. كېيىن قالغان ئىسلام دىنى ئەمەس بىز. دىنغا نۇقسان يەتكۈزگەنمۇ بىز. بولۇپمۇ بىز ۋەتەننى قوغداش ۋە ۋەتەننىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلغان پۈتۈن تارىخىي كۆرۈنۈشلەرگە قارايدىغان بولساق ئىنقىلاپ يېتەكچىلىرىنىڭ ھەممىسى ئىمانى كامىل، قەلبى ئىمان نۇرى بىلەن تولغان

ئەربابىمىز ۋەتەن، مىللەت دەپ ئىنقىلاپ قىلغانلار،
 دېمۇكراتىيە دەپ ئىنقىلاپ قىلغانلار، ئازاتلىق -
 ئەركىنلىك دەپ ئىنقىلاپ قىلغانلارنىڭ خىتايىدىن پەرقى
 يوق؛ بىز پەقەتلا ئىسلام دەپ ئىنقىلاپ قىلىمىز، جىھاد
 قىلىمىز دەۋاتىدۇ. ھەتتا ئۇلار، ئىنقىلاپتا بىزنىڭ
 يولىمىزغا كىرمىگەنلەرنى ئۆلتۈرىمىز دەۋاتىدۇ. ئەگەر
 ئۇلار ھەقىقىي مۇسۇلمان بولسا شۇنى بىلىشى لازىمكى؛
 ئاللاھ - ئەئالا بىزنى بىرىنچىدىن ئىنسان قىلىپ ياراتتى؛
 ئىككىنچىدىن تۈرۈك ئېرقىغا مەنسۇپ ئۇيغۇر قىلىپ
 ياراتتى؛ ئۈچىنچىدىن بىزنى مۇسۇلمان قىلىپ ياراتتى؛
 تۆتىنچىدىن بىزگە ۋەتەن سۈپىتىدە شەرقىي
 تۈركىستاننى بەخش ئەتتى؛ پۈتۈن نىشمەتلىرىمىزنى بۇ
 ۋەتەندىن بەردى. بىزگە بۇ ۋەتەننى سۆيىدۈردى. ئاللاھ
 - تائالا خالىسا بىزنى ئەرەپ قىلىپ يارىتىشى مۇمكىن
 ئىدى. ئەمما ئۇيغۇر قىلىپ يارىتىپتۇ. خالىسا ئافرىقىلىق
 قىلىپ يارىتىشى مۇمكىن ئىدى، ئەمما ئاسىيالىق،
 شەرقىي تۈركىستانلىق قىلىپ يارىتىپتۇ. خالىسا بىزنى
 بۇددىست ياكى خىرىستىيان قىلىپ يارىتىشى مۇمكىن
 ئىدى. قەلبىمىزگە ئىمان نۇرى بېرىپ مۇسۇلمان قىلىپ
 يارىتىپتۇ.

بىز ئۆزىمىزنىڭ ئۇيغۇر مىللىتىگە مەنسۇپ
 بولۇشىمىزنى، شەرقىي تۈركىستانلىق بولۇشىمىزنى
 ئۆزىمىز تاللىمىدۇق ۋە تاللىشىمىزمۇ مۇمكىن ئەمەستى.

پۈتۈن دۇنياغا شەرقىي تۈركىستاننى يەنە بىر قېتىم تونۇتقان غولجا ۋە قەسىننىڭ لىدەرى ئابدۇخېلىلمۇ قەلبى ئىمان نۇرى بىلەن تولغان دىنىي زات. بۈگۈن مۇبارەك ۋە تىنىمىز ئۈچۈن شېھىت بولۇۋاتقان، تۈرمىلەردە يېتىۋاتقان، ۋە تەننىڭ شان - شەرىپىنى قوغداش ئۈچۈن شېھىت بولۇشقا تەييار تۇرىۋاتقانلارنىڭ مۇتلەق كۆپچىلىگى ئىسلام ئەقىدىلىرى بىلەن يېتىشكەن تالىپلاردۇر.

ۋە تەنپەرۋەرلىك روھىنى بىر دەرەخ دەپ پەرەز قىلساق، ئىمان ئۇ دەرەخنى ياشارتىدىغان سۇدۇر. سۇمىز دەرەخ ياشارمايدۇ.

شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئازاتلىقى يولىدىكى ئەڭ ئاساسلىق كۈچىمىز ئىمان بىلەن يېتىشكەن مۇجاھىتلار قوشۇنىدۇر. مۇجاھىت دىمەك، ئىسلام دىنى ئۈچۈن، ۋەتىنى ئۈچۈن، مىللىتى ئۈچۈن جىھاد يولىنى تاللىغان ئاللاھنىڭ ئەسكىرى دىمەكتۇر. سوۋېت قىزىل ئارمىيەسىنى ئافغانىستاندىن ھەيدەپ چىقارغانلار مۇجاھىتتۇر. بۇمىنا - ھەرسەكتىن سېرىپ ئارمىيەسىنى ھەيدەپ چىقارغانلارمۇ مۇجاھىتتۇر. چىچەننىستاندىن روس ئارمىيەسىنى چىقارغانلارمۇ مۇجاھىتتۇر.

بىز مۇجاھىتلارنىڭ قىممىتىنى بىلىشىمىز كېرەك. ئۇلارنىڭ قىممىتىنى بىلىش — ۋە تەننىڭ قىممىتىنى بىلىش دىمەكتۇر. ئەمما بىزنىڭ بەزى بىرنەچچە دىنى

مەسجىت - مەدرىسىلەرنى يىقتالدىمۇ؟ ئۇلارنىڭ
 ئۆيلىرىدىكى قۇرئان كەرىمىنى ئېلىپ چىقىپ
 كۆيدۈرەلدىمۇ؟ ئۇلارنىڭ دىنى ئۆلىمالىرىنى توڭگۇز
 گۆشى يېيشكە مەجبۇرلىيالىدىمۇ؟ بۇلارنى ياخشى
 ئويلىنىش، مەنتىقىگە ئۇيغۇن تەپەككۈر قىلىش لازىم.
 ھەر مۇسۇلماننىڭ بىر ۋەتەنى بار. بىزنىڭ ۋەتەنمىز
 شەرقىي تۈركىستان. ئەگەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام
 زامانىدىكىگە ئوخشاش بارلىق مۇسۇلمانلار
 بىرخەلىپلىك ئاستىدا ياشىغان بولساق تۇق، ئۇ چاغدا
 ۋەتەن، مىللەت دىمەس ئىدۇق. ئەگەر ۋەتەن، مىللەت
 دىمىسەك، ئىران بىلەن ئىراق 9 يىل ئۇرۇشتى؛
 ھەر ئىككىسى مۇسۇلمان نىمە دەپ ئۇرۇشتى؟ زىمىن
 تالىشىپ، ۋەتەن دەپ ئۇرۇشتى. كۇۋەيت بىلەن ئىراق
 ئۇرۇشتى؛ ھەر ئىككىسى ئەرەپ، ھەر ئىككىسى
 مۇسۇلمان. نىمە دەپ ئۇرۇشتى؟ زىمىن تالىشىپ،
 ۋەتەن دەپ ئۇرۇشتى. پاكىستان ھۆكۈمىتى 1997-يىلى
 5 - ئاينىڭ 2 - كۈنى شەرقىي تۈركىستانلىق 12 نەپەر
 مۇجاھىتىنى ئۆلتۈرۈلۈشىنى بىلىپ تۇرۇپ جۇڭگو
 ھۆكۈمىتىگە تاپشۇرۇپ بەردى. مۇسۇلمان دۆلەت
 نىمىشقا بۇنداق قىلىدۇ؟ مىللى مەنپەئەتى ئۈچۈن.

ختاي زۇلمى تۈپەيلى شەرقىي تۈركىستاننى تەرك
 ئېتىپ چەت يۇرتلارغا ھىجرەت قىلىپ چىقىپ كەتكەن
 ئۇيغۇر مۇسۇلمانلىرىدىن بۇگۈن 50، 60 يىلدىن بېرى

ئاللاھ - تائالا بىزنى ھەم ئۇيغۇر ھەم شەرقىي تۈركىستانلىق قىلىپ ياراتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن بىز دىنىڭىز نىمە؟ دەپ سورىسا، ئىسلام دەيمىز. مىللىتىڭىز نىمە؟ دىسە، ئۇيغۇر دەيمىز. ۋەتىنىڭىز قايسى؟ دىسە، شەرقىي تۈركىستان دەپ جاۋاب بېرىمىز. ۋەتەن مىللەتنى ئېتىراپ قىلماسلىق — ئاللاھنىڭ ياراتقان رېئاللىقىنى ئېتىراپ قىلماسلىقتۇر. ئىسلام ھاياتىنى ياشاش، مۇبارەك ئىسلام دىنىنى قوغداش، ئەۋلاتلىرىمىزنى ئىسلام يولىدا تەربىيەلەش ئۈچۈن، ئالدى بىلەن بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەتىنىمىز مۇستەقىل، خەلقىمىز ئەركىن - ئازات بولۇشى لازىم. ھەممىمىز ياخشى بىلىمىز مەدەنىيەت ئىنقىلاۋىدا شەرقىي تۈركىستاندا قۇرئان كەرىمنى كۆز ئالدىمىزدا كۆيدۈردى. دىنى زاتلارنى يىغىۋېلىپ خۇدانى يوق دىيىشكە، توڭگۇز گۆشى يىيىشكە مەجبۇرلىدى. جامى مەسجىتلىرىمىزنى يىقىتتى؛ ھەتتا توڭگۇز باقىدىغان ئېغىل قىلدى. ئىسلام دىنى دۇنيانىڭ ھېچبىر يېرىدە بىزنىڭ ۋەتىنىمىزدىكىگە ئوخشاش ئېغىر ھاقارەتلەرگە ئۇچرىمىدى. نىمىشقا بىز مۇسۇلمانلار ئىسلام دىنىنى، قۇرئان كەرىمنى، مەسجىت جامىلىرىمىزنى، ئىماملىرىمىزنى، دىنى زاتلىرىمىزنى، دىنى مەكتەپلىرىمىزنى خىتايىلاردىن قوغداپ قالالمايدۇق؟ ۋەتىنى مۇستەقىل بولغان، خەلقى ئەركىن - ئازات بولغان مۇسۇلمان دۆلەتلەرگە خىتايىلار بېرىپ ئۇلارنىڭ

ئەمەسمۇ. ئەگەر شېھىت بولۇشنى ئارزۇ قىلساڭ خالىغان يەردە شېھىت بولالايسەن.

پەقەتلا ئىسلام دەيمىز، يولسىزغا كىرمىگەنلەرنى ئۆلتۈرمىز، دەپ يۈرگەنلەر كېلەچەكتە ئىسلامنىڭ ئاللىدىكى بىر نوسالغۇ بولۇش ئېھتىمالى بار. ئۇلارنىڭ تېخى بىر ئەسكىرى يوق، ھاياتىدا قولغا قورال ئېلىپ باقمىغان بىر ئەھۋال ئاستىدا ئۆيدە ئۆلتۈرۈۋېلىپ جىھاد قىلىۋاتقانلارنى، ئىنقىلاپ قىلىۋاتقانلارنى بۆلۈش، پارچىلاش ئۈچۈن: بۇ مۇسۇلمان، ئۇ دىمۇ كىراتىچى، بۇ مىللەتچى، بۇ ۋەتەن دەيدۇ، ئىسلام دىمەيدۇ دەپ پىتنە-پاسات تېرىشقا غەيرەت كۆرمىستىۋاتىدۇ. ئەگەر مەن ئىسلام دىسەڭ بۇ پارچە-پارچە قىلىۋېتىلگەن مىللەتنى بىرلەشتۈرۈشۈڭ لازىم ئەمەسمىدى؟ بۇ خىل ئادەملەر ياكى دىنغا ئورنىنىۋېلىپ دىنغا قارشى تۇرۇشقا، دىنغا بۇزغۇنچىلىق قىلىشقا خىستايىلار تەرىپىدىن ۋەزىپىلەندۈرۈلگەن ئادەملەر؛ ھەقىقى دىن دۈشمەنلىرى. ياكى نېرۋىسى بۇزۇلغان روھى كېسەل ئادەملەر. بۇنداق ئادەملەرنىڭ بۇزغۇنچىلىق پائالىيەتلىرىنى قەتئىي چەكلىشىمىز لازىم. بىزنىڭ شۇئارىمىز ئېنىق. بىز ئىسلام دەيمىز؛ بىز ۋەتەن دەيمىز؛ بىز مىللەت دەيمىز؛ بىز شەرىكىتىمىز - ئازاتلىق دەيمىز. شۇ رىئاللىقنىمۇ ئېتىۋارغا ئېلىشىمىز لازىمكى، شەرقىي تۈركىستاندا 50 يىلدىن بېرى دىنسىزلىك تەربىيىسى يۈرگۈزۈلۈۋاتىدۇ. سان

سەئۇدى ئەرەبىستاندا ياشاۋاتىدۇ. ئەمما سەئۇدى ئەرەبىستانغا ۋە تەنداش بولالماي ئەنسىزلىك ئىچىدە تۆمرىنى ئۆتكۈزۋاتقانلار بار. نىمىشقا سەئۇدى ئەرەبىستان «سەنمۇ مۇسۇلمانكەنەن سىز مېنى پۇقرالىققا ئالايلى» دىمىدى؟ سەئۇدى ئەرەبىستاندا ئەمەس، ھېچ بىر مۇسۇلمان دۆلەت شەرقىي تۈركىستانلىقنى پۇقرالىققا ئالمىدى. چۈنكى ئۇ ۋە تەننى ئۇلار ئۆزلىرى گۈللەندۈرگەن. دۆلەتنى ئۆزلىرى قۇرغان مەن مۇسۇلمان دەپ باشقا يەردىن كېلىپ تەييارغا ھەييار بولۇشنى ھېچكىم خالىمايدۇ. پەقەت تۈركىيەنىڭ قوبۇل قىلىشى. بىز ئۇيغۇرلار تۈرۈك ئېرقىغا مەنسۇپ بولغانلىقىمىز ئۈچۈن، ۋە تىنىمىز ئىشغالىيەت ئاستىدا بولغىنى ئۈچۈن ئېلىۋاتىدۇ؛ بىزنى تۈرۈك بولغانلىقىمىز ئۈچۈن قوبۇل قىلىۋاتىدۇ. بوشناقلار بوسنا - ھەرمەكتە ئۇرۇشتى. مەقسىدى ئۆز ۋە تىنىنى ئازات قىلىش ئىدى. ئۇلار كېتىپ پەلەستىندە ياكى ئافغانىستاندا ئۇرۇشقىنى يوق. چىچەنلەرمۇ چىچەننىستاننىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن ئۆز ۋە تىنىدە ئۇرۇشتى. بىز نىمىشقا شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن ئۇرۇشمىز؟ چۈنكى بىزنىڭ ۋە تىنىمىز شەرقىي تۈركىستان. ۋە تەن دىمىگەن ئادەم ئۈچۈن ئۇرۇشۇشنىڭ، جىھاد قىلىشنىڭ نىمە ھاجىتى؟ كېتىپ باشقا مۇسۇلمان دۆلىتىدە ياشىساڭ بولسۇپرىدۇ

ئۆزى بېرىدۇ. شۇڭا ۋەتەنگە، مىللەتكە خىزمەت قىلىش ئارزۇسى بولغان ھەرقانداق ئادەمنى سېپىمىزگە تارتىشىمىز، يەكلىمەسلىكىمىز لازىم. پەيغەمبىرىمىز كاپىرلارنىڭ زۇلمىغا قارشى جىھاد قىلغان، ئەمما ھېچكىمنى زورلاپ مۇسۇلمان قىلغان ئەمەس. نۆۋىتى كەلگەندە پەيغەمبىرىمىز ھەققىدىكى شۇ ھەدىسنى قوشۇپ قويايىكى: پەيغەمبىرىمىز مەسجىتتە ناماز قىلىپ بولۇپ ساھابىلار بىلەن مۆھبەتلىشىپ ئولتۇرغاندا يولدا ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر ئەتراپى مەسجىتكە كىرىپلا كىچىك تاھارەت قىلىشقا باشلايدۇ. ساھابىلەردىن بىرسى دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ ئەتراپىنى تومساقچى بولغاندا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قول ئىشارىتى بىلەن ساھابىنى توختىتىدۇ ۋە «تاھارەتنى تۈگەتسۇن» دەيدۇ. ئەتراپى تاھارەتنى تۈگەتكەندىن كېيىن، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى چاقىرىدۇ ۋە سورايدۇ:

- نىمىشقا بۇ يەرگە تاھارەت قىلىدىك؟

- تاھارەت قىلىپ نىمە بولىدۇ؟

- بۇ مەسجىت، ئاللاھنىڭ ئۆيى، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىبادەت قىلىدىغان جايى. بۇ يەرگە تاھارەت قىلىش گۇناھ بولىدۇ.

بۇ ئارىدا ساھابىلار ئەتراپى تاھارەت قىلغان يەرنى سۇ قويۇپ تازىلايدۇ ۋە ئۈستىگە سۇ سېپىدۇ. ئەتراپى گاڭگىراپ تۇرۇپ قالىدۇ. ئاندىن دەيدۇ:

جەھەتتىن ئاز بولمىغان بىر ئەۋلات ئىسلام دىنىدىن ئۇزاق يېتىشتۈرۈلدى. بۇلارنىڭ كۆپچىلىكى ۋەتىنىنى، مىللىتىنى سۆيىدۇ، ئەمما دىنىنى بىلمەيدۇ. پەقەت ۋەتەن، مىللەت دەپلا ئۆلسە شېھىت بولمايدىغانلىقىنىمۇ بىلمەيدۇ. ئەمما بۇلارنىڭ مۇتلەق كۆپچىلىكى ياخشى ئادەملەر. مۇنبەت زىمىنغا نىمە تېرىساڭ ھوسۇل بەرگىنىگە ئوخشاش ياخشى قەلبىكىمۇ كەم نەرسە تولۇقلانسا تېخىمۇ مۇكەممەل بولىدۇ. ئۇلارغا ئۆزىنىڭ ئىمانىنى، دىنىنى ئۈگەتسەك سېپىمىزنىڭ ئەڭ مۇكەممەل كۈچلىرىگە ئايلىنىدۇ. ئەگەر بىز ئۈگەتسەكمۇ ئۆزى ئۈگەنمىسە، (مەن پەقەت ۋەتەن، مىللەت دەپلا ئۇرۇش قىلىمەن، دەپ تۇرۇۋالسىمۇ يەنىلا سېپىمىزگە ئالىمىز. چۈنكى ۋەتىنىمىز بىر، دۈشمىنىمىز بىر. ئۇنىڭ خۇدا بىلەن بەندە ئوتتۇرىسىدىكى مۇناسىۋىتىگە ئۆزى جاۋاب بېرىدۇ.

بەزىلەر مەن ناماز ئوقۇمۇساممۇ كۆڭلۈم ياخشى. مەن ناماز ئوقۇمۇغانلاردىن ياخشى مۇسۇلمان دەپ ئۆزىنىڭ ناماز ئوقۇمايدىغانلىقىنى ئاقلاشقا ئۇرۇنىدۇ. ئەمما ئاللاھنىڭ قۇرئانىدا كۆڭلى ياخشىلار ناماز ئوقۇمۇسىمۇ بولىدۇ، دەپ يېزىلمىغان. ئىمان ئېيتقان ھەر مۇسۇلمان مۇسۇلماندارچىلىقنىڭ پەرىزلىرىنى چوقۇم كەم قىلماي ئادا قىلىشى پەرىز قىلىنغان. ئەمما ئەمەل قىلمىغانلار جاۋابىنى ئۇ دۇنيادا ئاللاھ - تائالاغا

ئىسلام مەدەنىيىتى ياخشى ئەخلاق، ياخشى سۆز-
 ھەركەت، ياخشى مۇئامىلە، توغرا، دۇرۇسلىق،
 سەممىيەت، تازىلىق ۋە ئىنسانلارنى پارلاق ۋە توغرا
 يولغا باشلايدىغان پەلسەپە ئۈستىگە قۇرۇلغان.
 مۇسۇلمانلارنىڭ دەستۇرى قۇرئان كەرىم ئەمما قۇرئان
 كەرىمنى شەخسى دۈشمەنلىرىگە تاقابىل تۇرۇش،
 گوروھ ئۇيۇشتۇرۇش، ئابروي تېپىش، پۇل تېپىش،
 خەلقنى پارچىلاش ئۈچۈن قوللىنىش نىيىتىدە بولغانلار
 قۇرئان كەرىمنىڭ ئەڭ چوڭ دۈشمىنى بولىدۇ.

ئىسلام دىنى سۆيگۈ- مۇھەببەت دىنى؛ ئاللاھ - ئائىلە
 پۈتۈن ئىنسانلارنى، كائىناتتىكى پۈتۈن جانلىقلارنى،
 پۈتۈن كائىناتنى سۆيىدۇ ۋە بۇ سۆيگۈنى بىزگە قۇرئان
 كەرىم ئارقىلىق ئۈگەتتى.

مۇسۇلمان، كاپىر دىمەستىن پۈتۈن ئىنسانلارغا
 مۇھەببەت باغلاش بىز ئۈچۈن پەرىزدۇر. ئەمما بىز
 قارشى تۇرىۋاتقان دۈشمەن مۇسۇلمانلارغا زۇلۇم
 قىلىۋاتقان خىتاي ھاكىمىيىتىدۇر. خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ
 نەزىرىدە ھەممىمىز ئۇيغۇر، ھەممىمىز يات مىللەت.
 خىتاي ھاكىمىيىتى كۈندە بەش ۋاق ناماز ئوقۇيدىغان
 بىر ئۇيغۇرغا قانداق زۇلۇم قىلسا، كۈن بويى كۈچىدا
 ھاراق ئىچىپ يۈرگەن بىر ئۇيغۇرغىمۇ ئوخشاش زۇلۇم
 قىلىۋاتىدۇ. بىزنى ئۆلتۈرۈۋىتتە، بىزگە زۇلۇم قىلىشتا،
 بۇنىڭ ئىمانى بار؛ بۇنىڭ ئىمانى يوق دەپ

— مەن كىمەن؟

— مەن ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى.

ئەتراپى ئۆزىنىڭ بۇ قىلغان ئىشىنىڭ چوڭ گۇنا ئىكەنلىكىنى، ئەمما پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئۇنى جازالىماي، چىرايلىق سۆز بىلەن ئۇنىڭغا چۈشەندۈرگەنلىكىدىن قاتتىق تەسەرلىنىدۇ. «ئىسلامىيەت ئىنسانلارغا بۇنداق ياخشىلىقنى ئۆگىتىدىغان دىن بولسا مەن سېنىڭ دىنىڭغا كىرىمەن» دەپ ئىمان ئېيتىپ مۇسۇلمان بولىدۇ. بىز رەسۇلۇللانىڭ ئۈممەتلىرىمىز. پەيغەمبەر ئەخلاقىنى ئۆگىتىش ئەلبەتتە بىزگە سۈننەت. دىننى بىلىمگەن ئادەملەرنى ھاقارەتلەش ئورنىغا، بىلىگەنلەر ئۆگىتىشى لازىم. ئۈگەتكەندىمۇ مەھىمى ئۆگىتىشى لازىم. بەزى موللار بىرنەچچە ئايەت، ھەدىسنى ئۆگىنىۋېلىپ جامائەتنى ئۆزىگە ھۆرمەت قىلدۇرۇش ئۈچۈن ئاغزىغا كەلگەن گەپلەرنى قىلىدۇ. ھېچ سۈرۈشتە قىلماي «پالانچى كاپىر، پۇستانچى دىنسىز، پالانچى ھارامنى يەيدۇ.» دەپ دىن نامىدىن سۆزلەپ يۈرۈپ بىر مۇنچە ئادەملەرنى ئۆزىگە دۈشمەن قىلىۋالىدۇ. ئۆزىگە دۈشمەن قىلىش بىلەنلا قالمايدۇ. چۈنكى دىننى بىلىمگەنلىكى ئۈچۈن ھاقارەتلەنگەن بۇ ئادەملەر «مۇسۇلمان مەندەك بولسا مەن بارغان مەسجىتكە مەن بارمايمەن.» دەپ تېخىمۇ دىندىن يىراقلىشىدۇ، ھەتتا دىن دۈشمىنى بولۇپ كېتىدۇ.

ئادەملەر دىن دۈشمەنلىكى بىلەن يېتىشتۈرۈلگەن،
مۇستەملىكىچى خىتاي ھاكىمىيىتىدىن بەزى
مەنپەئەتلەرگە ئېرىشكەن. ئەمما نۆۋىتى كەلگەندە
خىتاي ھاكىمىيىتى بۇلارنى ئۆز مىللىتىگە قارشى قورال
سۈپىتىدە قوللىنىدىغان ئادەملەردۇر. مىللەتچى،
ۋەتەنپەرۋەر قىياپىتىگە كىرىۋېلىپ تۇرۇپ،
ئەجداتلىرىمىز مىڭ يىلدىن بېرى ئېتىقات قىلىپ
كەلگەن، خەلقىمىز بۈگۈن ھەم ئېتىقات قىلىۋاتقان،
مىللىتىمىزنىڭ روھىغا، مەنىۋى ھاياتىغا، ئۆرۈپ -
ئادىتىگە، مەدەنىيىتىگە چەمبەرچاس باغلىنىپ كەتكەن
مۇبارەك دىنىمىزنى ئىنكار قىلىش — مىللى
تارىخىمىزنى، بۈگۈنمىزنى، مىللى مەۋجۇدىيىتىمىزنى
ۋە كېلەچىكىمىزنى ئىنكار قىلىش دىمەكتۇر. ھەقىقى
ۋەتەنپەرۋەر، ھەقىقى مىللەتچى، دىنىسىز بولسىمۇ
مىللىتىنىڭ دىنى ئېتىقاتىغا، مىللىتىنىڭ مەنىۋى ھاياتىغا
سىڭىپ كەتكەن دىنىغا ھۆرمەت قىلىدۇ؛ دىنىغا
ئۆچمەنلىك قىلمايدۇ؛ قارشى چىقمايدۇ.
مىللەتپەرۋەرلىك، ۋەتەنپەرۋەرلىك لىباسىغا
ئورنىتىۋېلىپ ئىسلام دىنىغا قارشى چىققۇچىلارنى
دۈشمەن ھاكىمىيەت خەلققە قارشى، مىللەتكە قارشى
قوللىنىپ كەلدى. ئۇنىڭ زىيىنى ناھايىتى ئېغىر بولدى.
بۇ خىل ۋەتەن، مىللەتپۇرۇچىلاردىن قەتئى ئاگاھ بولۇش
لازم.

سۈرۈشتۈرۈپ ئولتۇرغىنى يوق. ھەممىمىز بۇ
 ۋەتەننىڭ مۇسۇلمانلىرى بولغىنىمىز ئۈچۈن
 ئولتۇرۇۋاتىدۇ؛ زۇلۇم قىلىۋاتىدۇ؛ مەقسىدى ئېنىق؛
 شەرقىي تۈركىستان مېنىڭ ۋەتەنم دەيدىغان بارلىق
 ئادەملەرنى، ھەتتا پۈتۈن مىللەتنى قىرىپ تۈگىتىۋېتىش.
 ھەممىمىز خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ يوقۇتۇش نىشانى.
 دۈشمەن بىزنى ئايرىماي ھەممىمىزنى بىر ھىساپلاپ
 يوقۇتۇۋاتقان ئىكەن، نىمىشقا بىز دۈشمەننى يوقۇتۇشتا
 بىرلىشمەيمىز؟ بىز بىرلىشمەيمىز. ۋەتەننى سۆيگەن
 بارلىق ئىنسانلار بىرلىشمەيدۇ. بىرلىشىش يولىدا
 توسقۇنلۇق قىلىپ كۈچىمىزنى پارچىلاشقا
 تىرىشقانلارغا نەسەت، تەربىيە قىلىنىدۇ؛ مىللى
 مەنپەئەتىمىزنىڭ پايدا-زىيىنى چۈشەندۈرۈلىدۇ.
 بۇزغۇنچىلىقتىن ۋاز كەچمىگەنلەرنى تازىلاپ ئۆتۈپ
 كېتىمىز خالاس.

بۇ پىكىرنىڭ ئەكسىچە، ئاتېزىم، دىنىسىزلىك
 تەربىيەسى ئىچىدە يېتىشكەن بەزى زىيالىلار،
 مىللەتچىلەر؛ «ۋەتەنمىز ئازات بولسا تەرقىياتىنىڭ
 يولىنى توسايدىغان توسالغۇ كۈچى ئىسلامچىلار»
 دەيدىغانلار ھازىردىن باشلاپ ئولتۇرۇشقا چىقىشقا
 باشلىدى. ھەتتا «شەرقىي تۈركىستان ئازات بولۇپ
 ئىسلامچىلار ھاكىمىيەت بېشىغا كەلسە، بۇ ۋەتەندە
 مەن ياشىمايمەن» دىگۈچىلەرمۇ چىقتى. بۇخىل

بارلىق غەيرىتىنى كۆرسەتتى. ھەتتا مۇسۇلمان بولمىغان ئەمما شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقى ئۈچۈن بىز بىلەن بىللە كۈرەش قىلىشنى خالايدىغان موڭغۇل، شىۋە قاتارلىق مىللەتلەر بىلەنمۇ مۇسۇلمانلارنىڭ ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتنى ساغلام راۋاجلاندۇرۇشتا، مىللەتلەر ئوتتۇرىسىدىكى باراۋەرلىك، دوسلۇقنى مۇستەھكەملەشتە بىزگە ئۈلگە بولغۇدەك خىزمەتلەرنى ئىشلىدى. ھەقىقىي ۋە تەنپەرۋەر، ھەقىقىي مىللەتپەرۋەرلەر مىللىتى بىلەن بىردەك چۈشىنىدۇ. مىللىتى بىلەن بىردەك ھەرىكەت قىلىدۇ. ھەر بىر سۆز - ھەرىكىتى، ھەر بىر قەدىمنى مىللى مەنپەئەتتىكىگە ئۇيغۇنمۇ ياكى خىلاپمۇ دىگەننى ئويلاپ ماڭىدۇ.

ئەخمەت ئەپەندىمنىڭ ئەكسىچە سەيپىدىن ئەزىز ئىنقىلاپ سېپىگە سۇقۇنۇپ كىرىۋالغان ۋە تەن خائىنى، مىللى مۇناپىق ئىدى. ئۇ شەرقىي تۈركىستاندا جۇڭگو كوممۇنىستىك ھاكىمىيىتىنىڭ قورچاق ئەمەلدارى بولغاندىن كېيىن، سىياسى جەھەتتىن ۋە تىنىنى، خەلقىنى سۆيگەنلەرنى رەھىمسىزلەرچە باستۇرۇپلا قالماستىن، ئىسلام دىنىنىمۇ ئاشكارا قارىلاشقا ھاقارەتلەشكە باشلىدى. ئۇ 1956 - يىلى ئىسلام دىنىغا قارشى تەشۋىقات ئېلىپ بېرىشقا خىتايلىرىنى ئۈندەشكە باشلىغان ئىدى. 59 - يىلىدىن 63 - يىلىغىچە بولغان ئارىلىقتا پۈتۈن شەرقىي تۈركىستان مىقياسىدا دىنى مەكتەپلەر ئەمەلدىن

1946 - يىلى غولجىدىكى شەرقىي تۈركىستان جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت رەئىسى ئېلىخان تۆرەم روس جاسۇسلىرى تەرىپىدىن قاچۇرۇلۇپ ئېلىپ چىقىپ كېتىلگەندىن كېيىن ئەخمەتجان قاسىمى دۆلەت رەئىسلىكىگە تەيىن قىلىندى. بۇ ئىش ئەلبەتتە روسلارنىڭ قوللىشى بىلەن بولدى. گەرچە ئەخمەت ئەپەندى روسلارنىڭ قولىدا ئوقۇپ يېتىشكەن، كوممۇنىزىم تەربىيەسى ئالغان بىر كىشى بولسىمۇ، ئەمما ئۇ ئۇيغۇر ئىدى؛ نەسلى مۇسۇلمان ئىدى. دىنى ئېتىقادىمىزغا خىلاپ ھەرقانداق سۆز - ھەركەتلەرنى قىلمىدى ۋە قىلىشقا يول قويمىدى. ئەلىخان تۆرەم مىللى ئارمىيەنىڭ ھەر بىر باتالىيونغا بىردىن ئىمام تەيىنلىگەن ئىدى. ئارمىيە ئىچىدە ناماز ئۇ ئىمامنىڭ يېتەكچىلىكىدە قىلىناتتى. بۇ قائىدە - يوسۇنلارنى روسلار ئۇيغۇن كۆرمىسىمۇ ئەخمەت ئەپەندى، ئەلىخان تۆرەم تەرىپىدىن قانۇنلاشتۇرۇلغان بۇ تۈزۈمنى ئاخىرغىچە ساقلاپ قالدى. ئۆزىمۇ ھەم ھەر جۈمە كۈنى مەسجىتكە بېرىپ جامائەت بىلەن بىللە جۈمە نامىزىنى ئوقۇدى. دىنى زاتلار بىلەن قويۇق دوستلۇق ئورناتتى. دۆلەت خىزمەتلىرىدە ھەر زامان ئۇلاردىن پىكىر، مەسلىھەت ئېلىپ تۇردى. ئەخمەت ئەپەندى بىر ۋەتەنپەرۋەر، مىللەتپەرۋەر مىللى رەھبەرنىڭ پۈتۈن خەلقىنى بىرلەشتۈرۈش ئۈچۈن قولىدىن كېلىدىغان

ئىنقىلاۋىدا بولسا ئىسلامىيەتكە قىلىنغان ھاقارەتلەرنى سۆزلەپ تۈگىتىش مۇمكىن ئەمەس. خىتاي ھاكىمىيىتى زادى يات بىر ھاكىمىيەت. ئۇ بىزگە ھەرقانداق زۇلۇمنى راۋا كۆرىدۇ. ئەمما سەيپىدىنگە بۇ مىللەت، بۇ خەلق نىمە قىلغان ئىدى؟ ئۇنىڭ بۇ مىللەتكە، بۇ خەلققە بولغان پۈتمەس - تۈگمەس نەپەت ۋە ئىنتىقام تۇيغۇسى نەدىن كەلدى؟ سەيپىدىننىڭ خىتايلارغا بولغان چەكسىز ساداقىتى ۋە خىتايلارنىڭ سايبىدا راھەت كۆرۈش، نام - ئابرويغا ئېرىشىش تۇيغۇسى ئۆز خەلقىگە قارشى كەچۈرگۈسىز جىنايەتلەرنى ئىشلەشكە مەۋەپپىچى بولدى. ئۇ ھاياتىدا خىتايلار ئالدىدا ئۆز دىنىنى، مىللىتىنى، خەلقىنى مۇھاپىزەت قىلىدىغان بىر جۈملە سۆز قىلمىدى. ئۇ قېرىپ كېرەككە كەلمەس بولۇپ قالغاندا، خىتايلار ئۇنىڭغا مىللىتىنى تولۇق ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىلمىگىنى ئۈچۈن «مىللەتچى» دېگەن بەدىئىي چاپلاپ بېيجىڭغا ئاپىرىپ تاشلاپ قويدى. ئۇ كۈنلەردە بۇ مۇناپىق بىر ئاز «مىللەتچى» بولۇشقا باشلىدى. شەرقىي تۈركىستاندا خىتاي ھاكىمىيىتىگە قارشى ئىنقىلاپلار، ھەرىكەتلەر بولۇشقا باشلىۋىدى، ئۇنى يەنە ئۈرۈمچىگە ئەكىلىپ بېقىشقا باشلىدى. يېڭى يېتىلگەن ۋە تەنپەرۋەر، مىللەتپەرۋەرلەرنى سەيپىدىن ئارقىلىق خىتايلار تىزىملاشقا، تەدبىر كۆرۈشكە باشلىدى.

قالدۇرۇلدى. دىنى پائالىيەتلەر چەكلەندى. دىنى زاتلار ناھىيە، ۋىلايەت مەركەزلىرىگە ۋە ئۈرۈمچىگە يىغىۋېلىنىپ، ئۇلارغا خۇداسزلىق تەربىيەسى ئېلىپ بېرىلدى. دىنسىزلىك تەربىيەسىدە سەيپىدىن ئەزىز كۆپ قېتىم نۇتۇق سۆزلىدى. ماقالە يازدى ۋە بۇ كۆرەشنى رەھىمسىزلىككە چىقىرىپ، ئېلىپ بېرىش ھەققىدە خىتاي ھاكىمىيەتكە جاسارەت بەردى. ئەسلىدە دىنى مەسىلە، بىر مىللەتنىڭ ياكى بىر دۆلەتنىڭ مەسىلىسى ئەمەس. دۇنيادا ئىسلام دىنىغا ئېتىقات قىلىدىغان بىر مىليارتتىن ئارتۇق ئادەم بار. ئىسلام دۇنياسىغا تەۋە 70 تىن ئارتۇق دۆلەت بار. سەيپىدىن ئەگەر ئاز - تولا ۋىجدانى بار مۇناپىق بولغان بولسا ئىدى، ئىسلام دىنىنىڭ دۇنياۋى مەسىلە ئىكەنلىكىنى، بۇ نازۇك مەسىلە بىلەن ھەپىلەشكەندە جۇڭگو، خەلق ئارادا مۇسۇلمان دۆلەتلەرنىڭ نارازىلىقىنى ۋە قارشىلىقىنى قوزغاپ قويدىغانلىقى قاتارلىق مەسىلىلەرنى خوجايىنلىرىغا چۈشەندۈرسە ئىدى، خىتايلار ئىسلام دىنىغا بۇ قەدەر زەھەرخەندىلىك بىلەن ھۇجۇم قىلماس ئىدى. خىتاي ھاكىمىيىتى زادى بىر مۇنچە مىللى ۋە دىنى مەسىلىلەرگە قارىتا ئۆزلىرىنىڭ يامان نىيىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا، شەكىلدە بولسىمۇ سەيپىدىن ئەزىزنىڭ ماقۇللۇقىنى ئېلىپ، ئۇنى ئالدىغا چىقىرىپ، ئۆز خەلقىگە سۆزلىتىپ تۇرۇپ قىلدى. كېيىنكى يىللاردىكى مەدەنىيەت

ئىنقىلاپ سېپىمىزگە كىرىۋالغان خائىنلار، مۇناپىقلار شۇ ۋاقىتتا خۇددى سەيپىدىننىڭ ئوخشاش ئۆزىنى ئاشكارىلاپ ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. شۇڭا بۇ قېتىمقى مىللى ئىنقىلاۋىمىزدا بارلىق تارىخىي تەجرىبىلىرىمىزنى يەكۈنلەپ ھەرقانداق ئىككى يۈزلىمە، مەيدانسىز، قورقۇنچاق، راھەتپەرەس، شۆھرەتپەرەس، سۈيىقەستچى ئادەملەرنىڭ ئىنقىلاۋى كۈچلەرنىڭ يۇقۇرى قاتلاملىرىدا ھوقوق تۇتۇپ قېلىشىدىن قەتئىي ئېھتىيات قىلىشىمىز لازىم.

ئىتتىپاقلىقنىڭ يەنە بىر مۇھىم كاپالىتى: ئۆزىمىز ئېتىراپ قىلغان، ئۆزىمىز سايلىغان ياكى ئىنقىلاپ جەريانىدا يولباشچى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان مىللى لىدەرلىرىمىزگە ئىتائەت قىلىش، ئۇلارنىڭ ئەتراپىغا ئويۇشۇش، ئۇلارنى قوللاش، ئۇلارنى كۆز قارچۇغىمىزدەك ئاسراش، بىزنىڭ مىللى ئىتتىپاقلىقىمىزنى مۇمىنەت ھەكەملەشتە، ئىتتىپاقلىق ئىچىدە ئالغا ئىلگىرلەشتە ناھايىتى مۇھىم رول ئوينىيدىغان ئامىل.

بىز ئۇزۇن زامان باشقا مىللەتنىڭ باشقۇرۇشى ئاستىدا ياشىغان خەلق بولغىنىمىز ئۈچۈن، يات مىللەت ھاكىمىيىتى بىزنى داۋاملىق قورقۇتۇپ باشقۇرغىنى ئۈچۈن، ئۆزىمىزنىڭ ئىچىدىن چىققان يولباشچىلار، بىزنىڭ ئارىمىزدا بىز بىلەن بىللە ياشاپ، بىزگە ھۆرمەت قىلىپ، بىزنىڭ پىكىرىمىزنى ئاڭلاپ، قايغۇ - خوشاللىقتا

ئىنقىلاپ دەۋرىدە خىتاي ھاكىمىيەتلىرى ئۆزلىرى يېتىشتۈرگەن، خەلق تەرىپىدىن خائىنلىقى بىلىنگەن ۋە ئامما ئارىسىدا ھېچ ئېتىۋارى يوق ئەمما خىتاي ھاكىمىيەتدە يۇقۇرى مەرتىۋىدە بولغان قورچاق ئەمەلدارلارنى بەك ئىشلەتمەيدۇ. خۇددى مەيپىدىنگە ئوخشاش مىللى ئىنقىلاپ ئىچىگە سۇقۇنۇپ كىرىۋالغان، بۇ ئىنقىلاپ ئىچىدە خېلى يۇقۇرى مەرتىۋىلەرگە ئېرىشكەن، ئۆز خەلقىنى ئاز - تولا ئىشەندۈرەلەيدىغان خائىنلارنى ئەتىۋالاپ ئىشلىتىدۇ. كېلەچەكتە شەرقىي تۈركىستاندا مىللى ئىنقىلاپ كۈچلىرى زورىيىپ، خىتاي ھاكىمىيەتنىڭ يىمىرىلىشىگە تەھدىت يارىتىدىغان دەرىجىگە بېرىپ يەتكەندە، خىتايلار دەرھال تاكتىكىسىنى ئۆزگەرتىپ، دىنسىز، ۋىجدانسىز بىر قىسىم ئىنقىلاپچى قىياپىتىگە كىرىۋالغان ساتقۇنلارنى يىغىپ، ئۇلارغا ئەڭ ياخشى قوراللارنى بېرىپ، ئۇلارنى يوقاتساڭلار مۇستەقىللىقنى سىلەرگە بېرىمىز. دەپ مىللى ئىنقىلاۋىمىزغا قارشى ئۇلارنى قوللىنىشى، خەلقىمىزنى ئۆز - ئارا قىرغىنچىلىققا سېلىشى مۇمكىن. خىتايلار زادى شەرقىي تۈركىستاننىڭ مۇستەقىللىقىنى بەرمەي بولمايدىغانلىقىغا كۆزى يەتكەندە، ئۆزلىرىگە سادىق، تىزگىنىنى ئۆزلىرى تۇتالايدىغان بىر ھاكىمىيەتنى شەرقىي تۈركىستاندا قوراشتۇرۇپ قويۇپ كېتىش ئۈچۈن بارلىق كۈچ ۋە ھىلە - مىكرىبلىرىنى ئىشلىتىدۇ.

مۇھەممەد ئەمىن بوغرا، ئەيسا يۈسۈف ئالغېتىكىنلەر
 ھىندىستان ئارقىلىق تۈركىيەگە كەلدى. ۋەتەندىن
 قېچىپ چىقىپ دۇنيانىڭ ھەرقايسى يېرىدە پەرىشان -
 سەرسان بولۇپ يۈرگەن ئۇيغۇر، قازاقلاردىن بولۇپ 2
 مىڭدىن ئارتۇق ئائىلىنى تۈركىيەگە ئېلىپ كېلىپ
 يەرلەشتۈردى. شەرقىي تۈركىستان داۋاسىنى تۈركىيەگە
 ۋە دۇنياغا ئاڭلىتىش ئۈچۈن يوقسۇزلۇق ۋە
 ئىمكانسىزلىقلار ئىچىدە كىچە - كۈندۈز مۇجادىلىسىنى
 داۋام قىلدى. بۇ لىدەرىمىز 64 - يىلى ئافغانىستاندىن
 نۇرغۇن ئائىلىلىك شەرقىي تۈركىستانلىقنى تۈركىيەگە
 يەرلەشتۈرۈش ئۈچۈن تۈركىيە ھۆكۈمىتىدىن ئىجازەت
 ئالدى ۋە تۈركىيەگە كېلىپ يەرلىشىشكە ۋەسىلە
 بولدى. تۈركىيەگە مەيلى 53 - يىلى كەلگەنلەر بولسۇن
 ياكى 64 -، 65 - يىللىرى كەلگەنلەر بولسۇن ھەممىسىگە
 ھۆكۈمەت تەرىپىدىن ئۆي بېرىلدى. تۇرمۇش
 ئورۇنلاشتۇرۇلدى.

مەرھۇم لىدەرىمىز ئاتاقلىق تارىخشۇناس، شائىر،
 ھەربىي قوماندان، دىنى ئالىم، مەشھۇر جامائەت ئەربابى
 مۇھەممەد ئەمىن بوغرا 1965 - يىلى 6 - ئاينىڭ 14 -
 كۈنى 64 يېشىدا ۋاپات بولدى. مەرھۇم ھايات ۋاقتىدا
 بىرنەچچە ئايلىق ئۆي كىراسىنى تۈلىيەلمىگەنلىكى
 ئۈچۈن ۋاپات بولغاندىن كېيىن ئۆي ئىگىسى ئۆي
 ئەشياىلىرىنى كىراغا ھىساپلاپ ئالدى. ئۇنىڭ بىرىنچى

بىز بىلەن بىللە بولۇپ يۈرسە ، بىزنىڭ ئارىمىزدىكى يات مىللەتتىن بولغان ئەمەلدارلاردىن قورقۇپ ئادەتلەنگەن بىرمۇنچە ئادەملەر ئۆزىنىڭ مىللى رەھبەرلىرىنىڭ ئۆزلىرىدىن پەرقسىز ئىكەنلىكىنى ھىس قىلىپ ئۇلارنى ھۆرمەت قىلمايدىغان ، ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن پىتىنە - پاسات تارقىتىدىغان ، ھەتتا ئۇلارنى ئاغدۇرۇۋېتىش ئۈچۈن گوروھ ئويۇشتۇرىدىغان ئەھۋاللار مەۋجۇت . دئۇشمەن بىزنى باشقۇرغاندا گەپ يوق ، ئۆزىمىزدىن بىرسى چىقىپ باشقۇرغاندا باشقىلارنىڭمۇ ئۈنىڭغا ئوخشاش باشلىق بولغۇسى كېلىپ قالىدىغان ئىشلار بار . ئىقلاپ بولغان يەردە ، ھەربى ئىنتىزام بولىدۇ . ھەربى ئىنتىزام بولغان يەردە جازا ۋە مۇكاپات ئېنىق ۋە قەتئى بولىدۇ . ئەمما نورمال ئاممىۋى خارەكتېرلىق تەشكىللىنىشتە باش - باشتاقلىق كۆپ بولىدۇ . ۋەتەن ئىچىدە خىتايلىرىنىڭ قاتتىق سىياسى ۋە ھەربى كونترول بولغىنى ئۈچۈن ، ۋەتەننى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئاشكارە پائالىيەت قىلىدىغان تەشكىلات يوق . ئاشكارە خەلق ئىچىدە نۇتۇق سۆزلىيەلەيدىغان مىللى رەھبەرلەر يوق . بارلىق ھەركەتلەر مەخپى ئېلىپ بېرىلىشقا مەجبۇر . ئەمما ۋەتەن سىرتىدا بىرمۇنچە شەرقىي تۈركىستانغا مۇناسىۋەتلىك جەمئىيەت ، ۋەقەلەر بار .

49 - يىلى ۋەتەن ئۈچۈن ۋەتەندىن ئايرىلىشقا ،

ھىجرەت قىلىشقا مەجبۇر بولغان مىللى لىدەرىمىز

نوپۇسلۇق تۈركىيەنىڭ قانداق يېرىگە بېرىپ، مەن
 شەرقىي تۈركىستانلىق دىسكىز، ئەيسا يۈسۈف
 ئالىپتېكىنى تونۇمسەن؟ دەپ سورايدۇ. دىمەك
 تۈركىيەدە ئەيسا يۈسۈف ئالىپتېكىن دىمەك، شەرقىي
 تۈركىستان دىمەك. شەرقىي تۈركىستان دىمەك، ئەيسا
 يۈسۈف ئالىپتېكىن دىمەك، دەيدىغان دەرىجىگە يەتتى.
 ئەيسا يۈسۈف ئالىپتېكىن بۇ كاتتا داۋانى، بۇ ئۇلۇق
 غايىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش يولىدا ئۇششاق - چۈششەك
 ئادەملەر بىلەن ھەمكارلىشىپ ئىش ئېلىپ بېرىشقا
 مەجبۇر قالدى. 70 ياشتىن ئاشقان كۈنلەردە شەرقىي
 تۈركىستاندىكى خىتاي زۇلمى توغرىسىدا ئۆزى يازغان
 تەشۋىق ۋاراقلىرىنى تارقىتىمەن دەپ كوچىلاردا پىيادە
 يۈرۈۋاتقاندا ماشىنا سوقۇۋەتتى. ۋەتەن خىزمىتى يولىدا
 ئىككى كۆزىدىن ئايرىلدى. مۆھتەرەم لىدەرىمىز ئىككى
 كۆزى كۆرمىسىمۇ، ئۆزى ياشىنىپ قالغان بولسىمۇ،
 قۇلقى، يۈرىكى، پۈتۈن دىققىتى شەرقىي تۈركىستاندىن
 بىر كۈنمۇ ئايرىلمىدى. كېسەللىك سەۋەبىدىن ھېچ
 ماڭالمايدىغان ھالغا كەلگەندىمۇ ئۆيدە ئولتۇرۇپ
 تېلېۋىزور، رادىيو، تېلېفون ئارقىلىق پۈتۈن دۇنياغا
 شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئاۋازىنى، دەردىنى ۋە
 مۇستەقىللىق ئارزۇسىنى يەتكۈزۈپ تۇردى. ئەيسا
 ئەپەندىم تۈركىيەگە ئەكەلگەن بىر مۇنچە مۇھاجىرلار
 لىدەرىنى يوقلاپ تۇرۇشتى. مەدەت بېرىپ تۇردى.

قېتىم ھىجرەت قىلىپ يۇرت تېشىغا چىققاندا
 1937 - يىللىرى ئافغانىستاندا يازغان مەشھۇر كىتابى «
 شەرقىي تۈركىستان تارىخىي» نى ئېقتىسادى
 ئىمكانسىزلىق تۈپەيلى ھايات ۋاقتىدا بۈگۈنكى
 ئۇيغۇرچە يېزىقتا نەشر قىلىش ئارزۇسى ئەمەلگە
 ئاشمىدى. بۇ كىتاب يېزىلىپ 50 يىلدىن كېيىن يەنى 1987
 - يىلدىن كېيىن ئەرەبىستاندىكى ۋە تەنپەرۋەر
 بايلىرىمىزنىڭ ياردىمى بىلەن نەشر قىلىندى.

مۇھەممەد ئەمىن بوغرانىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن يۇرت
 تېشىدىكى مىللى مۇجادىلنى لىدەرلىرىمىز ئەيسا يۈسۈف
 ئالىپتېكىن داۋاملاشتۇردى. 74، - 76 - يىللىرى
 ھىندىستاندىن بىرقىسىم ئائىلىلىكلەرنى تۈركىيەگە
 ئەكەلدۈردى. 80 - يىلدىن كېيىن تۈركىيەگە كېلىپ
 يەرلىشىشنى ئارزۇ قىلغان شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ
 يەرلىشىشى ئۈچۈن ھۆكۈمەتكە كۆپ قېتىم ئىلتىماس
 قىلدى. تۈركىيەدە قىلىشنى ئارزۇ قىلغان شەرقىي
 تۈركىستانلىقلارنىڭ ھەممىسى ئارزۇسىغا ئېرىشتى.
 ئۇزۇن يىللار سەئۇدى ئەرەبىستان، پاكىستانلاردا
 ۋە تەنداشلىق مەسىلىسى ھەل بولمىغانلارمۇ تۈركىيەگە
 كېلىپ يەرلەشتى.

ئەيسا يۈسۈف ئالىپتېكىنمۇ يوقسۇللۇق ۋە
 يالغۇزلۇق ئىچىدە ياكى ئاز قوللىغۇچىلىرى بىلەن بۇ
 كاتتا داۋانى كېچە - كۈندۈز داۋام قىلدى. 65 مىليون

يامانلارمۇ مەن سۆيگەن، مەن ئاشىق بولغان ئۆز
 مىللىتىمدىن. مېنىڭ قىلغىنىمنى ئۇلار بىلمىسە، ئاللاھ
 بىلىدۇ. ئۇلارمۇ بىر كۈنى بىلىدۇ، خاتا قىلغانلىرىغا
 ۋىجدانى ئازاپ چېكىدىغان چاغلار كېلىدۇ. ئۇلارغا
 خۇدادىن ھىدايەت تىلەيمەن. قەلبىگە ۋەتەن تۇيغۇسى
 بېرىشى، مېنى سۆيىمىسىمۇ، بىر - بىرىنى سۆيۈشىنى
 تىلەيمەن. دەيتتى.

مەرھۇم لىدەرئىمىز 95 يېشىدا ۋاپات بولدى. جىنازا
 نامىزىغا 100 مىڭدىن ئارتۇق ئادەم قاتناشتى.
 تېلېۋىزورلار نەق مەيدان كۆرۈنۈشىنى پۈتۈن دۇنياغا
 ئارقىتىپ تۇردى.

شەرقىي تۈركىستاننىڭ دۇنياغا تونۇلغان ۋە شەرقىي
 تۈركىستاننى دۇنياغا تونۇتقان مەشھۇر لىدەرئىمىز
 ئالەمدىن ئۆتتى. ئەمما ھايات ۋاقتىدا ئۇنى رەنجىتكەن،
 ئۇنى يامانلاپ يۈرگەنلەر بۈگۈن لىدەرئىمىز قالغاندا
 ھېچقايسى مىللەت، ھېچقايسى خەلق (سىلەر
 لىدەرلىكلارنى يامانلاپ يۈرەتتىڭلار، ئەمدى لىدەرئىمىز
 قالدىڭلار، بىز ياخشى لىدەرئىمىزنى سىلەرگە بېرىۋاتىمىز.)
 دىمىدى. ئەيسا ئەپەندىم ھايات ۋاقتىدا ئۇ كىشىنى
 تىللاپ، يامانلاپ يۈرگەنلەر، بۈگۈن ئۆز - ئارا بىر -
 بىرىنى تىللاپ، بىر - بىرىنى يامانلاپ يۈرۈشۈۋاتىدۇ.

ياۋايى ھايۋانلار خام گۆش يىمىسە، يىلان بەلگىلىك
 مۇددەت ئىچىدە بىرەر جانلىقنى چاقمىسا ئۆز ھاياتىنى

ئەسەللى بېرىپ تۇردى. ئەمما بەزى ئادەملەر ئەيسا
 ئەپەندىمنى خىتايىلار نىمە دەپ تىللىسا، ئوخشاش
 سۆزلەر بىلەن تىللاپ، يامانلاپ يۇردى. بەزىلەر «
 ئەيسا ئەپەندىم بىزگە ھۆكۈمەتتىن پۇل ئېلىپ بەرمىدى.
 » دەسە، بەزىلىرى « بالىلىرىمىزنى پۇلسىز مەكتەپلەردە
 ئوقۇتۇپ بەرمىدى. » دەپ رەنجىدى. بەزىلەر «
 زاماندا ھۆكۈمەت بىزگە كۆپ يەر، جاي بەرمە كىچى
 ئىكەن، ئەيسا ئەپەندىم مۇشۇنچىلىك بەرمە يېتىدۇ.
 دەپ بەرگۈزمىگەن ئىكەن. » دېيىشتى. بەزىلەر « ئەيسا
 ئەپەندىم 40، 50 يىل خىتايىنى تىللاپ يۈرۈپ خىتايىنىڭ
 تۈكىنى تەۋرىتەلدىمۇ، قولىدىن نىمە كەلدى؟ » دەپ
 ھاقارەت قىلدى. ئەيسا ئەپەندىم ئۆزى يوقسۇل ئىدى.
 بالىلىرىنى ئوقۇتالمىغان ئىدى. چۈنكى ئىقتىسادى،
 ۋاقتى، كۈچى، ھەر نەرسىسى ۋەتەن يولىغا سەرپ
 قىلىناتتى. بەزىلەر ھەتتا ئەيسا ئەپەندىم تۈركىيەگە
 كەلگەندە قۇرغان جەمىيەت نامىدىن چىقىدىغان
 ژورنالدا ئۇنى قارىلاپ ماقالە يېزىش جاسارىتىنى
 كۆرسەتتى. ئەمما ئەيسا ئەپەندىم پەۋقۇلئاددە كەڭ
 قوساق، خوشپىش خاراكتېرغا ئىگە بىر كىشى بولغىنى
 ئۈچۈن، ھەر قېتىم كۆڭلى رەنجىدىغان خەۋەر
 ئاڭلىغاندا: « جاھىل ئەرەپلەرنى مۇسۇلمان قىلىش يولىدا
 پەيغەمبىرىمىز چەككەن ئەزىيەتنى، ئاڭلىغان ھاقارەتنى
 تېخى مەن چەكمىدىم، ئاڭلىمىدىم. ياخشىلارمۇ،

پەرزەنتلىرىنىڭ ئىشى ئەمەس. لىدەر بۇ جاھالەتلەرنى
كەچۈرىشى مۇمكىن، ئەمما ئاللاھ كەچۈرمەيدۇ. تارىخ
كەچۈرمەيدۇ. مىللەت كەچۈرمەيدۇ.

- بۇ خىل ئەھۋاللار ئورتا ئاسىيادىمۇ مەۋجۇت. 57 -
يىلدىن 63 - يىلغىچە خىتاي زۇلمىدىن ۋە تەننى تەرك
ئېتىپ سوۋېت ئىتتىپاقىغا كۆچۈش مەجبۇرىيىتىدە
قالغان 100 مىڭدىن ئارتۇق شەرقىي تۈركىستانلىقلار
ئىچىدە نۇرغۇن قىممەتلىك زاتلىرىمىز بار ئىدى.
بۇلارنىڭ ئىچىدىكى دۇنيا تونۇيدىغان شەخسلەردىن
دۆلەت ئەربابى، شائىر، يازغۇچى، دىرامماتسروگ،
تۇيغۇر يېڭى زامان ئەدبىياتىنىڭ ئاساسچىسى بولغان،
ئەڭ مۇھىمى ئىگىلىمەس - سۇنماس مىللى ئىرادە ۋە
مىللى روھقا ئىگە ئىنقىلاپچى مۆھتەرەم زىيا سەمىدى.

شەرقىي تۈركىستان ھۆكۈمىتىنى قۇرغۇچىلاردىن
بىرى، ئۇ ھۆكۈمەتنىڭ باش كاتىبى، ئەلىخان تۆرەمنىڭ
ئەڭ يېقىن دوستى ئابدۇرۇپ مەقسۇم... لار بار ئىدى.

ئورتا ئاسىيادا بەزى (ئىنقىلاپچى) قىياپىتىگە
كىرىۋالغان ئادەملەر ئەلىخان تۆرەم، ئەخمەتجان
قاسىمدىن باشلاپ ئابدۇرۇپ مەقسۇم، زىيا
سەمىدىلەرگىچە بىرمۇنچە قىممەتلىك زاتلارنى ئاز -
تولا مىللى تۇيغۇسى بولغان ھەرقانداق شەرقىي
تۈركىستانلىق ھېچ چىداپ تۇرالمايدىغان سىياسى
ھاقارەتلەرنى قىلدى. ئۆلۈكلەردىن تىرىكلەرگىچە

داۋاملاشتۇرالمىغىغا ئوخشاش، ئىچى يامان ئادەملەر ئۆزىدىن قايسى جەھەتتىن بولسۇن بىر دەرىجە ئۈستۈن تۇرغان ئادەملەرنىڭ غەيۋىتىنى قىلمىسا، يامانلىمىسا ئىچى تىنمايدۇ. شۇڭا «ئىچى ياماننىڭ كۆڭلى خوش بولماس» دىگەن ماقالىمۇ بىكارغا ئېيتىلمىغان. ئەمما خەلقىمىزنىڭ بىرلىك، ئىتتىپاقى ئۈچۈن بۇ ئادەملەرنىڭ ئېغىر زىيانلىرى بولۇپلا قالماي، شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ تۈركىيەدە ئېتىۋارسىز قېلىشىدىمۇ يېتەرلىك ھەسسسى بولدى. غەيۋەت — غەيۋىتى قىلىنغۇچىلاردىن ئارتۇقراق، غەيۋەت قىلغۇچىلارنى خۇنۇكلەشتۈرىدۇ. جەمىيەتتە باشقىلارنىڭ غەيۋىتىنى قىلىش بىلەن شۆھرەت قازانغانلار يوق. بىز لىدەرىمىزنى يامان دىسەك، باشقىلار ياخشى لىدەرىنى بەرمەيدۇ. بىزنى باشلىغان بىر ئادەمنىڭ يېتىلىشى، تونۇلۇشى ئاسان قولغا كەلمەيدۇ. ئۇمۇ بىر ئىنسان بولغىنى ئۈچۈن بەزى خاتالىقلىرى بولۇشى مۇمكىن. ئەمما بىر جامائەت ئىچىدە ھەممىدىن ئەقىللىق، ھەممىدىن تەدبىرلىك، ھەممىدىن جاپاكەش، ھەممىدىن پىداكار بولغان ئادەم ئۇ جامائەتنى باشلاپ ماڭالايدۇ. بىر مىللەتنى، بىر خەلقنى بەختلىك ھايات يولغا باشلاپ ماڭغان بىر لىدەرنى قوللاش ۋە ئۇنىڭغا ياردەمچى بولۇش ئورنىغا ئۇنىڭ قۇسۇرىنى ئىزدەش، ئۇنىڭ يولغا ئورا كولاش، ئۇنىڭ مەغلۇبىيىتىنى تىلەش، ئۇخەلقىنىڭ

دەپ سوراپتۇ.

نەسرەدىن ئەپەندى بۇ ئادەمنىڭ ئاخماقلىقىغا كۈلۈپ كېتىپ، — بېرىپ زەم - زەم قۇدۇقىغا سىيسەڭ نامىڭ چىقىدۇ. — دەپتۇ مەسخىرە قىلىپ.

بەدىۋى بۇ مەسخىرىنى بىلمەي، نامىم چىقىدىكەن دەپ، مۇبارەك زەم - زەم قۇدۇقىغا بېرىپ سىيىپتۇ.

— زەم - زەم قۇدۇقىغا بىر بەدىۋى سىيىپتۇ.

— زەم - زەم قۇدۇقىغا بىر بەدىۋى سىيىپتۇ.

— كىم ئىكەن ئۇ؟

— ئاشۇ كېتىۋاتقان...

شۇنداق قىلىپ پۈتۈن دۇنياغا زەم - زەم قۇدۇقىغا سىيىگەن بەدىۋىنىڭ نامى چىقىپ كېتىپتۇ.

بىزنىڭ ئارىمىزدا ھېلىمۇ زەم - زەم قۇدۇقىغا سىيىگەن بەدىۋىنىڭ قىلىقىنى قىلىپ نامىنى چىقىرىپ يۈرگەنلەر بار.

ئەمما زىيان خەلقىمىزگە، مىللىتىمىزگە بولۇۋاتىدۇ.

ۋەتەننىمىزنىڭ، مىللىتىمىزنىڭ يول باشچىلىرى، دىنى

لىدەرلەر، ۋەتەندە خىتايىلار تەرىپىدىن، ۋەتەن سىرتىدا

خىتاي تەرەپدارى ئەمما ئۆزىنى مىللەتچى كۆرسۈتۈپ

يۈرگەن بۇزۇق ئادەملەر تەرىپىدىن ھاقارەتلىنىپ

كەلدى. ئابدۇلقادىر داموللام 20 - ئەسىردە مەيدانغا

كەلگەن ئەڭ ئۇلۇق دىنى ئالىمىمىز ئىدى. مىللى

ئىنقىلاپنىڭ ئاساسچىسى ئۇستاز ئىدى. ئۆمۈرتەرەم

ھەممىنى « روس جاسۇسى » دەپ يازدى. تىللىدى. شۇ تىللىغانلاردىن سوراپ باقايلى: سەن شۇ مىللى لىدەرلەر، دۆلەت ۋە جامائەت ئەرباپلىرىنى تىللاپ بەرگىنىڭ ئۈچۈن، خىتايىلار ساڭا نىمە بەردى؟ ئۇلارنى تىللاش ئاسمانغا قاراپ تۈكۈرگەن بىلەن ئوخشاش ئىش. تۈكۈرۈك تۈزۈڭنىڭ يۈزىگە چۈشىدۇ. زىيا سەمدى كىم؟ سەن كىم؟ ئابدۇروپ مەقسۇم كىم؟ سەن كىم؟ سەن، بۇ گىگانىت قارىغايىنى ئاغدۇرئۈتسەم، ئۇنىڭ سايىسىدا كۆرۈنمەي قالغان مېنى خەق كۆرەتتى دەپ خاتا ئويلاۋاتسەن.

بەزى نام چىقارغۇسى كېلىۋاتقان ئەقلى كەم ئادەملەر، دۇنياغا تونۇلغان لىدەرلىرىنى، مەشھۇر ئەرباپلىرىنى قارىلاپ ئابروينى چۈشۈرئۈتسەم، ئۇ ئابروي ماڭا كېلەتتى دەپ ئەخمىقانە تەسەۋۋۇرلاردا بولىدۇ. ئۇنىڭ نامى چىقىدۇ. ئەمما قانداق چىقىدۇ؟ ئەرەپلەردە مۇنداق بىر ھىكايە بار؛

مەككىدە بىر بەدىۋى بار ئىكەن، نامىنى چىقىرىشنى ئارزۇ قىلىدىكەن، ھېچقانداق قىلىپ نامىنى چىقىرالماپتۇ. كۆپ ئىشلارنى سىناپ بېقىپتۇ، ئەمما نامى چىقماپتۇ. ئۇ نەسردىن ئەپەندىنىڭ يېنىغا بېرىپ

— ئەپەندىم، مېنىڭ نامىنى چىقىرىش ئۈچۈن كۆپ كۈچۈم ۋە كۆپ ئۆمرۈم كەتتى. ھېچقانداق قىلىپ نامىنى چىقىرالمايمەن. قانداق قىلسام نامىم چىقىدۇ؟ —

يۈكسەك ئابرويغا ئىگە ئىنقىلاۋى ئەر باپلىرىمىزنى،
 مۇجاھىتلەرىمىزنى، قىسقىسى، ياخشى ئادەملىرىمىزنى
 قوغداش ئۈچۈن، دۈشمەندىنلا ئەمەس، ۋەتەن
 خائىنلىرىدىن، ئىچكى بۆلگۈنچىلەردىن، بۇزۇق
 ئادەملەردىن قوغداش ئۈچۈن، قۇرئان تۇتۇپ قەسەم
 قىلدۇق؛ يامان ئادەملەر ياخشى ئادەملىرىمىزنى يوقىتىش
 پۇرسىتىگە ئېرىشىپ بولغۇچە بىز يامان ئادەملەرنى
 يوقىتىمىز. مىللىتىمىزنىڭ ئىپتىخارى ھىساپلانغان
 كىشىلەرنى تىللىغان تىللارنى كېسىپ تاشلايمىز. ئۇلارغا
 يامانلىق ئويلىغان زەھەرلىك مېڭىلەرنى يەنچىپ
 تاشلايمىز. چۈنكى قوراللىق ئىنقىلاپنىڭ تەقەززاسى
 بىزدىن شۇنى ئىستەيدۇ. بىز ئون نەپەر زالىم خىتايىنى
 ئۆلتۈرۈش ھىساۋىغا بولسىمۇ ئۇنىڭ ھارامدىن تاپقان
 بايلىقىدا بىر شېھىتىمىزنىڭ ئائىلىسىنى باققىنىمىزغا
 ئوخشاش، ئون نەپەر ۋەتەن خائىنىنى ئۆلتۈرۈپ، ئۇنىڭ
 ھارامدىن تاپقان بايلىقىدا تۈرمىدىكى بىر مۇجاھىتنىڭ
 ئائىلىسىنى باققىنىمىزغا ئوخشاش، ئون نەپەر پىتىنچى
 مۇناپىقنىڭ تىلىنى كېسىپ ئىبىرەت قىلىش بەدىلىگە بىر
 ياخشى ئادەمنى، بىر ياخشى ئادەمنىڭ شان - شەرىپىنى
 قوغداپ قالغىمىز. مىللى ئىتتىپاقلىق ئەنە شۇ چاغدا
 كاپالەتكە ئىگە بولىدۇ.

ئەمما، يامان نىيىتى بولمىغان، ئىنقىلاپنىڭ
 غەلبىسىگە ئېرىشىش يولىدا، ئىستىقلال يولىدا

زاتنى بىز قوغدىيالمىدۇق. 1924 - يىلى قەشقەردە خائىنلار ئۆلتۈرۈۋەتتى. ئۇنىڭ ئوغلى ئابدۇلشەزىز مەقسۇم 44 يىل دۈشمەن تۈرمىسىدە ياتقان قەھرىمان مۇجاھىت، دىنى ئالىم، شائىر، ۋەتەنپەرۋەر دۆلەت ئەربابى ئىدى. ئۇنى ھەم بىز قوغدىيالمىدۇق. ئۇنى 82 - يىلى خائىنلار جىلى قىلىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى. ئابدۇرۇپ مەقسۇم (مەن خائىن ئەمەس، دۈشمەن كۈچلۈك بولغىنى ئۈچۈن بىز يۇرتنى ئاشلاپ قېچىپ چىقىشقا مەجبۇر قالدۇق. مېنىڭ خاتايم، بۈگۈن بىزنى خائىن دەپ يۈرگەنلەرنىڭ مىللى ئىنقىلاپتا خائىنلىقى بىلىنىپ ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغاندا كەچۈرۈم قىلىش تەرەپدارىدا بولغانلىقىم. دەپ كۆز ياشلىرىنى تۆكىدۇ. بۇ 85 ياشلىق مۆھتىرەم زات..

مۆھتىرەم زىيا سەمىدى (مېنىڭ مىللىتىم ئىچىدىن چىققان ئادەملەرنىڭ مېنى تىللاپ كۆڭلى خوش بولىدىغان بولسا، ئۇلارنى خوش قىلىش ئۈچۈن مەن ھاقارەتلىنىشكە رازى. چۈنكى ئۇمۇ مەن سۆيگەن مىللەتنىڭ پەرزەنتى. دەپ كۈلۈپ قويدۇ خالاس.

مىللىتىمىزنىڭ ئىچىدىن چىققان مۇنەۋۋەر زاتلارنى ئۆلۈمىدىن، تىل - ئاھانەتتىن قوغدىيالمىغانلىقىمىز ئۈچۈن، مىللى بىرلىكىمىز، ئىتتىپاقىمىز كاپالەتكە ئىگە بولمىدى. بىز بۇندىن كېيىن مىللى لىدەرلىرىمىزنى، دىنى لىدەرلىرىمىزنى، يولباشچىلىرىمىزنى، خەلق ئىچىدە

بىردىن - بىر چارە جىھاد

مۇسۇلمان بىر خەلقنىڭ، كاپىرلارنىڭ خۇدانى تونۇمايدىغان ھاكىمىيىتى ئاستىدا ئۇلارنىڭ قانۇنىغا بويسۇنۇپ ياشىشى مۇتلەق جائىز ئەمەس. مۇسۇلمان ئۆز ۋەتەننى كاپىرلارغا تارتقۇزۇپ قويۇش ئۇياقتا تۇرسۇن، كاپىرلارنىڭ ئارمىيەسى مۇسۇلمانلارنىڭ چىگرىسىغا تاجاۋۇز قىلغاندىلا مۇسۇلمانلارنىڭ جاھاد قىلىشى پەرىز قىلىنغان.

جاھاد قۇرئانى كەرىمدە ئەڭ بۇرۇن پەرىز قىلىنغان ئىبادەتلەرنىڭ بىرىدۇر.

بەقەرە سۈرىسىنىڭ 216 - ئايىتىدە ئاللاھ تائالا بىزگە شۇنداق دەيدۇ:

« سىلەرگە جاھاد پەرىز قىلىندى. ھالبۇكى، سىلەر ئۇنى ياقتۇرمايسىلەر. سىلەر بىرەر نەرسىنى ياقتۇرمايلىقىڭلار مۇمكىن، ئەمما ئۇ سىلەر ئۈچۈن پايدىلىقتۇر؛ سىلەر بىرەر نەرسىنى ياقتۇرۇشۇڭلار مۇمكىن، ئەمما ئۇ سىلەر ئۈچۈن زىيانلىقتۇر. (سىلەرگە نېمىنىڭ پايدىلىق ئىكەنلىكىنى) ئاللاھ بىلىدۇ. سىلەر بىلمەيسىلەر. (شۇنىڭ ئۈچۈن) ئاللاھ بۇيرىغانغا ئالدىراڭلار. »

بىز ئاللاھ تائالانىڭ بىزگە پەرىز قىلغان جاھادنى

پىكىرلىرى ئوخشاش بولمىغان، بەلكى چوڭقۇر چۈشەنچە پەرقلىرى بولغان ھەممە مۇجادىلە تەرەپدارلىرى بىر - بىرىمىزگە كەڭ قوساق بولۇشىمىز، كۈچلۈك دۈشمەن ئالدىدا بىرلىشىشىمىز لازىم ۋە بىرلىشىش بىزگە پەرىزدۇر. ۋەتەننى سۆيگەن ئادەملەرنىڭ بىر - بىرىنى كەچۈرەلمەيدىغان، بىر - بىرى بىلەن ئىتتىپاقلىشالمايدىغان ھەرقانداق باھانىسى بىزنى قايىل قىلالمايدۇ. ئېغىزىمىزدىن چىققان گەپ بىلەن يۈرىكىمىز ئوخشاش بولىدىغان بولسا، ئارىمىزدا ھەل بولمايدىغان ھېچ مەسىلە قالمايدۇ. مۇبارەك ئىسلام دىنىمىز، ئانا ۋەتەنىمىز، ئەزىز مىللىتىمىز، ئۇلۇق خەلقىمىز، مۇقەددەس ئەر كىنىلىكىمىز ئۈچۈن مۇجادىلە يولىدا جانابى ئاللاھ ھەممىمىزنىڭ قەلبىگە ھىدايەت بەرسۇن! ئامىن!

شۇنداق بىر ھەدىس شەرىپىنى ئىسىمىزدە ساقلىشىمىزنىڭ پايدىسى كۆپ.

« ئىناقلىقتا خەيرلىك، ئىناقسىزلىقتا ئازاپ بار. »

پادىشانىڭ ئەمرىگە بويسۇنۇش ۋاجىپ ، دەپ كاپىرلارنىڭ ئەمرىگە بوي ئىگىشكە پەتىۋا بەردى . خۇدانىڭ دىگىنىنى ئاڭلىماي ، كاپىرلارنىڭ دىگىنىنى ئاڭلىغانلىقىمىز ئۈچۈن ئەزىز ۋە تىنىمىز شەرقىي تۈركىستان ، دۇنيادىكى ئىماندىن ئۇزاقلاشقان ، خۇدانى ئۇنۇتقان مۇسۇلمانلارغا ئىبىرەت بولىدىغان دەرىجىدە يەر يۈزىدىكى ۋە يىلۇن دوزاخقا ئايلىنىدۇرۇلدى . خىتايىلار بىز مۇسۇلمانلارنى جازالاش ئۈچۈن ئۆز ۋە تىنىمىزنى دوزاخ قىلدى . بۇ دۇنيادا كاپىرلارنىڭ دوزىخىدىن قۇتۇلۇشقا ھەر كەت قىلمىغان مۇسۇلمانلار ، ئۇ دۇنيادا ئاللاھنىڭ دوزىخىدىن قۇتۇلۇشى مۇمكىن ئەمەس . قۇرئانى كەرىمدە : « بىراۋ سىلەرگە قانچىلىك چېقىلغان بولسا ، سىلەرمۇ ئۇنىڭغا شۇنچىلىك چېقىلىڭلار . » (بەقەرە سۈرىسى 194 - ئايەت) دەيدۇ . خىتايىلارنىڭ زولۇمى جان چېنىمىزدىن ئۆتۈپ كەتكەندە ئەمدى بىزمۇ بۇ زۇلۇمنى توختۇتۇش ئۈچۈن ھەر كەت قىلىۋاتىمىز . ئىماننى بىر دەرەخكە ئوخشاتساق ، ئۇنىڭ مۇسى جىھاد تۇر . ئادەملەر نېمىشقا باغلىرىغا كۆچەت تىكىپ دەرەخ يىتىشتۈرىدۇ ؟ مۇۋە ئېلىش ئۈچۈن . شۇنداق ئىكەن بۈگۈن يۇرتىمىز خىتايىلارنىڭ ئىپلاس ئاياقلىرى ئاستىدا كىرىلىۋاتقان بىر ۋەزىيەتتە مۇسۇلمان خەلقىمىز دىنىسىزلىك يولىغا زورلىنىۋاتقان ، ھەق - ھوقۇقلىرىمىز قوللىرىمىزدىن تارتىپ

قىلغان ۋاقتىمىزدا ئۆز ۋەتەنلىرىمىزدە ئەر كىن ياشىدۇق.
 ھاكىمىيىتىمىز قۇرئان نىزامى بىلەن قۇرۇلدى. خەلقىمىز
 ئۆز ۋەتەندە بەختىيار ياشىدى. ھېچ كىم بىزنى بوزەك
 قىلىشقا جۈرئەت قىلالمىدى. مەسىلەن: قاراخانلار
 دەۋرىدە دۇنيادا قانداق ئېتىۋار بىلەن ياشىدۇق؟! قانداق
 تەرەققىياتلارغا ئىگە بولدۇق؟ سەئىدىيە خانلىقى
 زامانىدا قانداق سەلتەنەتلىك ھاياتىمىز بار ئىدى؟!
 كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئىمانىمىز سۇسلاشتى. ئاپپاق غوجغا
 ئوخشىغان ئىماندىن ئۆزىنىڭ نەپسىنى ئۈستۈن تۇتقان
 موللار ھوقۇق ئىگەنلەش ئۈچۈن خۇدانىڭ ياردىمىنى
 تەلەپ قىلماي، كاپىرلارنىڭ ياردىمىنى تەلەپ قىلدى.
 مۇبارەك ۋەتەنلىرىمىز كاپىرلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالدى.
 كاپىرلارنىڭ ھاكىمىيىتىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ بىرىنچى
 ئىبادىتى جاھاد بولۇشى لازىم ئىدى. جاھاد قىلغان
 مۇجاھىدلار يۇرتىنى تەكرار-تەكرار قايتۇرۇپ ئالغان
 بولسىمۇ، بەزى سەللىسى يوغان ئىمانى يوق، ئابروي
 پەرەز، مۇناپىق موللار يەنە خىتايلىرىدىن ياردەم
 تىلىدى ۋە بۇ باھانە بىلەن يەنە كاپىرلار مۇبارەك
 زېمىنلىرىمىزگە ئاياق باستى. بويسۇندۇرۇلغان مۇسۇلمان
 خەلقىمىزنىڭ ئىچىدىكى ئىمانى كامىل، جاھاد قىلىش
 ئىرادىسى بولغان ياشلارنى خائىنلار كۆرسۈتۈپ بەردى.
 كاپىرلار رەھىمسىزلىككە ئۆلتۈردى. قاتتىق قورقتىلغان
 خەلقىمىزنى، خىتايلىرىغا سېتىلغان ئىمانلىرىمىز موللار

ماڭىمىز. ئاللا ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى بىزگە ھىچ بىر زامان زىيانلىق يولنى كۆرسەتمەيدۇ. بىزنىڭ بىرمۇنچە دىنى ئۆلىمالىرىمىز جەننەت ھەققىدە ۋەز ئېيتىدۇ. ئەمما ھەقىقىي جەننەتنى ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ رەسۇلىنىڭ قىلغان ۋەدىسىدىن بىلىشىمىز كېرەك:

« ئەبۇ ھۇرەيرە (ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ. جەننەتتە يۈز خىل مەرتىۋە بار. ئاللاھ ئۇلارنى، ئاللاھ يولىدا جاھاد قىلغانلار ئۈچۈن ھازىرلىغان. ئىككى مەرتىۋە ئارىسىدا ئاسمان بىلەن يەرنىڭ ئارىسىدەك مەسپە بار. » (ئىمام بۇخارى رىۋايىتى). مۇسلىمنىڭ رىۋايىتىدە يەنە مۇنداق بىر ھەدىس بار: « ئەبۇ سەئىد ئەل خۇدرى (ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى بولسۇن) رەسۇلۇللاھنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدۇ:

« كىمكى ئاللاھنى رەببى، ئىسلامنى دىنى، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پەيغەمبىرى قىلىپ تاللىسا ئۇنىڭغا جەننەت ۋاجىپتۇر. »

بۇ خوشخەۋەر ئەبۇ سەئىدنى سۈيۈندۈردى. ئۇ، « ئەي، ئاللاھنىڭ رەسۇلى، بۇ (گىپىڭنى) يەنە بىر تەكرار ئېيتىپ بەرگەن بولساڭ! — دېدى. رەسۇل (ئەلەيھىسسالام) ئۇ سۆزلەرنى تەكرار ئېيتىپ بەرگەندىن كېيىن:

ئېلىنىۋاتقان، ھەتتا ئىنسان قاتارىدا سانالمايدىغان؛
خۇدايىم بىزگە بەرگەن ۋەتەننىڭ بايلىقلىرىنى خىتايىلار
بىزنى قارىتىپ قويۇپ بۇلاڭ - تالاڭ قىلىۋاتقان،
ئاللاھنىڭ قۇرئانىنى ئۈگەنگەن بالىلىرىمىزنى
ئۆلتۈرۈۋاتقان، تۈرمىلەرگە سولاۋاتقان، قىزلىرىمىزنىڭ
ئىففەت - نۇمۇسى تەھدىت ئاستىدا قېلىۋاتقان، كاپىرلار
ئۆزىنى ئەزىز، بىزنى خار قىلىۋاتقان بىر مۇھىت ئاستىدا
تۇرۇپ جاھاد قىلمىغان، جىھادقا ياردەم قىلمىغان، ھېچ
بولمىسا جاھاد قىلغانلارغا ھىسداشلىق قىلمىغان
مۇسۇلماننى مۇسۇلمان دېگىلى بولامدۇ؟ جاھاد پەرز
قىلىنغان بىر زېمىندا جاھاد بىلەن چاتىغى بولماي
قانچىلىك ناماز ئوقۇسۇمۇ، روزا تۇتسىمۇ ئۇنداق
ئادەمنىڭ ئىبادىتى ئاللاھ ئالدىدا قوبۇل بولارمۇ؟

شۇ ھەدىس شىرىپكە كۆز ئاتايلى:

«ئەبۇ سەئىد ئەلخۇدرى (ئاللاھ ئۇنىڭدىن رازى
بولسۇن) رەسۇلۇللاھنىڭ يېنىغا كىلىپ سورىدى:

قانداق ئادەم تېخىمۇ پەزىلەتلىك؟

رەسۇل ئەكرەم (سەللەمۇ ئەلەيھى ۋە ئەللىھىم) :

ئاللاھ يولىدا جېنى بىلەن، مېلى بىلەن جاھاد قىلغان

مۆمىنلەر. دەپ جاۋاب بەردى. »

(بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى)

ئەگەر بىز ھەقىقىي ئۆممەت، ھەقىقىي مۇسۇلمان

بولدىغان بولساق ئاللاھنىڭ ۋە رەسۇلۇللاھنىڭ يولىدا

جەننەتنىڭ دەرۋازىسىغا ھەم يېقىنلىشىلمايدۇ. بۇ دۇنيادا خۇدانى ۋە ئۆزىنى ئالداشقا تىرىشقانلار ئۇ دۇنيادا ئۇنىڭ ئازابىنى تارتىدۇ.

« ئەبۇ ئەكبەر ئەبۇ مۇسا ئەششەرى دەيدىكى:

— مەن دۈشمەننىڭ قارشىسىدا دادام (ئەبۇ مۇسا) نىڭ شۇنداق دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم:

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دەيدىكى:

« جەننەتنىڭ ئىشىكى مۇتلەق قېلىچنىڭ سايىسى ئاستىدادۇر. » (تىرمىزى رىۋايىتى) شۇنى بىلىشىمىز لازىمكى، شەرقىي تۈركىستاندا ئۆزىنى مۇسۇلمان ھېساپلاپ يۈرۈپ، ناماز ئوقۇپ، روزا تۇتۇپ، ئەمما جاھادتىن قېچىپ، جاھادتىن ئۇزاق تۇرۇپ، خۇدادىن جەننەت تىلىگەنلەر قۇرئانى كەرىم ۋە ھەدىس شەرىپلەرنى قايتا ئوقۇپ، ئاخىرەتتە ئۆزىنىڭ قەيەرگە لايىق ئىكەنلىكىنى بىلىش ۋە خۇدا ئالدىدىكى، ئىمان ئالدىدىكى، ۋەتىنى ئالدىدىكى خاتالىقىنى تۈزۈۋېتىشكە ئويغانسا كاتتا ساۋاپ بار. بۇ ساۋاپنى بىز ئەمەس، ئاللاھ تائالا، ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام بىزگە ۋەدە قىلغان. « جاپا چەكمەي ھالاۋەت يوق. »، « جاندىن كەچمىگىچە جانانغا يەتكىلى بولمايدۇ. » ئەگەر ئۆزى مۇسۇلمان قەۋمىدىن تۇرۇغلۇق، ئاللاھ تائالانىڭ كۆرسەتكەن يولىنى ئاڭلاپ تۇرۇپ، بىلىپ تۇرۇپ، بۇ دۇنيانىڭ ئالتە كۈنلۈك

– تېخى يەنە بىرىسىمۇ باركى؛ ئاللاھ ئۇ سەۋەب بىلەن قولىنى جەننەتتە يۈز مەرتىۋە ئۇلۇغلايدۇ. ئىككى مەرتىۋىنىڭ ئارىسى ئاسمان بىلەن يەرنىڭ ئارىسىغا ئوخشاش ئۇزاق. – دېدى. ئەبۇ سەئىد:

– ئەي، ئاللاھنىڭ رەسۇلى، ئۇ نېمە؟ – دەپ سورىدى.

– ئاللاھ يولىدا جاھاد قىلىشتۇر. – دەپ جاۋاب بەردى رەسۇلۇللاھ. (ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى)

ئاللاھ جاھاد ئىبادىتىنى بىزگە پەرز قىلدى. بۇ پەرزنى پەيغەمبىرىمىز ئادا قىلدى ۋە ھاياتىدا بىزگە ئۈلگە قالدۇردى. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ھاياتىدا 28 قېتىم كاپىرلار بىلەن بولغان جىھادقا قوماندانلىق قىلدى. 19 قېتىم قولىدا قېلىچ ئوينۇتۇپ جەڭنىڭ ئالدىنقى سېپىدە ئۇرۇش قىلدى. ئۆلۈمدىن قورققانلارغا بولسا قۇرئان كەرىمدە «قەيەردە بولماڭلار (ئەجەل كەلگەندە) ئۆلۈم سىلەرنى تاپىدۇ. سىلەر مۇستەھكەم قەلئەلەردە بولغاندىمۇ. » دەپ ئايەتلەر نازىل بولدى. (نسا سۈرىسى 78 - ئايەت) دۈشمەننىڭ ھاكىمىيىتى ئاستىدا زۇلۇمغا مەرۇز قالغان مۇسۇلمان خەلق، ئەگەر شاھادەت شەرىئىتى ئىچىشكە ھەر زامان تەييار ھالغا كەلمەيدىكەن، ئۇنداق خەلق بۇ دۇنيادا خار بولغىنىغا ئوخشاش، ئۇ دۇنيادا ھەم ئاللاھنىڭ ۋەدە قىلغان جەننەتكە كىرىش شەرتىنى ئادا قىلمىغانلىقى ئۈچۈن

بارىن ئىنقىلاۋىنىڭ رەھبىرى، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مىللىي قەھرىمانى، مەرھۇم شېھىتىمىز زەيدىن يۈسۈپنىڭ ھايات ۋاقتىدا تەبلىغ قىلغاندا سۆزلىگەن، كېيىن خىتاي ھاكىمىيىتى تەرىپىدىن «جىنايەت» دەپ يىزىلغان مۇنداق بىر مەشھۇر سۆزى بار: «قۇرئان كەرىم قەۋرىستانلىققا بارغاندا ئوقۇيدىغان كىتاب ئەمەس، بەلكى جاھاد قىلىشنىڭ مىزانى. مەرھۇم زەيدىن يۈسۈپنىڭ بۇ سۆزىنى ھەر بىر شەرقىي تۈركىستانلىق مۇسۇلمان قەلبىگە نەقىش قىلىپ يەرلەشتۈرۈۋېلىشنى تەۋسىيە قىلىمەن. شەرقىي تۈركىستانىمىزدا جاھادنىڭ پەرىز بولغانلىقىنى تونۇپ يەتكەن ۋە جاھادقا ئۆمرىنى، ۋاقتىنى، بىلىمىنى، جېنىنى، مېلىنى ئاتاپ تۇرۇۋاتقان مىليونلىغان ياش ئەۋلادلىرىمىز بار. ئەمما جاھادمۇ باشقا ئىبادەتلەرگە ئوخشاش پەرىز قىلىنغان ئىبادەت بولغىنى ئۈچۈن، ئومۇ ناماز ئوقۇش، روزا تۇتۇشقا ئوخشاش ئالدى بىلەن نىيەت قىلىنىدۇ، ئاندىن باشلىنىدۇ. جاھاد جەريانىدا مۇتلەق قائىدە - قانۇنغا بويسۇنىدۇ. خۇددى تاھارەتسىز ناماز ئاللاھ ئالدىدا مەقبۇل بولمىغىنىغا ئوخشاش، جاھادنىڭ مەنتىقى شەرتلىرىگە ئۇيغۇن قىلىنمىغان جاھاد جاھاد ھېساپلانمايدۇ. جاھادنىڭ پەرىزلىرى قانداق بولىدۇ؟

راھىتى ئۈچۈن پەرىز قىلىنغان جاھاد ئىبادىتىنى ئادا قىلماي، كاپىرلارنىڭ دېگىنىنى قىلغانلارغا نىسبەتەن قۇرئان كەرىمدە مۇنداق بىر ئايەت بار. «ئى مۆمىنلەر! ئەگەر ئاتىلىرىڭلار، قېرىنداشلىرىڭلار ئىماندىن كۆپىرىنى ئارتۇق كۆرسە (كۆپىرىدا مەھكەم تۇرسا)، ئۇلارنى دوست تۇتماڭلار. ئىچكىڭلاردىن كىملىرىكى، ئۇلارنى دوست تۇتىدىكەن ئۇلار زالىملاردۇر.» (تەۋبە سۈرىسى 23 - ئايەت) مۇسۇلمانلارنى يوقىتىش ئۈچۈن كاپىرلار قاتارىدا تۇرغانلار كاپىرلار بىلەن ئوخشاش زالىم ئىكەنلىكىنى قۇرئان كەرىم بىزگە ئېنىق كۆرسۈتۈپ تۇرۇپتۇ. بىزنىڭ بۈگۈنكى زامانىۋى تىلىمىزدا ئۇلارنى «ۋەتەن خائىنلىرى، مىللى مۇناپىقلار» دەيمىز. بۇلارمۇ ئوخشاشلا جاھادتا نىشان ئالدىغان ھۈشمەنلىرىمىز. ئۇلار ئىماندىن، ۋەتەندىن، مىللەتتىن يۈز ئۈرۈپلا قالماستىن، ئۆز خەلقىنى خىتايىلار بىلەن ھىللە، ھەتتا ئۇلاردىنمۇ بەتتەر خارلىغان، ئەزگەن زالىملاردۇر.

ئىسلام ئالىملىرى قۇرئان كەرىمدە جاھاد ھەققىدە 400 دىن ئارتۇق ئايەت بارلىقىنى يازىدۇ. دېمەك بۈگۈندىن بىز، ئىسلامدا جاھادنىڭ ئەھمىيىتىنى نەقەدەر مۇھىملىقىنى بىلەلەيمىز.

ئىماننى بىرىدەن دەپ ھېساپلىساق، جاھاد ئۇنىڭ جېنىدۇر. جانسىز بەدەن قۇرۇق جەسەتتىن ئىبارەتتۇر.

تىكلەش يولىدا سەرپ قىلىش. جاھاد پائالىيەتلەرنى ماددى ئىمكانلار بىلەن تەمىنلەش.

6 - تەشكىلات ئىچىدە پىتىنە ۋە تەپىرىقە چىقارماسلىق.

بۇ ئالتە شەرت ئەمەلگە ئاشۇرۇلماي قىلغان جاھاد جاھاد ھېساپلانمايدۇ.

جاھادنىڭ سۈننەتلىرى

1 - جاھاد قىلماي تۇرۇپ خۇدادىن ياردەم تەلەپ قىلىش، (كاپىرلاردىن) قۇتۇلۇشنى ئارزۇ قىلىشنىڭ ئەھمىيەتسىز ئىكەنلىكىنى بىلىش لازىم. جاھاد باشلانغاندىن كېيىن خۇدادىن ياردەم كۈتۈش جائىزدۇر. ئاللاھ تائالا بىزگە شۇنداق ۋەدە قىلىدۇ:

«ئى مۆمىنلەر! سىلەر ئاللاھقا (يەنى ئاللاھنىڭ دىنىغا) ياردەم بەرسەڭلار، ئاللاھ سىلەرگە (دۈشمىنىڭلارغا قارشى) ياردەم بېرىدۇ. قەدىمكىڭلارنى (ئۇرۇش مەيدانلىرىدا) بەرقارار قىلىدۇ. كاپىرلارنى ھالاك قىلىدۇ.» (مۇھەممەد سۈرىسى 7 - 8 - ئايەت)

2 - غەلبىنى ئەسكەر ۋە قورال - ياراقتىكى ئۈستۈنلۈكتىن ئەمەس، خۇدادىن كۈتۈش لازىم. ئادەم ۋە قوراللارنىڭ ئاز بولۇشىدىن ئۈمۈتسىزلىككە چۈشمەسلىك كېرەك. بىز ئەگەر خىتاي ئارمىيىسىگە قارشى تۇرغىچىلىك كۈچكە ئىگە بولۇپ، ئاندىن

جاھادنىڭ پەرىزلىرى

- 1 - جاھاد مۇتلەق بىر ئارمىيە سۈپىتىدە ئېلىپ بېرىلىدۇ. مەركەزلەشتۈرۈلگەن بىر تەشكىلات ۋە ئىتتىزاملق بىر جامائەتنىڭ غايىسى بىلەن داۋام قىلىنىدۇ.
- 2 - بۇ ئارمىيە بىر باش قومانداننىڭ ئەمرى بىلەن باشقۇرۇلىدۇ. ھەر بىر مۇجاھىد ئاللاھ ۋە قۇرئان كەرىم مىزانى بىلەن، رەسۇلۇللاھنىڭ يولى بىلەن ماڭغان مۇددەتتە قوماندانغا شەرتسىز بويسۇنىدۇ.
- 3 - ھەر مۇجاھىد (مۆمىن) بۇ جاھاد ئارمىيىسى ئىچىدە ئارمىيەنىڭ ئۆز گۇرۇپپىسىنىڭ ۋە شەخسى ئۆزىنىڭ ۋەزىپىسىنى بىلىدۇ. جاھاد قىلىۋاتقان يەردىكى ئورنىنى ھەرگىزمۇ تاشلاپ كەتمەيدۇ.
- 4 - جېنى بىلەن جاھاد قىلىش، ئۆمرىنى، زامانىنى، ئىمكانلىرىنى، ئاللاھنىڭ ئادالىتىنى، قۇرئاننىڭ مىزانىنى ھاكىم قىلىش ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەتىنىنى قوغداش يولىدا سەرپ قىلىش، بولۇپمۇ بەدىنى بىلەن جاھاد ۋە تەشكىلات خىزمەتلىرىگە قوشۇلۇپ بۇ يولدا مۇشەققەت تارتىش ۋە بۇ يولدا شەھىد بولۇش.
- 5 - مېلى بىلەن جاھاد قىلىش، پۇلىنى، مەرتىۋىسىنى، ئىمكانلىرىنى جاھاد يولىدا ئاللاھنىڭ ھاكىمىيىتىنى

3 - جاھاد ئۈچۈن دەۋىرنىڭ شەرت - شارائىتلىرىغا كۈرە، ھەر تۈرلۈك تەييارلىقلارنى يېتەرلىك دەرىجىدە قىلىش لازىم. بۇ ھەقتە قۇرئاندا شۇنداق ئايەت بار:

« دۈشمەنلىرىڭلار (بىلەن ئۇرۇش قىلىش) ئۈچۈن، قوللۇڭلاردىن كېلىشىچە قورال كۈچى، جەڭ ئېتى تەييارلاڭلار، بۇنىڭ بىلەن ئاللاھنىڭ دۈشمىنىنى، ئۆزەڭلارنىڭ دۈشمىنىڭلارنى ۋە ئۇلاردىن باشقا دۈشمەنلەرنى يوقىتىلسە. » (سۈرە ئەنفال 60 - ئايەت)

بىز شەرقىي تۈركىستانلىق مۇسۇلمانلار ئەڭ ئېغىر شارائىت ۋە ئەڭ ئېغىر ئىمكانسىزلىق ئىچىدە بۇ جەھادقا ھازىرلىنىۋاتىمىز بىزدە مىڭ ئادەم ئىچىدە بىر نەچچە ئادەم قورال تۇتۇشنى بىلىدۇ. چۈنكى، خىتاي ھاكىمىيىتى بىزگە ئەسكەرلىكنى ئۈگەتمىدى. بىزدە يېتىشكەن قوماندانلار ئاز. ئەڭ ئاددىسى چېچەننىستان بەك كىچىك، نوپۇسى بەك ئاز بولۇشىغا قارىماي، مۇستەقىللىق ئېلان قىلىپ، تاكى روس ئارمىيىسى چېچەننىستانغا بېسىپ كىرگۈچە بولغان 4 يىل ئىچىدە چېچەنلەر قولىدىن كېلىشىچە تەييارلىق قىلغان ئىدى. ئونلارچە گېنرال قوماندانلىرى بار ئىدى، يۈزلەرچە تانكىلىرى، مىڭلارچە ئېغىر قوراللىرى ۋە بىرنەچچە مىڭ زامانىۋى ئۇرۇش تېخنىكىسىنى بىلىگەن ئەسكەرلىرى بار ئىدى. قورال ياسايدىغان ئىستانوكلرى بار ئىدى. ئەمما بىزنىڭ ھېچبىر نەرسىمىز يوق.

جاھاد قىلىمىز دىسەك، بۇنىڭغا بىزنىڭ، ھەتتا بىزنىڭ باللىرىمىزنىڭمۇ ئۆمرى يەتمەيدۇ. خىتايلار بىزنى جىم تۇرماقچى ئۆلتۈرۈۋاتىدۇ. قورقىتىۋاتىدۇ. بوزەك قىلىۋاتىدۇ. بىز كاپىرلارنىڭ ئالدىدا ئۆزىمىزنى ئىمانىمىزنى، دىنىمىزنى، يۇرتىمىزنى قوغدىيالمىغانلىقىمىز ئۈچۈن ئاللاھ ئالدىدا گۇناھكار بولىۋاتىمىز. بىز ئەگەر بۇ دۇنيادا ياشايدىكەنمىز ئەركىن ياشاش ئۈچۈن، ئەگەر ئۆلۈپ كەتسەك، ياراتقان ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىغا يۈزىمىز ئاق بېرىش ئۈچۈن جاھاد قىلىشتىن باشقا چارىمىز يوق.

«ئاللاھ ھەرقانداق خىيانەتچى، ناشۇكۇر بەندىنى دوست تۇتمايدۇ. ھۇجۇم قىلىنغۇچىلارغا، زۇلۇمغا ئۇچىرغانلىقى ئۈچۈن (قارشىلىق كۆرسىتىشكە) رۇخسەت قىلىندى. ئاللاھ ئۇلارغا ياردەم بىرىشكە ئەلۋەتتە قادىر. » (ھەج سۈرىسى 38 - 39 - ئايەتلەر) زۇلۇم قىلغانلارغا قارشى قارشىلىق كۆرسۈتۈش قۇرئان كەرىمدە ئېنىق كۆرسۈتۈلگەن. زۇلۇم قانچىلىك ئېغىر بولسۇن، زۇلۇم قىلغۇچى زالىم ھاكىمىيەت قانچىلىك كۈچلۈك بولسۇن، بىز ئۇنىڭ زۇلۇمىنى توساش ئۈچۈن قارشىلىق كۆرسەتمەسەك، زالىمنىڭ بىزگە زۇلۇم قىلىشىغا ياردەملەشكەن بولىمىز. زۇلۇمغا شىرىك بولغۇچىلارنىڭ ئاللاھ تائالا ئالدىدىكى ئورنى قانداق بولىدۇ؟ بۇنى ھەر بىر مۇسۇلمان بەندە ياخشى بىلىدۇ.

قارشى تۇرىدىغىنىمىز بىزدىن ۋە تىنىمىزنى تارتىۋېلىپ، بىزگە زورلۇق - زۇمبۇلۇق قىلغان زالىم خىتايلار. ھەتتا ۋە تىنىمىزگە خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا مەجبۇرى ياكى ئالداپ ئېلىپ كېلىپ يەرلەشتۈرۈلگەن مىليونلارچە خىتاي ئاھالىسى بىگۇنا ئىنسانلار. بىزنىڭ زەربە بېرىش نىشانىمىز زالىم خىتاي ئەمەلدارلىرى. ئۇلارغا سېتىلغان مىللى خائىنلا، ئۇلارنىڭ ھاكىمىيىتىنى قوغداپ، بىزنى ئۆلتۈرىۋاتقان خىتاي ئەسكەرلىرى، ساقچىلىرى، شىيونلىرى. ئەگەر جىھاد تا خىتاي خەلقى يۇرتىغا كېتىشنى ئارزۇ قىلسا ياردەم قىلىپ يولغا سېلىپ قويىمىز. ئەگەر شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئازاتلىقى ئۈچۈن بىزنىڭ سېپىمىزدە تۇرۇپ خىتايلار بىلەن ئۇرۇش قىلسا بۇ ۋەتەندە بىز بىلەن بىللە ياشايدۇ. چۈنكى ئاللاھ ئالدىدا ھەممە ئىنسانلار ئوخشاش. ئىسلام دىنىدا مىللى زۇلۇم يوق. ئىنسان ئىنسانغا زۇلۇم قىلىش يوق. باشقا دىندىكىلەرنى كەمسىتىش يوق. ئەمما، ئىسلامغا قارشى، مۇسۇلمانلارغا قارشى زۇلۇم قىلىنسا ئۇ زۇلۇمنى تومسۇش، زۇلۇمنىڭ مەنبەسىنى يوقۇتۇش ئەلۋەتتە بىزگە پەرىز.

خىتاي خاكىمىيىتىگە ماسلىشىپ بىزگە بولغان مىللى زۇلۇمنى ساقلاپ قېلىشقا ياردەملەشكەن خىتايلار بولسا ئەلبەتتە ئۇلارغىمۇ سۈكۈت قىلىپ تۇرالمايمىز.

5 - دۈشمەنلىرىمىزگە سىياسى ۋە ھەربى جەھەتتىن

زىمىنىمىزنىڭ ھەر يېرىدە بىزنى ئۆلتۈرۈشكە تەييار تۇرۇۋاتقان كۈچلۈك دۈشمەن ئارمىيەسى بار. خىتايلارنىڭ جاسۇسلۇق تورلىرى، ساقچىلىرى ھەر يەردە ئىتتەك تىمىقىلاپ يۈرۈيدۇ. خىتايلار بىزلەرنى ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن ئارمىيەسىگە، ساقچىسىغا، زالىملىرىغا، خائىنلىرىغا قانچىلىك ئىقتىساد كەتسە بېرىۋاتىدۇ. ئەمما ئۇلار خام خىيال قىلىدۇ؛ تارىخ بىر كۈنى شۇنىڭغا شاھىت بولىدۇكى، خىتاي ھاكىمىيىتى، بىزنى ئۆلتۈرۈپ تۈگىتەلمەيدۇ. بەلكى بىز ئۇلارنى مۇبارەك ۋەتىنىمىزدىن سۈپۈرۈپ چىقىرىمىز. بۇنىڭ ئۈچۈن قولىمىزدىن قانچىلىك تەييارلىق كەلسە، ھەممىنى قىلىشىمىز، ئاز كۈچ بىلەن كۆپ دۈشمەنگە تاقابىل تۇرۇشىمىز لازىم. بىزنىڭ دۈشمىنىمىز ھەم قەبىھ ھەم ياۋۇز ھەم كۈچلۈك. ئەمما ئۆلىمىز، ئۆلتۈرىمىز، ئۆلىمىز؛ ئۆلتۈرىمىز... جىھاد شۇنداق داۋام قىلىدۇ.

4. ئەڭ بۇرۇن، ئىسلامغا ۋە مۇسۇلمانلارغا ئەڭ كۆپ زىيان سالغان، زىيىنى ناھايىتى كەڭ تارقالغان دۈشمەنلەر بىلەن ئۇلار قۇرغان سىياسى ھاكىمىيەتكە قارشى جىھاد باشلاش لازىم. بىز بۈگۈن خىتاي ھاكىمىيىتىگە قارشى جىھاد باشلايمىز. شۇنى ئېنىق بىلىشىمىز لازىمكى، بىزنىڭ جۇڭگو خەلقى بىلەن ھېچقانداق زىددىيىتىمىز يوق. ئۇلارنىڭ دىنىسىز بولۇشى ياكى باشقا دىندا بولۇشى ئۆز ئىشى. ئەمما بىزنىڭ

بىلەن ئىنسانى ئالاقىنى راۋاجلاندۇرۇش؟

۱ (كۆپپارلاردىن) سىلەر بىلەن ئۇرۇش قىلمىغان ۋە سىلەرنى يۇرتىڭلاردىن قوغلاپ چىقارمىغانلارغا كەلسەك، ئاللاھ ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشىڭلاردىن ، ئۇلارغا ئادىل بولۇشىڭلاردىن سىلەرنى توسمايدۇ . شۇبھىسىزكى ئاللاھ ئادىللىقنى دوست تۇتىدۇ . (مۇمتەھىنە 8 - ئايەت) جاھاد جەريەندە بىزگە قىلىنغان زۇلۇم بىلەن ئالاقىسى بولمىغان (گەرچە باشقا دىندا بولسىمۇ) كىشىلەر ، تەشكىلاتلار دۆلەتلەر بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ تەلىماتىغا ئۇيغۇن ، ئادىل مۇناسىۋەتلەرنى ئورنىتىشقا ئەھمىيەت بىرىشىمىز لازىم .

دۇنيادا باشقا دىنغا ، باشقا ئىرققا مەنسۇم نۇرغۇن ئىنسانلار بار . نۇرغۇن دۆلەتلەر بار . ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىنسان بولغىنى ئۈچۈن ، خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ بىزگە قىلغان ئىنسان قىلىپىدىن چىققان زۇلۇمغا قارشى نەپىرىتى بار . بىزگە ھىساۋىلىقى بار . بىز ھەرگىزمۇ نادانلىق تۈپەيلىدىن ياكى قەستەن بۇزغۇنچىلىق تۈپەيلىدىن ، ئىسلام دىنىدىكىلەردىن باشقىلارنى دۈشمەن دەپ كۆرۈپ خەلقىمىزنى خىتايىنىڭ تۈزۈمىغا چۈشۈرۈپ ھالاك قىلىدىغان خاھىشلاردىن قەتئىي سەگەك بولىشىمىز لازىم .

بىزنىڭ ، ئاللاھنىڭ ياردىمىدىن باشقا ، بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ ، بارلىق ئىنسانلىق دۇنياسىنىڭ

ھۇجۇمغا ئۆتۈشتىن بۇرۇن ئۇلارنى توغرا يولغا ئۈندەش. بۇنىڭغا ئۈنمىسا، بەلگىلىك شەرتنامىلار ئىمزالاشنى تەكلىپ قىلىش، سىياسى ۋە ئەسكىرى رەقەبلىرىمىز كىلىشىم ھاسىل قىلىشقا قوشۇلغان تەقدىردە سۈلھى قىلىش؛ بۇ ھەقتە قۇرئان كەرىمدە مۇنداق ئايەت بار:

« ئەگەر ئۇلار تىنچلىققا مايىل بولسا، سەنمۇ تىنچلىققا مايىل بولغىن، ئاللاھقا تەۋە ككۈل قىلغىن ... ئەگەر ئۇلار (تەييارلىق قىلۇپلىش ئۈچۈن سۈلھى بىلەن) سىنى ئالدىماقچى بولسا، ئاللاھ (ئۇلارنىڭ شەرىرىدىن) شەكسىز ساڭغا كىپايە قىلغۇچىدۇر. ئاللاھ سېنى ئۆزىنىڭ ياردىمى بىلەن ۋە مۆمىنلەر (مۇجاھىدلار) بىلەن كۈچلەندۈرىدۇ. » (ئەنفال سۈرىسى 61 - 62 - ئايەتلەر). ئەمما خىتايلار بىزنى ئادەم قاتارىدا كۆرمىگىنى ئۈچۈن بىزنىڭ شەرقىي تۈركىستاندىكى ھەق - ھوقۇقىمىزنى تونۇمىغانلىقى ئۈچۈن بىزنىڭ ئۇلار بىلەن سۈلھى قىلىشىمىز خام - خىيالىدىن ئىبارەت. بۇنداق شەرت - شارائىت بولغان زامانلاردىمۇ تارىختا خىتايلار بىزنى ئۇرۇشتا يېڭەلمىگەن چاغلاردا سۈلھى قىلىپ كېيىن كۈچەيگەن ۋاقتىدا ئەھدىسىگە خىيانەت قىلىپ، يەنە بىزنى قايتىدىن دوزاخقا ئىتتىرىۋەتكەن پاكىتلار تېخى يادىمىزدا.

6 - دىنىمىزغا ۋە ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلمىغانلار

تۈزگە ئىشەنگەن مۇجاھىد لىدەرلەر ھەرزامان قوسقىنى كەڭ تۈتىدۇ. ئۈمۈمنى چۈشۈنىدۇ. ئۇششاق - چۈششەك ئىشلار ئۈستىدە ئەمەس، ئۇلۇغ غايە ئۈستىدە پىكىر قىلىدۇ. جامائەتكە ئۈلگە بولىدۇ. جامائەتنى، تەشكىلاتنى، مۇجاھىدلارنى بىرلەشتۈرۈش، مۇجادىلىنى كۈچلەندۈرۈش، جاھادنى غەلبىگە ئېرىشتۈرۈش يولىدا كېچە - كۈندۈز ئەمگەك سەرپ قىلىدۇ.

8 - باش ئەمىر تەيىنلىگەن ئالدىنقى سەپ

قوماندانلىرى، رايون قوماندانلىرى، ھەرقايسى سەپ قوماندانلىرى ئىچىدە كۆڭلۈمىزگە ئەرزىمىگەن، بىزگە ياقىمىغان قىلىق ھەركەتلىرى بولسا سەبەر قىلىش، نارازىلىق قىلماسلىق ئىسيان قىلماسلىق؛

« كىمكى ئەمىر ۋە قوماندانلىرىدا كۆڭلىگە ياقىمىغان

بىر ئەھۋال كۆرسە سەبىرى قىلسۇن! چۈنكى، جامائەت (تەشكىلات) تىن بىر غەپرىچ ئايرىلغان كىشى (ئۇ تەرىقىدە) ئۆلۈپ كەتسە، پەقەتلا جاھىلىيەت ئۆلۈمى بىلەن ئۆلۈپ كەتكەن بولىدۇ. »

(« بوخارى » ۋە « مۇسلىم » رىۋايىتى)

ئاللاھ رىزاسى ۋە غايىمىزنىڭ يۈز خاتىرىسى ئۈچۈن

ئەمىر، قوماندانلىرىمىزنىڭ ئۆزى سەزمىگەن بەزى خاتالىرى بولسا ئەلبەتتە ئەدەپ ۋە ئەخلاق دائىرىسى ئىچىدە تەكلىپ، تەۋسىيەلەردە بولسا تەبىكى پايدىلىق.

ھىداشلىققا، ياردىمىگە ئېھتىياجىمىز بار. بىزدە (مىڭ دوست ئاز، بىر دۈشمەن ئارتۇق) دەيدىغان خەلقى تەمسىلى بار. بىزنىڭ دۈشمىنىمىز بىرلا. يەنى يۇرتىمىزغا تاجاۋۇزچىلىق قىلىپ كىرىۋالغان ۋە بىزگە زۇلۇم قىلىۋاتقان، دىنىمىزگە ھاقارەت قىلىۋاتقان خىتاي ئىستىلاچىلىرى. مەقسىدىمىز مۇبارەك ۋەتىنىمىزدىن بۇ زالىملارنى ھەيدەپ چىقىرىش.

7 - كۈچنى ۋە پىكىرنى بىرلەشتۈرۈش ئارقىلىق ھەر جەھەتتىن بىر- بىرىمىزگە جەمبەرچەس باغلىنىپ تۇرۇپ جاھاد قىلىش؛ تەشكىلات ۋە جامائەتنىڭ ئىچىدە كەمچىللىك، يىتەرسىزلىكلەرنى چوڭايتىپ كۆرمەتمەسلىك لازىم. چۈنكى، دۈشمەننىڭ توپ، زەمبىرەك ئوقلىرى ئۈستىمىزگە چۈشۈۋاتقان خەتەرلىك ئەھۋال ئاستىدا پۈتمىزغا كىرگەن ئۇششاق تىكەنلەرگە ئەھمىيەت بىرىپ كىتىش مۇجاھىدلارغا خاس ئەخلاق ئەمەس. بىر- بىرىمىزگە كەڭ قوساق بولۇش، سەمىمى بولۇش، بىر- بىرىمىزنى ئەپۈ قىلىشىمىز لازىم. مېھرى- مۇھەببەت دىن قېرىنداشلىرىمىزغا، قان قېرىنداشلىرىمىزغا، جان قېرىنداشلىرىمىزغا، غەزەپ- نەپرەت، دىن دۈشمەنلىرىمىزگە، قان دۈشمەنلىرىمىزگە، جان دۈشمەنلىرىمىزگە بولسۇن! چېچىلغان كۈچ كۈچ ئەمەس، بىرلەشكەن كۈچ ئاز ئەمەس، ئاجىز ئەمەس. نىيىتى دۇرۇس، پىكىرى ئۇچۇق، ئېتىقادى كۈچلۈك،

ئۆزىنى ھازىرلىغان بىر كىشى قىيىنچىلىق ئالدىدا
چىدىيالمىسا، ئۇ ئىماننىڭ ئاجىزلىقى، ھەقىقەتتە
جاھادقا ھازىر ئەمەسلىكىنى كۆرمىتىدۇ.

جاھادقا ھېچكىم زورلانمايدۇ. مۇجاھىد بولغان
كىشى، ئائىلىسىدىن بىر كىشى سۇغا چۈشۈپ بۇغۇلۇپ
قالغانلىقىنى ئاڭلاپ قانداق دەرياغا يۈگۈرسە، خەۋپ
ئاستىدىكى ۋەتەننى، خەلقىنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن
شۇنداق جىددىلىك بىلەن جاھادقا يۈگرەيدۇ. شۇنداق
مۇجاھىد ھەقىقىي مۇجاھىددۇر. مۇجاھىد ئاچ قالغاندا،
خىتاي تۇرمىسىدا ئاچ ياتقان باشقا بىر مۇجاھىد
دوستىنى ئەسلەيدۇ ۋە «ئۈنىڭدىن مەن توق، دەپ
ئۆزىگە ئەسلەللى بىرىدۇ. مۇجاھىد ھېرىپ -
چارچىغاندا، جاھادتا پۇت، قولىدىن ئايرىلغان
مۇجاھىتلارنى ئويلايدۇ ۋە ئۇلار ئۈچۈن تېخىمۇ كۆپ
خىزمەت قىلىش ئىستىگىدە بولىدۇ. مۇجاھىد
تۈرمىلەرگە چۈشۈپ قېلىپ تۈرمىلەردە قىيىن - قىستاققا
ئېلىنغاندا، ئالدىدا ئولتۇرۇپ ئۇنى سوراق قىلغان
جاللاتلاردا كۆپلىگەن مۇجاھىدلارنىڭ قان - قىساسى
بارلىقىنى چۈشىنىدۇ ۋە بۇ دۈشمەنلەرگە بولغان
نەپرىتى ئۇلارنى ۋە ئۇلارنىڭ ھاكىمىيىتىنى يوقۇتۇش
ئىرادىسى ھەسسىلەپ ئاشىدۇ. مۇجاھىدنىڭ ئەڭ ئاخىرى
ئېرىشىدىغان يېرى ئاللاھنىڭ جەننىتى بولىدۇ. خىتاي
ئەسكەرلىرى بۇيرۇققا بويسۇنۇشنى بىلىدۇ. ئەمما ئۇ

بۇنداق خانالارنى باھانە قىلىپ، سېپىمىزنى،
تېتىپاقلقىمىزنى بۇزىدىغان نارازىلىق، ئىختىلاپ، پىتنە
پەۋقۇلئاددە زىيانلىق. ئەمىرگە بويسۇنۇش بولسا
دىنىمىزدا، بولۇپمۇ جاھادتا باش تارتىپ بولمايدىغان
پەرىزدۇر.

9 - ئاللاھ يولىدا ھەرقانداق جاپا - مۇشەققەت ۋە
قىيىن - قىستاقلارغا بەرداشلىق بىرىش؛

«خەندەك غازىتى ئۈچۈن خەندەك قېزىۋاتقان
كۈنلەردە، بىر ساھابى مۇدەممەد ئەلەيھىسسالامغا:

– ئەي ئاللاھنىڭ رەسۇلى، يەيدىغان نەرسە يوق
ھالىم قالدى. باق ھالىمغا: دەپ – دۈمبىسىگە
چاپلىشىپ قالغان قوسقىغا تېگىزىنغان بىر دانە تاشنى
كۆرسەتتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:

– بۇنى كۆر دەپ، ساھابىغا قارىنى ئېچىپ
قوسقىغا باغلىغان ئىككى دانە تاشنى كۆرسەتتى.
ئۆزىنىڭ ئاچ ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەسلىكى ئۈچۈن
پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ قىلىقىنى كۆرگەن
ساھابى پەيغەمبەردىن كۈچ ئالدى ۋە تېخىمۇ غەيرەت
بىلەن خەندەك كولاشقا باشلىدى. «جاھاد مۇسۇلمان
ئۈچۈن بۇ دۇنيادا ئەڭ ئېغىر جاپا - مۇشەققەت ئېلىپ
كەلگىنى ئۈچۈن، ئۇ دۇنيادا ساۋابى تەڭداشسىزدۇر.
مۇجاھىد بولغان كىشى، ئاللاھنىڭ ئەسكىرى
دېمەكتۇر. شېھىدلىك مەرتىۋىسىگە ئېرىشىش ئۈچۈن

مۇۋەپپىقىيەتتۇر. سىلەرگە (مەرھەمەت قىلىنغان) سىلەر ياخشى كۆرىدىغان ئىككىنچى بىر نېمەت ئاللاھتىن كېلىدىغان نۇسرەت ۋە يېقىن غەلبىدۇر. « (سەپ سۈرىسى 10 - 13 - ئايەتلەر)

شەرقىي تۈركىستاننىڭ خىتاي ئاسارىتىدىن قۇتۇلىشىدا، شەرقىي تۈركىستان مۇسۇلمانلىرىنىڭ خىتاي زۇلۇمىدىن قۇتۇلىشىدا شەك - شۈبھە يوق. جاھادتا ئاققان قاننىڭ بۇ دۇنيادا غەلبە ئېلىپ كېلىدىغانلىقىدا شەك - شۈبھە يوق. شەرقىي تۈركىستاندا ئىزلىگەن مۇسۇلمانلارنىڭ غالبىيىتى پات - يېقىندا تەنتەنە قىلىدىغانلىقى ئاللاھ ئائالا تەرىپىدىن كۈنسىرى يېڭى بىشارەتلەر بىلەن كۆرسۈتۈلمەكتە. ئۇزۇن يىللار كاپىرلارنىڭ زۇلۇمىغا بوي ئىگىپ، ئۇلارنىڭ رايىغا بېرىپ ئاللاھتىن ئۇزاقلاشقانلار، ئاللاھقا تۆبە ئىستىغپار قىلماقتا. قۇرئان كەرىمنى چاڭ - تۇزاڭ ئىچىدە تاشلاپ قويغانلار، قۇرئان كەرىمنىڭ مۇسۇلمانلارغا، بارلىق ئىنسانلارغا، پۈتۈن كائىناتقا يول كۆرسەتكۈچى مىزان ئىكەنلىكىگە ھەقىقىي ئىشەنمەكتە. مۇسۇلمانلارنىڭ ئازاتلىقى، بەخت - سائادىتىنىڭ ئىسلامدىن باشقا يولدىن كەلمەيدىغانلىقىنى خەلقىمىز بېشىدىن ئۆتكۈزگەن ئاچچىق - ساۋاقتىن چۈشۈنۈپ يەتتى. دادىسى كاپىر بىلەن دوست بولغان بولسا، بالىسى ئاللاھ يولىدىكىلەر بىلەن دوست بولماقتا. دادىسى ھاراق

كەم ئۈچۈن، نېمىشقا جەڭ قىلىشنى بىلمەيدۇ. كاپىر ئۈچۈن جان بۇ دۇنيادا تاتلىق. مۇجاھىد كەم ئۈچۈن، نېمىشقا جەڭ قىلىشنى بىلىدۇ. ئۆلۈپ كەتسە بارىدىغان يېرىنى - يەنى بىر ئاللاھنىڭ جەننىتىگە باردىغانلىقىنى بىلىدۇ. شۇڭا ئۇ ئۆلۈمگە ھودۇقماي بارىدۇ. مۇجاھىدلارنىڭ لوغىتىدا قىيىنچىلىق، قورقۇش، ئۆلۈم دېگەن سۆزلەرگە ئورۇن يوق. چۈنكى، مۇجاھىدلار كۈچىنى پۈتمەس - تۈگۈمەس كۈچ مەنبەسى بولغان ئاللاھنىڭ كىتابى قۇرئان كەرىمدىن ئالىدۇ.

10. جاھادنىڭ زەپەر بىلەن ئاياقلىشىدىغانلىقىنى، ئاللاھ يولىدا ئىشلىگەن، جەڭ قىلغانلارنىڭ ئەڭ پايدىلىق، ئەڭ خەيرلىك، ئەڭ مۇبارەك خىزمەت قىلىۋاتقانلىقىغا ئىشىنىش؛

«ئى مۆمىنلەر! سىلەرگە سىلەرنى قاتتىق ئازاپتىن قۇتۇلدۇرىدىغان بىر تىجارەتنى كۆرمىستىپ قويايمۇ؟ ئاللاھقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە چىن ئىمان ئېيتقايسىلەر، ئاللاھنىڭ يولىدا مېلىڭلار بىلەن، جېنىڭلار بىلەن جىھاد قىلغايسىلەر. ئەگەر بىلسەڭلار سىلەر ئۈچۈن بۇ ياخشىدۇر. (شۇنداق قىلساڭلار) ئاللاھ سىلەرنىڭ گۇناھلىرىڭلارنى مەغپىرەت قىلىدۇ. سىلەرنى ئىستىدىن ئۆمىتتەڭلەر ئېقىپ تۇرغان جەننەتلەرگە كىرگۈزىدۇ. دائىمى تۇرالغۇ بولغان جەننەتتىكى گۈزەل سارايلاردا (تۇرغۇزۇدۇ) بۇ چوڭ

بولدۇ.

11. جىھاد نى ئۆزىنى زورلاپ ياكى ناخۇش ھالدا

ئەمەس، بەلكى ئىبادەت ئىشتىياقى بىلەن قىلىش؛

(ئاللاھنىڭ يولىدا (پۇل - مېلىگىلار بىلەن،

جېنىگىلار بىلەن) تاقىتىگىلارنىڭ يېتىشىچە جىھاد

قىلىگىلار.) (سۈرە ھەج 78 - ئايەت) جىھاد نىڭ ئەڭ

ساۋاپلىق ئىبادەت بولۇشىدىكى سەۋەب؛ ئىنسان ئۈچۈن

بۇ دۇنيادا بىباھا قىممەتكە ئىگە بولغان جاننى ئاللاھ

يولىدا ئوتتۇرىغا قويغانلىقىدا. جىھاد ھەرگىزمۇ ئۆزىنى

كۆز - كۆز قىلىپ كۆرسىتىش ئۈچۈن ياكى ئولجىدا

چۈشكەن مالنى ئېلىش ئۈچۈن ياكى باشقا بىر مەنپەئەت

ئۈچۈن قىلىدىغان ئىش ئەمەس. ۋە ياكى ئەڭ خەتەرلىك

سەپلەردە جىھاد قىلىش ئىمكانى بار تۇرۇپ، ئوق

ئاۋازى ئاڭلانمايدىغان، قان تۆكۈلۈشتىن ئۇزاق

يەرلەردە تۇرۇپ ئۆزىنى جىھاد قىلغاندەك

كۆرسىتىدىغان ئىش ئەمەس. شۇڭا جىھاد قىلىشنى

ئارزۇ قىلغانلار ئۆزىنىڭ ئىمانى، ئىرادىسى، روھى

ھالىتى، سالامەتلىكى جىھاد قا ئۇيغۇنمۇ يوقمۇ؟

ياخشى ئويلىنۇپ جىھاد قا قېتىلىشى كېرەك. جىھاد

سېپىگە كىرىپ بولۇپ سەپتىن ئايرىلىش ياكى سەپتىن

ئايرىلىشقا باھانە ئىزدەش ھەم جىھاد قا خىيانەت بولىدۇ

ھەم جىھاد سېپىنىڭ كەيپىياتىغا ئېغىر زىيان ئېلىپ

كېلىدۇ.

ئىچىمە بالىسى بۇ : ئىسلامغا . مىللى ئەخلاقىمىزغا
 ئۇيغۇن ئىش ئەمەسلىكىنى سۆزلەپ نەسەت قىلماقتا .
 دادىسى كاپىرلاردىن قورققان بولسا ، بالىسى ياراتقان
 ئاللاھتىن قورقماقتا . كوممۇنىزىمدىن رايى قايىتقان
 دادىسى قايسى يولغا مېڭىشنى بىلەلمەي گاڭگىراپ
 قالغاندا ، بالىسى ئىسلامنىڭ توغرا يولغا باشلىماقتا .
 دادىسى ئىبادەتنى پەقەتلا ناماز ئوقۇش دەپ بىلگەن
 بولسا ، بالىسى ، زۇلۇم ئىچىدە قالغان مۇسۇلمان ئۈچۈن
 ئىبادەت جاھاد تۇر . دەپ ئورتىغا چىقماقتا بۇ
 پاكىتلار ، بۇ ئۆزگۈرۈشلەرنىڭ ھەممىسى بىزنىڭ
 ئاھىمىزنىڭ ئاللاھقا يەتكەنلىكىنىڭ ، زۇلۇمدىن
 قۇتۇلىشىمىزنىڭ يېقىنلاشقانلىقىنى ئىسپاتلىماقتا .
 كاپىرلارنىڭ بىزگە قىلغان بۇ قەدەر چىدىغۇسىز ،
 دەھشەتلىك مىللى زۇلۇمى خەلقىمىزنىڭ ياش
 ئەۋلاتلىرىنى ئاللاھنىڭ يولغا ئىشتىياق بىلەن جەلپ
 قىلىشقا ۋەسەلە بولماقتا . خەلق ئارا جەھەتتىمۇ خىتاي
 كوممۇنىستلىرىنىڭ ئۆلۈمىنىڭ كۈن ساناپ
 يېقىنلىشىۋاتقانلىقى پۈتۈن دۇنياغا ئېنىق بىلىنمەكتە .
 كاپىرلارنىڭ كۈچىنى تار - مار قىلىش ئاللاھقا
 ئاساندۇر . ۋارشاۋا ئىتتىپاقى ، سوۋېت ئىتتىپاقى تار - مار
 بولغىنىغا ئوخشاش ، كۆرەڭ خىتاي ھاكىمىيىتىمۇ تارمار
 بولىدۇ . ئاز ۋە ئاجىز بولۇشىمىزغا قارىماي بۇ قېتىمقى
 جىھاد تاغلىبە مۇتلەق شەرقىي تۈركىستانغا مەنسۇپ

پايدىلىق ۋە زۆرۈردۇر؛

« نۇرغۇن پەيغەمبەرلەر بىلەن كۆپلىگەن خۇداگۇي ئۆلىمالار بىرلىكتە جەڭ قىلدى. ئۇلار ئاللاھ يولىدا يەتكەن كۈلپەتلەردىن روھسىزلانمىدى. بوشاشمىدى، باش ئەگمىدى. ئاللاھ ئۆزىنىڭ يولىدا دۇچ كەلگەن قىيىنچىلىقلارغا بەرداشلىق بەرگۈچىلەرنى دوست تۇتىدۇ. » (سۈرە ئال ئىمران 146 - ئايەت.) ئالىملار، ئۆلۈمالار، زىيالىلار، پەن - تېخنىكا مۇتەخەسسسلرىنىڭ جىھادقا قوشۇلۇشى جىھادىمىزنىڭ غالبىيىتى ئۈچۈن كەم بولسا بولمايدىغان مۇھىم ئامىل. بولۇپمۇ بىزنىڭ زىيالىلىرىمىز خىتاي ھاكىمىيىتى مەنسۇپلىرى بىلەن دائىم ئۇچرىشىپ تۇرىدۇ. مىللى كەمسىتىشنى، مىللى ھاقارەتنى ھەر كۈنى ھىس قىلىپ تۇرىدۇ. ۋەتىنىمىزنىڭ بېشىغا، مىللى مەنپەئەتىمىزگە، مىللى مەۋجۇدىيىتىمىزگە قارىتا خىتايلارنىڭ يوقىتىش سىياسىتىدىكى ئۈستىلىقلارنى، ھىلە - مىكرلەرنى، قىسقا، ئورتا، ئۇزۇن ۋەدىلىك سىتراتىگىيەلەرنى، ئۆزىمىزگە تۇيدۇرماي تۇرۇپ پۈتۈن ۋۇجۇدىمىزدىكى قانلىرىمىزنى شوراپ تۈگىتىشتىن ئىبارەت قەبىھ نىيىتىنى بىلىپ تۇرىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن تارىختىكى بارلىق خىتاي ھاكىمىيەتلىرى ئالدى بىلەن خەلقىمىزنىڭ ئىمانلىق، ئوقۇمۇشلۇق، بىلىملىك ئادەملىرىنى يوقۇتۇپ كەلدى ۋە بۇگۈنمۇ

12. ئەمىر ۋە قوماندانلار مۆتىمىن (مۇجاھىت) لارنى جىھادقا رىغبەتلەندۈرىدىغان نۇتۇقلارنى مۆزلىشى، يىغىنلارنى ئويۇشتۇرۇشى، گېزىت - ژورنال، رادىيو - تىلۋىزور تەشۋىقاتلىرىنى قىلىش؛

«ئى پەيغەمبەر! مۆتىمىنلەرنى (مۇشرىكلار بىلەن) ئۇرۇش قىلىشقا رىغبەتلەندۈرگىن، ئەگەر سىلەردە (چىداملىق) 20 ئادەم بولىدىغان بولسا، (دۈشمەندىن) 200 نى يېڭەلەيدۇ. ئەگەر سىلەردە (چىداملىق) 100 ئادەم بولىدىغان بولسا، كاپرلاردىن 1000 نى يېڭەلەيدۇ. «(سۈرە ئەنفال 65 - ئايەت) بىز ئۆز كۈچىمىزگە ئىشىنىشىمىز لازىم. چۈنكى بىزنىڭ غايىمىز ئەڭ يۈكسەك، ئەڭ ئۇلۇق، ئەڭ مۇبارەك غايە. جىھاد مېھرىمىزدىكى مەنىۋى كۈچنى تېخىمۇ چوڭقۇر ھالدا مۇجاھىتلىرىمىزغا، خەلقىمىزگە چۈشەندۈرۈش ۋە ئۆز غەلبىسىگە ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن، تەبلىغ، تەشۋىق پائالىيەتلىرى ئالاھىدە مۇھىم رول ئوينايدۇ. خىتايىلار بارلىق تەشۋىقات ۋاسىتىلىرىنى قوللىنىپ ئەڭ ئاخىرقى پوپۇزىمىنى قىلماقتا. بىز، قەغەز يولۋاسنىڭ دەل ماۋنىڭ ۋارىسلىرى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈشىمىز، جىھادتا ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلغانلارنىڭ غالىپ بولىدىغانلىقىدىن ئىبارەت ھەقىقەتنى بارلىق تەشۋىقات ۋاسىتىلىرىمىز بىلەن خەلقىمىزگە بىلدۈرۈشىمىز لازىم.

13. ئالىم، ئۆلۈمالارنىڭ جىھادقا قوشۇلۇشى

جاسۇسلۇق پائالىيىتىنى مەخپىي، كەڭ، توغرا ئېلىپ بېرىش ئىنتايىن مۇھىم. شۇنىڭ بىلەن بىللە جەڭدە تاكتىكا (ھىلە) قوللىنىش، دۈشمەنگە باشقا يەردىن شەپە بىرىپ، باشقا يەردىن ھوجۇم قىلىش. ئاز مۇجاھىد بىلەن كۆپ دۈشمەن ئارمىيىسىنى ئالاقزادە قىلىپ، دۈشمەن ئارمىيىسىنىڭ روھىنى چۈشكۈنلەشتۈرۈش. ھىچ ئويلانمىغان يەردە تۇيۇقسىز بېسىش قاتارلىق جەڭ تاكتىكىلىرىدا ئالدىن - ئالا چارلاش، جاسۇسلۇق پائالىيەتلىرىنىڭ ئەھمىيىتى پەۋقۇلئاددە مۇھىم. بەزى جەڭلەر قانچە كۈن، قانچە ئاي دۈشمەن ئەھۋالى چارلانغاندىن كېيىن قىلىنىدۇ. ۋە جەڭ بىرنەچچە مىنۇتتلا غەلبە بىلەن تۈگەيدۇ.

ئەمما بىزدە جاسۇسلۇق خىزمەتلىرىنى ياخشى تۈگەنگەن مۇجاھىدلىرىمىز بەك ئاز. ئېلىپ بېرىلغان ھەركەتلەرنىڭ ئاسانلا ئاشكارىلىنىپ قېلىشىمۇ تەبىئىيلىق ۋە چارلاش خىزمىتىنىڭ يىتەرسىزلىكى، مەل قاراشتىن كىلىپ چىققان. بىزنىڭ بەزى يۇرت تېشىغا چىقىۋالغان دىنى زاتلىرىمىز جاھاد قىلىشنى تەبلىغ قىلىش دەپ چۈشۈنۈپ، جامائەت ئىچىدە ئاشكارا جاھاد ھەققىدە تەبلىغ قىلىپ، ئاشكارا پۇل يىغىپ، ئاشكارا داۋراڭ سېلىپ يۈرۈپ، دۈشمەننىڭ ئەھۋالىنى ئىگەللەش ئۇياقتا تۇرسۇن، ئۆزىمىزنىڭ ئەھۋالىمىزنى دۈشمەنگە بىلدۈرۈپ قويۇشتا ئۆزلىرىمۇ بىلمىگەن ھالدا جاھادقا

شەرقىي تۈركىستاندا خىتايلارنىڭ بىرىنچى يوقىتىش نىشانى خەلقنى ئويغىتىش، باشلاش قابىلىيىتى بولغان بىلىمى بار، ھۆرمىتى بار، ئىمانى بار، ۋىجدانى بار، زىيالىلار، ئۆلۈمالار بولۇپ كەلمەكتە. بىر مىللەتنىڭ زىيالىلار قوشۇنى — ئۇ مىللەتنىڭ مېڭىسى دىمەكتۇر. مېڭە دىمەك — ئىنساننىڭ بارلىق ئەزالىرىغا ۋە ھەرىكىتىگە قوماندانلىق قىلىدىغان تەپەككۈر مەركىزى دىمەكتۇر. دىنى ئالىملىرىمىز، زىيالىلىرىمىز جاھادنىڭ ھازىرلىنىشىدا پەۋقۇلئاددە مۇھىم نەزەرىيىۋى، ئىدىيىۋى، تەربىيىۋى خىزمەتلەرنى ئىشلىدى ۋە ئىشلىمەكتە. بىز ئويغۇرلاردا « بىلىمى يوق بىرنى يەڭسە، بىلىمى بار مېڭىنى يېڭەر. » دەيدىغان خەلق تەمسىلى بار. ئىمانى، ۋىجدانى، غۇرۇرى ۋە ئىرادىسى بولغان زىيالىلىرىمىزغا جاھادقا كىرىپ كىلىۋاتقان مۇجاھىدلىرىمىزنىڭ كۆپ تەرەپلىمە ئىھتىياجى بار. ئىنا ئاللاھ، ئاللاھنىڭ ھىدايىتى بىلەن بىلىمنى ئاللاھ يولىدا، ۋەتنى يولىدا ئىشلىتىدىغان بىلىم ئىگىلىرى جاھادنىڭ ھەرقايسى سەپلىرىدە ئورۇن ئالغۇسى.

14 - زۆرۈر بولغان جاسۇسلۇق ۋە ئالدىن - ئالا

چارلاش تەشكىلاتلىرىنى قورۇش؛

(ئەل ھەربۇ خىدئەتۇن) (جەڭ ھىلىدۇر). جەڭدە

جەڭ تاكتىكىسىنى ياخشى قوللىنىش، جەڭدە غەلبىنى

قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن دۈشمەن ئەھۋالىنى چارلاش،

بىلەن قىلىندۇ.

15 - پەيغەمبىرىمىزنىڭ تەۋسىيە قىلغىنىغا ئوخشاش، ئېتىش ماھارىتى، مىنىش ماھارىتىنى ياخشى ئۆگىنىش؛ ئېتىش ماھارىتى دېگەندە: مۇش ئېتىش، گىرانت ئېتىش، مىلتىق ئېتىش، زەمبىرەك ئېتىش، بومبا ئېتىش ... قاتارلىق ئېتىشقا مۇناسىۋەتلىك بارلىق تېخنىكىنى پىششىق ئۆگىنىش ۋە دەل نىشانغا ئاتالمايدىغان بولشى لازىم. چۈنكى، سىزنىڭ قوللىڭىزدا بار قورال دۈشمەننىڭ قولىدىمۇ بار. سىز دۈشمەننى نىشانغا ئېلىپ ئاتالمىسىڭىز دۈشمەن سىزنى نىشانغا ئېلىپ ئاتىدۇ. ئېتىش ماھارىتى جەڭ مەيدانىدا سىزگە نەق ئەسقاتىدىغان تېخنىكا.

مىنىش ماھارىتى - مىنىش ئاتقا مىنىشلا ئەمەس، بۈگۈن زامانىۋى جەڭدە قوللىنىدىغان شوپۇلۇق؛ ماشىنا، تاڭكا، ئايرىپىلان، پاراخوت ... قاتارلىقلارنى ھەيدەش ياكى ئىشلىتىشنى بىلىش دېمەكتۇر. ئەگەر ئىمكانىيىتىڭىز ۋە شىجائىتىڭىز بولسا بۇ تېخنىكىلارنى ئۆگىنىش سىز ئۈچۈن ھەرگىز ئارتۇقلىق قىلمايدۇ.

16 - ئەمىر ۋە قوماندانلارنىڭ جاھاد ۋە تەشكىلاتقا ئالاقىدار مۇھىم قارارلىرى ۋە تىمىلارنى شۇ ئىشلارنىڭ مۇتەخەسسسى بولغان كىشىلەر بىلەن كېڭىشىش مۇھىم بىر سۈننەتتۇر؛

«ئىشتا ئۇلار بىلەن كېڭەشكىن. (كېڭەشكەندىن

ئېغىر زىيانلارنى ئېلىپ كەلدى. بىزنىڭ ئاللاھ يولىدا قىلغان خىزمىتىمىزنى ئاللاھنىڭ كۆرۈپ تۇرغانلىقىغا ئىشەنسەك كۇپايە. جاھاد ھەرگىزمۇ پالانىچى مۇنداق كاتتا ئىشنى قىلىپتۇ ، دىسۇن دەپ قىلىنمايدۇ .

بىز ئۇيغۇرلاردا « سىر كەتتى ، جان كەتتى » دەيدىغان بىر گەپ بار . ئاللاھ ئالدىدا ساۋاپ تاپمەن دەپ گۇناھ قىلساق ، ئۇ دۇنيادا دوزاخ ئۇتىدا يانمىز ، بۇ دۇنيادا جاھادىمىزنى زىيانغا ئۇچراتقۇچى سۈپۈتدە مۇسۇلمان خەلقىمىز ئالدىدا ، تارىخ ئالدىدا لەنەتكەردى بولۇپ قالغىمىز خالاس . ھاۋايى ھەۋەس ئۈچۈن ئەمەس ، ھەقىقىي جاھاد قىلىشنى ئاللاھ ئالدىدا زىممىسىگە ئالغان مۇجاھىدلار ياكى مۇجاھىدلار تەشكىلاتى مۇتلەق ئۆز سىرىنى قاتتىق كونترول ئىچىدە تۇتىشى ، دۈشمەننىڭ پىلانى ، ھەرىكىتى ھەققىدە قولىدىن كىلىشچە جاسۇسلۇق ، چارلاش خىزمىتىنى ئەستايىدىل ئېلىپ بېرىشى لازىم . ئەگەر ئىشنىڭ دەسلەپتە قەدەمنى خاتا ئېلىپ قويسىڭىز ، دۈشمەندىن يىگەن زەربە تۈپەيلى ئۆزىڭىزنى تۇتسۇپلىش ئاسانغا چۈشمەيدۇ ۋە مۇجاھىدلارنىڭ سىزگە بولغان ئىشەنچىسى سۈسلىشىدۇ . شۇنىڭ بىلەن غەلبىڭىز مەغلۇبىيەتكە يۈزلىنىدۇ . جەڭنىڭ توققىزى رەڭ ، بىرىسى جەڭ . دەيدىغان گەپ بار . ئەمما ھەقىقىي جەڭ ئوت پۈلەيدىغان كۈرەك بىلەن ئەمەس ، قورقمايدىغان يۈرەك

جاھادتا مۇتلەق ئالدى ئېلىنىشى كېرەك بولغان ھادىسىلەر ۋە چەكلىمىلەر

1 - جاھادتنى قېچىش ئۈچۈن يالغان كېسەل ۋە

باھانە پەيدا قىلىش ھارام.

1 (ئى مۇھەممەد) سەندىن پەقەت ئاللاھقا ۋە ئاخىرەتكە ئىشەنمەيدىغانلار، دىللىرىدا (ئاللاھنىڭ بىرلىكىگە ۋە سىنىڭ پەيغەمبەرلىكىڭگە) گۇمانى بارلار رۇخسەت سورايدۇ. ئۇلار ئۆز گۇمانىدا تېڭىرقاپ يۈرۈيدۇ. (تۆبە سۈرىسى 45 - ئايەت) جامائەتنىڭ ئەيىپلىشىدىن قورقۇپ جاھادقا كەلگە ياكى جىھادنى باغ سەيلىسى بىلىپ كىلىپ قېلىپ، جەڭ مەيدانلىرىدىكى مۇشەققەت، قان، ئۆلۈملەرنى كۆرۈپ جاھادتنى ئايرىلىشقا باھانە ئىزدەش ئاللاھنىڭ بىرلىكىدىن، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىكىدىن گۇمان قىلغان كىشىلەرنىڭ ئىشى ئىكەنلىكىنى يۇقۇرقى ئايەتتىن ئېنىق كۆردۈك. بەزىلەر، باھانىنى كوماندىردىن، قومانداندىن ياكى يەيدىغان تاماقتىن، كىيىدىغان كىيىمدىن ياكى قولدىكى قورالدىن ئىزدەيدۇ. جاھادنى تەرك ئىتتىشتىكى گۇناھنى باشقىلارغا ئارتىپ قويۇش نىيىتى بولۇشىمۇ مۇمكىن. بەزىلەر مەن بۇ گورۇپ ياكى بۇ تەشكىلات بىلەن بىللە

كېيىن) بىر ئىشقا بەل باغلىساڭ ئاللاھقا تەۋە ككۈل قىلغىن. ، (ئال ئىمران سۇرىسى 159 - ئايەت)

ھەرقانداق بىر مۇھىم ئىشتا ئاللاھ ئاتالانىڭ ئەمرى بىلەن ئىش قىلىشنىڭ پايدىسى ناھايىتى كۆپ. جاھاد ئەلبەتتە بارلىق ئۈمىمەتنىڭ ئەڭ مەركىزى ئىشى. سۈيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھەر قېتىمقى جاھادنىڭ ئالدىدا ساھابىلارنىڭ پىكىر تەكلىپلىرىگە ناھايىتى ئەھمىيەت بەرگەن. بىز پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئۈمىمەتلىرى بولۇش سۈپۈتىمىز بىلەن مۇتلەق ئەتراپىمىزدىكى بۇ ئىشلارنى بىز بىلەن بىللە قىلىۋاتقان مۇجاھىدلار بىلەن كېڭىشىشىمىز لازىم. بىزدە (كۆپىنچە ئەقلى كۆپ) ، كۆپ تۈكۈرمە كۆل بولۇر ، دەيدىغان ئانا سۆزلىرى بار. تۆۋەندىكىلەردىن مەسلىھەت سورىسام مېنى سەۋىيەسىمىزگە دەپ قالارمۇ ياكى ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئابرويۇم تۆۋەنلەپ كىتەرمۇ ، دەپ ئويلاش ئىمانى بولغان مۇجاھىد لىدەرلىرىگە ، ئەمىرلىرىگە ، قوماندانلىرىغا يارىشىدىغان ئىش ئەمەس. ئاللاھنىڭ كالامىنى ھاكىم قىلىش ئۈچۈن ، ئۈمىمەتنىڭ خىزمىتى ئۈچۈن ھەرقانداق ئىشقا رازى بولغان لىدەر ، ئەمىر ، قوماندان مۇجاھىدلىرى تەرىپىدىن تېخىمۇ سۈيۈلىدۇ ، ھۆرمەتلىنىدۇ .

گۇناھ، خەلقىمىز ئالدىدىمۇ ئەيىپ. چۈنكى جاھادنىڭ تەييارلىق خىزمەتلىرى جاھاد غالبىيىتىنىڭ كاپالىتى.

3 - جامائەت ۋە تەشكىلات ئىچىدە پىئە تارقىتىپ، باش سۇقاشتۇرۇپ كەيپىياتىنى بوزۇش نىيىتىدە سۆز-ھەركەتلەرنى قىلىش مەنىسى قىلىندۇ.

« ئەينى ۋاقىتتا مۇناپىقلار ۋە دىللەردا (مۇناپىقلىق) كېسىلى بارلار: « ئاللاھ ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىزگە قۇرۇق ۋە دىللەرنى قىلىپتىكەن، دىيىشەتتى. ئەينى ۋاقىتتا ئۇلاردىن بىر گورۇھ ئادەم « ئى يە سىربىلىكلەر! بۇ يەردە تۇرماي قايتىڭلار! » دىيىشەتتى. ئۇلاردىن يەنە بىر گورۇھ ئادەم: « بىزنىڭ ئۆيلىرىمىز ھەقىقەتەن ئوچۇقچىلىقتا » دىيىشىپ، پەيغەمبەردىن رۇخسەت سورىشاتتى. بۇلارنىڭ ئۆيلىرى ئوچۇقچۇلۇقتا ئەمەس، ئۇلار پەقەت قېچىشنىلا ئويلايدۇ. ئەگەر شەھەرگە تۆت تەرەپتىن ھۇجۇم قىلىپ كىرىلسە، ئاندىن ئۇلاردىن ئىماندىن قايتىش، مۇسۇلمانلارغا قارشى ئۇرۇش قىلىش تەلەپ قىلىنسا، ئۇلار بۇ تەلەپنى ئۈزلۈكسىز رەۋىشتە ئاز ۋاقىت ئىچىدىلا قوبۇل قىلاتتى. ئۇلار (يەنى مۇناپىقلار) ئىلگىرى ئاللاھقا (جەڭدە) چىكىنمەسلىككە ۋەدە بەرگەن ئىدى. ئاللاھقا بەرگەن ۋەدىسى سورىلىدۇ. » (ئەھزاب سۈرىسى 12 - 15 - ئايەتلەر)

جاھاد جامائىتى، جاھاد تەشكىلاتى ۋە مۇجاھىدلار

جاھاد قىلمايمەن، باشقا يەردىكىلەر بىلەن بىللە بولمەن دىگەن باھانە بىلەن كىتىشى مۇمكىن. باھانە قايسى بولسا بولسۇن، بۇ باھانىنىڭ ئارقىسىغا يوشۇرۇنغان نامەرتلىك، قورقۇنچاقلىق تۇيغۇسى بار.

جاھادتىن قاچقانلار ياكى رۇخسەتسىز ئايرىلغانلار ئاللاھتىن، پەيغەمبىرىمىزدىن، ۋەتىنىدىن يۈز ئۆرىگەن ئىنسانلاردۇر. بۇ خىل ئىنسانلار خائىن قاتارىدا بىر تەرەپ قىلىنىشى لازىم. چۈنكى، مۇجاھىدلارنىڭ ھەربىي ئىنتىزامىنى بۇ خىلدىكى كىشىلەر بوزىدۇ. مۇجاھىدلارنىڭ روھى - كەيپىياتلىرىنىمۇ بۇ خىلدىكى كىشىلەر بوزىدۇ.

2 - جاھادنىڭ ھەر تۈرلۈك تەييارلىقىنى قىلىش جەريانىدا ھورۇنلۇق قىلىش گۇناھتۇر؛

« ئەگەر ئۇلارنىڭ جاھادقا چىقىش نىيىتى بولسا ئەلبەتتە تەييارلىق قىلاتتى. » (تۆبە سۈرىسى 46 - ئايەت)

جاھاد بىر ئادەمنىڭ، بىر قەۋمنىڭ، بىر مىللەتنىڭ ئىشى ئەمەس. ئۇ، بارلىق ئۆممەتنىڭ ئەڭ مۇبارەك خىزمىتى. ئىستىلا قىلىنغان مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەتىنىنى، زولۇم كۆرۈۋاتقان مۇسۇلمانلارنى قۇتقۇزۇش يولىدا جىددى ۋە ئەستايىدىل تەييارلىق قىلىش بىزگە ۋاجىپتۇر. جاھاد خىزمىتىنى نورمال ئىشقا ئوخشاش قاراپ سۇسۇلۇق ياكى ھورۇنلۇق قىلىش ئاللاھ ئالدىدا

بۇ ھەقتە كۆپ ئايەت ۋە ھەدىسلەر بار. جاھادنىڭ ئىبادەتلەر ئىچىدە ئەڭ ئۇلۇق ئىبادەت بولشى، ئۇنىڭ خەتىرى ۋە جاپاسىدۇر. ئەگەر بۇنداق خەتەر ۋە جاپادىن قېچىپ، مەنپەتى ۋە غەنىمىتى بار ئىشلارغا يۈگرەش ھەقىقى مۆمىنگە، ھەقىقى مۇجاھىدقا خاس ئەخلاق ئەمەس. ئادەملەرنىڭ كۆپ سۈرە، ئايەت بىلىشى، گەپدان بولشى ۋە ياكى بىلىملىك بولشى جاھاد ئەخلاقىنى كۆرسۈتىدىغان ئەخلاق ئۆلچىمى ئەمەسلىكى ئىسپاتلىنىدۇ. «مەرت مەيداندا سىنىلىدۇ.» دېگەندەك ھەقىقى مۇجاھىد جاھاد مەيداندا سىنىلىدۇ. بىزنىڭ سېپىمىزگە ئۆزلىكىدىن قوشۇلغان ھەربىر مۇجاھىد مۇتلەق ئەمرنىڭ بۇيرىقىغا بويسۇنىشى لازىم. ھەقىقى مۇسۇلمان، ھەقىقى مۇجاھىد ئاللاھ ھارام قىلغان ئىشتىن ئۇزاق تۇرىدۇ. جاھادتا خەتەرلىك، جاپالىق ۋە زىپىنى تەشەببۇسكارلىق بىلەن ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ ۋە ئەملىيىتى بىلەن باشقىلارغا ئۈلگە بولىدۇ.

5 - پۇل - مال، ھوقۇق، مەنپەئەت قولۇمدىن كىتىپ قالارمىكەن دېگەن ئەندىشە بىلەن جاھاد ۋە جامائەتنى تەرك ئىتىش ياكى قۇللىقنى يۇپۇرۇپ تۇرىۋېلىش ھارامدۇر.

6 - داۋاملىق ئىسلامغا ۋە مۇسۇلمانلارغا زەربە بىرىپ تۇرىۋاتقان زالىم ۋە مۇناپىقلارنى بىلىپ تۇرۇپ ئۇلارنىڭ باتىل ھەرىكەت ۋە زۇلۇملىرىغا سۈكۈت

ئارىسىدا پىتنە تارقىتىش، باش سۇقاشتۇرۇش، جاھاد ئىشتىراكچىلىرىنىڭ كەيپىياتىنى چۈشۈرىدىغان گەپلەرنى تارقىتىش ئاللاھ ئالدىدا بۈيۈك گۇناھتۇر. ئۇنىڭ ھېسابى ئاخىرەتتە سورىلىدۇ. بۇ دۇنيادا بولسا ھەر تەشكىلاتنىڭ، مۇجاھىدلارنىڭ، جامائەتنىڭ ئىتتىپاقلىقىغا زىيان ئېلىپ كىلىدۇ - دە، بۇ زىيان ئۈممەتنىڭ مەنپەئەتىنى زەھەرلەيدۇ، ھەتتا ئېغىر ئاقىۋەتلەرنى ئېلىپ كىلىشى مۇمكىن. شۇنىڭ ئۈچۈن جاھاد يولىدا كىتىۋاتقان سەپنى بۇزۇش ئۈچۈن كىمكى پىتنە تارقاتسا، كىمكى بۇزغۇنچى ھەركەتتە بولسا، ئۇ مۇناپىقتۇر. ئۇنداق سۆز - ھەركەتلەرنى قەتئىي چەكلەش، ۋاقتىدا بىر تەرەپ قىلىش لازىم. زەھەرلىك ئوت - چۆپنى يىلتىزىدىن قازمىسا ئۇ يەنە كۆكلىگىنىگە ئوخشاش، سېپىمىز ئىچىگە كىرىۋالغان ئىككى يۈزلىمە، مەنپەئەت ئۈچۈن ھەرقانداق يامان ئىش قولىدىن كىلىدىغان مۇناپىقلار بولۇپ قالسا، ئاللاھ يولىدا ئۇنىڭ يىلتىزىنى قۇرۇتۇش جاھاد يولىدىكى ئۇلۇغ ساۋاپلارنىڭ بىرىدۇر.

4 - جاھادقا خەتىرى ۋە جاپاسى ئاز، مەنپەئىتى ۋە غەنىمىتى كۆپ ۋە نەق بولغان ئاسان خىزمەتلەرگە يۈگرەپ، قىيىن ۋە خەتەرلىك، مېۋىسى ئۇزاققا كۆرۈلىدىغان خىزمەتلەردىن قېچىش ھارامدۇر ۋە مەنئىدۇر.

گېزىت، رادىئو، تىلۋىزۇرلاردا ئېلان قىلىش مەنشىدۇر.
 15 - مۇسۇلمانلار مۇجاھىدلار ھەققىدە چىققان،
 پىستىنە - ئىغۇزا ۋە يالغان خەۋەرلەرگە ئىشىنىش
 گۇناھتۇر.

16 - ئوتتۇرىمىزدا تىنچلىق كىلىشىمى بار بولغان
 دۆلەتلەرگە ھۇجۇم قىلىش مەنشىدۇر.

17 - زالىملارنىڭ زۇلۇمىغا ئارلاشمىغان بىگۇناھ
 (دىنىز) خەلقىگە چېقىلىش مەنشىدۇر.

جاھاد داۋامىدا يۇقىرىقى جاھاد پەرىزلىرىنى،
 ۋاجىپلىرىنى، سۈننەتلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرىشىمىز لازىم.
 شۇنداق قىلغاندىلا قۇرئان مىزانىنى ئۈستۈن قىلالايمىز.
 ئىسلامنىڭ ئادالەت دىنى ئىكەنلىكىنى ئۆز پەزىلەتلىرىمىز
 ئارقىلىق دۇنياغا توغرا چۈشەندۈرەلەيمىز.
 مۇسۇلمانلارنىڭ قىلغان خاتالىقلىرىدىن پايدىلانغان دىن
 دۈشمەنلىرىگە ئىسلام دىنىنى قارلاشقا پۇرسەت يارىتىپ
 بەرمەسلىكىمىز لازىم. سۇپۇن كىرلەنگەن كىيىملەرنى
 تازىلىغىنىغا ئوخشاش، جاھادتا ئاققان قانلار، كىرلەنگەن
 قەلبەلەرنى، كىرلەنگەن ئەخلاقىنى، كىرلەنگەن روھلارنى
 تازىلايدۇ. قانسىز بەدەلسىز كەلگەن مۇستەقىللىقنىڭ،
 ئازاتلىقنىڭ قىممىتى يۈرەكلەرنىڭ قان - قېتىمغا
 يەرلەشمەيدۇ. بىز شەرقىي تۈركىستاننى ۋە
 ئەر كىنىلىكىمىزنى قولغا كەلتۈرۈشتە، خىتاي ھاكىمىيەت
 كۈچلىرى بىلەن جاھاد قىلىپ، ۋەتەن ۋە ئەر كىنىلىكىنىڭ

- قىلىپ تۇرۇش ھارامدۇر .
- 7 - جاھاد ئارمىيىسى (جامائەت ۋە تەشكىلات) ئىچىدە زىددىيەتلىشىش، رەنجىش، رەنجىتىش مەنىسى ۋە ھارامدۇر .
- 8 - جاھاد يولىدا بىرىلگەن ھوقۇق ۋە زىپىنى ئۆز پايدىسىغا قوللىنىش خىيانەتتۇر .
- 9 - جاھادتىن، پروتتىن قېچىش ئەڭ ئېغىر جىنايەتتۇر .
- 10 - جاھاد ئەمرى ۋە قوماندانلار بىلەن ئورۇنسىز تالاش - تارتىش قىلىش مەنىسى قىلىندۇ .
- 11 - جاھاد جەريانىدا جاپادىن، ھېرىپ، چارچاشتىن يېڭىلىشتىن ئۈمۈتسىزلىككە چۈشۈش مەكرۇھتۇر .
- 12 - باتىلدىن ھىدايەت يولىغا كىرىپ سېپىمىزگە قوشۇلغانلارغا، ئۇلارنىڭ بەزى ئارتۇقچىلىقلىرى تۈپەيلى كۆرەلمەسلىك، غەنىمەت ۋە بەزى مەنپەئەتلەرنى ئۇلاردىن قىزغىنىش ۋە بۇ خىل نەپسانى تۇيغۇلار بىلەن ئۇلارنىڭ ئۆتمۈشتىكى خاتاسىنى تىلغا ئېلىپ ئۇلارنى ئەيىبلەش گۇناھتۇر ۋە مەنئىدۇر .
- 13 - نام - ئابروي ۋە مەنپەئەت ئۈچۈن ئۇرۇشقا قېتىلىش باتىلدۇر .
- 14 - جامائەتنىڭ ئارىسىدا پىتنە پەيدا قىلىدىغان، كەيپىياتنى بۇزۇدىغان زىيانلىق خەۋەرلەرنى تارقىتىش، بۇ خىل خەۋەرلەرنى جاھاد مەركىزىنىڭ خەۋىرىسىز ،

خاتىمە

مۆھتەرەم ۋە ئەزىز شەرقىي تۈركىستانلىقلار! ئاللاھ تائالانىڭ بىزگە ئىھتىياجى يوق، بىزنىڭ ئاللاھ تائالاغا ئىھتىياجىمىز بار. قۇرئان كەرىمنىڭ بىزگە ئىھتىياجى يوق، بىزنىڭ قۇرئان كەرىمگە ئىھتىياجىمىز بار. جاھادنىڭ بىزگە ئىھتىياجى يوق، بىزنىڭ جاھادقا ئىھتىياجىمىز بار. ۋەتەننىڭ بىزگە ئىھتىياجى يوق، بىزنىڭ ۋەتەنگە ئىھتىياجىمىز بار. توغرا يول، جىھاد ۋە ۋەتەن، شەھىد كەتكەن بارلىق ئەجدادلىرىمىزنىڭ روھىنى خاتىرجەم قىلىش ئۈچۈن، كىلىچەك ئەۋلادلىرىمىزنىڭ بەخت، سائادىتىنى ۋە ئەبەدى داۋام قىلالايدىغان مىللى مەۋجۇدىيىتىنى ساقلاش ئۈچۈن كاپالەتنامىمىزدۇر. جاھادسىز، توغرا يول، ۋەتەن قولغا كەلمەيدۇ. بۇ ئىككى ئامىل قوللىمىزدا بولمىسا، بىزنىڭ بۇ دۇنيادا نە ئادەملىكىمىزنىڭ، نە قۇرت، قۇڭغۇزلىقىمىزنىڭ پەرقى بولمايدۇ. بۈگۈن دۈشمەن ئالدىدا قۇرت، قۇڭغۇزدىن پەرقىمىز بولمىغانلىقى تۈپەيلى، ئىنسان ئىكەنلىكىمىزنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن، ئىنسانغا ئوخشاش ياشاش ئۈچۈن بۇ جاھادقا ئاتلىنىۋاتىمىز.

بۇ دۇنيادا ئاللاھنىڭ دىنىغا ياردەم قىلمىغان بىر

شەرىپىگە ئۆلۈپ تۇرۇپ، ئۆلتۈرۈپ تۇرۇپ،
 دۈشمەنلىرىمىزدىن قان - قىساسىمىزنى ئېلىپ تۇرۇپ،
 كىرلەنگەن ۋەتەن زېمىنىنى قان بىلەن يۇيۇپ تازىلاپ
 تۇرۇپ، ئېتىقادىمىزغا ۋەتىنىمىزگە سادىق
 ئىكەنلىكىمىزنى ئاللاھ تائالاغا ۋە پۈتۈن دۇنياغا
 ئىسپاتلاپ تۇرۇپ ئالمىز.

مۇسۇلمان؛ بۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئاللاھتىن ياردەمگە
ئىرىشىشى مۇمكىن ئەمەس.

ئەي، ئاللاھ تەرىپىدىن ئەزىز يارىتىلىپ، كاپىرلار
تەرىپىدىن خار قىلىنغان ئىنسانلار! قوزغۇلۇڭلار،
قولۇڭلارغا قورال ئېلىڭلار، قورال ئالغانلارغا ياردەم
قىلىڭلار! پات - ئارىدا قۇرۇلغۇسى بىر مىللەت، باشقا
مىللەتكە زولۇم قىلمايدىغان بىر ئىنسان، باشقا بىر
ئىنساننى بوزەك قىلمايدىغان، ئادالەت ئۈستىگە
قۇرۇلىدىغان، مۇستەقىل، ئەركىن، ئازات شەرقىي
تۈركىستانلىقلارنى قارشى ئېلىش ئۈچۈن ھازىرلىنىڭلار!

1997 - يىل

ABDULCELİL TURAN

Yenidoğan Mh. 41 Sk. No.7/4

Zeytinburnu - İSTANBUL

Tel. / Fax: 0212.679 03 70